Afgørelser – Reg. nr.: 07955.00

Fredningen vedrører: Lille Vildmose

Bemærkninger:

Bemærkning om formål og bestemmelser:
I dokumentet er fredningens formål og bestemmelser fremhævet som hjælp til læseren. Fremhævningerne er vejledende. Fredningens formål og bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af af fredningens formål
Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne

Domme:

Taksationskommissionen: 03-04-2009

Naturklagenævnet: 20-12-2007, 16-06-2004, 23-08-2002

Fredningsnævnet: 15-03-1999

Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

TAKSATIONSKOMISSIONEN >

Taksationskommissionen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Att.: Naturområdet, Ole Jappe

Sag nr. 363

Ref. SAFRI

Sag 363 - Fredning af Lille Vildmose

Den 3. april 2009

./. Vedlagt fremsendes et eksemplar af Taksationskommissionens kendelse vedrørende Fredning af Lille Vildmose.

Søgsmål til prøvelse af Taksationskommissionens afgørelse kan anlægges efter naturbeskyttelseslovens § 88 inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt. Sag kan anlægges, hvis sagsøgeren har hjemting i Danmark, ved den byret, hvor sagsøger har hjemting.

Med venlig hilsen

Sara Friis

Taksationskommissionen
Sekretariat
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Tlf.: 72 54 20 00
Fax: 39 27 98 99

TAKSATIONSKOMMISSIONEN
ADRESSE
HARALDSGADE 53, 2100 KØBENHAVN Ø
TELF 72544700

Sag nr. 363

Fredning af Lille Vildmose

Kendelse

(Meddelt den 3. april 2009)

Indledning

Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om erstatning i anledning af fredningen af Lille Vildmose er påklaget til Taksationskommissionen af følgende lodsejere:

Lb.nr. 1 – Pindstrup Mosebrug A/S
Lb.nr. 5 – Leif Kragh Jensen
Lb.nr. 21 – Erik Hassing
Lb.nr. 24 – Kim Larsen
Lb.nr. 35 – Frants Henrik Krebs
Lb.nr. 37 – Henning Madsen
Lb.nr. 44 – Frank Hermansen
Lb.nr. 72 – Christian Jensen
Lb.nr. 83 – Henrik Nymark Nielsen
Lb.nr. 109 – Elisabeth Lund Pedersen
Lb.nr. 117 – Henrik Winther Svendsen
Lb.nr. 119 – Anders Bager
Lb.nr. 121 – Kongstedlund Gods ApS
Lb.nr. 45 – Søren Birk Nielsen
Lb.nr. 97 – Ole Hybertz Nielsen
Lb.nr. 100 – Kim Hjort Christensen
Lb.nr. 104 – Poul Vilhelm Tonnisen
Lb.nr. 105 – Gert Hassing Nielsen
Lb.nr. 110 – Pia Christensen
Lb.nr. 112 – Aksel Hybertz Nielsen
Lb.nr. 124 – Peter S. Larsen

Taksationskommissionen har den 15.-16. september 2008 afholdt mundtlig forhandling og foretaget besigtigelse. Erstatningsfastsættelsen for samtlige ejendomme bortset fra lb. nr. 1 blev behandlet den 15. september 2008, mens erstatningsfastsættelsen vedrørende lb. nr. 1 blev behandlet den 16. september 2008.

Ad mødet 15. september 2008.

For ejeren af lb. nr.1 mødte advokat Kim Trenskow, Advokatfirmaet Kromann Reumert, Århus, og direktør Niels Søe.

For ejerne af lb. nr. 5, 21, 24, 35, 37, 44, 72, 83, 109, 117, 119 og 121 mødte Ole Kirk, Dansk Landbrugsrådgivning, med ejerne Leif Kragh Jensen, Kim Larsen, Frants Henrik Krebs, Henning Madsen, Frank Hermansen, Christian Jensen, Elisabeth Lund Pedersen, Henrik Winther Svendsen og Kongstedlund Gods ApS ved Arne Thomsen.

For ejerne af lb. nr. 45, 97, 100, 104, 105, 110, 112 og 124 mødte advokat Jakob Johnsen, Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain, Frederikshavn, med ejerne Ole Hybertz Nielsen, Kim Hjort Christensen, Poul Vilhelm Tonnisen, Gert Hassing Nielsen, Pia Christensen, Aksel Hybertz Nielsen og Peter S. Larsen.

For By- og Landskabsstyrelsen mødte arkitekt Ole Jappe og Inge Weidema bistået af landinspektør Jens Ove Bisgaard, Direktoratet for FødevareErhverv, og biolog Niels Riis, COWI.

For Miljøcenter Aalborg mødte Niels Schou.

For Aalborg Kommune mødte arkitekt Mogens Bjørn Andersen

Mariagerfjord Kommune, der var underrettet om mødet, var ikke repræsenteret.

Ad mødet 16. september 2008.

For ejeren af lb. nr.1 mødte advokat Kim Trenskow, Advokatfirmaet Kromann Reumert, Århus, og direktør Niels Søe.

For By- og Landskabsstyrelsen mødte arkitekt Ole Jappe og Inge Weidema bistået af landinspektør Jens Ove Bisgaard, Direktoratet for FødevareErhverv, og biolog Niels Riis, COWI.

For Miljøcenter Aalborg mødte Niels Schou.

For Aalborg Kommune mødte arkitekt Mogens Bjørn Andersen.

Mariagerfjord Kommune, der var underrettet om mødet, var ikke repræsenteret.

Efter den mundtlige forhandling er der afgivet følgende supplerende udtalelser til kommissionen fra de implicerede myndigheder og lodsejere.

Naturklagenævnets sekretariat har den 15. oktober 2008 givet en nærmere redegørelse for baggrunden for erstatningsfastsættelsen.

By- og Landskabsstyrelsen har den 29. september 2008 givet en redegørelse vedrørende afløbs-forholdene på ejendommen lb. nr. 45, og har den 3. november 2008 givet en generel udtalelse om

erstatningsfastsættelsen, hvori der bl.a. henvises til redegørelse af 28. oktober 2008 fra Miljøcenter Aalborg. Styrelsen er herefter kommet med supplerende bemærkninger den 18. november og 3. december 2008 og den 20. januar og 4. februar 2009.

Miljøcenter Aalborg har den 15. oktober 2008 fremsendt en opmåling af ejendommen lb. nr. 121 og en oversigt over handler i området under fredningssagens forløb.

Aalborg kommune har den 18. november 2008 bl.a. givet udtalelser om ejendommen lb. nr. 124 og om konsekvenserne af vandstandshævningen samt fremkommet med supplerende bemærkninger om erstatningsfastsættelsen vedr. ejendommen lb. nr. 1. Kommunen er herefter fremkommet med supplerende bemærkninger den 9. december 2008 og den 19. januar og 5. februar 2009.

Advokatfirmaet Kromann Reumert har den 26. september og 1. december 2008 og den 20. januar 2009 som repræsentant for ejeren af ejendommen lb. nr. 1 fremsendt supplerede oplysninger og bemærkninger.

Dansk Landbrugsrådgivning har den 29. september 2008 som repræsentant for ejerne af ejendommene lb. nr. 5, 21, 24, 35, 37, 44, 72, 83, 109, 117, 119 og 121 fremsendt en redegørelse om ejendomshandler i området og er fremkommet med supplerende bemærkninger den 10. december 2008.

Ejeren af lb. nr. 124, Peter S. Larsen, og Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain har henholdsvis den 19. og 26. september 2008 fremsendt supplerende bemærkninger vedrørende ejendommen lb. nr. 124.

Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain er den 31. oktober 2008 og 3. februar 2009 fremkommet med supplerende bemærkninger som repræsentant for ejerne af ejendommene lb. nr. 45, 97, 100, 104, 105, 110, 112 og 124.

Naturklagenævnets afgørelse og de under sagen nedlagte påstande

For de enkelte ejendomme er der tilkendt erstatning og nedlagt følgende påstande:

Lb.nr. 1 - Pindstrup Mosebrug A/S

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 13.346.020 kr., afrundet til 13.346.100 kr., der kan specificeres således:

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 143 b Mou By, Mou	
31,14 ha § 3 areal med pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	31.140 kr.
6,78 ha skov med uændret drift à 1.000 kr.	6.780 kr.
Naturgenopretningszonen – zone 2.1 – matr.nr. 1 cy, do, ep, eø og 5 Vildmosegård, Mou	
2,97 ha (1 cy) med dyrkningsophør/jagtforbud à 72.000 kr.	213.840 kr.
147,79 ha (1 do, ep, eø) råstofområde med jagtforbud à 42.000 kr.	6.207.180 kr.
68,09 ha (1 ep) § 3 areal med jagtforbud à 2.000 kr.	136.180 kr.
8,15 ha (5) § 3 eng med dyrkningsophør/jagtforbud à 62.000 kr.	505.300 kr.
Græsningszonen – zone 2.2 – matr.nr. 1 ds og fc Vildmosegård, Mou	
99,41 ha (1 ds) med gødskningsforbud/jagtforbud à 57.000 kr.	5.666.370 kr.
10 ha (1 ds) råstofområde med gødskningsforbud/jagtforbud à 27.000 kr.	270.000 kr.
17,98 ha (1 fc) med græsbinding/jagtforbud à 10.000 kr.	179.800 kr.

Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 1 dm, dt, eg, gm Vildmosegård, Mou
35,02 ha (1 dm, eg) grundtakst à 3.500 kr. 122.570 kr.
42,09 ha (1 dt, gm) § 3 eng uden erstatning

Møllesøzonen – zone 2.4 – matr.nr. 1 dø, ec, gm Vildmosegård, Mou
1,96 ha grundtakst à 3.500 kr. 6.860 kr.

Ejeren har endeligt nedlagt påstand om en erstatning på 35.867.285 kr. med tillæg af renter, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4, principalt fra fredningsnævnets afgørelse, subsidiært fra et senere tidspunkt. Ejerens erstatningspåstand er specificeret således:

a. område 1.1 (matr.nr. 143 b), jf. vurderingsrapport af april 2008 fra Landbrugsmæglerne 1.850.000 kr.

b. område 2.1 (matr.nr. 1 cy, do, ep, eø) dyrkningsophør/ jagtforbud, jf. Landbrugsmæglernes vurdering 16.430.000 kr.
c. område 2.1 (tillæg til vurderingen vedrørende § 3 areal) 68 ha à 60.000 kr. 4.080.000 kr.
d. område 2.1 (matr.nr. 5) (§ 3 engareal med dyrkningsophør/jagtforbud), jf. Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse 505.300 kr.

e. område 2.2 (matr.nr. 1 ds, fc). 128 ha à 65.000 kr., jf. Landbrugsmæglernes vurdering 8.320.000 kr.

f. område 2.3 (matr. nr. 1 dm, eg) 35 ha à 60.000 kr. jf. Landbrugsmæglernes vurdering (rettelig 2.100.000 kr.) 2.500.000 kr.
g. område 2.3 (matr.nr. 1 dt, gm) (§ 3 areal, hvor ejeren har modtaget dispensation til råstofindvinding) 42,09 ha à 50.000 kr. 2.104.500 kr.

h. område 2.4 (matr.nr. 1dø, ec, gm) 0,71 ha (1dø) à 3.500 kr. og 1,25 ha à 60.000 kr. 77.485 kr.

Advokatfirmaet Kromann Reumert har i sit skriftlige indlæg af 15. september 2008 og under den mundtlige forhandling til støtte for erstatningspåstanden henvist til den ovennævnte vurderingsrapport af april 2008 fra Landbrugsmæglerne, Tilst, ved Erling Bøndergaard og Jens Vestergaard. Der er i denne rapport foretaget vurderinger ud fra de aktuelle markeds- og renteforhold.

Vedrørende område 1.1 fremgår det af rapporten, at ejendommen matr.nr. 143 b før fredningen havde en værdi på 2.850.000 kr., mens den efter fredningen, hvor ¾ af arealet vil komme under vand, vil have en værdi på 1.000.000 kr., idet jagt på de oversvømmede arealer i praksis vil være umulig. Ejeren har supplerende anført, at der er en væsentlig efterspørgsel efter jagtejendomme, hvorfor værdiforringelsen ved den mistede jagt er væsentlig højere end den normale jagtleje multipliceret med 20.

Vedrørende område 2.1 fremgår det af rapporten, at det afgravede areal bortset fra § 3 arealet inden fredningen havde en værdi på 130.000 kr. pr. ha med fradrag af udgift til planering og detaildræning på 10.000 kr. pr. ha, det vil sige 120.000 kr. pr. ha. Det anføres i den forbindelse, at arealet efter endt udvinding kunne bruges som almindelig agerjord til dyrkning af vildmosekartofler og almindelige kornafgrøder. Der er på baggrund heraf i rapporten regnet med en samlet værdi af 147 ha afgravet areal før fredningen på 17.640.000 kr. For § 3 arealet er der i rapporten regnet med en værdi før fredningen på 60.000 kr. og en samlet værdi af arealet på 71 ha før fredningen på 4.260.000 kr. Værdien af arealet på 218,8 ha efter fredningen er ud fra en værdi på 25.000 kr. pr. ha opgjort til 5.470.000 kr. Det anføres herved i rapporten, at det end ikke vil være muligt at dyrke græs pga. gødskningsforbuddet, at jagt ikke vil være tilladt, og at arealerne med disse restriktioner vil være særdeles vanskeligt omsættelige, måske i virkeligheden umulige at sælge. Værdinedgangen

ved fredningen opgøres herefter i rapporten til 16.430.000 kr. Ejeren har supplerende anført, at et tilsvarende areal på 25 ha i Kongens Mose, der dog var detaildrænet, i 2005 blev solgt af Pindstrup Mosebrug til Skov- og Naturstyrelsen for 90.000 kr. pr. ha. Med nutidens maskiner kan arealerne planeres, detaildrænes og efterbehandles for 10.000 kr. pr. ha.

Ejeren har til støtte for påstanden om, at der udover det i rapporten opgjorte tab skal ydes en erstatning på 4.080.000 kr. vedrørende 68 ha af det areal, der ifølge rapporten er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, anført, at der skal bortses fra, at dette areal i dag er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og ydes samme erstatning som for arealer, der ikke er omfattet af denne bestemmelse. § 3- statussen er opstået under selve fredningssagen, ved at arealet, der ikke har været anvendt til indvinding siden starten af 1990-erne, er "vokset ind i" naturbeskyttelseslovens § 3. Ejeren har i den forbindelse anført, at ejeren som følge af fredningsforslaget og af fredningssagen har undladt at foretage en løbende rydning og vedligeholdelse med henblik på fortsat indvinding, ligesom man har været afskåret fra at omlægge arealet til anden anvendelse som følge af forbuddet mod gødskning. Direktør Niels Søe har under den mundtlige forhandling oplyst, at man holdt op med at grave i dette område i 1994-95. Ejeren fandt det efter fredningssagens rejsning ikke politisk opportunt, at fortsætte tørvegravning på dette areal, og det blev aftalt med amtet, at man skulle standse tørvegravningen på dette areal og i stedet foretage tørvegravning på et andet areal.

Vedrørende område 2.2 fremgår det af rapporten, at arealerne i dette område og nogle arealer i zone 2.3 inden fredningen havde en værdi på 90.000 kr. pr. ha. Det anføres i den forbindelse, at de arealer, hvorpå der ikke udvindes spagnum, ligger som græsjord, og hele arealet ligger i § 3 område. Det fremgår endvidere af rapporten, at arealerne efter fredningen, hvor de ikke må gødskes eller anvendes til jagt, har en værdi på 25.000 kr. pr. ha. Ejeren har herudfra opgjort værdinedgangen for de 128 ha i dette område til 65.000 kr. pr. ha, eller i alt 8.320.000 kr.

Vedrørende område 2.3 fremgår det af rapporten, at (en del af arealet) inden fredningen havde en værdi på 130.000 kr. pr. ha., og at arealet efter fredningen har en værdi på 70.000 kr. pr. ha. Ejeren har herudfra opgjort værdinedgangen på 35 ha landbrugsareal til 60.000 kr. pr. ha til 2.500.000 kr. (rettelig 2.100.000 kr.). Ejeren har herudover påstået erstatningen for § 3-arealet på 42,09 ha fastsat til 50.000 kr. pr. ha (60.000 kr. med fradrag af efterbehandlingsudgift 10.000 kr.). Ejeren har til støtte herfor anført, at ejeren den 20. juni 2005 har fået dispensation fra Nordjyllands Amt til tørvegravning på dette areal..

Vedrørende område 2.4 har ejeren påstået erstatning for matr. nr. 1 dø fastsat til 3.500 kr. pr. ha, mens erstatning for de øvrige arealer i overensstemmelse med påstanden vedrørende område 2.3 påstås fastsat til 60.000 kr. pr. ha.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

I skrivelse af 26. august 2008 fra By- og Landskabsstyrelsen hedder det vedrørende erstatningsfastsættelsen for lb. nr. 1 bl.a.:

"...
Ad. 1.2. Illusorisk jagtmulighed i Porsemosen.
Formålet med den foreskrevne vandstandshævning er at holde højmosearealerne fugtige, ikke at sætte dem under vand. By- og Landskabsstyrelsen mener derfor ikke, at jagtmulighederne vil blive illusoriske, som følge af vandstandshævningen.

Styrelsen mener heller ikke, at dette areals jagtmæssige attraktion er sammenlignelig med forholdene i Portlandsmosen. Styrelsen skal i den forbindelse pege på, at det af den til påstanden vedlagte vurdering af selskabets arealer i Lille Vildmose, der er foretaget uden hensyn til frednings-

sagen (s. 14), fremgår, at det uanset en sandsynligvis god vildtbestand er svært at drive jagten, da arealet er meget langt og smalt. Påstanden om illusorisk såvel som forringet jagtmulighed bør derfor afvises.
...

Ad. 2.1 Areal i Naturgenopretningszonen, omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
Med henvisning til oplysningerne i Naturklagenævnets brev af 21. februar d.å. bør påstanden efter By- og Landskabsstyrelsens opfattelse afvises.

Ad. 2.2 Værdien af afgravede arealer i Naturgenopretningszonen.
Påstanden om forhøjelse af erstatningen for de afgravede arealer, der uden fredning vil kunne opdyrkes, er baseret på den salgspris, selskabet opnåede ved salg af et areal i Kongens Mose til Skov- og Naturstyrelsen.

Skov- og Naturstyrelsen har tidligere i vedlagte kopier af breve af 4. juli 2005 (s.3) og 18. oktober 2006 til Naturklagenævnet påvist, at selskabets arealer i Lille Vildmose ikke kan sammenlignes med det af styrelsen erhvervede areal. På denne baggrund bør påstanden afvises.

Ad. 2.3. Værdien af mistet jagtret i Naturgenopretningszonen.
Påstanden om forhøjet erstatning for mistet jagtret bygger på forkerte forudsætninger. Dels er den samlede bevoksningsgrad betydeligt lavere end anført, ca. 15 %, dels er arealernes tilstand ikke sammenlignelig med tilstanden i Portlandsmosen, hvor der dels er en højere bevoksningsgrad dels er større åbne vandflader, der bl.a. medfører en stor jagtbar fuglebestand. Endelig skal det bemærkes, at erstatningen for Portlandmosen er ydet efter en samlet vurdering, hvori der også indgår et hensyn til eksisterende landbrugs- og skovbrugsarealer, der ikke må gødskes eller sprøjtes fremover.

By- og Landskabsstyrelsen mener derfor, at erstatningen for mistet jagtret, som i øvrigt er [fastsat] på baggrund af jagtlejen for tilsvarende arealer i Store Vildmose, bør stadfæstes.

Ad. 3. Arealer i Græsningszonen.
For disse arealer er påstandene identiske med de under 2.2 og 2.3 fremførte påstande og bør derfor afvises på grundlag af de ovenfor fremførte synspunkter.
...

Ad. 4. Arealer i Landbrugszonen.
Der fremsættes påstand om, at der skal ydes erstatning for fredningen af matr. nr. 1 dt og 1 gm med henvisning til, at tilladelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 fra Nordjyllands Amt til råstofindvinding på de pågældende arealer. Af den vedlagte tilladelse fremgår det imidlertid, at arealerne skal retableres som fersk eng og derfor efter indvindingen atter vil være omfattet af § 3. Det er derfor ganske i overensstemmelse med almindelig praksis, at der ikke ydes erstatning for disse arealer, hvorfor påstanden bør afvises.
..."

I den i skrivelsen af 26. august 2008 omtalte skrivelse af 21. februar 2008 fra Naturklagenævnet hedder det bl.a.:

"...
Sekretariatet skal til pkt. 1.3 i Pindstrups klage bemærke, at bestemmelsen i § 2 i Naturklagenævnets fredningsafgørelse, hvorefter den hidtidige drift på de på fredningskortet viste skovarealer i zone 1.1 (Porsemosen) kan opretholdes, skal forstås således, at disse arealer – uanset det generelle forbud mod gødskning mv. i delområde 1 – kan gødskes som hidtil, ligesom der kan anvendes pesticider i hidtidigt omfang.

Til pkt. 2.1 i Pindstrups klage skal sekretariatet bemærke følgende:

Naturklagenævnets afgørelse indeholder et forbud mod omlægning og gødskning i zone 2.1.

I følge fredningsnævnets afgørelse kan arealer i zone 2.1 etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til græsning samt hø- og græsslet. Der kan ske omlægning for at opretholde karakteren af "varige græsmarker". Arealerne kan gødskes til opretholdelse af græsvæksten retningsgivende med 50 kg kvælstof og 30 kg fosfor årligt pr. ha, ligesom der kan tilføres kalium, mikronæringsstoffer og kalk til opretholdelse af græsningskvaliteten. Der kan henvises nærmere til side 41 i afgørelsen.

Retsvirkningerne af fredningsnævnets afgørelse har, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 1, været gældende indtil Naturklagenævnet traf afgørelse i sagen.

Det er således ikke rigtigt, som anført i klagen, at Pindstrup på grund af fredningssagen har været afskåret fra at omlægge det omhandlede ca. 68 ha store areal i zone 2.1 til anden anvendelse.

At Pindstrup har undladt at foretage en løbende rydning og vedligeholdelse af arealet med henblik på fortsat tørveindvinding kan heller ikke tilskrives fredningen. Hverken fredningsnævnets eller Naturklagenævnets afgørelse er til hinder for fortsat tørveindvinding i delområde 2.
..."

Aalborg Kommune har i skrivelse af 21. august 2008 yderligere anført, at der på råstofarealerne skal foretages omfattende efterbehandling, inden de er dyrkbare. Efterbehandlingen omfatter planering, mergling og dræning, eventuelt med pumpe. I råstofsager skal der alene for den terrænmæssige bearbejdning stilles sikkerhed på 16.000 – 19.000 kr. pr. ha. Aalborg Kommunes repræsentant har ved den mundtlige forhandling bestridt, at der som anført af ejeren forelå en aftale med Nordjyllands Amt, hvorefter ejeren ikke måtte foretage tørvegravning på det areal på 68 ha, der nu er blevet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Naturklagenævnets sekretariat har i den ovenfor anførte udtalelse af 15. oktober 2008 vedrørende det areal i zone 2.1, der under fredningssagens behandling er vokset ind under beskyttelsen i naturbeskyttelseslovens § 3, bl.a. anført, at Naturklagenævnet ikke tidligere ses at have taget stilling til erstatningsfastsættelsen for arealer, der under fredningssagens behandling er vokset ind under beskyttelsen i naturbeskyttelseslovens § 3 eller truffet andre afgørelser, der kan have interesse for erstatningsfastsættelsen for sådanne arealer. Sekretariatet har endvidere anført, at arealet ikke var omfattet af § 3, da fredningsnævnet traf sin afgørelse, og ifølge fredningsnævnets afgørelse kunne arealerne i zone 2.1 etableres og opretholdes som varige græsmarker. Det er således ikke på grund af fredningen, at arealet er blevet omfattet af § 3.

Naturklagenævnets sekretariat har i udtalelsen af 15. oktober 2008 for så vidt angår jordpriser henvist til en indstilling af 12. december 2006 fra SKAT, som lå til grund for Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse samt en af SKAT udarbejde oversigt, der dannede grundlag for priserne.

Af indstillingen fra SKAT fremgår bl.a., at SKAT ved fastsættelsen af de takster for erstatning, som er anvendt af Naturklagenævnet, er gået ud fra en pris på landbrugsjord på 90.000 kr. pr. ha. Denne pris lægges ifølge indstillingen til grund, da en gennemgang af bebyggede salg i det nære område viser en gennemsnitspris på omkring 93.000 kr. pr. ha. Der er herved også medtaget salg, der ikke er fra 2006. Isoleret set taler det ifølge indstillingen for en højere hektarpris. Omvendt er hektarpriserne på ubebygget landbrugsjord alt andet lige lavere end hektar-priserne for bebyggede landbrugsejendomme. Den valgte takst støttes ifølge indstillingen også af de salg, der generelt har været af ubebygget landbrugsjord i 2005 og 2006 i henholdsvis Hadsund, Sejlflod og Skørping kommuner.

Gennemsnitspriserne ligger i intervallet 92.-108.000 kr. pr. ha. Da fredningen hovedsagligt omfatter fugtig mosejord af ringere bonitet, skønnes 90.000 kr. pr. ha også af den grund at være passende.

Af den i indstillingen omtalte oversigt fremgår bl.a., at der ved 8 salg af ubebygget landbrugsjord i Hadsund Kommune i perioden 1. juni 2004 til 30. september 2006, blev opnået priser mellem 43.632 kr. pr. ha og 125.459 kr. pr. ha. I 2004 varierede priserne mellem 43.632 kr. pr. ha og 105.859 kr. pr. ha. Den gennemsnitlige pris i perioden var 92.533 kr. I Sejlflod. Skørping og Hadsund kommuner blev der ved i alt 21 frie salg af ubebyggede landbrug over 5 ha i perioden 1. januar 2005 til 30. september 2006 opnået priser mellem 60.817 kr. og 173.077 kr. pr. ha. I 2005 varierede priserne mellem 60.817 kr. pr. ha. og 150.021 kr. pr. ha. Den gennemsnitlige pris i de tre kommuner i perioden var henholdsvis 106.212 kr., 105.906 kr. og 108.497 kr. Ved i alt 14 salg af landbrug over 10 ha i grundværdiområde g0036, som bl.a. lb. nr. 2 i Porsemosen ligger i, i perioden 2000 til 2005 blev der opnået priser mellem 53.128 kr. og 128.011 kr. pr. ha. I 2004-2005 varierede priserne mellem 69.196 kr. og 128.011 kr. Den gennemsnitlige pris i hele perioden var 93.017 kr. pr. ha.

Miljøcenter Aalborg har i Redegørelse af 28. oktober 2008 foretaget en gennemgang af handler vedrørende ejendomme inden for det fredede område i perioden fra 2001 til 2008, hvoraf fremgår, at priserne – heraf en del familiehandler og en del handler vedrørende mindre arealer – i delområde 1.1 til dels i forbindelse med arealer uden for området har varieret mellem 6.000 kr. og 90.000 kr. pr. ha. I 2002 og 2006 var priserne henholdsvis 42.000 kr. og 79.000 kr. I delområde 2.3-2.4 var priserne pr. ha. i 2005 og 2006 henholdsvis 93.000 kr. og 92.000 kr. Ved en handel i marts 2005 vedrørende ejendommen lb. nr. 63, hvor det solgte areal bortset fra 0,48 ha var beliggende uden for det fredede område, var gennemsnitsprisen 135.000 kr. pr. ha.

Naturklagenævnets sekretariat har i udtalelsen af 15. oktober 2008 anført, at omkostningerne til retablering af afgravede tørvearealer til landbrugsjord er baseret på SKAT's indstilling. Beløbet på 30.000 kr./ha er baseret på oplysninger fra Jens Ove Bisgaard, der som ansat ved Vildmosetilsynet i Direktoratet for FødevareErhverv har fået kendskab til retablering af tørvearealer til landbrugsjord i både Store og Lille Vildmose. Af SKAT's indstilling fremgår, at der ved fastsættelsen af prisen på 30.000 kr. pr. ha til retablering er taget hensyn til, at man skal igennem en større proces for at klargøre jorden til igen at kunne indgå i omdriften. Først skal jorden gennempløjes med dybdeplov. Dernæst skal den drænes, da der er tale om lavtliggende mosearealer. Sandsynligvis vil der også være behov for at etablere et pumpesystem. Endelig skal der lægges overjord ud, kalkes og gødskes.

Landinspektør Jens Ove Bisgaard, Direktoratet for FødevareErhverv har i Notat af 31. oktober 2008 anført, at det ikke kan lade sig gøre at dræne for 10.000 kr. pr. ha. Andre steder ligger prisen på ca. 15.000 kr., men det er ikke muligt at benytte kædegraver eller drænplov i mosejord og drænene sæter sig så faldet forsvinder. Derfor vælger man normalt grøfter, hvilket koster omkring 30.000 kr. pr. ha. Herudover skal vedligeholdelse af grøfter og det, at grøfterne optager areal, tages i betragtning.

By- og Landskabsstyrelsen har i den ovennævnte skrivelse af 26. august 2008 oplyst, at det indgår i fredningen, at der ved vandstandshævning inden for det fredede område skal udføres foranstaltninger til at sikre mod, at naboarealerne uden for fredningen bliver vandlidende.

Aalborg kommune har i brev af 18. november 2008 om konsekvenserne for naboejendomme af vandstanden hæves inden for Lille Vildmose fredningen bl.a. anført, at tilstødende ejere må tåle grundvandsstigning som følge af ændringer i afvandingsforholdene. Derimod skal hævning af grundvandsstanden som følge af fjernelse af pumper behandles efter reglerne i vandløbslovens kapitel 9. Fredningsbestemmelserne udløser fredningserstatning til ejere, hvis arealer efter fredningsbestemmelserne ikke længere må og kan dyrkes som følge af vandstandsstigninger, mens eventuelle erstatninger til naboer til disse arealer er berettiget til erstatning for vandstandsstigninger i overensstemmelse vandløbslovens erstatningsbestemmelser.

Advokatfirmaet Kromann Reumert har i brev af 1. december 2008 fastholdt de af Pindstrup A/S nedlagte påstande.

Generelt vedrørende lb. nr. 5, 21, 24, 35, 37, 44, 72, 83, 109, 117, 119 og 121

Ole Kirk, Dansk Landbrugsrådgivning, Århus, der repræsenterer ejerne af ovennævnte ejendomme, har ved opgørelsen af erstatningskravene taget udgangspunkt i, at jordpriserne ultimo 2007 er afgørende, og at handelsprisen for landbrugsjord uden restriktioner på dette tidspunkt var 200.000 – 250.000 kr. pr. ha. Ole Kirk har i den forbindelse henvist til SKAT's statistik for ejendomssalg 2. halvår 2007, hvoraf det fremgår, at den gennemsnitlige pris pr. ha for landbrug i 2. halvår 2007 i området var 285.036 kr./ha, idet den gennemsnitlige pris var 252.197 kr. i Mariagerfjord kommune, 257.669 kr. i Aalborg kommune og 345.242 kr. i Rebild kommune. Ole Kirk har endvidere bl.a. henvist til, at gennemsnitsprisen ved salg af ekstra landbrugsjord i omdrift i Region Nordjylland ifølge undersøgelse fra Danmarks Statistik var 159.000 kr. pr. ha i 2005 og 207.000 kr. pr. ha i 2006. Ud fra henholdsvis 2005 og 2006 priserne og fra SKAT' statistik for landbrug i Nordjylland opgøres den rene landbrugsjordspris i 2004 til henholdsvis 154.000 kr. og 170.000 kr. pr. ha.

Ole Kirk har endvidere henvist til en redegørelse af 16. september 2008 fra ejendomsmægler Poul Skalborg vedrørende priser i Østhimmerland ved salg af eu-jord. Af redegørelsen fremgår, at der ved et salg i 2003 og et salg i 2004 blev opnået priser på henholdsvis 110.471 kr. og 107.383 kr. pr. ha. Ved to salg i 2005 var priserne henholdsvis 100.000 kr. og 111.111 kr. pr. ha. Ved tre salg i 2006 varierede priserne mellem 150.716 kr. og 192.308 kr. pr. ha. Af en redegørelse af 25. september 2008 fra ejendomsmægler Evald Borup vedrørende handler i Himmerland fremgår, at to landbrugsarealer i 2003 blev solgt for henholdsvis 92.300 kr. og 90.000 kr. pr. ha. Et areal blev i 2005 solgt for 120.000 kr. pr. ha og to arealer blev i 2006 solgt for henholdsvis 122.500 kr. og 156.000 kr. pr. ha. Ole Kirk har endvidere henvist til en handel, hvorved Hans Jørgen Houmann Thomsen til overtagelse 1. november 2007 i en familiehandel erhvervede en ejendom på 60,3 ha i Gunderup/Gistrup for 17,3 mio. kr. heraf 14.650.000 kr. for jorden og 1,5 mio. kr. for driftsbygningerne. Ifølge Ole Kirks beregninger udgjorde den rene jordpris 242.952 kr. pr. ha.

Ole Kirk har herudover bl.a. henvist til, at ejeren af lb. nr. 117, Henrik Winther Svendsen købte ejendommen Sigsgårdsvej 25 til overtagelse 1. april 2006 for 10.750.000 kr., heraf 7.535.000 kr. for jord. Af denne ejendoms areal på 73,75 ha er 17,6 ha omfattet af fredningen. Ifølge Ole Kirks beregninger udgjorde gennemsnitshektarpriser 102.169 kr. og prisen pr. ha "ren" landbrugsjord 118.801 kr. Kim Hjort Christensen og Pia Christensen (lb.nr. 100 og lb.nr. 110) købte til overtagelse 15. juli 2005 i ejendommene Birkesøvej 3 og 5 for i alt 10.245.000 kr. Ejendommene har et jordtilliggende på i alt 74,5 ha. Ifølge Ole Kirks beregninger udgjorde den rene pris for landbrugsjorden 99.558 kr. pr. ha. Prisfastsættelsen for disse ejendomme er imidlertid påvirket af fredningen, hvorfor handler, der er gennemført udenfor mosen, må vægte mest.

Ole Kirk har på den baggrund nedlagt påstand om, at erstatningen for dyrkningsforbuddet i område 1.1, Porsemosen, og i zone 2.1, Naturgenopretningszonen, forhøjes til 150.000 kr. pr. ha, og at der herudover ydes et tillæg for jagtforbuddet på arealerne i Naturgenopretningszonen. Ole Kirk har i den forbindelse anført, at arealerne efter fredningen ikke har en værdi på over 50.000 kr. pr. ha. Det bør også tages i betragtning, at der er risiko for, at visse af lodsejernes nærliggende arealer, der ikke er fredede, bliver vandlidende som følge af stigningen af vandstanden i det fredede område. Ole Kirk har endvidere anført, at udgifterne til dræning (ud fra prisniveauet i 2005), hvor det er nødvendigt af arealer, hvorpå der er taget spagnum, beløber sig til ca. 10.000 kr./ha uden pumpning og 12.000 kr. pr. ha, hvis der skal foretages pumpning. Ole Kirk har i brev af 10. december 2008 oplyst, at Henrik Svendsen i 2008 har planeret og drænet 36,5 ha og gjort arealet dyrkningsklart. Planeringen kostede 5.000 kr. pr. ha, dræningen 15.000 kr. pr. ha eller i alt 20.000 kr. De tilsvarende tal i 2006 var i alt 15.000 kr. pr ha.

Ole Kirk har påstået erstatningen for fredningen i zone 2.3, Landbrugszonen, forhøjet til 10.000 kr. pr. ha, idet grundtaksten på 3.500 kr. ikke yder fuld kompensation for værdinedgangen som følge af fredningen, herunder forbuddet mod tilplantning. Ole Kirk har i den forbindelse henvist til, at stigningen i vandstanden på de tilstødende fredede arealer kan medføre, at arealerne i zone 2.3 bliver vandlidende.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har nedlagt påstand om, at erstatningen fastsættes i overensstemmelse med de af Naturklagenævnet anvendte takster. By- og Landskabsstyrelsen har anført, at det efter det oplyste om jordpriserne i området må lægges til grund, at der er ydet fuld erstatning for værdinedgangen som følge af dyrkningsforbuddet i område 1.1 og 2.1. Der er i område 1.1 tale om små arealer af ringe bonitet, og jagtretten bevares her. Dertil kommer at arealerne i de fleste tilfælde har en problematisk arrondering. Efter arealernes beskaffenhed er de for arealer i zone 2.1 fastsatte erstatninger også passende. Det bemærkes i den forbindelse, at værdien af jagten inden fredningen ligesom jagten på de tilsvarende arealer under lb. nr. 1, var meget begrænset.

Landinspektør Jens Ove Bisgaard, Direktoratet for FødevareErhverv har i ovennævnte Notat af 31. oktober 2008 bl.a. anført, at jordpriserne i Lille Vildmose generelt har ligget lavere end de omkringliggende arealer. De oplysninger Ole Kirk har indhentet hos ejendomsmægler Evald Borup og Poul Skalborg, kan ikke bruges til andet end at bekræfte gennemsnitstallene i Himmerland. Særlig mht. Poul Skalborgs handler og handlen vedrørende ejendommen i Gunderup kan det afvises, at disse er dækkende for moseområdet. Henrik Winther Svendsens køb af Sigsgaardsvej 25 er bedre at vurdere ud fra. Den gennemsnitlige hektarpris ved handlen i 2006 var knap 103.000 kr.

By- og Landskabsstyrelsen har endvidere anført, at der ved anvendelse af grundtaksten på 3.500 kr. pr. ha ydes fuld erstatning for fredningen i zone 2.3. En eventuel stigning af vandstanden, der medfører tab for ejerne, skal erstattes efter reglerne i vandløbslovgivningen og kan ikke kræves erstattet i forbindelse med fredningen.

Erstatningskravene vedrørende de enkelte ejendomme er opgjort således:

Lb.nr. 5 – Leif Kragh Jensen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 84 a, 146 b, 212 b, 212 br Mou By, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 2.910 kr. – afrundet til 3.000 kr. med følgende specifikation:

2,91 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	2.910 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 77.410 kr. afrundet til 77.500 kr. med følgende specifikation:

2,41 ha § 3 areal à 1.000 kr.	2.410 kr.
0,5 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	75.000 kr.

Ejeren har til støtte for påstanden nærmere anført, at en del af arealet ikke var mose, da fredningssagen blev rejst, men at der var græs på arealet.

Aalborg Kommune har i skrivelse af 8. september 2008 bekræftet, at en del af det fredede areal ikke i 1991 var omfattet af beskyttelsesbestemmelserne i den tidligere naturfredningslovs § 43 og ikke i 1999 var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Kommunen har endvidere oplyst, at ejeren herefter

har ladet arealet ligge med det resultat, at det i 2007 som tilgroet mose var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der var ikke krav om dyrkningsophør.

Lb.nr. 21 – Erik Hassing

Porsemosen - zone 1.1 – matr.nr. 110 a, 117 b Mou By, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 59.340 kr. – afrundet til 59.400 kr. med følgende specifikation:

1,24 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	1.240 kr.
0,83 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr.	58.100 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 125.740 kr. afrundet til 125.800 kr. med følgende specifikation:

1,24 ha § 3 areal à 1.000 kr.	1.240 kr.
0,83 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	124.500 kr.

Lb.nr. 24 – Kim Larsen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 118b, 147 a, 144 e Mou By, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 41.750 kr. – afrundet til 41.800 kr. med følgende specifikation:

2,55 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	2.550 kr.
0,56 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr.	39.200 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 86.550 kr. afrundet til 86.600 kr. med følgende specifikation:

2,55 ha § 3 areal à 1.000 kr.	2.550 kr.
0,56 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	84.000 kr.

Lb.nr. 35 – Frants Henrik Krebs

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 144 b Mou By, Mou, og 1 fv Høstermark Hgd, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 112.140 kr. – afrundet til 112.200 kr. med følgende specifikation:

0,84 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	840 kr.
1,59 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr.	111.300 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 339.340 kr. afrundet til 339.400 kr. med følgende specifikation:

0,84 ha § 3 areal à 1.000 kr.	840 kr.
1,59 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	238.500 kr.
Tab p.g.a. ejendomsindskrænkning (værdinedgang på faste anlæg)	100.000 kr.

Ejeren har til støtte for påstanden om erstatning for ejendomsindskrænkning bl.a. anført, at han har to ejendomme med et jordtilliggende på i alt 28,6 ha. Der hører moselodder i Porsemosen til begge ejendomme. Han har herudover lejet et areal på 2,1 ha og 2 ha til brak. De 2,1 ha mistes på grund af fredningen af dette areal. Der er ammekøer på ejendommen svarende til 15 dyreenheder og planer om udvidelse til 30 dyreenheder. Der er bygget en ny kostald i 2008. Der er ved fredningen taget 5,6 % af de dyrkede arealer ud af driften. Hvis der også tages hensyn til de forpagtede arealer, er der taget ca. 11,3 % ud af driften. Det betyder disharmoni i bedriften.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet, idet det er en beskeden del af den samlede bedrift, der påvirkes af fredningen.

Lb.nr. 37 – Henning Madsen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 209 a, 411 Mou By, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 2.710 kr. – afrundet til 2.800 kr. med følgende specifikation:

2,71 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	2.710 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 196.410 kr. afrundet til 196.500 kr. med følgende specifikation:

1,41 ha § 3 areal à 1.000 kr.	1.410 kr.
1,3 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	195.000 kr.

Ejeren har til støtte for påstanden nærmere anført, at en del af arealet, da fredningssagen blev rejst, ikke var mose, idet der blev dyrket havre på arealet.

Aalborg Kommune har i skrivelse af 8. september 2008 bekræftet, at en del af det fredede areal (muligvis) ikke i 1991 var omfattet af beskyttelsesbestemmelserne i den tidligere naturfredningslovs § 43 og ikke i 1999 var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Kommunen har endvidere oplyst, at ejeren har ladet arealet ligge med det resultat, at det i 2007 var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der var ikke krav om dyrkningsophør.

Lb.nr. 44 – Frank Hermansen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 1 fp Høstermark Hgd, Mou, 136 a, 142 a, 246 Mou By, Mou
Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 4 g Dokkedal By, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 459.575 kr. – afrundet til 459.600 kr. med følgende specifikation:

4,12 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr.	4.120 kr.
6,08 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr.	425.600 kr.
8,53 ha i landbrugszonen grundtakst à 3.500 kr.	29.855 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 1.401.420 kr. afrundet til 1.401.500 kr. med følgende specifikation:

4,12 ha § 3 areal à 1.000 kr.	4.120 kr.
6,08 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	912.000 kr.
8,53 ha i landbrugszonen à 10.000 kr.	85.300 kr.

Ejendomsforringelse (værdinedgang på faste anlæg) 400.000 kr.

Ejeren har til støtte for påstanden om erstatning for ejendomsindskrænkning bl.a. anført, at han har fire ejendomme med et jordtilliggende på i alt 268,4 ha. Størstedelen af de fredede arealer hører til ejendommen Vesterskov 4, der har et areal på 170,6 ha. De fredede arealer indgår i bedriften som harmoniareal. Der er tale om en svinebedrift. Der blev bygget ny stald i 2004. Fredningsindgrebet medfører, at der opstår disharmoni i bedriften.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet, idet det er en særdeles beskeden del af den samlede bedrift, der påvirkes af fredningen.

Lb.nr. 72 – Christian Jensen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 1 z Høstermark Hgd, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 216.300 kr. med følgende specifikation:

3,09 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr. 216.300 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 463.500 kr. med følgende specifikation:

3,09 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr. 463.500 kr.

Lb.nr. 83 – Henrik Nymark Nielsen

Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 8 y, 5 a Dokkedal By, Mou, og 1 di, dq Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 198.905 kr. – afrundet til 199.000 kr. med følgende specifikation:

56,83 ha i landbrugszonen grundtakst à 3.500 kr. 198.905 kr.
0,06 ha § 3 areal uden erstatning

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 568.900 kr. med følgende specifikation:

56,89 ha i landbrugszonen à 10.000 kr. 568.900 kr.

Lb.nr. 109 – Elisabeth Lund Pedersen

Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 1 bæ, eo, fx Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 140.735 kr. – afrundet til 140.800 kr. med følgende specifikation:

40,21 ha i landbrugszonen grundtakst à 3.500 kr. 140.735 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 402.100 kr. med følgende specifikation:

40,21 ha i landbrugszonen à 10.000 kr. 402.100 kr.

lb.nr. 117 – Henrik Winther Svendsen

Naturgenopretningszonen – zone 2.1 – matr.nr. 1 ck Vildmosegård, Mou
Kællingebjerg – zone 4.0 – matr.nr. 1 k, x Sigsgård, Nr. Kongslev

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 7.973.060 kr. – afrundet til 7.973.100 kr. med følgende specifikation:

Naturgenopretningszonen - zone 2.1	
5,01 ha § 3 eng med dyrkningsophør/jagtforbud à 62.000 kr.	310.620 kr.
75,39 ha med dyrkningsophør/jagtforbud à 72.000 kr.	5.428.080 kr.
36,5 ha råstofområde m. jagtforbud à 42.000 kr.	1.533.000 kr.
Kællingebjerg - zone 4.0	
35,26 ha grundtakst à 3.500 kr.	123.410 kr.
3,48 ha § 3 areal uden erstatning	
870 m bræmme à 30 kr.	26.100 kr.
695 m sti à 30 kr.	20.850 kr.
400 m^2 parkeringsplads à 15 kr.	6.000 kr.
	7.448.060 kr.

Ejendomsforringelse (forringelse af brugsværdi af driftsbygningerne på Sigsgårdsvej 43 på grund af bestemmelserne om naturgenopretning på en del af ejendommen)	500.000 kr.
Erstatning for ulempe ved sti på ejendommen i zone 4.0 – Kællingebjerg	25.000 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 21.304.980 kr. – afrundet 21.305.000 kr. - med følgende specifikation:

116,9 ha (5,01 ha eng, 75,39 ha dyrket areal, 36,5 ha råstofområde.) à 150.000 kr. (zone 2.1)	17.535.000 kr.
35,26 ha grundtakst à 10.000 kr. (zone 4.0)	352.600 kr.
3,48 ha § 3 areal à 1.000 kr. (zone 4.0)	3.480 kr.
870 m bræmme à 60 kr. (zone 4.0)	52.200 kr.
695 m sti à 60 kr. (zone 4.0)	41.700 kr.
400 m2 parkeringsplads inkl. ulemper à 50 kr. (zone 4.0)	20.000 kr.
Forringelse af jagtværdi (1 mio. kr. i zone 2.1 + 300.000 kr. i zone 4.0)	1.300.000 kr.
Ejendomsforringelse og øvrige ulemper (zone 2.1)	2.000.000 kr.

Ejeren har anført, at han udover Sigsgårdsvej 43 med et jordtilliggende på 182 ha og Sigsgårdsvej 39 med et jordtilliggende på 58,4 ha ejer Sigsgårdsvej 19 med et jordtilliggende på 124,7 ha i alt 365,1 ha. Alene de to førstnævnte ejendomme berøres af fredningen. Bedriften drives med planteavl.

Ejeren har vedrørende arealet på 116,9 ha i naturgenopretningszonen anført, at dette areal i princippet ikke kan dyrkes fremover, idet arealet bl.a. ikke må omlægges eller gødskes, og plejemyndighederne har ret til at foretage hævning af vandstanden. Jagten på Sigsgårdsvej 43 var inden fredningen lejet ud i henhold til mundtlig aftale for 50.000 kr. pr. år, svarende til en gennemsnitspris på 275 kr. pr. ha. Da jægerne først og fremmest har betalt for at gå på jagt på det fredede areal vil prisen være 425 kr. pr. ha. Kapitaliseret giver tabet af jagten en værdinedgang på 1 mio. kr.

Ejeren har vedrørende jagten på ejendommen i zone 4.0, Kællingebjerg, anført, at denne forringes som følge af den offentlige adgang til stien tværs over markerne og den offentlige adgang langs skrænten overgang samt på skrænten. Forringelsen af jagten medfører en værdinedgang på 300.000 kr.

Ejeren har vedrørende kravet om erstatning for afståelse af arealer til p-plads, bræmme og sti anført, at der udover værdien af de afståede arealer skal tages hensyn til de opståede ulemper ved at blive "nabo" til disse bræmmer og stier.

Ejeren har vedrørende kravet om erstatning for ejendomsforringelse anført, at 2/3 af ejendommen Sigsgårdsvej 43's arealer udgår af driften. Det betyder en forringelse af værdien af produktionsapparatet, som ikke fremover kan udnyttes. Værdien af de faste anlæg på denne ejendom er af ejendomsmægler Evald Borup, Gerding, i "Vurdering af Kjellingbjerggaard marts 2008" vurderet til 3 mio. kr. før fredningen. Værdiforringelsen opgøres herefter af ejeren til 2/3 af vurderingen, det vil sige 2 mio. kr.

Af ejendomsmæglerens vurdering fremgår, at driftsbygningerne før fredningen vurderes til i alt 3 mio. kr. Bortset fra et maskinhus, der vurderes til 1,4 mio. kr. og er opført i 1980, er driftsbygningerne i det væsentlige opført i 1960. Ejendomsmægleren vurderer driftsbygningernes værdi efter fredningen til 1,78 mio. kr. Ejendomsmægleren vurderer de 116,9 ha i naturgenopretningszonen til 145.000 kr. pr. ha før fredningen og 5.000 kr. pr. ha efter fredningen.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

I By- og Landskabsstyrelsens ovennævnte skrivelse af 26. august 2008 hedder det vedrørende erstatningsfastsættelsen for denne ejendom:

"...
Erstatningen for 116,9 ha, som er beliggende indenfor zone 2.1 påstås generelt forhøjet til 150.000 kr./ha uanset arealernes status og tilstand, hvor Naturklagenævnet i denne zone udmålte erstatningerne alt efter, om de var dyrkede, omfattede af § 3 som fersk eng eller under råstofindvinding/ afgravede uden efterbehandling.

By- og Landskabsstyrelsen mener, at det er korrekt at differentiere mellem de forskellige arealer og at 150.000 kr. er et alt for højt udgangspunkt herfor, arealernes beskaffenhed taget i betragtning. Styrelsen finder derfor, at påstanden bør afvises.

For fredning af § 3-arealet inden for zone 4 påstås der tilkendt erstatning på 1.000 kr./ha svarende til, hvad der ydes i andre dele af fredningen. By- og Landskabsstyrelsen skal heroverfor anføre, at der normalt ikke ydes erstatning for § 3-arealer, medmindre der er tale om særlige indgreb herunder 1. gangs pleje, der har karakter af naturgenopretning. Det er efter styrelsens opfattelse ikke tilfældet for dette areals vedkommende, hvorfor påstanden bør afvises.

Erstatningerne for en række tiltag inden for zone 4 påstås forhøjet med henvisning til gener for driften og andre ulemper. Det er styrelsens opfattelse, at Naturklagenævnet har taget de fornødne hensyn hertil ved fastsættelse af erstatningerne, og at påstanden derfor bør afvises.

Der er desuden påstået erstatning dels for jagtforbuddet på arealerne i zone 2.1, dels for forringelser af jagten i zone 4 som følge af offentlighedens adgang og færdselsret. For forbuddet påstås der en erstatning på 1 mio. kr., baseret på en hidtidig årlig jagtleje på 50.000 kr., uden at det i øvrigt fremgår, om lejemålet udelukkende omfattede arealerne i zone 2.1, eller om det var jagtlejen for hele bedriften på i alt 365 ha. Påstanden om erstatning på 300.000 kr. for jagtforringelser i zone 4 er ikke yderligere begrundet.

By- og Landskabsstyrelsen skal gøre opmærksom på, at erstatningen for jagtforbuddet på samtlige lodsejerens arealer i zone 2.1, indgår i de erstatninger, Naturklagenævnet tilkendte for de enkelte

typer af arealer med et beløb på 2.000 kr./ha. Grundlaget for dette beløb og styrelsens holdning hertil er beskrevet ovenfor under bemærkningerne til klagen fra Pindstrup Mosebrug A/S, ad 2.3. F.s.v.a. jagten indenfor zone 4 er styrelsen enig i Naturklagenævnets vurdering af dens beskedne omfang, der ikke kunne berette til erstatning for gener. By- og Landskabsstyrelsen mener derfor, at påstandene om forhøjelse af jagterstatningen bør afvises.

Endeligt påstås erstatningen for ejendomsforringelse forhøjet til 2 mio. kr. By- og Landskabsstyrelsen mener ikke, at der i klagen er fremført argumenter, der anfægter den skønsmæssige vurdering af ejendomsforringelsen til 500.000 kr., som er indeholdt i Naturklagenævnets afgørelse, og finder derfor, at påstanden bør afvises.
..."

Ved Taksationskommissionens besigtigelse konstateredes, at en del af de 116,9 ha i naturgenopretningszonen henlå som uplaneret råstofareal, mens arealet i øvrigt henlå som brakareal.

Lb.nr. 119 – Anders Bager

Naturgenopretningszonen – zone 2.1 – matr.nr. 1 ct Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat er erstatning på 178.560 kr. – afrundet til 178.600 kr. – med følgende specifikation:

2,48 ha med dyrkningsophør à 72.000 kr.	178.560 kr.

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 392.000 kr. med følgende specifikation:

2,48 ha med dyrkningsophør à 150.000 kr.	372.000 kr.
Forbud mod jagt	20.000 kr.

Det fremgår af sagen, at det fredede areal er en del af en landbrugsejendom med et jordtilliggende på ca. 9,5 ha. Den bebyggede lod på ca. 7 ha ligger 2 – 3 km fra det fredede areal.

Ejeren har anført, at det fredede areal, der har været lejet ud, hidtil har været dyrket med almindelige landbrugsafgrøder som korn og raps. Arealet kan i princippet ikke dyrkes fremover, idet arealet bl.a. ikke må omlægges eller gødskes, og plejemyndighederne har ret til at foretage hævning af vandstanden. Erstatningen for jagtforbuddet påstås fastsat til 8.000 kr. pr. ha, svarende til en årlig jagtleje på ca. 400 kr. kapitaliseret med 20.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet. By - og Landskabsstyrelsen har til støtte herfor gjort de samme synspunkter gældende som vedrørende lb.nr. 117.

Lb.nr. 121 – Kongstedlund Gods ApS

Naturgenopretningszonen – zone 2.1 – matr.nr. 1 cl, cm, cs Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat er erstatning på 2.035.020 kr. – afrundet til 2.035.100 kr. – med følgende specifikation:

19,17 ha (1 cm) med dyrkningsophør med jagtforbud à 72.000 kr.	1.380.240 kr.
15,59 ha (1 cl) råstofområde med jagtforbud à 42.000 kr.	654.780 kr.

1,98 ha (1 cs) § 3 areal uden erstatning

Ejeren har nedlagt påstand om en erstatning på 6.515.980 kr. – afrundet 6.516.000 kr. - med følgende specifikation:

34,76 ha (19,17 ha dyrket areal, 15,59 ha råstofområde) à 150.000 kr.:	5.214.000 kr.
1,98 ha § 3 areal à 1.000 kr.	1.980 kr.
Forbud mod jagt	300.000 kr.
Ejendomsforringelse	1.000.000 kr.

Det er oplyst, at ejeren udover Kongstedlund, der er omfattet af fredningen, ejer Lykkenseje. Det samlede jordtilliggende er ca. 550 ha. Heraf udgør jordtilliggendet til Kongstedlund ca. 440 ha. Dyreholdet består af malke- og ammekøer.

Ejeren har oplyst og det blev ved besigtigelsen konstateret, at en del af det areal, der af Naturklagenævnet er angivet som råstofområde (matr.nr. 1 cl), har været dyrket med hvede. Den del af det fredede areal, der ikke har været anvendt til råstofindvinding, har ifølge ejeren været dyrket med almindelige landbrugsafgrøder, herunder græs og korn. Fredningsbestemmelserne medfører, at arealerne i naturgenopretningszonen ikke fremover kan dyrkes. Erstatningskravet for jagtforbuddet er ud fra en årlig jagtleje på 400 kr. pr. ha kapitaliseret med 20 opgjort til 8.000 kr. pr. ha. Ejeren har henvist til at jagten på Kongstedlund Gods, der har et jordtilliggende på ca. 440 ha, har været lejet ud fra 1. maj 2004 til 30. april 2009 for 70.000 kr. pr. år. Det svarer til en gennemsnitspris på 156 kr. pr. ha, men der betales mere for nogle områder end andre afhængig af de konkrete forhold. Der er gode jagtforhold på de fredede arealer. Erstatningen for ejendomsforringelse er af ejeren begrundet i tab på det faste anlæg, som fremover ikke kan udnyttes fuldt ud.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet. By- og Landskabsstyrelsen har dog anført, at der bør tilkendes 2.000 kr. pr. ha i erstatning for jagtforbuddet på § 3-arealet på 1,98 ha, og at erstatning bør forhøjes fra 42.000 kr. til 72.000 kr. pr. ha for det mindre areal, der er udlagt til korndyrkning. Styrelsen har til støtte for påstanden om, at der i øvrigt sker stadfæstelse af Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse, gjort de samme synspunkter gældende som vedrørende ejendommen lb. nr. 117. Styrelsen har endvidere bestridt, at der er grundlag for at tilkende erstatning for ejendomsforringelse.

Miljøcenter Aalborg har i opmåling af 8. oktober 2008 angivet, at størrelsen af arealet med korn er 3,73 ha.

Ole Kirk har i skrivelse af 10. december 2008 oplyst, at hans klient har oplyst, at alle arealer bruges til høslet.

Generelt vedrørende lb.nr. 45, 97, 100, 104, 105, 110, 112 og 124

Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain, der repræsenterer ejerne af ovennævnte ejendomme, har generelt nedlagt påstand om, at der tilkendes ejerne en erstatning på 100.000 kr. pr. ha, for de arealer, der berøres af fredningen, samt herudover erstatning for ekstra ejendomsforringelse.

Advokaten har til støtte for påstanden i skrivelser af 2. juli 2008 vedrørende de enkelte ejendomme om de generelle gener nærmere anført bl.a.:

"...
Landbrugsarealerne omkranses af fredede arealer. Dette betyder, at man omkranses af arealer, som ikke drænes, og at grøfter lukkes, hvilket medfører et øget vandtryk på de i sagen omhandlede arealer. Hermed øges ejendommens udgifter til dræning.

Den øgede vandstand i moseområdet vil medføre, at grøfter vil løbe over og dermed også medvirke til det øgede vandtryk på landbrugsarealerne.

Efter fredningen genskabes søer i det fredede område, hvilket også medfører øget vandtryk på landbrugsarealerne og dermed øgede udgifter til dræning.

Det øgede vandtryk vil medføre en øget surhedsgrad i grundvandet, hvilket vil besværliggøre om ikke umuliggøre landbrugsdrift.

Disse gener kunne fredningsmyndighederne have taget i betragtningen i forbindelse med fredningen, og man kunne eksempelvis have stillet krav om fortsat dræning på de fredede områder.

Fredningen vil endvidere medføre et øget dyreliv, herunder et forøget antal gæs og svaner. Dette vil have betydning for landbrugsdriften, idet dyrene spiser klagerens afgrøder. Det øgede dyreliv vil endvidere være medvirkende til at øge grundvandets surhedsgrad, og klageren vil derfor være henvist til en øget kalkning af jorden.

Ifølge ejerne af moseområdet vil dette nu blive indhegnet og der opsættes færiste ved indkørsel til området. Ligeledes vil vejen i området på sigt blive omlagt til grusvej. Klagerens transport til og fra driftsejendommen sker via Vildmosevej og Birkevej. Fredningen medfører en væsentlig nedsættelse af hastigheden gennem området og i værste fald vil klageren være nødsaget til at anvende andre og længere veje til transport til og fra driften. Dette medfører væsentlige merudgifter for klageren.

Det forhold, at klagerens ejendom lukkes inde, dvs. omkranses af fredede arealer, betyder, at klagerens udvidelsesmuligheder indskrænkes meget væsentligt. Der er ikke mulighed for at opkøbe yderligere jord inden for det område, der omkranses af fredningen, og det er ikke landbrugsmæssigt forsvarligt at opkøbe arealer, som ligger uden for fredningen, idet disse områder fysisk er afskåret fra klagerens nuværende ejendom.

Fredningen medfører endvidere et øget pres fra turister, hvilket betyder et øget pres på området og dermed en besværliggørelse af driften.

Muligheden for salg af klagerens ejendom er blevet væsentligt forringet ved fredningen, og fredningen har derfor medført en væsentlig værdiforringelse af klagerens ejendom. Dels på grund af de indskrænkede udvidelsesmuligheder, som vil afholde yngre landmænd fra at investere i landbrugsarealer i området. Yngre landmænd stiller i stadig højere grad krav om store arealer, idet dette er nødvendigt for et økonomisk bæredygtigt landbrug. Ligeledes stilles krav om sammenhængende arealer. Dels medfører fredningen uanset det nuværende omfang at prisen trykkes ned på grund af den usikkerhed fredningen medfører for fremtiden, herunder især at området som helhed på sigt må forventes at blive udlagt til naturpark.
...

Fredningen har endvidere negativ betydning for klagerens mulighed for at optage lån til køb af jord inden for fredningen og produktionsudvidelse. Dette vil igen medføre en væsentlig værdiforringelse.

Med hensyn til udvidelse af eksempelvis produktionsbygninger vil fredningen medføre, at det vil blive vanskeligere at få de nødvendige tilladelser, idet det blandt andet må lægges til grund, at offentlige myndigheder i stigende omfang vil stille krav om VVM-redegørelser.
..."

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået erstatningerne fastsat i overensstemmelse med de af Naturklagenævnet anvendte takster.

By- og Landskabsstyrelsen har i skrivelse af 26. august 2008 til støtte for denne påstand anført bl.a.:

"...
For samtlige lodsejere påstås erstatningen for alle de til ejendommene hørende arealer fastsat til 100.000 kr./ha, uanset arealernes beliggenhed, tilstand eller status i h.t. naturbeskyttelseslovens regler. Desuden påstås der et tillæg til samtlige ejendomme for udgifter til driftsmæssige gener i form af ekstra dræning, transportgener m.v. foreløbigt anslået til 500.000 kr. pr. ejendom. Endeligt påstås der særlig erstatning for ekstra ejendomsforringelse for 4 af ejendommene. For enkelte af ejendommene er der særlige forhold, som vil blive kommenteret efterfølgende.

Argumentationen for de nævnte påstande er samlet i en redegørelse for de generelle gener ved fredningen, som går igen i samtlige klager og som hermed kommenteres punktvis.

a. Landbrugsarealerne omkranses af fredede arealer, som ikke drænes, og hvor grøfter lukkes. Der beskrives en række konsekvenser heraf, bl.a. øgede udgifter til dræning, øget vandtryk og deraf følgende øget surhedsgrad i grundvandet.

Samtlige ejendomme er, med en enkelt undtagelse (en del af lb. nr. 45), beliggende i den østlige del af området, som afvandes mod øst, mens det område, der kan naturgenoprettes ved vandstandshævning, afvander mod vest. I forbindelse med naturgenopretningsprojektet forudsættes det, at der udføres afværgeforanstaltninger i nødvendigt omfang for at undgå påvirkninger af arealer uden for området. Fredningen hindrer i øvrigt ikke dræning, anlæg af grøfter eller vedligeholdelse på klagernes arealer.

b. Fredningen medfører et øget dyreliv, herunder af fugle som fouragerer på markerne og i øvrigt medvirker til at øge grundvandets surhedsgrad.

Fredningen pålægger ikke, med en enkelt undtagelse (en del af lb. nr, 124) de berørte ejendomme bestemte former for afgrøder eller drift, og medvirker som sådan ikke til en øget fouragering af fugle på ejendommene. Påstanden om den øgede surhedsgrad savner dokumentation.

c. Moseområdet vil blive indhegnet, der opsættes færiste ved indkørslerne og vejen omlægges til en grusvej. Disse foranstaltninger vil medføre en væsentlig nedsættelse af hastigheden, omveje og andre gener og dermed øgede transportomkostninger.

Ingen af de omhandlede ejendomme vil blive omfattet af den indhegning, som fredningen giver mulighed for at etablere omkring Naturgenopretnings- og en del af græsningszonen. Fredningen foreskriver heller ikke, hvordan passagemulighederne gennem det hegnede område skal udformes. Såfremt indhegningen etableres, skal udformningen fastlægges af den kommunale vejmyndighed.

d. Klagernes ejendomme lukkes inde, idet de omkranses af fredede arealer, og deres udvidelsesmuligheder indskrænkes meget væsentligt.

Det er vanskeligt at få øje på, at fredningen skulle have medført ændringer i forhold til den hidtidige situation. De store ejendomme nord, vest og syd for klagernes hovedområde har ikke gennem længere tid været til salg, hverken helt eller delvist, da ejerne har haft andre driftsmæssige interesser i at holde dem samlede. Mulighederne for erhvervelser har derfor som hidtil været enten ud i de ikke-fredede områder mod øst eller ved indbyrdes handler.

e. Fredningen medfører et øget turistpres på området og dermed en besværliggørelse af driften.

Fredningen medfører ikke øget offentlig adgang til klagernes arealer. Uanset om der skulle komme flere turister til området, hvilket også kunne blive tilfældet uden fredning, er det vanskeligt at se, hvorledes det vil kunne forstyrre klagerne drift af deres landbrugsarealer.

f. Fredningen forringer mulighederne for salg af landbrugsejendommene og medfører dermed en værdiforringelse. Baggrunden er dels de manglende udvidelsesmuligheder, dels usikkerheden om, hvorvidt området som helhed udpeges som nationalpark (ikke naturpark).

By- og Landskabsstyrelsen har fået oplyst, at mens der fra fredningssagens rejsning i 1991 til fredningsnævnets afgørelse i marts 1999 blev handlet 15 ejendomme i området, er der siden, d.v.s. bl.a. mens der blev arbejdet med et pilotprojekt for en eventuel nationalpark, handlet 55 ejendomme. Det synes ikke umiddelbart at bekræfte påstanden om, at ejendommene ikke kan sælges.

Hvad angår mulighederne for at erhverve jord, mener styrelsen ikke, at fredningen har medført ændringer, jf. ovenstående punkt d.
...

g. Fredningen har negativ betydning for klagernes mulighed for at optage lån til køb af jord inden for fredningen og produktionsudvidelser.

Det er vanskeligt at forstå uden nærmere dokumentation, hvorfor det skulle være tilfældet med arealer, der hele tiden har måtte og stadig må dyrkes landbrugsmæssigt.

h. Fredningen vil medføre, at det bliver vanskeligere at opnå de nødvendige tilladelser, idet det må forventes, at de offentlige myndigheder i stigende omfang vil stille krav om VVM-redegørelser.

I hvilket omfang der stilles krav om VVM-redegørelser, afhænger ikke af fredningen, men af den til enhver tid gældende lovgivning herom. Myndighederne beslutninger om at kræve VVM-redegørelser i de enkelte tilfælde kan i øvrigt ankes til Naturklagenævnet.

Konklusion.
På baggrund af ovenstående gennemgang er det By- og Landskabsstyrelsens opfattelse, at klagernes påstande om erstatningerne for landbrugsjorden, særtillæg for diverse gener, samt for ekstra ejendomsforringelser er ude af proportion med de ret beskedne begrænsninger i de nuværende og fremtidige anvendelsesmuligheder, som fredningen medfører for klagernes arealer i zone 2.3 og zone 2.4, hvor den altovervejende del af klagernes ejendomme er beliggende. Styrelsen mener derfor, at Naturklagenævnets afgørelse om erstatning for de pågældende arealer bør stadfæstes.
..."

Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain har i brev af 31. oktober 2008 fasthold, at fredningen vil medføre øget vandtryk på de arealer, der omkranses af arealer, som fredes helt.

Erstatningskravene vedrørende de enkelte ejendomme er opgjort således:

Lb.nr. 45 – Søren Birk Nielsen

Porsemosen – zone 1.1 – matr.nr. 133 a, 134 a, 139 a, 146 c Mou By, Mou og 1 bs Høstermark Hgd., Mou
Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 2 ca Dokkedal, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 223.140 kr. – afrundet til 223.200 kr. med følgende specifikation:
15,03 ha § 3 areal m. pleje og vandstandshævning à 1.000 kr. (zone 1.1) 15.030 kr.

1,96 ha med dyrkningsophør à 70.000 kr. (zone 1.1)	137.200 kr.
20,26 ha grundtakst à 3.500 kr. (zone 2.3)	70.910 kr.

Ejeren, der har oplyst at arealet primært anvendes til svineproduktion og planteavl, har nedlagt påstand om en samlet erstatning på 4.225.000 kr., svarende til 100.000 kr. pr. ha for det areal, der berøres af fredningen, med tillæg af 500.000 kr. for driftsmæssige gener (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

Ejeren har til støtte for påstanden om erstatning for driftsmæssige gener anført, at han har måttet afholde en udgift på ca. 300.000 kr. til renovering af dræn på ca. 14,2 ha, der var lagt i 2001. Normalt holder et dræn i ca. 20 år, og renoveringen har alene været en følge af fredningen.

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet. By- og Landskabsstyrelsen har i skrivelse af 26. august 2008 anført, at det ikke er oplyst, hvor på klagerens ejendom, dræningen er foretaget, og hvorledes skaden kan sættes i forbindelse med fredningen.

By- og Landskabsstyrelsen har den 29. september 2008 fremsendt rapport fra biolog Niels Riis, COWI, dateret 29. september 2008, hvori det på grundlag opmålinger foretaget i begyndelsen af 2008 anføres, at gårdejer Søren Birk Nielsens afløbsproblemer skyldes manglende vedligeholdelse af rørledning og grøft, hvilket er en ganske almindelig vandløbssag mellem to naboer og vejmyndigheden. Der vil ikke blive problemer med vandafledning ved en gennemførelse af masterplanen for Mellemområdet.

Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain har herefter i brev af 31. oktober 2008 fastholdt, at fredningen vil medføre et øget vandtryk på de arealer, der omkranses af arealer, der fredes helt.

Lb.nr. 97 – Ole Hybertz Nielsen og lb. nr. 112 - Aksel Hybertz Nielsen

Landbrugszonen/Møllesøzonen – zone 2.3/2.4

Matr.nr. 1 cn, gx, ho, fu Vildmosegård, Mou (lb.nr. 97) tilhørende Ole Hybertz Nielsen
og
matr.nr. 1 cp, gv Vildmosegård, Mou (lb.nr. 112) tilhørende Aksel Hybertz Nielsen

Naturklagenævnet har for lb.nr. 97 fastsat en erstatning på 196.665 kr. – afrundet til 196.700 kr. med følgende specifikation:

56,19 ha grundtakst à 3.500 kr.	196.665 kr.

Naturklagenævnet har for lb.nr. 112 fastsat en erstatning på 145.740 kr. – afrundet til 145.800 kr. med følgende specifikation:

41,64 ha grundtakst à 3.500 kr.	145.740 kr.

Ejerne, der har oplyst, at arealet primært anvendes til kartoffel- og spagnumproduktion, har nedlagt påstand om en samlet erstatning for de to ejendomme på 11.033.000 kr., svarende til 100.000 kr. pr. ha, med tillæg for ekstra ejendomsforringelse 30 % af 2,5 mio. kr., 750.000 kr., og 500.000 kr. for driftsmæssige gener (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

Lb.nr. 100 – Kim Hjort Christensen og lb. nr. 110 Pia Christensen

Landbrugszonen/Møllesøzonen – zone 2.3/2.4

Matr.nr. 1 db, dc, co, gy, hp, dv, en, em, gk Vildmosegård, Mou (lb.nr. 100) tilhørende Kim Hjort Christensen
og
matr.nr. 1du Vildmosegård, Mou (lb.nr. 110) tilhørende Pia Christensen.

Naturklagenævnet har for lb.nr. 100 fastsat en erstatning på 590.800 kr. med følgende specifikation:

168,8 ha grundtakst à 3.500 kr.	590.800 kr.

Naturklagenævnet har for lb.nr. 110 fastsat en erstatning på 88.305 kr. – afrundet til 88.400 kr. med følgende specifikation:

25,23 ha grundtakst à 3.500 kr.	88.305 kr.

Ejerne, der har oplyst, at arealet anvendes til svineproduktion og avl af vildmosekartofler samt jagt, har nedlagt påstand om en samlet erstatning for de to ejendomme på 24.839.000 kr. (rettelig 24.704.000 kr.), svarende til 100.000 kr. pr. ha med tillæg for ekstra ejendomsforringelse vedrørende lb.nr. 100, 30 % af 15.000.000 kr., 4.500.000 kr. kr., og vedrørende lb.nr. 110 30 % af 1.000.000 kr., 300.000 kr. samt 500.000 kr. for driftsmæssige gener vedrørende ejendommene (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

Lb.nr. 104 – Poul Vilhelm Tonnisen

Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 1 cf Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 61.950 kr. – afrundet til 62.000 kr. med følgende specifikation:

17,70 ha grundtakst à 3.500 kr.	61.950 kr.

Ejeren, der har oplyst, at arealet er bortforpagtet og anvendes til almindelige landbrugsafgrøder, har nedlagt påstand om en samlet erstatning 2.270.000 kr. svarende til 100.000 kr. pr. ha med tillæg af 500.000 kr. for driftsmæssige gener (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

Lb.nr. 105 – Gert Hassing Nielsen

Landbrugszonen – zone 2.3 – matr.nr. 1 cd, ft Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 129.920 kr. – afrundet til 130.000 kr. med følgende specifikation:

37,12 ha grundtakst à 3.500 kr.	129.920 kr.

Ejeren, der har oplyst, at arealet anvendes til planteavl og tilsås med vintersæd, har nedlagt påstand om en samlet erstatning 4.512.000 kr., svarende til 100.000 kr. pr. ha med tillæg for ekstra ejendomsforringelse, 30 % af 1.000.000 kr., 300.000 kr., samt 500.000 kr. for driftsmæssige gener (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

By- og Landskabsstyrelsen og Aalborg Kommune har påstået Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstet.

Lb.nr. 124 – Peter S. Larsen

Græsningszonen – zone 2.2 – matr.nr. 1 ff Vildmosegård, Mou
Landbrugszonen/Møllesøzonen – zone 2.3/2.4 – matr.nr. 1 dæ, eh, ei, fn, gc, hi Vildmosegård, Mou

Naturklagenævnet har fastsat er erstatning på 577.255 kr. – afrundet til 577.300 kr. – med følgende specifikation:

17,99 ha § 3 eng med gødskningstilladelse, men med jagtforbud à 2.000 kr.(zone 2.2)	35.980 kr.
154,65 ha grundtakst à 3.500 kr.(zone 2.3/2.4)	541.275 kr.

Ejeren, der har oplyst, at arealet anvendes til græs, korn, kartofler og spagnum, har endeligt nedlagt påstand om en samlet erstatning 21.963.000 kr. svarende til 100.000 kr. pr. ha (dog 200.000 kr. pr. ha for engarealet på 17,99 ha) med tillæg af 30 % af 8 mio. kr., 2.400.000 kr., for ejendomsforringelse samt 500.000 kr. for driftsmæssige gener (dræningsbehov og transportmæssige gener som følge af fredningen).

Aalborg Kommune har i skrivelse af 30. juni 2008 oplyst, at matr.nr. 1 ff (med et areal på 17,99 ha) fejlagtig har været registreret som § 3 areal. Kommunen har derefter i skrivelse af 21. august 2008 oplyst, at der i 2005 er givet tørvevindingstilladelse for ca. en tredjedel af arealet, og at kommunen har aflyst § 3 registreringen.

Aalborg Kommune og By- og Landskabsstyrelsen har herefter nedlagt påstand om, at erstatningen for matr.nr. 1 ff forhøjes til 10.000 kr. pr. ha (svarende til den nordlige nabomatrikel, matr.nr. 1 fc, Vildmosegård, Mou, (lb.nr. 1).

Ejeren har i skrivelse af 19. september 2008 anført, at en erstatning på 10.000 kr. pr. ha for græsbinding mv. er utilstrækkelig. Arealet, der skal retableres af Pindstrup Mosebrug efter indvinding af spagnum, kunne efter en investering på 20-25.000 kr. pr. ha til dræning give et udbytte på 8-10 t korn pr. ha.

Taksationskommissionen sammenfatning af oplysningerne om jordpriser

Omsætningen af landbrugsjord uden bygninger skønnes af Danmarks Statistik til at andrage ca. 50.000 ha på årsbasis eller ca. 2 pct. af det samlede landbrugsareal. Den ret beskedne omsætning medfører en usikkerhed ved en statistisk undersøgelse. Dette forhold har da også medført, at Danmarks Statistik selv kun bedømmer de beregnede gennemsnitspriser som retvisende for jord i omdrift, mens priserne er usikre for arealer med vedvarende græs. Af den af Danmarks Statistik udarbejdede statistik for prisen for køb af landbrugsjord i omdrift fordelt på regioner, der først er udarbejdet fra 2005, fremgår:

Pris. pr. ha	2005	2006
Danmark	146.000 kr.	177.000 kr.
Region Nordjylland	159.000 kr.	207.000 kr.

Stigningen fra 2005 til 2006 er 21 % for landet under ét og med den største stigning på 30 % i Region Nordjylland.

Det fremgår endvidere af den nævnte statistik, at mens den gennemsnitlige købspris i Danmark i 2006 for jord i omdrift var 177.000 kr. pr. ha., kostede jord med vedvarende græs 89.000 kr. pr. ha. Den gennemsnitlige jordpris i 2006 i Danmark var 170.000 kr. pr. ha.

SKAT udarbejder en detailleret halvårsstatistik for salg af alle ejendomskategorier, herunder bebyggede landbrug. Antallet af rene jordsalg er så begrænset, at der ikke kan foretages en egentlig løbende officiel salgsstatistik for disse salg.

De små landbrugsejendomme er værdimæssigt overvejende styret af beboelsesværdien, hvilket ikke er relevant for bedømmelse af prisen og prisudviklingen på landbrugsjord. Den bedste vejledning for prisen og prisudviklingen for landbrugsjord opnås efter Taksationskommissionens opfattelse derfor ved bedømmelse af priserne for bebyggede landbrug over 15 ha. På landsdelsniveau fremgår følgende af SKAT's statistik for priser for landbrug i Nordjylland i perioden 2003 til 2007:

Pris pr. hektar	15 – 60 hektar	Over 60 ha
1. halvår 2003	117.685 kr.	103.195 kr.
2. halvår 2003	107.070 kr.	98.638 kr.
1. halvår 2004	106.078 kr.	101.477 kr.
2. halvår 2004	111.242 kr.	122.101 kr.
1. halvår 2005	127.909 kr.	139.305 kr.
2. halvår 2005	126.560 kr.	117.526 kr.
1. halvår 2006	159.385 kr.	157.324 kr.
2. halvår 2006	192.005 kr.	209.267 kr.
1. halvår 2007	203.355 kr.	211.245 kr.
2. halvår 2007	216.262 kr.	203.674 kr.

Omfanget af salg af landbrugsjord uden bebyggelse er beskedent. Landbrugsjord erhverves ofte ved køb af en bebygget landbrugsejendom, som efterfølgende nedlægges af køber, der beholder jorden og videresælger bebyggelsen med et mindre areal til primært beboelse. Købet indgår i statistikken for salg af bebyggede landbrug. Priserne ved denne fremgangsmåde til frembringelse af tillægsjord er sammenholdt med Danmarks Statistiks opgørelse over rene jordpriser lavere - specielt i Nordjylland markant lavere - end man skulle forvente.

Danmarks Statistik har i sin undersøgelse kommenteret dette uventede forhold med, at der er tale om noget forskellige markeder for jord/ejendomskøb, idet lovgivningens grænser for sammenlægning m.v. kan spille en rolle.

For såvel bebyggede landbrug som rene jordkøb er der i Nordjylland tale om meget store stigninger fra 2005 til 2006 på 30/50 %. Der er tilsyneladende ligeledes tale om, at de kraftige prisstigninger først indtræffer fra 2005 og fortsætter i årene herefter.

En tilbageregning af priserne i Danmarks Statistiks undersøgelse for 2005 og 2006 til juli 2004, hvor lodslejerne blev bekendt med Naturklagenævnets beslutning om fredningens indhold, kan ske ved at tilbagediskontere ud fra prisudviklingen for landbrugsejendomme med arealer over 15 ha, men metoden er forbundet med betydelig usikkerhed.

Hvis denne beregningsmetode anvendes, kan gennemsnitsprisen ved salg af landbrugsjord i omdrift uden bebyggelse i Nordjylland omkring juli 2004 opgøres til mellem 125.000 kr. til 135.000 kr. pr. ha. Salget af jord uden bebyggelse er imidlertid beskedent i forhold til salget af landbrugsjord med bygninger, og gennemsnitspriserne for jord uden bygninger er noget højere end gennemsnitspriserne for landbrugsejendomme med bebyggelse, selv om bebyggelsens værdi indgår ved opgørelsen af gennemsnitspriserne. Dette kan som anført skyldes særlige forhold i forbindelse med salg af landbrugsjord uden bebyggelse. Kommissionen finder på den baggrund ikke at kunne lægge afgørende vægt på de gennemsnitlige priser ved salg af landbrugsjord uden bygninger.

Af SKAT's ovennævnte oversigt fra december 2006 fremgår, at jordpriserne i visse områder i nærheden af det fredede område efter et uvejet gennemsnit lå på ca. 93.000 kr. pr. ha i 2004-2006, men at priserne i området varierede meget. Det kan formentlig bl.a. forklares med, at der indgår arealer af ringe værdi, f.eks. skovparceller i statistikken.

Af ovennævnte redegørelse fra ejendomsmægler Poul Skalborg vedrørende priser i Østhimmerland ved salg af eu-jord fremgår bl.a., at der ved et salg i 2003 og et salg i 2004 blev opnået priser på henholdsvis 110.471 kr. og 107.383 kr. pr. ha. Ved to salg i 2005 var priserne henholdsvis 100.000 kr. og 111.111 kr. pr. ha. Af redegørelsen fra ejendomsmægler Evald Borup vedrørende handler i Himmerland fremgår, at to landbrugsarealer i 2003 blev solgt for henholdsvis 92.300 kr. og 90.000 kr. pr. ha. Et areal blev i 2005 solgt for 120.000 kr. pr. ha.

Ejeren af lb. nr. 117, Henrik Winther Svendsen, købte ejendommen Sigsgårdsvej 25 til overtagelse 1. april 2006. Af denne ejendoms areal på 73,75 ha er 17,6 ha omfattet af fredningen. Ifølge Ole Kirks beregninger udgjorde gennemsnitshektarpriser 102.169 kr. og prisen pr. ha "ren" landbrugsjord 118.801 kr. Kim Hjort Christensen og Pia Christensen (lb. nr. 100 og lb. nr.110) købte til overtagelse 15. juli 2005 i ejendommene Birkesøvej 3 og 5, der er beliggende i landbrugszonen og derfor efter kommissionens opfattelse ikke er særlig påvirket af fredningen. Ifølge Ole Kirks beregninger udgjorde pris for "ren" landbrugsjord 99.558 kr. pr. ha.

Af den rapport, som Landbrugsmæglerne har udarbejdet vedrørende lb.nr. 1, fremgår, at værdien af Pindstrup Mosebrug A/S's afgravede arealer i zone 2.1, Naturgenopretningszonen, uden for § 3-området efter planering og dræning ud fra prisniveauet i april 2008 var 130.000 kr. pr. ha før fredningen. Af samme rapport fremgår, at værdien af selskabets arealer i zone 2.2 og 2.3 Græsningszonen og Møllesøfennerne, der angives at ligge som græsjord i § 3 område, ud fra prisniveauet i april 2008 var 90.000 kr. pr. ha før fredningen. Pindstrup Mosebrug A/S har i januar 2005 solgt et afgravet areal i Kongens Mose til Skov- og Naturstyrelsen for 90.000 kr. pr. ha.

Af erklæringen fra ejendomsmægler Evald Borup vedrørende ejendommen lb. nr. 117 fremgår, at det fredede areal i zone 2.1, Naturgenopretningszonen, på i alt 116,9 ha, hvoraf 36,5 ha er råstofområde, 5,01 ha er eng, og resten er dyrkbart, er vurderet til 145.000 kr. pr. ha før fredningen ud fra prisniveauet i marts 2008. I samme erklæring er ikke fredet høj mark, EU jord i omdrift, vurderet til 250.000 kr. pr. ha, drænede lave arealer, EU jord i omdrift, vurderet til 180.000 kr. pr. ha og lave arealer, EU jord brak, vurderet til 145.000 kr. pr. ha.

Kommissionen skal hertil sammenfattende bemærke, at Region Nordjylland omfatter landbrugsområder med intens husdyrproduktion og stor efterspørgsel efter arealer til udspredning af gylle, hvilket medfører meget høje jordpriser i disse områder. Der er imidlertid andre områder med mere behersket efterspørgsel til dette formål. Efter de foreliggende oplysninger var der ikke i det fredede område eller i området nærheden af dette et større behov for arealer til udspredning af gylle i den periode, undersøgelserne omhandler.

De priser, der er opnået for landbrugsarealer i og ved det fredede område, herunder ved Henrik Winther Svendsens og Kim Hjort og Pia Christensens køb viser da også, at landbrugsarealerne i det fredede område havde en noget lavere værdi pr. ha, end hvad der kan udledes om den gennemsnitlige værdi for landbrugsarealer i Nordjylland på samme tid efter SKAT's statstikker. Dette støttes også af forholdet mellem resultaterne af de foretagne vurderinger af ejendommene lb. nr. 1 og 117 og den gennemsnitlige salgspris på samme tid, der kan udledes af SKAT's statistik for Nordjylland.

Taksationskommissionens bemærkninger

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen

Naturklagenævnet har truffet bestemmelse om, at erstatningsbeløbene ikke skal forrentes fra tidspunktet for fredningsnævnets afgørelse, 15. marts 1999, men fra 5. juli 2004, hvor lodsejerne blev gjort bekendt med Naturklagenævnets beslutning om fredningens indhold. Naturklagenævnet har i den forbindelse anført, at udgangspunktet må være, at tab, som fredningen påfører lodsejerne, ikke skal kompenseres med rente, men med en erstatning. Naturklagenævnet har endvidere anført, at de fastsatte erstatninger er udregnet på grundlag af det aktuelle prisniveau og ikke på grundlag af prisniveauet for fredningsnævnets afgørelse, som var væsentlig lavere.

Kommissionen kan under hensyn til den meget langvarige sagsbehandlingstid i Naturklagenævnet tiltræde, at erstatningerne ikke er fastsat ud fra prisniveauet, da fredningsnævnet traf afgørelse, men ud fra prisniveauet på et senere tidspunkt, men finder, at erstatningerne i overensstemmelse med sædvanlig praksis skal fastsættes ud fra prisniveauet på det tidspunkt, hvorfra der sker forrentning, det vil sige pr. 5. juli 2004 og ikke som anført af Naturklagenævnet på grundlag af det aktuelle prisniveau. Det må antages, at lodsejerne også herved opnår højere erstatninger incl. renter end ved erstatningsfastsættelse ud fra prisniveauet den 15. marts 1999 og forrentning fra dette tidspunkt. Det bemærkes i den forbindelse, at lodsejerne herved vil få erstattet det fulde tab ved fredningens gennemførelse. Den tid, der er forløbet fra 5. juli 2004, hvor beslutningen om fredningens omfang blev meddelt, til Naturklagenævnets endelige afgørelse, overstiger i øvrigt ikke den tid, der ofte går mellem fredningsnævnets og Naturklagenævnets afgørelser.

Efter det fremkomne lægges det ved erstatningsfastsættelsen til grund, at omkostningerne til retablering af råstofarealerne, så de kunne anvendes til landbrugsdrift, ville have udgjort omkring 15.000 kr. pr. ha i juli 2004.

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen i zone 1.1 (Porsemosen)

Kommissionen finder, at der ved den af Naturklagenævnet tilkendte erstatning på 70.000 kr. pr. ha for dyrkningsophør – ud fra prisniveauet omkring juli 2004 - er ydet fuld erstatning for den værdinedgang, fredningen medfører. Kommissionen har i den forbindelse navnlig lagt vægt på de ovenfor anførte oplysninger om prisniveauet ved ejendomssalg i Lille Vildmose og det nærliggende område. Det er endvidere ved erstatningsfastsættelsen taget i betragtning, at der er tale om forholdsvis små

arealer, og at der efter fredningens gennemførelse fortsat må drives jagt i området. Kommissionen har også tillagt det betydning, at arealerne har kunnet dyrkes flere år efter det tidspunkt, hvorfra erstatningsbeløbene forrentes. Kommissionen stadfæster derfor erstatningsfastsættelsen for disse arealer. Kommissionen tiltræder endvidere, at erstatningen for så vidt angår de arealer, der ved fredningssagens rejsning var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, er fastsat til 1.000 kr. pr. ha. For så vidt angår det under lb.nr.1 hørende areal, matr.nr. 143 b Mou By, Mou, bemærkes dog, at det efter indholdet af fredningsbestemmelserne og det i øvrigt oplyste må lægges til grund, at fredningen kan medføre, at dele af det ikke skovbevoksede areal, der i dag er meget fugtigt, vil komme under vand, så det vil blive vanskeligt eller umuligt at færdes her. På den baggrund må det lægges til grund, at værdien af den ikke skovbevoksede del af arealet som følge af fredningen er blevet væsentlig formindsket, navnlig på grund af forringede muligheder for jagt. Som følge heraf forhøjes erstatningen for den del af parcellen, der ikke er skovbevokset, til 6.000 kr. pr. ha, mens erstatningsfastsættelsen for skovarealet stadfæstes.

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen i zone 2.1 (Naturgenopretningszonen)

Kommissionen finder, at der ved den af Naturklagenævnet tilkendt erstatning på 62.000 kr. pr. ha for dyrkningsophør af engarealerne – ud fra prisniveauet omkring juli 2004 – er ydet fuld erstatning for den værdinedgang, fredningen medfører. Kommissionen har i den forbindelse lagt vægt på de ovenfor anførte oplysninger om prisniveauet ved ejendomssalg i Lille Vildmose og det nærliggende område samt på, at prisen for engarealer i områder, hvor der ikke er et særligt stort behov for arealer til udspredning af gylle, er en del lavere end prisen for almindelig landbrugsjord. Det samme forhold kommer til udtryk i den prisforskel på omdriftsjord og græsningsarealer, som nævnes i undersøgelsen fra Danmarks Statistik.

Kommissionen finder ud fra de oven for anførte oplysninger om ejendomssalg i Lille Vildmose og det nærliggende område, at de egentlig landbrugsarealer i naturgenopretningszonen, der generelt er store og regulære, ud fra prisniveauet omkring juli 2004 havde en værdi på omkring 95-100.000 kr. pr. ha. Det må endvidere lægges til grund, at arealerne efter fredningen, hvor der er mulighed for at arealerne bliver vandlidende som led i naturgenopretningsprojektet, og hvor arealerne ikke må udnyttes til jagt, havde en værdi på omkring 15-20.000 kr. pr. ha. På denne baggrund finder kommissionen, at erstatningen for disse arealer bør forhøjes til 80.000 kr. pr. ha.

Idet det som anført lægges til grund ved erstatningsfastsættelsen, at omkostningerne til retablering af råstofarealerne i juli 2004 ville have udgjort omkring 15.000 kr. pr. ha, forhøjes erstatningen for råstofarealerne herefter til 65.000 kr. pr. ha.

Særlig med hensyn til det råstofareal på 68,09 ha, der under sagens behandling er "vokset ind" i beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3 bemærkes, at Naturklagenævnet og Taksationskommissionen ved erstatningsfastsættelsen for arealer, der efter fredningssagernes rejsning på grund af lovændringer er blevet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller de tidligere tilsvarende bestemmelser, har lagt afgørende vægt på arealerne status ved fredningssagernes rejsning. Taksationskommissionen finder, at udgangspunkt må være det samme for arealer, der under fredningssagens behandling "vokser ind" i beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Det fremgik af fredningsforslaget, hvor fredningspåstanden ikke var nærmere præciseret, bl.a., at formålet med fredningen af naturgenopretningszonen, zone 2.1, var at sikre muligheden for naturgenopretning, og at der i området skulle kunne foretages naturgenopretning. Ved fredningsnævnets afgørelse af 15. marts 1999 blev det bestemt, at arealerne i zone 2.1 kun måtte etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til græsning samt hø- og græsslæt. Denne afgørelse blev indbragt for Naturklagenævnet af sagsrejserne med påstand om forbud i overensstemmelse med fredningsforslaget mod gødskning og omlægning i naturgenopretningszonen. Efter Naturklage-

nævnets afgørelse, som de implicerede blev orienteret om i juli 2004, har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, og området må derfor ikke omlægges eller gødskes.

I hvert fald under disse omstændigheder kan det forhold, at Pindstrup Mosebrug undlod at foretage løbende rydning og vedligeholdelse af arealet, så det "voksede ind" i beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3, ikke føre til fravigelse af udgangspunktet, hvorefter udnyttelsesmulighederne for arealerne ved fredningssagens rejsning er afgørende for erstatningsfastsættelsen. Som følge heraf fastsættes erstatningen for dette areal som for de øvrige råstofområder til 65.000 kr. pr. ha.

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen i zone 2.2 (Græsningszonen)

Kommissionen finder, at der ved den af Naturklagenævnet tilkendte erstatning på 57.000 kr. pr. ha for græsbinding, gødningsforbud og jagtforbud – ud fra prisniveauet omkring juli 2004 - er ydet fuld erstatning for den værdinedgang, fredningen medfører. Kommissionen har i den forbindelse navnlig lagt vægt på de ovenfor anførte oplysninger om prisniveauet ved ejendomssalg i Lille Vildmose og det nærliggende område. Det er endvidere lagt vægt på, at disse arealers værdi på grund af muligheden for ekstensiv græsning efter fredningen ikke er helt ubetydelig.

Idet det som anført lægges til grund ved erstatningsfastsættelsen, at omkostningerne til retablering af råstofarealerne i juli 2004 ville have udgjort omkring 15.000 kr. pr. ha, forhøjes erstatningen for råstofarealerne til 42.000 kr. pr. ha.

Erstatningen for matr.nr. 1fc og 1ff, Vildmosegård, Mou, der er undtaget fra gødskningsforbuddet, forhøjes, under hensyn til den værdinedgang græsbindingen og bestemmelserne om driften medfører, til 25.000 kr. pr. ha.

Kommissionen finder ikke grundlag for herudover at tilkende erstatning for andre gener ved fredningen, herunder beskadigelse af dræn og fremtidigt dræningsbehov. Det bemærkes i den forbindelse, at fredningsbestemmelserne ikke hjemler forhøjelse af vandstanden i dette område, og at forøgede udgifter til dræning mv. som følge af vandstandsstigning i andre dele af det fredede område må søges erstattet i overensstemmelse med bestemmelserne i vandløbslovgivningen.

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen i zone 2.3, 2.4 og 4.0 (Landbrugszonen, Møllesøzonen og Kællingebjerg)

Kommissionen tiltræder, at der er tilkendt en erstatning på 3.500 kr. pr. ha (grundtakst) for fredningen, idet kommissionen finder, at der herved er ydet fuld erstatning for den værdinedgang, som fredningen, herunder bestemmelserne om forbud mod beplantning, medfører. Det bemærkes herved, at det ikke kan antages, at arealerne er særligt egnede til juletræsdyrkning og dyrkning af pyntegrønt. Kommissionen finder endvidere ikke grundlag for at tilkende erstatning som krævet for forringelse af brugsværdien af bebyggelsen på ejendommene, da fredningen ikke indebærer indskrænkninger i mulighederne for landsbrugsdrift indenfor landbrugszonen og Møllesøzonen. Kommissionen finder heller ikke grundlag for at tilkende erstatning for andre gener ved fredningen, herunder beskadigelse af dræn og fremtidigt dræningsbehov. Det bemærkes i den forbindelse, at fredningsbestemmelserne ikke hjemler forhøjelse af vandstanden i disse områder, og at forøgede udgifter til dræning mv. som følge af vandstandsstigning i andre dele af det fredede område må søges erstattet i overensstemmelse med bestemmelserne i vandløbslovgivningen.

Erstatningsfastsættelsen for de enkelte ejendomme:

Ad lb. nr. 21, 24, 72, 83, 109, 97, 100, 104, 105, 110 og 112.

Kommissionen har som anført ikke fundet grundlag for at forhøje de takster, Naturklagenævnet har anvendt ved erstatningsfastsættelsen for disse ejendomme, der alene har arealer i zone 1.1 og/eller zone 2.3/2.4. Kommissionen stadfæster derfor Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse vedrørende disse ejendomme som nedenfor bestemt.

Ad lb.nr. 1.

Kommissionen tiltræder, at der ikke er ydet erstatning for det § 3 areal på 42,09 ha i zone 2.3, hvor Pindstrup Mosebrug A/S har fået tilladelse til at foretage tørvegravning, idet fredningen ikke medfører en forringelse af dette areals værdi. Det bemærkes i den forbindelse, at tilladelsen til tørvegravning er betinget af, at arealet retableres således, at det på ny vil blive omfattet af bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen for ejendommene fastsættes herefter i overensstemmelse med de af Naturklagenævnet anvendte takster med de af det ovenfor anførte følgende ændringer således:

Porsemosen – zone 1.1	
31,14 ha § 3 areal à 6.000 kr. pr. ha	186.840 kr.
6,78 ha skov à 1.000 kr. pr. ha	6.780 kr.
Naturgenopretningszonen – zone 2.1	
2,97 ha (1 cy) med dyrkningsophør/jagtforbud à 80.000 kr.	237.600 kr.
147,79 ha (1 do, ep, eø) råstofområde med jagtforbud à 65.000 kr.	9.606.350 kr.
68,09 ha (1 ep) råstofområde med jagtforbud à 65.000 kr.	4.425.850 kr.
8,15 ha (5) § 3 eng med dyrkningsophør/jagtforbud à 62.000 kr.	505.300 kr.
Græsningszonen – zone 2.2 – matr.nr. 1 ds og fc Vildmosegård, Mou	
99,41 ha (1 ds) med gødskningsforbud/jagtforbud à 57.000 kr.	5.666.370 kr.
10 ha (1 ds) råstofområde med gødskningsforbud/jagtforbud à 42.000 kr.	420.000 kr.
17,98 ha (1 fc) med græsbinding/jagtforbud à 25.000 kr.	449.500 kr.
Landbrugszonen – zone 2.3	
35,02 ha (1 dm, eg) grundtakst à 3.500 kr.	122.570 kr.
42,09 ha ((1 dt, gm) § 3 eng uden erstatning	0 kr.
Møllesøzonen – zone 2.4	
1,96 ha med grundtakst à 3.500 kr.	6.860 kr.
I alt 21.634.020 kr., afrundet til	21.634.100 kr.

Ad lb.nr. 5 og 37

Efter det oplyste må det lægges til grund, at ca. 0,5 ha af ejendommen lb.nr. 5, da fredningssagen blev rejst, var eng eller lignende, og ikke mose, og at ca.1,3 ha af ejendommen lb.nr. 37, på dette tidspunkt blev dyrket, bl.a. med korn. Idet det ikke kan tillægges betydning ved erstatningsfastsættelsen, at arealerne, der er beliggende i zone 1.1, Porsemosen, senere er blevet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og da fredningsbestemmelserne må forstås således, at disse arealer ikke længere må dyrkes, tilkendes der ejerne af lb. nr. 5 og 37 erstatning efter de af Naturklagenævnet anvendte takster med henholdsvis 60.000 kr. pr. ha og 70.000 kr. pr. ha for de nævnte arealer.

Erstatningen for lb.nr. 5 fastsættes således:	
2,41 ha § 3 areal à 1.000 kr.	2.410 kr.
0,5 ha eng à 60.000 kr.	30.000 kr.
I alt 32.410 kr. afrundet til	32.500 kr.

Erstatningen for lb.nr. 37 fastsættes således:

1,41 ha § 3 areal à 1.000 kr.	1.410 kr.
1,3 ha. med dyrkningsophør à 70.000 kr.	91.000 kr.
I alt 92.410 kr. afrundet til	92.500 kr.

Ad lb. nr. 35

Idet fredningen alene medfører dyrkningsophør på et areal på 1,59 ha, der udgør en ringe del af bedriften, finder kommissionen ikke, at det kan antages, at der som følge af fredningen er opstået et misforhold mellem størrelsen af de faste anlæg og jordtilliggendet. Som følge heraf er der ikke grundlag for at tilkende ejeren erstatning for ejendomsforringelse udover den takstmæssigt fastsatte erstatning.

Kommissionen stadfæster herefter, idet der som anført ikke er grundlag for at forhøje de af Naturklagenævnet anvendte takster, Naturklagenævnets afgørelse, hvorved erstatningen blev fastsat til 112.200 kr.

Ad lb.nr. 44

Idet fredningen alene medfører dyrkningsophør på et areal på 6,08 ha, der udgør en ringe del af bedriften, finder kommissionen ikke, at det kan antages, at der som følge af fredningen er opstået et misforhold mellem størrelsen af de faste anlæg og jordtilliggendet. Som følge heraf er der ikke grundlag for at tilkende ejeren erstatning for ejendomsforringelse udover den takstmæssigt fastsatte erstatning.

Kommissionen stadfæster herefter, idet der som anført ikke er grundlag for at forhøje de af Naturklagenævnet anvendte takster, Naturklagenævnets afgørelse, hvorved erstatningen blev fastsat til 459.600 kr.

Ad lb.nr. 45

Efter det for Taksationskommissionen oplyste herunder rapporten af 29. september 2008 fra COWI, er det ikke godtgjort, at det skyldes fredningen, at ejeren har måttet foretage renovering af dræn før sædvanligt. Allerede som følge heraf tages klagerens påstand om erstatning herfor ikke til følge.

Kommissionen stadfæster herefter, idet der som anført ikke er grundlag for at forhøje de af Naturklagenævnet anvendte takster, Naturklagenævnets afgørelse, hvorved erstatningen blev fastsat til 223.200 kr.

Ad lb.nr. 117

Kommissionen tiltræder, at der ikke er tilkendt erstatning for fredningen af § 3-arealet i zone 4.0, Kællingebjerg, idet det ikke kan antages, at fredningen medfører forringelse af værdien af dette areal, der er en udyrket skrænt.

Efter de foreliggende oplysninger om priserne på landbrugsjord og det i øvrigt oplyste finder kommissionen, at den tilkendte erstatning for bræmme, sti, ulempe ved sti og for parkeringsplads i zone 4.0 ud fra prisniveauet omkring juli 2004 dækker værdinedgangen ved afståelse af en bræmme af ejendommen og arealer til sti og parkering samt de hermed forbundne ulemper.

Kommissionen finder ikke, at den forringelse af driftsbygningerne værdi, der er opstået som følge af misforholdet mellem driftsbygningernes størrelse og det dyrkbare jordtilliggende efter fredningen, overstiger den af Naturklagenævnet fastsatte erstatning herfor på 500.000 kr.

Kommissionen finder som ovenfor anført ikke grundlag for at forhøje den af Naturklagenævnet anvendte grundtakst eller den af nævnet anvendte takst for dyrkningsophør og jagtforbud vedrørende engarealer i naturgenopretningszonen, zone 2.1. Derimod forhøjes erstatningen for dyrkningsophør og jagtforbud for sædvanlige landbrugsarealer og råstofområdet i zone 2.1 i overensstemmelse med de ovenfor anførte takster til henholdsvis 80.000 kr. og 65.000 kr. pr. ha.

Erstatningen fastsættes herefter således:

Zone 2.1	
5,01 ha § 3 eng med dyrkningsophør/jagtforbud à 62.000 kr.	310.620 kr.
75,39 ha med dyrkningsophør/jagtforbud à 80.000 kr.	6.031.200 kr.
36,5 ha råstofområde m. jagtforbud à 65.000 kr.	2.372.500 kr.
Zone 4.0	
35,26 ha grundtakst à 3.500 kr.	123.410 kr.
3,48 ha i øvrigt § 3 ingen erstatning	
870 m bræmme à 30 kr.	26.100 kr.
695 m sti à 30 kr.	20.850 kr.
400 m^2 parkeringsplads à 15 kr.	6.000 kr.
Ejendomsforringelse (forringelse af brugsværdi af driftsbygningerne på grund af bestemmelserne om naturgenopretning på en del af ejendommen)	500.000 kr.
Erstatning for ulempe ved sti på ejendommen i zone 4.0 - Kællingebjerg	25.000 kr.
I alt 9.415.680 kr., afrundet til	9.415.700 kr.

Ad lb. nr. 119

Erstatningen for det areal, der pålægges bestemmelser om dyrkningsophør og jagtforbud, forhøjes i overensstemmelse med de ovenfor anførte takster til 80.000 kr. pr. ha.

Erstatningen fastsættes herefter således:

2,48 ha med dyrkningsophør à 80.000 kr.	198.400 kr.

Ad lb. nr. 121

Vedrørende det areal på 1,98 ha, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, finder kommissionen under hensyn til arealets velegnethed til jagt, at der bør tilkendes en erstatning på 5.000 kr. pr. ha for jagtforbuddet og de øvrige indskrænkninger i ejerens råden, som fredningen medfører.

Erstatningen for dyrkningsophør og jagtforbud for sædvanlige landbrugsarealer og råstofområdet i zone 2.1 forhøjes i overensstemmelse med de ovenfor anførte takster til henholdsvis 80.000 kr. og 65.000 kr. pr. ha. Idet 3,73 ha af det areal, der ifølge Naturklagenævnets afgørelse angaves at være råstofområde, dyrkes, tillægges der erstatning for dyrkningsophør på 22,90 ha og for forbud mod dyrkning af råstofområde for 11,86 ha.

Idet fredningen alene medfører mistet mulighed for dyrkning af et areal på 34,76 ha, der udgør en ringe del af bedriften, finder kommissionen ikke, at det kan antages, at der som følge af fredningen er opstået et misforhold mellem størrelsen af de faste anlæg og jordtilliggendet. Som følge heraf er

der ikke grundlag for at tilkende ejeren erstatning for ejendomsforringelse udover den takstmæssigt fastsatte erstatning.

Erstatningen fastsættes herefter således:

22,90 ha med dyrkningsophør med jagtforbud à 80.000 kr.	1.832.000 kr.
11,86 ha råstofområde med jagtforbud à 65.000 kr.	770.900 kr.
§ 3 – areal 1,98 ha à 5.000 kr.	9.900 kr.
I alt	2.612.800 kr.

Ad lb. nr. 124

Erstatningen for det areal, der pålægges græsbinding og jagtforbud, fastsættes i overensstemmelse med det anførte til 25.000 kr. pr. ha.

Erstatningen fastsættes herefter, idet der som anførte ikke findes grundlag for at forhøje den af Naturklagenævnet fastsatte grundtakst, således:

17,99 ha med gødskningstilladelse men med græsbinding/jagtforbud (matr.nr. 1 ff Vildmosegård, Mou) à 25.000 kr. pr. ha	449.750 kr.
154,65 ha grundtakst à 3.500 kr.	541.275 kr.
I alt 991.025 kr., afrundet til	991.100 kr.

Herefter bestemmes:

Der fastsættes til nedennævnte ejere følgende erstatningsbeløb.

Lb.nr. 1 – Pindstrup Mosebrug A/S	21.634.100 kr.
Lb.nr. 5 – Leif Kragh Jensen	32.500 kr.
Lb.nr. 21 – Erik Hassing	59.400 kr.
Lb.nr. 24 – Kim Larsen	41.800 kr.
Lb.nr. 35 – Frants Henrik Krebs	112.200 kr.
Lb.nr. 37 – Henning Madsen	92.500 kr.
Lb.nr. 44 – Frank Hermansen	459.600 kr.
Lb.nr. 72 – Christian Jensen	216.300 kr.
Lb.nr. 83 – Henrik Nymark Nielsen	199.000 kr.
Lb.nr. 109 – Elisabeth Lund Pedersen	140.800 kr.
Lb.nr. 117 – Henrik Winther Svendsen	9.415.700 kr.
Lb.nr. 119 – Anders Bager	198.400 kr.
Lb.nr. 121 – Kongstedlund Gods ApS	2.612.800 kr.
Lb.nr. 45 – Søren Birk Nielsen	223.200 kr.
Lb.nr. 97 – Ole Hybertz Nielsen	196.700 kr.
Lb.nr. 100 – Kim Hjort Christensen	590.800 kr.
Lb.nr. 104 – Poul Vilhelm Tonnisen	62.000 kr.
Lb.nr. 105 – Gert Hassing Nielsen	130.000 kr.
Lb.nr. 110 – Pia Christensen	88.400 kr.
Lb.nr. 112 – Aksel Hybertz Nielsen	145.800 kr.
Lb.nr. 124 – Peter S. Larsen	991.100 kr.

Erstatningsbeløbene forrentes som bestemt ved Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007.

I godtgørelse for udgift til sagkyndig bistand tillægges der ejeren af lb.nr.1, 150.000 kr., der udbetales til Advokatfirmaet Kromann Reumert, Århus, ejerne af lb. nr. 5, 21, 24, 35, 37, 44, 72, 83, 109, 117, 119 og 121 hver 10.000 kr., eller i alt 120.000 kr., der udbetales til Dansk Landbrugs-rådgivning, Århus, og ejeren af lb. nr. 45, 97, 100, 104, 105, 110, 112 og 124 hver 10.000 kr., eller i alt 80.000 kr., der udbetales til Advokatfirmaet Hjulmand Kaptain, Frederikshavn.

B. Vollmond

Gitte Hansen Christian Als

NATURKLAGENÆVNET>

Naturklagenævnets afgørelse
af 20. december 2007
om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner.

(j.nr. NKN-111-00001)

INDHOLDSFORTEGNELSE

0.	Indledning	3
1.	Fredningsområdet	3
2.	Baggrunden for fredningssagens rejsning	9
3.	Forholdet til planlægningen	10
4.	Fredningsnævnets behandling og afgørelse	12
5.	Klager til Naturklagenævnet	14
6.	Sagsrejsernes bemærkninger til klagerne	17
7.	Naturklagenævnets behandling af sagen	18
7.1	Indhentelse af udtalelser	18
7.2	Besigtigelse og offentligt møde (den 19. til 21. juni 2001)	22
7.3	Indhentelse af supplerende oplysninger mv.	24
7.4	Fornyet besigtigelse (den 18. og 19. september 2003)	24
7.5	Fredningens hovedspørgsmål i relation til Naturklagenævnets afsluttende behandling	25
8.	Naturklagenævnets beslutninger	33
9.	Naturklagenævnets fredningsafgørelse	37

0. Indledning.

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt har den 15. marts 1999 truffet afgørelse om fredning af Lille Vildmose og afgørelse om erstatning for fredningen.

Fredningen omfatter et areal på 7.646 ha, der på fredningstidspunktet var beliggende i Sejlflod, Hadsund og Skørping Kommuner.

Fredningsområdet er opdelt i 4 delområder. Delområde 1 - uopdyrkede mosearealer (Porsemosen, Portlandmosen, Høstemark Mose og Tofte Mose), delområde 2 - de opdyrkede mosearealer, delområde 3 - skove (Høstemark og Tofte Skove) og delområde 4 – Kællingbjerg.

Fredningsområdet svarer stort set til mosens oprindelige udstrækning samt de urgamle skove Høstemark Skov og Tofte Skov mod nord og syd og Kællingbjerg Klint og Kællingbjerg Høj mod vest. Afgrænsningen følger i øvrigt mod nord i det væsentligste grænsen for den uopdyrkede del af Porsemosen, mod vest i det væsentligste grænsen for den uopdyrkede del af Portlandmosen og mod øst et forløb bag bebyggelserne langs Kystvejens vestside i Dokkedalområdet.

Fredningssagen er rejst i 1992 af Nordjyllands Amt, Sejlflod Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Hovedmålet med fredningen er at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint, at bevare og sikre områdets naturværdier samt de videnskabelige-, kulturhistoriske- og arkæologiske værdier, herunder sikre og forbedre områdets værdi som EU-fuglebeskyttelsesområde, at sikre offentligheden adgang til dele af området og at sikre mulighed for naturgenopretning og for drift og pleje af det fredede område.

Fredningsnævnet har fastsat den samlede erstatning til lodsejerne til knap 24 mill. Kr.

Fredningsnævnets afgørelse er påklaget til Naturklagenævnet af en lang række lodsejere, herunder af Pindstrup Mosebrug A/S og Aage V. Jensens Fonde, af sagsrejserne, af Skov- og Naturstyrelsen og af Friluftsrådet og Dansk Land- og Strandjagt.

1. Fredningsområdet.

Mosen

De ældste organiske dannelser i Lille Vildmose er havaflejringer. Dengang – dvs. for ca. 4000 år siden – var Østhimmerlands kystlinje meget uregelmæssig med mange bugter og vige. Kystlinjen

fulgte østgrænsen for det sammenhængende morænebakkelandskab, som blandt andet de stejle skrænter ved Kongerslev og Gudumlund vidner om. Ud for kysten lå en række moræneøer bl.a. de nuværende Mulbjerge og Tofte Bakke. Havet eroderede øerne både på hav- og landsiden og lidt efter lidt opstod en langstrakt ø. På landsiden fyldte åerne dalen op med eroderet materiale og efterhånden var der kun et smalt sund tilbage inde under kridtklinterne. Omkring år 500 f. kr. startede en landhævning og efterhånden var der kun et smalt sund tilbage. Sundets ender mod Limfjorden og Mariager Fjord blev efterhånden lukket af og der opstod en lavvandet ferskvandssø. For ca. 2000 år siden voksede søen til med en frodig rørsumpvegetation med tagrør som en af områdets dominerende planter. Rørsumpen dækkede kun i en kortere periode hele Vildmoseområdet. På de højereliggende strandvoldsdannelser i mosens østlige del fik træer snart rodfæste, og en fugtighedsskov med el, birk, eg og fyr bredte sig.

Efter nogen tid ændrede mosen karakter. Det begyndte i mosens centrale dele, hvor tagrørsbevoksningen blev afløst af blandt andet tørvemos (spagnum cuspidatum). Vegetationsændringen skete, fordi området nu var fattigere på næringsstoffer og klimaet var blevet mere fugtigt. Efterhånden bredte den spagnumdominerende vegetation sig også til andre dele af mosen, som nu var meget fugtigbundspræget og næsten uden indflydelse af næringsrigt grundvand. Lidt senere ændrede vegetationen sig igen og hedelyng, klokkelyng, revling, tranebær og tue kæruld blev nu almindelige.

Denne ændring i plantesammensætningen viser, at området var blevet højmose. Det skete antagelig lidt før år 500 e. kr.

Højmosetørv har en lys gulbrun farve og består af ofte velbevarede planterester. Gennem de seneste 1500 år er denne tørvetype blevet aflejret i Lille Vildmose. Mosens overflade har været fugtig det meste af tiden, og kun i kortere perioder har vandstanden været så lav, at der blev dannet en mørkere og mere sønderdelt tørvetype. Højmosetørven indeholder næsten ikke trærødder, så Lille Vildmose har været en stor træfri moseflade, som den stadig kan opleves i Tofte Mose.

Landskabet

Lille Vildmose udgør et markant landskabselement, idet det flade landskab, der ligger 6-8 m over havets overflade, fremstår som en kontrast til de omkringliggende bakker, der med stejle skrænter hæver sig 25-40 m over havet. Fra bakkerne og havskrænterne er der storslåede udsigter over mosen. Der er således en enestående landskabelig helhed omkring Lille Vildmose.

På den længste led fra Solbjerg Enge i syd til Høstemark Skov og Mose i nord er der ca. 14 km, mens der er ca. 5 km fra de hvide kridtbanker ved Kongerslev i vest til Dokkedal i øst. På det smalleste sted er mosen knap 2 km.

De *uopdyrkede* dele af mosen omfatter først og fremmest Tofte Mose, der fremstår som en næsten helt åben mose uden træer og krat. Portlandmosen, Porsemosen og Høstemark Mose udgør

randområderne af den oprindelige Lille Vildmose. I Porsemosen og Portlandmosen er der spor af tørvegravning, der fandt sted indtil slutningen af 1960'erne. Disse tørvegrave er under tilgroning med især birk.

Den *opdyrkede* del af mosen omkranses mod nord, vest og syd af de uopdyrkede mosearealer. De opdyrkede arealer anvendes dels til kreaturgræsning, dels til tørveindvinding. Med opdyrkningen, græsningen og tørveindvindingen er op mod to tredjedel af højmosen forsvundet.

Selv om mosefladen består af både uopdyrkede og opdyrkede partier, udgør den stadig en topografisk og visuel helhed, idet mosens oprindelige udstrækning på grund af det åbne landskab er umiddelbart let at afgrænse for enhver, der færdes i området.

Men også hver for sig udgør de uopdyrkede og opdyrkede dele særprægede landskaber - de uopdyrkede kendetegnet ved deres naturværdier, de opdyrkede ved deres specielle kulturværdier.

I mosen fandtes tidligere 6 søer: Birke Sø, Mølle Sø, Lille Sø, Tofte Sø og to mindre søer vest og nordvest for Tofte Bakke. De to førstnævnte har været tørlagt i næsten 200 år, men også Lille Sø og Tofte Sø har tidligere været tørlagt. Lille Sø blev retableret i 1924 og Tofte Sø i 1973.

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet et naturgenopretningsprojekt med henblik på at genskabe Birke Sø som en lavvandet sø på ca. 145 ha.

Dyre- og planteliv

En højmose er kendetegnet ved, at dens overflade ligger højere end de omgivende kærområder. Højmosens plantevækst er derfor ikke påvirket af mineraljordens næringsrige grundvand men ernæres udelukkende af nedbør og af atmosfærisk tilførte næringsstoffer, så højmosen er et meget næringsfattigt plantesamfund - fattigkær.

I de *uopdyrkede* dele af Lille Vildmose kan mosens naturlige, upåvirkede udvikling spores frem til nutiden. Disse mosepartier er noget rigere på plantearter end de fleste lignende højmoser i landet.

Langs højmoser findes normalt en våd randzone, kaldet laggen, hvor næringsfattigt vand løber af højmosens hvælvede svamp og blandes med næringsrigt og i Lille Vildmose med kalkrigt grundvand. Lille Vildmose har en noget varieret men helt urørt laggzone og randskov. Dette i kombination med den næsten urørte store højmoseoverflade findes stort set ingen andre steder i Nordvesteuropa.

Højmosens tuer er lyngklædte, mens spagnumplanterne og højmosens øvrige planter danner tuer og høljer. Disse øvrige planter er hedelyng, klokkelyng, rosmarinlyng, revling, tranebær, mose-

pors, multebær, liden soldug og langbladet soldug. I laggen findes navnlig mosebunke, fyr, dunbirk og vorte-birk.

I de *opdyrkede* dele af mosen er der dannet en egen kultiveret mosebiologi, der afviger meget fra den naturlige biologi i de oprindelige moseområder. I de områder, hvor der indvindes tørv, holdes ny vegetation borte ved hyppig harvning for at undgå frø i tørveproduktet. Derfor er de allerstørste arealer helt vegetationsløse. Men i tørvegravene, langs veje og ved bunker med tørvesmuld findes der mange steder en vegetation, som kan vise noget om vegetationens udviklingstendenser i relation til tørvelagets tykkelse og indhold af kalk, næring og vand.

Lille Vildmose hører til landets mest interessante natur- og fuglelokaliteter. Som yngleområde er Lille Vildmose med de tilhørende skove et vigtigt område for en række hede- og højmosefugle, herunder rovfugle. Landets hidtil eneste ynglende kongeørnepar holder til i området med udgangspunkt i de to skove. Tranen har siden 1992 ynglet regelmæssigt i Tofte Mose, og også natravnen yngler i området. Hedelærken er en mere ustadig ynglefugl. Den sorte stork er observeret i skovene og ved Tofte Sø i yngletiden.

Til Tofte Sø er knyttet en stor bestand af skarv, og der findes en del vadefugle i områdets søer og kanaler.

Uden for yngletiden fungerer Lille Vildmose som en vigtig rasteplads for sædgås, vibe, hjejle og andre vade- og andefugle. Sædgæssene og vadefuglene er især knyttet til de åbne vedvarende græsningsarealer. En lang række rovfugle, herunder ynglende kongeørne, raster i området.

Insektlivet er dårligt undersøgt i Lille Vildmose på grund af de dårlige adgangsforhold. Men de oplysninger, det har været muligt at indsamle, tyder på et meget varieret og værdifuldt insektliv med mange arter, der er truede, sårbare eller i hvert fald har vanskelige vilkår.

Kulturhistorie

Især i den opdyrkede del af mosen findes flere fund fra tiden omkring år 0, hvor den østlige del af mosen var landområde. I (den dengang ikke eksisterende) Mølle Sø er der fundet spor af bopladser og grave fra ældre jernalder samt forskellige løsfund.

Bopladserne befinder sig meget tæt på den daværende kystlinje. Det antages, at jernalderfolket har ernæret sig dels ved jagt og fiskeri, dels ved kvægavl på de lavtliggende, fugtige flader omkring bopladsen, og dels ved kornavl på højjorden ved Dokkedal. Bosætningen har antagelig været forholdsvis kortvarig, idet mosen allerede i jernalderen bredte sig mod øst ind over bopladsen med dannelsen af Mølle Sø. Herudover er der ikke fundet spor efter bosætning eller anden aktivitet før opdyrkning og tørvegravning begyndte i midten af 1700-tallet.

Bebyggelsen i den udtørrede Mølle Sø udgør et særpræget bebyggelsesmønster, der henligger som husmandsudstykninger iværksat i henhold til udstykningsloven fra 1919.

Opdyrkning og tørveindvinding

Den opdyrkede del af mosen er et markant udtryk for tidligere tiders opfattelse af naturen. Naturarealer skulle nyttiggøres. Allerede i oplysningstiden i midten af 1700-tallet blev det besluttet, at Lille Vildmose skulle opdyrkes. Gennem et kommissionsarbejde blev det i 1752 fastslået, at ingen af de omkringboende havde ejendomsret til mosen, der derfor tilhørte kongen. Kongen udbød den til salg, men ingen ville købe de ubrugelige arealer. Kongen forærede mosen til Lindenborg Gods, idet det forudsattes, at godsejeren opdyrkede mosen.

Der påbegyndtes en afvanding af Mølle Sø, Birke Sø, Lille Sø og Tofte Sø ved gravning af en hovedkanal i 1760. Med skiftende intensitet har afvandingen herefter fundet sted frem til ca. 1960.

I 1936 erhvervede Landbrugsministeriet ca. 3000 ha i Lille Vildmose med henblik på oprettelse af landbrug. Indtil 1958 blev der oprettet 39 landbrug på i alt 1200 ha. De resterende arealer, som løbende er blevet afhændet, henligger dels som tørveindvindingsarealer, dels som græsningsarealer, der i sommerperioden afgræsses af kreaturer og heste.

De privatejede landbrugsarealer findes hovedsagelig i den østlige og sydlige del af det opdyrkede moseområde. På disse arealer er afgrøderne korn og kartofler og i mindre omfang græs.

Lige efter første verdenskrig begyndte nogle cementfabrikker at producere brændsel i dele af mosen. Dette såkaldte "Cementfabrikkernes Mosebrug" har særligt under anden verdenskrig fremstillet en del brændsel, da det svigtede med kultilførslerne.

I 1960´erne påbegyndtes den omfattende industrielle tørveindvinding til fremstilling af forskellige jordforbedringsprodukter.

Tørveindvindingen foregår dels i form af klyneskæring, dels i form af sugning. Ved klyneskæring skæres tørvene ud maskinelt i en dybde pr. arbejdsgang på 80-90 cm. Klynerne lægges op på overfladen, hvor de overvintrer i det fri, således at frosten kan findele materialet, inden det videreforarbejdes på fabrik. Ved sugning løsnes de øverste få cm med en harve, hvorefter en maskine suger 3 cm tynde lag, der herefter videreforarbejdes på fabrik.

Pindstrup Mosebrug A/S forestår langt den største del af tørveindvindingen.

Skovene

Både i Høstemark Skov og Tofte Skov er der store arealer, der praktisk taget henligger som naturskov, idet de kun i meget ringe omfang er forstligt drevet. Det fremgår af Videnskabernes Sel-

skabs Kort fra 1791, at Tofte Skov og Høstemark Skov også dengang havde en betydelig udstrækning. Naturskovarealerne har i dag stort set samme udstrækning.

Skovområderne har så forskellig karakter som bøgeskov, egeblandingsskov på de tørre arealer og birke- og elleskov på de våde arealer. I Tofte Skov findes lokaliteter med småbladet lind, som er rester fra stenaldertiden, hvor linden var det dominerende træ i mere end 3000 år.

Denne artsfordeling skyldes, at skovene gennem generationer er blevet selvforynget ved at skovtræernes eget afkom er spiret frem, og bestemt af konkurrenceforhold, jordbund, græsningstryk m.m. er der sket en selektion, således at enkelte arter har kunnet overleve og vokse sig store.

Der er mange gamle træer og døde eller døende træer som endnu et tegn på skovenes lange kontinuitet og meget nænsomme og naturnære drift, herunder græsning med krondyr, rådyr og vildsvin under hegn.

Tofte Skov og Mose blev indhegnet i 1907 bl.a. med det formål at sikre den krondyrstamme, som fandtes i området. Da Høstemark Skov blev indhegnet i 1933 blev der flyttet dyr fra Tofte Skov dertil.

Naturbeskyttelsesloven fra 1969 indebar, at offentligheden fik adgang til private skove. Det daværende fredningsnævn gav i 1969 en tidsubegrænset dispensation, således at *Tofte Skov og Mose* kunne holdes lukket for offentligheden.

Fredningsnævnet gav ligeledes dispensation, så *Høstemark Skov og Mose* kunne holdes lukket for offentligheden. Der var dog tale om en tidsbegrænset dispensation, der løbende er blevet forlænget - senest blev der den 16. september 1983 givet dispensation indtil den 28. februar 1993. Dispensationen er bl.a. givet på vilkår, at der gives foreninger og sluttede selskaber, herunder skoleklasser samt enkeltpersoner med dokumenteret videnskabelig interesse, adgang til skoven efter forudgående aftale, samt at det indhegnede areal opretholdes i sin nuværende tilstand med løvskovsarealer, moser, enge og sletter.

Dyre- og planteliv

I skovene findes store bestande af kronvildt og råvildt. Kronvildtet er dominerende. Vildtbiologisk Station på Kalø har foretaget genetiske undersøgelser af kronvildtbestanden, der dokumenterer, at dyrene kan føres tilbage til den oprindelige jyske krondyrstamme fra istiden, uden at der har fundet indblanding af andre racer sted.

I *Tofte Skov* findes for tiden en krondyrbestand på ca. 400 dyr efter den årlige afskydning, dvs. ca. 10 dyr/100 ha. Der findes desuden en bestand af vildsvin, som blev genindført for ca. 100 år siden. Den jagtlige forvaltning af krondyrene foregår udelukkende ved anstand eller pürsch, hvor der ikke drives med dyrene. Også jagten på vildsvin foregår på denne måde.

I *Høstemark Skov* er krondyrbestanden på ca. 160 dyr efter den årlige afskydning, dvs. ca. 34 dyr/100 ha.

Der har i de seneste år været stor videnskabelig interesse for især Høstemark Skov. Der er stor artsrigdom af planter - bl.a. hønsebær – og landets største bestand af månerude. Der er fundet op mod 600 forskellige svampearter, bl.a. er der genfundet en art, som har været anset for uddød i Danmark. Også insektlivet er meget rigt og specielt. Tre af de 46 arter af dagsommerfugle i denne skov er meget sjældne.

Om fuglelivet henvises til afsnittet ovenfor.

Kulturhistorie

I *Tofte Skov* er der spor efter agre og bebyggelser op gennem middelalderen til vor tid.

Dele af *Høstemark Skov* har ligeledes været beboet og dyrket så sent som til midten af det nittende århundrede.

Offentlig adgang

Både i Tofte Skov og i Høstemark Skov har der gennem årene været afholdt guidede ture mv.

I *Høstemark Skov* afholdtes der på tidspunktet for sagens rejsning op mod 70-80 ekskursioner om året med op mod 2000 deltagere samt annoncerede dag- eller aftenture 3-4 gange om året. Ekskursionerne er gratis. Skoven har forskningsbesøg op mod 90 dage om året.

I *Tofte Skov* afholdtes der på tidspunktet for sagens rejsning ca. 15 ekskursioner om året i perioden 1. april til 1. august. Ekskursionerne foregår i bus med mellem 20 og 60 deltagere. Der tilrettelægges en gratis tur for elever på Øster Hurup Skole én gang om året.

2. Baggrunden for fredningssagens rejsning.

Sagsrejserne har anført, at der gennem en længere årrække har været bestræbelser på at få fredet dele af Lille Vildmose. Allerede i 1965 blev der fra flere sider rettet henvendelse til Ministeriet for Kulturelle Anliggender som fredningsmyndighed med henblik på sikring af mosens naturvidenskabelige værdier. Senere henvendte det daværende Naturfredningsråd sig til fredningsmyndighederne, og spørgsmålet blev på ny taget op i begyndelsen af 1980´erne på møder i den daværende fredningsstyrelse.

Også Finansudvalgets tiltrædelse af salget af Landbrugsministeriets arealer i Lille Vildmose i 1989, som et led i gennemførelsen af regeringens handlingsplan for afbureaukratisering, var en medvirkende årsag til rejsning af fredningssagen.

Sagsrejserne har endvidere påpeget, at fredningsområdet kun er delvist beskyttet gennem de generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven mv.

Moser, søer, vandløb, heder, overdrev mv. er omfattet af de generelle bestemmelser i naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttelse af naturtyper og er dermed sikret mod ændringer i den nuværende tilstand. Loven giver dog ikke mulighed for pleje af disse naturtyper.

Skovområderne er omfattet af fredskovspligt efter skovloven, der også indebærer en beskyttelse af småbiotoperne. Loven indebærer dog ikke en generel sikring af de sjældne skovtyper og sikrer heller ikke, at de åbne sletter friholdes for tilplantning. Der mangler endvidere en beskyttelse af krondyrene.

Der er ikke nogen sikring af landskabs- og naturinteresserne i den opdyrkede del af mosen. Efter ophør af tørveindvindingen vil området uden videre kunne anvendes til almindelig landbrugsmæssig drift med mulighed for sprøjtning og gødskning og tilplantning med juletræer mv. Kun en fredning kan for fremtiden sikre en drift og pleje, der er hensigtsmæssig for naturværdierne.

Set i forhold til de overordnede mål om at bevare og forbedre den landskabelige og naturfredningsmæssige helhed i Lille Vildmose – bestående af samspillet mellem skovene og de opdyrkede og uopdyrkede arealer – er områdets nuværende beskyttelse helt utilstrækkelig.

Fredningen skal således give mulighed for bedre beskyttelse, drift og pleje af de eksisterende værdier samt skabe mulighed for, at der aktivt kan disponeres over arealer til naturgenopretning.

Endvidere har sagsrejserne ønsket at øge offentlighedens adgang til dele af området.

3. Forholdet til planlægningen mv.

Planloven

Fredningsområdet ligger i landzone.

I regionplanen er størstedelen af fredningsområdet udpeget som regionalt naturområde. En del af den centrale opdyrkede del af mosen er udlagt som regionalt råstofområde.

Det regionale rekreative stinet forløber på de gamle havskrænter og i bakkelandet langs Tofte Moses vestlige afgrænsning indtil Kongstedlund, hvor stien drejer ud over mosen mod Mulbjerge-

ne. Stien passerer flere højdepunkter i terrænet, hvorfra der er storslåede udsigter over Lille Vildmose.

Naturbeskyttelsesloven
Fredningsområdet indeholder mose-, hede- og overdrevsarealer samt søer og vandløb, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

I området findes en enkelt gravplads, der er omfattet af lovens § 18 og afkaster en beskyttelseslinje på 100 m.

Flere søer og vandløb afkaster beskyttelseslinje i henhold til naturbeskyttelseslovens § 16, og skovene afkaster beskyttelseslinje i henhold til lovens § 17.

Skovloven
Tofte Skov og Høstemark Skov er fredskovspligtige.

Landbrugsloven
Store arealer, først og fremmest i den opdyrkede del af mosen, er pålagt landbrugspligt.

Råstofloven
Tørveindvindingen foregår i henhold til råstoftilladelser efter råstoflovens § 7.

Natura 2000-områder
Fredningsområdet ligger indenfor EF-habitatområde nr. 18 – Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov - og EU-fuglebeskyttelsesområde nr. 7 – Lille Vildmose.

Udpegningsgrundlaget i *habitatområdet* er bl.a. aktive højmoser, nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse, forskellige former for kystklitter, næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, heder, enekrat på heder, overdrev og skrænter, overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund, artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund, kilder og væld med kalkholdig (hårdt) vand, rigkær, bøgeskove på morbund med kristtorn, bøgeskove på muldbund, egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund, stilkegeskove og krat på mager sur bund, skovbevoksede tørvemoser og elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Udpegningsgrundlaget i *fuglebeskyttelsesområdet* er sort stork, blå kærhøg, kongeørn, trane, tinksmed, hvepsevåge, stor hornugle, mosehornugle, sortspætte, rødrygget tornskade, natravn og hedelærke.

4. Fredningsnævnets behandling og afgørelse.

Fredningsnævnet holdt offentligt møde den 9. april 1992 og afholdt herefter indtil april 1997 en række besigtigelses- og forhandlingsmøder med deltagelse af lodsejere og sagsrejserne vedrørende samtlige delområder, der er omfattet af fredningsforslaget.

Skov- og Naturstyrelsen anbefalede på det offentlige møde kraftigt forslaget og henviste til, at det omfatter arealer af såvel international som national betydning.

Det daværende *Naturfredningsråd* anbefalede også forslaget, som på "alle væsentlige punkter lever op til intentionerne om at beskytte og muliggøre pleje af de eksisterende naturværdier i mose- og skovområderne".

Friluftsrådet anbefalede ligeledes forslaget.

Lodsejerne påstod, særligt for så vidt angår arealer under landbrugsdrift, principalt disse udtaget af fredningen, subsidiært at der blev foretaget grænseændringer mellem forslagets delområder. De lodsejere i zone 1.1 (Porsemosen), for hvis ejendomme dyrkning er påstået bragt til ophør, protesterede herimod.

Sagsrejserne har efter henstilling fra fredningsnævnet trukket forslagets østgrænse mod vest, hvorved enkelte ejendomme helt er udgået. Det område, der var beliggende inden for fredningen ved Kongstedlund, er ligeledes udtaget af forslaget, idet det anses for tilstrækkelig sikret ved den eksisterende fredning.

Sagsrejserne har endvidere foreslået visse ændringer i afgrænsningen af fredningens delområder, særligt omkring Birke Sø.

Sagsrejserne har også påstået fredningen udvidet til at omfatte en trampesti fra foden af Kællingebjerg Klint til Portlandmosen.

Fredningsnævnet har i den trufne afgørelse stort set fulgt fredningsforslaget og har tiltrådt de af sagsrejserne foreslåede ændringer og justeringer af fredningsgrænsen og grænserne mellem de enkelte delområder.

Fredningsnævnet har bestemt, at arealerne i zone 2.1 (naturgenopretningszonen) udlægges til vedvarende græsning i lighed med arealerne i zone 2.2 (græsningszonen) og at der - i modsætning til fredningsforslaget - kan foretages gødskning i begrænset omfang og ske omlægning af hensyn til muligheden for at opretholde karakteren af varige græsmarker.

Fredningsforslagets bestemmelser om jagt på fuglevildt er ikke fulgt fuldt ud.

Nævnet har ikke fundet grundlag for at udvide fredningsområdet til at omfatte en stiforbindelse mellem Kællingbjerg Klint og Portlandmosen.

Fredningsnævnet har i afgørelsen i overensstemmelse med fredningsforslaget opregnet hovedformålet med fredningen og delmålene i de enkelte delområder, henholdsvis Tofte-, Portland-, Høstemark- og Porsemosen, landbrugsområdet, skove og Kællingbjerg Klint, og fastsat fredningsbestemmelser for de enkelte delområder.

Delområde 1

Området må ikke udnyttes til erhvervsmæssige formål, der kan have negativ indflydelse på dets nuværende tilstand og naturlige udvikling. Arealerne må ikke gødskes, og der må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler.

På de eksisterende landbrugs- og skovbrugsarealer i zone 1.1 kan den hidtidige drift opretholdes. I løbet af 5 år skal dyrkningen dog ophøre på enkelte nærmere angivne landbrugsarealer, der rækker dybt ind i mosen, hvorefter grøfter og dræn skal afbrydes og arealerne henligge udyrkede.

Delområde 2

Området må med nærmere angivne begrænsninger udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Fredningen er ikke til hinder for tørveindvinding inden for det regionale råstofområde i overensstemmelse med opnåede tilladelser efter råstofloven.

Zone 2.1 og 2.2 må kun - bortset fra tørvegravning - etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til græsning samt hø- og græsslæt. Omlægning må kun ske for at opretholde karakteren af "varige græsmarker" og omlægningsintervallet skal som udgangspunkt være mindst 10 år. Anvendelse af pesticider er ikke tilladt. Der må alene gødskes til opretholdelse af græsvæksten retningsgivende med 50 kg kvælstof og 30 kg fosfor årligt pr. ha.

Såfremt der godkendes en plan til naturgenopretning i zone 2.1, forudsættes det at en sådan plan kan indeholde bestemmelser om gødskningsforbud.

Delområde 3

Fredningen fastsætter detaljerede forskrifter for driften af Høstemark og Tofte Skove, henholdsvis som "urørt skov", "skov med pleje" og "øvrige skovområder" samt særlige bestemmelser om konvertering af nåletræsbevoksningen på Tofte Bakke.

Der er forbud mod tilplantning, der indskrænker de åbne sletter og marker.

Der er pligt for ejerne til at opretholde nærmere angivne bestande af vildsvin og af den oprindelige jyske krondyrstamme, idet der dog vil kunne kræves reduktioner, såfremt bestandene viser sig at blive en belastning for skovene eller sletterne.

De ydre hegn, der omgiver skovene og moserne, skal opretholdes og vedligeholdes af ejerne på forsvarlig vis.

De indhegnede arealer er ikke åbne for offentligheden. Som følge heraf har ejerne pligt til at acceptere mindst 15 guidede ekskursioner om året uden for perioden 1. august til 1. marts. Såfremt ekskursionerne får et sådant omfang, at fredningens formål trues, kan fredningsnævnet efter en indhentet udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen fastsætte en øvre grænse for omfanget af de guidede ekskursioner.

Delområde 4
Området kan anvendes til landbrugsmæssig drift. Fredningen udlægger dog dyrkningsfri bræmmer, hovedsagelig til offentlig sti.

Generelle fredningsbestemmelser
Der er fastsat bestemmelser om pleje. Der er forbud mod jagt på fuglevildt inden for en afstand af 500 m fra Tofte Sø.

Fredningen indeholder endvidere bestemmelser, der sikrer dele af fredningsområdet (de uopdyrkede moser og skovene) som områder af videnskabelig interesse, hvor det vil være muligt at følge områdernes naturlige udvikling.

5. Klager til Naturklagenævnet.

Klager fra lodsejere mv.
Fredningsnævnets afgørelse er påklaget af en række lodsejere, hvoraf hovedparten er repræsenteret af Landbrugets Rådgivningscenter, af Codan Forsikring, der da ejede Tofte Skov og Mose, og af Aage V. Jensens Fonde som ejer af Høstemark Skov og Mose samt af Dansk Land- og Strandjagt, Aalborg-Nr. Sundby Afdeling.

Landbrugets Rådgivningscenter har nedlagt påstand om, at zone 2.2, 2.3 og 2.4 og delområde 4 (Kællingbjerg), med undtagelse af klinten og en bræmme langs klintens øverste kant, udtages af fredningen, subsidiært at zone 2.3 og 2.4 samt den ovennævnte del af delområde 4 udtages og mere subsidiært, at zone 2.4 udtages. Efter rådgivningscentrets opfattelse vil fredningsformålet kunne opnås fuldt ud, selv om de nævnte områder ikke medtages i fredningen. Der er ikke trusler mod området, der vil ændre dets karakter. Der er tale om landbrugsområder, der dyrkes og drives i overensstemmelse med god landmandsskik.

Rådgivningscentret har endvidere påklaget fredningens bestemmelser om dyrkningsbegrænsninger/dyrkningsophør samt begrænsninger i muligheden for tilplantning, herunder med juletræer og pyntegrøntkulturer, om opstilling af læskure og etablering læhegn samt om byggerestriktioner.

Codan Forsikring har påklaget fredningens bestemmelser om drift mv. i Tofte Skov og Mose.

Aage V. Jensens Fonde finder ikke, at pligten til at vedligeholde hegnet om Høstemark Skov og Mose bør påhvile fondene.

Dansk Land- og Strandjagt, Aalborg- Nr. Sundby Afdeling har klaget over den fastsatte jagtfri zone på 500 m omkring Tofte Sø og har henvist til, at ingen jagtbare arter er gået tilbage i antal inden for de seneste 15 år, samt at forstyrrelsen ved jagt er ubetydelig for f.eks. svaner og gæs i området.

Klager fra sagsrejserne

Efter sagsrejsernes opfattelse bør der i overensstemmelse med fredningsforslaget være forbud mod gødskning og omlægning i zone 2.1 (naturgenopretningszonen), og jagtbegrænsningerne bør omfatte hele zone 2.1.

Danmarks Naturfredningsforening finder endvidere, at antallet af ekskursioner i de indhegnede skov- og moseområder bør udvides til minimum 50 gratis ekskursioner om året i hvert område. Det bør undersøges, om der herudover kan sikres offentlig, individuel adgang til dele af områderne og om der bør etableres en plankespang i den nordlige del af Tofte Mose med adgang i visse dele af året.

Klage fra Skov- og Naturstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen har overordnet den holdning, at offentligheden i så stort omfang som muligt - og i videre omfang end bestemt af fredningsnævnet - skal have mulighed for at opleve de store natur- og landskabsværdier i Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose.

Udgangspunktet bør være naturbeskyttelseslovens regler om adgang til private skove, hvorefter offentligheden har adgang alene ad stier. Der kan dog være områder, hvor offentlighedens adgang må begrænses i tid og/eller sted f.eks. af hensyn til beskyttelsen af sårbare ynglende fugle og af særlig sårbar flora. Der bør være mulighed for at kunne justere offentlighedens adgang, når der opstår behov herfor af hensyn til de nævnte forhold ud fra en række overordnede principper, der fastsættes i fredningen.

På grund af Tofte Moses usædvanlig høje naturkvalitet samt det fugleliv, der er knyttet til mosen, finder styrelsen at der ikke bør tillades fri færdsel på mosen. I stedet bør der anlægges enkelte trægangbroer i udkanten af mosen f.eks. i tilknytning til fugletårnet ved Tofte Sø. Høstemark Mose

rummer ikke tilsvarende naturkvaliteter, hvorfor det bør overvejes at tillade offentlig færdsel i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens regler om offentlighedens adgang til udyrkede arealer.

Styrelsen kan acceptere, at hegnene om de to skovområder opretholdes. Af hensyn til sikring af overdrevenes og skovenes struktur og funktioner vil det imidlertid være nødvendigt at kunne regulere græsningstrykket, således at der kan ske en vis selvforyngelse af skovene samtidig med, at det undgås, at overdrev gror til, og skovene ændrer struktur. Græsningstrykket bør kunne reguleres gennem en løbende regulering af vildtbestandene og ved opsætning af midlertidige hegn inde i skovene.

Principperne i naturskovsstrategien bør lægges til grund for skovdriften med græsningsskov som overordnet princip og herunder visse dele med urørt skov og andre dele med plukhugst. Det bør overvejes, om kategorien "øvrige skovområder" skal opretholdes med særskilte bestemmelser, som synes uden reelt indhold.

For at opnå en optimal sikring af skovens naturværdier finder styrelsen det nødvendigt, at områderne overvåges med henblik på en løbende regulering af driften ved fastsættelse af bestemmelser i fredningen om udarbejdelse af successive plejeplaner med en 10-15 årig horisont.

Styrelsen har særligt om Høstemark Skov og Mose bemærket, at området er erhvervet af Aage V. Jensens Fonde for at sikre områdets naturtilstand som græsningsskov med ekstensiv skovdrift. Det må derfor forventes, at fondenes drift af området vil være i overensstemmelse med de ovennævnte principper. Der findes herefter ikke at være trusler imod naturværdierne, som kræver en erstatningspådragende sikring gennem en fredning, hvorfor der ifølge styrelsen alene bør fastsættes bestemmelser om offentlighedens adgang.

Der bør ikke fastsættes særlige overordnede begrænsninger på et eventuelt naturgenopretningsprojekt i zone 2.1. Af hensyn til muligheden for at etablere næringsfattige naturtyper i området bør gødskning ikke være tilladt.

Klage fra Friluftsrådet

Friluftsrådet har den grundopfattelse, at der skal være offentlig adgang til fredede områder, og der bør derfor også være offentlig adgang til de indhegnede skove og moser - som minimum i overensstemmelse med reglerne i naturbeskyttelsesloven om adgang til private skove. Eventuelle guidede ture herudover bør som udgangspunkt være gratis.

Vildtet skal have mulighed for at vandre, så der på en naturlig måde sikres en sund og bæredygtig population. Dette er uforeneligt med, at hegnet om Høstemark Skov skal opretholdes. For Tofte Skovs vedkommende kan rådet acceptere, at hegnet bibeholdes på grund af vildsvinene i området, idet rådet dog finder det ønskeligt med en regulering af bestanden til et bæredygtigt niveau.

Der bør føres en sti fra Portlandmosen til Kællingbjerg.

Bemærkninger fra WWF

Fonden har overfor Naturklagenævnet anbefalet, at der anlægges et helhedssyn på Lille Vildmose, at der åbnes en bred korridor mellem de to vildtrige skove, der fuldt udbygget omfatter resterne af den oprindelige højmose, de planlagte naturgenopretningsprojekter og tørveindvindingsområderne, og at der etableres et vildthegn om hele området, så konflikter med de tilstødende landbrugsarealer undgås.

6. Sagsrejsernes bemærkninger til klagerne.

Sagsrejserne finder,

- at fredningen bør opretholdes i den foreslåede udstrækning og med den foreslåede afgrænsning af delområder,
- at fredningen bør ajourføres i lyset af de internationale forpligtelser,
- at bestemmelserne om drift af Tofte og Høstemark Skove bør ajourføres i forhold til naturskovsstrategien med "græsningsskov" som overordnet princip,
- at pligten til at bevare hegnene omkring skovene bør opretholdes, så græsningsskoven og beskyttelsen af især de sjældne fugle i området kan bevares,
- at det skal være muligt at foretage naturgenopretning i zone 2.1 og at der bør være forbud mod gødskning og omlægning og mod jagt på fuglevildt i denne zone,
- at naturbeskyttelseslovens regler om offentlig adgang uden for de indhegnede områder skal fastholdes, og at der skal kunne etableres stier og udsigtspunkter, herunder en sti fra Kællingbjerg til Portlandmosen, og
- at der inden for de eksisterende indhegninger alene skal være guidede ture, idet dog deres antal, indhold og betaling kan revurderes.

Lille Vildmose anses for et samlet naturområde, der med tiden kan blive et af Danmarks største, sammenhængende naturområder med en meget kompleks økologi. De indhegnede områder kan ikke sammenlignes med andre danske skove. Der er tale om helt unikke områder, der på grund af deres særlige historie rummer en enestående flora og fauna, herunder store pladskrævende ynglefugle. Det er et kortsigtet perspektiv at gennemtvinge en fri offentlig adgang - som påstået af bl.a. Skov- og Naturstyrelsen - med risiko for at forringe og ødelægge værdier, der allerede findes. Fri offentlig adgang vil ifølge sagsrejserne navnlig betyde,

- at der bliver mere uro, hvorfor krondyrene vil gemme sig i dagtimerne,
- at dyrene, som er dagdyr, ikke vil kunne afgræsse de åbne arealer tilstrækkeligt, hvorfor der kan ske yderligere tilgroning,
- at bevaringstilstanden for heder og overdrev herved bliver ugunstig,

- at de sjældne fugle som kongeørn og trane ikke længere vil yngle, og den meget sky sort stork ikke vil genetablere sig i området,
- at det kan blive nødvendigt at begrænse færdslen på de offentligt tilgængelige stier, hvilket vil medføre unødig administration og tilsyn, og
- at muligheden for at afholde guidede ture vil blive ødelagt af fri færdsel på stierne.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at der udover de guidede ture bør være en individuel offentlig adgang uden for fuglenes yngletid til Tofte Skov og Mose.

7. Naturklagenævnets behandling af sagen.

7.1 Indhentelse af udtalelser.

Offentlighedens adgang
Naturklagenævnet har indhentet udtalelser dels fra Danmarks Miljøundersøgelser, om og i givet fald hvordan krondyrenes adfærd vil blive berørt af en eventuelt udvidet offentlig adgang til de eksisterende indhegnede områder og om konsekvenserne for fuglelivet, dels fra Skov- og Naturstyrelsen, Forskningscentret for Skov og Landskab om publikumspresset.

Ved besvarelsen har Danmarks Miljøundersøgelser taget udgangspunkt i ejernes oplysninger om, at krondyrenes adfærd afspejler denne dyrearts normaladfærd som aktiv både i døgnets lyse og mørke timer, og at dyrene i høj grad fouragerer på de åbne arealer i døgnets lyse timer.

Krondyr er tilpassede åbne græssletter eller halvåbne steppelignende arealer med spredte træer. Dyrene er græssere, der stiller ganske store krav til mængde og hyppighed af daglig fødeoptag, hvorfor de under uforstyrrede forhold fouragerer i intervaller rimeligt jævnt fordelt over døgnet. Samlet set anvendes op til halvdelen af døgnet til fouragering under uforstyrrede forhold. En udvidet offentlig adgang vil føre til forandringer i dyrenes adfærdsmønster og arealbenyttelse, som vil indebære en accelererende tilgroning af de åbne afgræssede sletter.

Ved fri adgang i princippet efter reglerne i naturbeskyttelsesloven om adgang i private skove vil graden af påvirkning afhænge af antallet af besøgende og af, hvor store dele af vej- og stinettet, der vil blive omfattet af fri adgang. Det må forventes, at krondyrene i højere grad vil søge tilflugt i de bevoksede dele og være tilbøjelige til i mindre grad at fouragere på de åbne arealer i døgnets lyse timer. Undersøgelser indikerer, at krondyrene fravælger naturlige fourageringsområder, hvor der hyppigt forekommer visuel eller lydlig kontakt med mennesker. Flugtafstanden ved visuel kontakt med mennesker angives for krondyr at være 300 m, hvis der er god dækning i nærheden, og 500 m, hvis der er langt til god dækning. Menneskelige forstyrrelser ved færdsel på veje og stier vil næppe få overlevelsesmæssige konsekvenser for dyrene, men deres fourageringsadfærd vil blive ændret.

40-50 guidede ture om året i perioden 1. april til 1. august - som for en dels vedkommende kan foretages i bil/bus - vil betyde, at forstyrrelseseffekten minimeres, og at muligheden for at opleve vildtet maksimeres.

En afmærket sti for gående og cyklende publikum forventes alene at ville få lokal indflydelse på dyrenes adfærd og brug af området afhængig af omfanget af stinet og hyppigheden af besøg.

Når det drejer sig om at opleve større pattedyr og fugle vil publikum få den største oplevelse ved at betragte dyrene fra strategisk placerede skjul eller fra afstande, der er større end dyrenes flugtafstand.

Den eksisterende faglige viden om forstyrrelseseffekten af skovgæster på ynglende fugle er yderst mangelfuld, men der er selvsagt stor forskel på, om den menneskelige færdsel foregår på fladerne, hvor der er risiko for forstyrrelse af reder eller unger, eller om færdslen foregår på veje og stier. Imidlertid kendes ikke eventuelle tærskler af aktivitet, ved hvilke fuglene vælger at forlade et område.

Der er gode grunde til at antage, at fuglearter som kongeørn og sort stork stiller særligt høje krav til uforstyrrede forhold på deres ynglepladser. Der er tale om ny- eller genindvandrede arter, som må formodes at have valgt territorier på grundlag af en kombination af egnede føde- og redebetingelser. I etableringsfasen bør risikoen for forstyrrelse af fuglene minimeres, fordi fuglene formentlig er særligt agtpågivende. Det vides ikke, i hvilken afstand fra reden fuglene reagerer på menneskelig færdsel, hvorfor der er al mulig grund til at være forsigtig med at udvide den menneskelige adgang i den tid, hvor fuglene opretholder deres territorier eller yngler. Også tinksmed og specielt traner er særligt sårbare over for menneskelig aktivitet, mens stor hornugle, rørhøg og skarv vil være mindre påvirkelige heraf.

Forskningscentret for Skov- og Landskab er ikke i stand til at give et bud på, hvor mange besøg der kan forventes, såfremt de indhegnede områder i højere grad måtte bliver åbne for publikum, og hvilke befolkningsgrupper, der navnlig vil komme i skoven og med hvilke mål.

Områdets attraktionsværdi vil være høj. Områdets karakter med dets indhold af forskellige naturtyper, dyreliv og ikke mindst områdets størrelse, vil kunne give mulighed for efter danske forhold unikke oplevelser.

Forskningscentret har vurderet, at Lille Vildmose-området på årsbasis kan forvente at modtage maksimalt 150.000 besøg, idet det dog understreges, at der er tale om "et bedste gæt"-estimat, idet en række (p.t. ukendte) forhold vil kunne få en ikke ubetydelig effekt på besøgstallet, eksempelvis "markedsføringen af området" og udbygningen af publikumsfaciliteter, ligesom nyhedsværdien i den første tid efter en eventuel åbning må forventes at have en vis effekt.

For så vidt angår det publikum, der forventes at komme i områderne, har forskningscentret henvist til en række generelle betragtninger vedrørende befolkningens brug af og ønsker til naturen i forbindelse med friluftsaktiviteter.

Danmarks Naturfredningsforening har bl.a. på ovenstående baggrund foreslået, at det i fredningen bestemmes, at der afholdes 50 gratis guidede ture om året i hvert af de indhegnede områder og at der etableres et antal nye fugletårne, at der i Høstemark afholdes 1-2 åbent-hus arrangementer om året, at der i Tofte Skov etableres en individuel offentlig adgang til fods ad en afmærket sti i skoven i perioden fra 1. oktober til 1. marts, og at der etableres en 800-1000 m lang plankespang ind i Tofte Mose ligeledes med adgang i perioden fra 1. oktober til 1. marts.

Skov- og Naturstyrelsen har foreslået offentlig adgang ad et begrænset antal nærmere angivne stier i de indhegnede områder efter en afvejning af hensynet til naturværdierne overfor de rekreative interesser. Adgangen til Tofte Bakke foreslås begrænset til perioden uden for kongeørnens yngletid. Der tillægges fredningsnævnet kompetence til at justere adgangen til områderne, når det er nødvendigt af hensyn til såvel beskyttelsen som benyttelsen af området.

Fredningsområdets natur- og landskabelige værdier

Naturklagenævnet har anmodet det af Miljø- og Energiministeren i 1998 nedsatte uafhængige Naturråd om en udtalelse om rådets syn på fredningsområdets værdi som sammenhængende natur- og landskabsområde og betydningen af, at der fortsat indvindes tørv i store dele af området, samt om muligheden for på længere sigt at genskabe aktiv højmose i tørveindvindingsområderne.

Naturrådet har anført, at store dele af Lille Vildmose er blevet nedbrudt af dræning, tørveindvinding og landbrugsdrift, men at området samlet set stadig indeholder meget store naturværdier. Tofte Mose er således et af de sidste arealer med oprindelig og vild natur i Danmark. Danmark har mistet over 98 % af det oprindelige højmoseareal i naturtilstand, og rådet finder det derfor vigtigt at bevare den sjældne højmosetype. Der findes aktive højmosearealer i både Porsemosen, Portlandmosen, Høstemark Mose og Tofte Mose. Tofte Mose er den eneste danske højmose, som indeholder alle de for højmoser karakteristiske strukturer som tuer, høljer, højmosesøer og luner.

Hele Lille Vildmose-området med både højmosearealer, tørveindvindingsarealer og landbrugsarealer er ét sammenhængende vandsystem. Dræning i en del af området vil derfor også påvirke vandstanden på de aktive højmosearealer. En lavere vandstand på højmosearealerne betyder, at tørven nedbrydes, og at mosen vokser til, især med birk. En fortsat dræning, selv om den foregår på tørveindvindingsarealerne og landbrugsarealerne, vil således på længere sigt betyde, at højmosen ødelægges. Dette kan allerede ses på en del af de levende højmosearealer, hvor birken - som følge af denne drænvirkning - er begyndt at indvandre.

Hvis der tilføres unaturligt mange næringsstoffer, vil tørvemosserne blive udkonkurreret og mosen vokse til med forskellige urter og træer, særligt birk. Gødskning er altså ødelæggende for højmosen. Hvis der samtidig drænes, vil tilgroningen og tørvenedbrydningen foregå hurtigere. Der bør således ikke anvendes handelsgødning i Lille Vildmose, og der bør ikke være intensivt dyrehold i en zone på mindst 1000 m omkring højmosearealerne.

Efter Naturrådets opfattelse vil hverken tørveindvinding, der kræver dræning, eller landbrugsdrift, herunder græsning, der kræver gødskning og dræning, være foreneligt med ønsket om at sikre de tilbageværende værdifulde højmosearealer, og sådanne indgreb vil ifølge rådet heller ikke være forenelige med habitatforpligtelserne.

Udlægning af det samlede moseområde som ét sammenhængende natur- og landskabsområde vil skabe de bedst mulige betingelser for genskabelse af Lille Vildmose som et markant højmoselandskab, hvis størrelse vil være helt enestående i vesteuropæisk sammenhæng.

Betingelserne for aktiv højmosevækst er høj vandstand og lavt indhold af næringsstoffer. Jo mindre tørv der er, desto større vil tørvens næringsstofindhold være, og jo vanskeligere vil det dermed være at genskabe højmosen. Det er derfor af største vigtighed, at der efter tørveindvindingen efterlades et så tykt tørvelag som muligt, og at der ikke sker opfræsning og udjævning af tørveoverfladen, inden et eventuelt naturgenopretningsprojekt iværksættes. Det er endvidere vigtigt med en hurtig indsats med vandstandshævning, når tørveindvindingen ophører, idet tørven på de afgravede arealer i modsat fald vil nedbrydes relativt hurtigt.

Genskabelse af højmosevegetation forventes at ville tage lang tid. Måske 100 år i områder med bevaret højmosetørv, og 500 år i områder, hvor der kun er bevaret et tyndt lag kærtørv.

Der vil med tiden kunne genskabes et træløst og sammenhængende højmoseareal fra Tofte Mose i syd til Høstemark Mose og Porsemosen i nord – et område på måske 4000 ha. I tørveindvingsområderne vil de lavestliggende arealer blive vanddækkede, når vandstanden i mosen hæves. De lange og smalle vandflader vil have form som kanaler, der efterhånden invaderes af tørvemos. Der vil formentlig gå mange år, før kanalerne gror til. På de fugtige tørveflader vil der indfinde sig en kærvegetation, på de mere tørre arealer vil lyng og kæruld høre til de almindelige plantearter. Trævegetationen vil i begyndelsen hovedsagelig bestå af dun-birk og almindelig røn. I græsningsområderne vil der være mulighed for en vegetation, som er typisk for ekstremfattigkær, hvis det næringsrige tørvelag fjernes ned til den lyse tørv. Her vil en række tørvemos-arter hurtigt indfinde sig med en udvikling henimod højmose. Trævegetationen vil være spredt. Der vil opstå særligt interessante naturområder omkring den genetablerede Birke Sø og i de tørvegravede områder i mosens vestligste del.

Sammenfattende må det forventes, at lukning af dræn og grøfter vil medføre en betydelig vandstandshævning. De kulturpåvirkede arealer vil i begyndelsen være præget af en urtevegetation,

men efterhånden vil dun-birk brede sig på de tørre arealer. Efter et par årtier vil arealerne fremstå som mere eller mindre lysåbne sumpskove/-krat med en varieret bundvegetation. Træfri områder vil bl.a. kunne findes på de vådeste arealer. Sumpskoven vil gennemskæres af mange vandfyldte kanaler, og dette skovbillede vil antagelig bestå i mange år med en stadig mere artsrig flora og fauna, efterhånden som træerne bliver ældre, og dødt ved lægger sig på den våde skovbund. Det vil gavne svampe, insekter og de mange padder og krybdyr, der vil få gode levemuligheder i det udstrakte moseområde, som også forventes at ville tiltrække en række store og sjældne fuglearter.

I international sammenhæng er Tofte Mose – som den største sammenhængende aktive højmose i det vesteuropæiske lavlandsområde – af største betydning. Den storslåede træfri højmoseflade vidner om, at området er et af de mest oprindelige naturområder i denne del af Europa. Set i europæisk perspektiv er aktive højmoser en sjælden og truet naturtype og derfor også en prioriteret naturtype i EF-habitatdirektivet.

Alle internationale anbefalinger omkring restaurering og bevaring af højmoser har som første prioritet at sikre en høj vandstand i hele det hydrologiske bassin og ikke blot på de eksisterende højmosearealer, det vil for Lille Vildmoses vedkommende sige både højmosearealer, tørveindvindingsarealer og landbrugsarealer.

7.2 Besigtigelse og offentligt møde.

Naturklagenævnet foretog besigtigelse af fredningsområdet den 19. og 20. juni 2001, og der blev holdt offentligt møde den 21. juni 2001.

I besigtigelsen og mødet deltog 11 af nævnets 12 medlemmer: Lars Busck (formand), Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Henning Grove, Ebbe Kalnæs, Mogens Mikkelsen, Hans Christian Schmidt, Jens Steffensen og Poul Søgaard.

Fredningen som helhed
Det blev med 8 stemmer mod 3 besluttet at gennemføre fredningen som helhed med den afgrænsning, som fredningsnævnet har bestemt.

Mindretallet (Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen og Hans Chr. Schmidt) stemte for at udtage landbrugsarealerne i zone 2.3, dog kun arealerne øst for Birke Sø, samt zone 2.4 med undtagelse af Vildmosegaard.

Det blev enstemmigt besluttet at undersøge, om arealerne nord for fredningsgrænsen i Porsemosen, der kan blive vandlidende som følge af fredningen, bør inddrages under fredningen.

Offentlig adgang

Det blev enstemmigt besluttet, at de indhegnede områder fortsat skal være indhegnede.

Med 10 stemmer mod 1 blev det bestemt, at indhegningen må udvides til at omfattet arealerne mellem Høstemark Mose og Hegnsvej, såfremt de erhvervés af Aage V. Jensens Fonde, idet arealerne undergives de samme regler for adgang som den øvrige del af Høstemark Mose.

Mindretallet (Bent Hindrup Andersen) stemte imod at inddrage disse arealer under hegningen.

Med 9 stemmer mod 2 blev det bestemt, at der fortsat alene skal være adgang til de indhegnede områder i form af guidede ture, dog i et betydeligt større antal i Tofte Skov end hidtil.

Mindretallet (Bent Hindrup Andersen og Peter Christensen) stemte for at følge Skov- og Naturstyrelsens forslag om færdsel på nærmere udpegede stier, dog med visse begrænsninger bl.a. i dyrenes brunsttid og i jagttiden.

Mindretallet samt to indenfor flertallet (Marie-Louise Andreasen og Mogens Mikkelsen) fandt, at spørgsmålet om offentlig adgang bør tages op om 8 år med henblik på en eventuel udvidelse af offentlighedens adgang i de indhegnede områder.

Nævnet besluttede enstemmigt,

- at antallet af guidede ture fastsættes efter forslag fra sagsrejserne og de berørte lodsejere,
- at der bør opføres flere fugle- og udkigstårne placeret efter forslag fra sagsrejserne og de berørte lodsejere,
- at der ikke skal anlægges en plankespang i Tofte Mose, og
- at der skal nedsættes et rådgivende udvalg bestående af fagkyndige samt repræsentanter for lodsejerne, der skal rådgive plejemyndigheden vedrørende den løbende forvaltning, herunder bl.a. antal dyr i skovene og tilrettelæggelse af de guidede ture.

"Mellemområdet"

Der var enighed om, at der skal ske naturgenopretning i zone 2.1 i overensstemmelse med sagsrejsernes fredningspåstand, og at områderne i zone 2.2 og 2.3 (de sydvestlige dele) bør inddrages i naturgenopretningen på længere sigt.

Det skal undersøges, om der kan ske en begrænsning af tørveindvindingen med henblik på en hurtigere iværksættelse af naturgenopretning end forudsat af fredningsnævnet.

Fredningen skal ikke være til hinder for at realisere WWF´s vision om en stor samlet indhegning af væsentlige dele af fredningsområdet med henblik på at skabe forbindelse mellem Høstemark Skov og Mose og Tofte Skov og Mose.

Der var enighed om, at offentligheden skal have samme adgang til området som i dag.

7.3 Indhentelse af supplerende oplysninger mv.

Naturklagenævnet har i lyset af de trufne foreløbige beslutninger anmodet sagsrejserne om,

- at fremkomme med forslag til den nærmere tilrettelæggelse af guidede ture i de indhegnede områder og til opstilling af fugletårne mv.,
- at vurdere risikoen for, at de dyrkede arealer nord for Porsemosen får forringet deres afvandingstilstand som følge af fredningen, og overveje om fredningspåstanden skal ændres med henblik på dyrkningsophør i hele Porsemosen,
- at udarbejde den endelige fredningspåstand i relation til spørgsmålet om at skabe forbindelse mellem Høstemark og Tofte under en samlet indhegning, at begrænse/standse tørveindvindingen, at regulere driften i de to skovområder og at sammensætte et rådgivende udvalg.

Naturklagenævnet har anmodet Skov- og Naturstyrelsen om at uddybe og præcisere sin holdning til en række overordnede spørgsmål.

Sagsrejsernes endelige fredningspåstand mv. er forelagt for Skov- og Naturstyrelsen og de berørte lodsejere.

7.4 Fornyet besigtigelse.

Naturklagenævnet foretog besigtigelse af dele af fredningsområdet den 18. og den 19. september 2003. I besigtigelsen deltog 7 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen og Poul Søgaard.

I besigtigelsen deltog i øvrigt sagsrejserne, Skov- og Naturstyrelsen samt de lodsejere, der vil blive særligt berørt af sagsrejsernes ændrede fredningspåstand. Aage V. Jensens Fonde tilbød under besigtigelsen mod erstatning på 1 mill. kr. at konvertere ca. 90 ha nåletræer i Tofte og Høstemark Skove til løv, åbne naturtyper eller til naturlig tilgroning.

Naturklagenævnet udsatte sagens endelige afgørelse på sagsrejsernes uddybning/præcisering af nogle hovedspørgsmål samt på udpegningen af de nåletræsarealer, der ifølge tilbuddet fra fondene skal konverteres til løv mv.

7.5 Fredningens hovedspørgsmål i relation til Naturklagenævnets afsluttende behandling.

Udvidelse af fredningsområdet

Sagsrejserne har med Aage V. Jensens Fondes indforståelse foreslået, at et ca. 58 ha stort areal vest for Portlandmosen, der tilhører fondene, medtages i fredningen og indgår i hegningen af "mellemområdet", jf. nærmere nedenfor, hvorved korridoren op mod Porsemosen bliver bredere med bedre arronderingsmuligheder for en eventuel senere sammenhegning med Porsemosen.

Skov- og Naturstyrelsen har tilsluttet sig den foreslåede udvidelse af fredningsområdet under den forudsætning, at fredningsbestemmelserne for området vil svare til de bestemmelser, som gælder for kategorien "øvrige skovområder" i delområde 3.

Tørveindvinding

Nordjyllands Amt og Sejlflod Kommune finder, at spørgsmålet om tørveindvindingens påvirkning af de internationalt beskyttede naturtyper og arter i området, herunder i forhold til de tilgrænsende højmosearealer, kan afklares i forbindelse med behandling af ansøgninger efter råstofloven, idet myndighederne i den forbindelse skal sikre, at eventuelle tilladelser ikke medfører forringelse af naturtyperne eller levesteder for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for. Der er derfor ikke behov for at fastsætte bestemmelser i fredningen om begrænsning/ophør af tørveindvindingen.

Danmarks Naturfredningsforening har understreget, at en fredning skal leve op til forpligtelserne efter EU-fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet. Aktiviteter, som er uforenelige med områdets status som internationalt naturbeskyttelsesområde, må derfor bringes til ophør.

I modsætning til råstofloven vil en fredning kunne bringe igangværende aktiviteter, som måtte være uforenelige med områdets status som internationalt naturbeskyttelsesområde, til ophør.

Det er foreningens opfattelse, at de foreliggende oplysninger, herunder den kendsgerning at tinksmeden er forsvundet, og at dræning i forbindelse med tørveindvinding har en klar negativ indflydelse på de nærliggende aktive højmosearealers gunstige bevaringstilstand, indikerer, at den igangværende tørveindvinding ikke er forenelig med habitatdirektivet. Det er derfor nødvendigt i fredningen at fastsætte bestemmelser om ophør af tørveindvindingen.

Skov- og Naturstyrelsen finder ikke, at der med henvisning til forpligtelserne efter EU-habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet er belæg for at foreslå, at fredningen skal indeholde bestemmelser, som forbyder igangværende eller fremtidig tørveindvinding.

Styrelsen mener ligesom amtet og kommunen, at spørgsmålet om tørveindvindingens påvirkning af naturtyper og arter, herunder i de tilgrænsende aktive højmoseområder, kan afklares i forbindelse med behandling af ansøgninger efter råstofloven.

Ifølge styrelsen har DOF ikke registreret tinksmed på de omhandlede arealer, og det anses derfor for usandsynligt, at fuglen har ynglet der, mens området har været fuglebeskyttelsesområde. Tinksmeden er meget krævende med hensyn til valg af ynglested, og de få par, som har været registreret, har haft Tofte Sø som levested, henholdsvis været inde på Tofte Moses intakte højmoseflade.

Pindstrup Mosebrug A/S, (lb.nr. 1) finder ikke er grundlag for at regulere tørveindvindingen i forbindelse med fredningen.

Dyrkningsophør i Porsemosen (zone 1.1)

Nordjyllands Amt har om risikoen for, at de dyrkede arealer nord for Porsemosen får forringet deres afvandingstilstand som følge af fredningen, oplyst, at fredningsgrænsen ved Porsemosens nordlige del afgrænses af en grøft, der opsamler vand, der ledes ud fra Porsemosen fra adskillige grøfter, som afvander dyrkede arealer. Mosens nordlige del er sammensunken dels som følge af dræning, dels som følge af tørveindvinding og er overvejende tilgroet med birk, der udgør en bufferzone på ca. 200 meter. Lukning af grøfter kan udføres 20-40 meter inde i bufferzonen regnet fra fredningsgrænsen. Derved vil området fra grøftespærringerne til fredningsgrænsen udgøre en våd overgangszone, således at overskydende vand opsamles af grøften i fredningsgrænsen. Hvis den skadelige drænvirkning på Porsemosen skal undgås, forudsætter det, at dræningen skal opgives på de dyrkede arealer indenfor fredningsgrænsen. En udvidelse af fredningen kan dermed undgås, hvis dyrkning inden for fredningsgrænsen ophører.

Skov- og Naturstyrelsen har tilsluttet sig det af amtet anførte.

Landbrugets Rådgivningscenter har på vegne af en række lodsejere i området protesteret mod et dyrkningsforbud på alle dyrkede arealer i Porsemosen. Afbrydelse af grøfter og dræn vil kunne føre til, at der fremkommer et randområde udenfor fredningsgrænsen, som bliver vandlidende.

Hegning af "mellemområdet"

Sagsrejserne er positive overfor WWF´s idé om at skabe en korridor mellem Høstemark og Tofte under en samlet indhegning. Det vil dels give mulighed for at fremme dynamisk natur, i og med dyrene vil blive benyttet som naturplejere, dels gøre det muligt på længere sigt at genindføre andre store planteædere og dels forbedre oplevelsesmulighederne for de besøgende væsentligt, når de kan færdes i områder med krondyr mv. Samtidig skabes en barriere i forhold til omgivelserne, hvorved konflikter med naboer elimineres.

Principielt bør hegnet omfatte hele fredningsområdet, men i den østligste del er landbrugsinteresserne så indlysende, at disse områder ikke bør indgå i indhegningen. Derimod kan arealet vest for Portlandmosen med fordel inddrages i hegningen. Også nærmere angivne arealer på begge sider af Birke Sø bør medtages i hegningen, idet der kan opstå en flaskehals og barriere, hvis ikke korridoren får en tilstrækkelig bredde, som sikrer, at den kan fungere som effektiv passage for dyr til og fra Tofte Skov og Mose.

Sagsrejserne finder det afgørende, at der i fredningen medtages bestemmelser, der sikrer mulighed for at samle "mellemområdet" under ét fælles ydre hegn, da det ellers er meget usikkert, om korridoren kan realiseres inden for en overskuelig fremtid. Indenfor hegnet skal der bl.a. være forbud mod jagt, idet dog plejemyndigheden skal kunne foretage regulering af bestandene. De eksisterende hegn omkring Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose må åbnes og indgå i hegningen, hvis det godtgøres, at der i områderne kan bevares større bestande af krondyr og eventuelt andre græsædende dyr, som er i stand til at opretholde områdernes græsningspræg mv. Det er forudsat, at åbningen af hegnene alene kan ske, hvis ejerne er indforstået hermed og efter godkendelse af fredningsnævnet.

Skov- og Naturstyrelsen er også positiv overfor ideen om at fremme naturlig dynamik indenfor for en stor samlet indhegning. Ideen er imidlertid endnu ikke så afklaret med hensyn til omfang og indhold samt i forhold til andre interesser, at der kan fastsættes bindende fredningsbestemmelser for realisering af projektet inden fredningssagens forventede afslutning. Fredningen bør derfor alene medtage bestemmelser der indebærer, at der med tilladelse fra fredningsnævnet kan etableres et samlet indhegnet område, der som minimum skal bestå af Tofte og Høstemark, Portlandmosen og zone 2.1 (naturgenopretningszonen).

Sagsrejsernes forslag indeholder så mange begrænsninger i mulighederne for også at inddrage de eksisterende indhegnede skovområder under et samlet ydre hegn, at der i realiteten vil være tale om at etablere et nyt, særskilt hegn ud over disse.

Det er principielt styrelsens opfattelse, at det åbne land i videst muligt omfang bør friholdes for store hegn, undtagen hvor der foreligger særlige omstændigheder, som eksempelvis realisering af WWF´s vision. Etablering af yderligere hegn skal derfor udelukkende have til formål at realisere visionen om et samlet hegn, der omfatter de eksisterende indhegnede områder og "mellemområdet".

Styrelsen har forståelse for, at der kan være behov for at opretholde hegn mellem de tre områder i en vis tilpasningsperiode. Længden af denne periode bør i givet fald fastlægges i fredningen.

Aage V. Jensens Fonde har understreget, at det klart er intentionen, at alle tre hegn med tiden slås sammen til ét. Det er imidlertid vigtigt at bibeholde "mellemområdet" som en selvstændig indhegning, indtil det dokumenteres, at en sammenbinding af kerneområderne i nord og syd ikke vil

ødelægge balancen i disse. Når fondene har erhvervet såvel Portlandmosen som Direktoratet for Fødevare Erhvervs arealer i "mellemområdet", er det dels med henblik på en sammenlægning med skovene, dels fordi der herved skabes mulighed for uden større problemer at etablere et hegn omkring det i sig selv store "mellemområde".

Indhegningen af "mellemområdet" er nødvendig af hensyn til naturgenopretningen i området. Uden en alsidig pleje (græsning) vil størstedelen af området gro til i tæt birkeskov eller sumpskov domineret af birk, pil og tagrør og dermed forskertse muligheden for at opretholde en høj biodiversitet i form af højmose, kær, hede og lignende naturtyper.

Pindstrup Mosebrug A/S, (lb.nr. 1) har modsat sig sagsrejsernes forslag om indhegning af "mellemområdet", fordi det vil umuliggøre en fremtidig tørveindvinding på arealerne.

Værdien af Pindstrups arealer er – når bortses fra indvindingsretten – i al væsentlighed knyttet til jagtretten, hvorfor det af sagsrejserne foreslåede jagtforbud indenfor hegnet vil medføre en betydelig nedgang i arealernes værdi. Der ses i øvrigt ikke at være en saglig begrundelse for et jagtforbud og den forskelsbehandling af lodsejerne, der er indeholdt heri, i og med sagsrejserne ikke har foreslået et tilsvarende jagtforbud i de eksisterende indhegnede områder.

Landbrugets Rådgivningscenter, har på en række lodsejeres vegne anført, at arealer i zone 2.2, 2.3 og 2.4 bør fastholdes til landbrugsformål og holdes uden for den foreslåede indhegning. Forbuddet mod jagt på fugle og dyrevildt indenfor hegnet kan ikke accepteres.

Henrik Svendsen,(lb.nr. 117) kan hverken acceptere, at hans ejendom skal indgå i en samlet indhegning, eller jagtforbuddet, idet indgrebene vil forringe værdien af ejendommen.

Udvidelse af naturgenopretnings- og græsningszonen (zone 2.1 og 2.2)
Sagsrejserne har foreslået, at arealanvendelsen i delområde 2 ændres for en række nærmere angivne landbrugsarealer vest og øst for Birke Sø beliggende indenfor den foreslåede hegning af "mellemområdet".

Landbrugsarealerne vest for Birke Sø er foreslået inddraget i zone 2.1 (naturgenopretningszonen) navnlig for at hindre udsivning fra Tofte Mose og for at optimere mulighederne for naturgenopretning. Landbrugsarealerne øst for Birke Sø er foreslået inddraget i zone 2.2 (græsningszonen) navnlig for at skabe en bredere korridor.

Sagsrejserne har samtidig foreslået, at den hidtidige landbrugsdrift i zone 2.2 med andre afgrøder end græs skal ophøre senest 2 år efter fredningens gennemførelse, og at arealerne, i lighed med arealerne i zone 2.1, ikke må gødskes. Der er - med en enkelt undtagelse ("gyllemarken", beliggende øst for Birke Sø henholdsvis nord og syd for Vildmosevej) - tale om afgravede tørveindvindingsarealer og arealer under indvinding, hvorfor jordkvaliteten er dårlig. Det foreslåede gødsk-

ningsforbud vil indebære, at arealerne med tiden vil få karakter af næringsfattige naturtyper, og medvirke til at bringe "mellemområdet" i den ønskede helhed med Høstemark Skov og Mose og Tofte Skov og Mose, der er gødningsfrie områder.

Matr.nr. 1fc og 1ff er foreslået undtaget fra gødskningsforbuddet på grund af særlige landbrugsinteresser.

Ifølge Skov- og Naturstyrelsen vil sagsrejsernes forslag om udvidelse af zone 2.1 og 2.2 få omfattende konsekvenser for de berørte lodsejere, og forslaget forekommer i øvrigt ikke tilstrækkeligt begrundet.

Styrelsen har – navnlig af hensyn til naturgenopretningsprojektet for Birke Sø – forslået at zone 2.1 udvides øst for søen til det naturlige vandskel og vest for søen til en planlagt ny adgangsvej til fugletårnet mellem Tofte Sø og Birke Sø.

Styrelsen finder ikke, at zone 2.2 skal være omfattet af gødskningsforbud. Sagsrejsernes forslag herom synes alene at være begrundet i et ønske om at inddrage størstedelen af denne zone i den foreslåede indhegning af "mellemområdet", hvor der ikke ønskes egentlig landbrugsmæssig udnyttelse eller græsning. Styrelsen har endvidere peget på de erstatningsmæssige konsekvenser af forslaget, navnlig hvis "gyllemarken" skal inddrages i denne zone.

Henrik Svendsen,(lb.nr. 117) kan hverken acceptere den af amtet eller den af Skov- og Naturstyrelsen foreslåede udvidelse af zone 2.1 vest for Birke Sø, der vil berøre et stort landbrugsareal, som klager delvist udnytter til tørveindvinding.

Det er subsidiært gjort gældende, at der i en eventuelt afgørelse om udvidelse af zone 2.1 indlægges en tidshorisont på mellem 15–20 år med henblik på at kunne udnytte den tørv, som findes i området.

Det er mere subsidiært gjort gældende, at en udvidelse af zone 2.1 i givet fald ikke må berøre muligheden for at indvinde tørv.

Landbrugets Rådgivningscenter har på flere berørte lodsejeres vegne anført, at sagsrejsernes forslag indebærer, at den landbrugsmæssige produktion på de omhandlede arealer helt må opgives, hvilket vil få store driftsmæssige og økonomiske konsekvenser for de pågældende lodsejere, da det formentlig ikke vil være muligt at skaffe erstatningsjord som kompensation for de omhandlede arealer.

Ifølge Pindstrup Mosebrug A/S, (lb.nr. 1) vil det ikke være muligt at anvende arealerne i zone 2.2 som græsningsarealer, hvis de ikke må gødskes. Pindstrup er i øvrigt uforstående overfor, hvorfor matr.nr. 1fc og 1ff ikke skal være omfattet af gødskningsforbuddet.

Udvidelse af zone 2.1 mod vest vil afskære vigtige tørveindvindingsområder både på selskabets eget areal og på arealer forpagtet af staten. Der er tale om et ca. 15 ha stort areal, svarende til en spagnumressource på ca. 225.000 m^3.

Kim Hjort og Aksel Hybertz Nielsen, (lb.nr. 100 og 112), kan som ejere af "gyllemarken" ikke acceptere sagsrejsernes forslag om at gyllemarken skal indgå i zone 2.2 med forbud mod gødskning.

Naturgenopretning

Sagsrejserne har påpeget vigtigheden af, at der i fredningen skabes mulighed for at iværksætte naturgenopretning, herunder vandstandshævninger i zone 2.1 uden forudgående aftale med de berørte lodsejere.

Skov- og Naturstyrelsen har påpeget, at den af sagsrejserne foreslåede fredningsbestemmelse herom ikke pålægger ejerne som sådan at tåle naturgenopretning ved indskrænkninger i driften, men forudsætter indgåelse af aftaler med de enkelte lodsejere på baggrund af et konkret projekt.

Drift af skovområderne (zone 3.1, 3.2)

Sagsrejserne finder ikke, at skovlovens og naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser sikrer de særlige biologiske værdier, som findes i Tofte Skov og Høstemark Skov. Det er derfor afgørende, at fredningen indeholder de nødvendige bestemmelser for skovene med henblik på at sikre en langsigtet, stabil udvikling uafhængig af eventuelt skiftende ejerforhold samt skiftende modeluner indenfor skovdrift og naturpleje. Inddelingen af skovene i kategorier - i overensstemmelse med fredningsnævnets afgørelse - med generelle specifikationer af driften er derfor nødvendig.

Sagsrejserne har foreslået, at løvskovsarealerne udlægges i kategorierne "urørt skov" (40-60 %), "skov med plukhugst" (40-60 %) og "skov med stævning" (0-20 %). Den endelige afgrænsning fastlægges i en plejeplan, som godkendes af fredningsnævnet. Skovene skal drives i overensstemmelse med anvisningerne i Skov- og Naturstyrelsens naturskovsstrategi. I kategorien "øvrige skovområder" kan der ske almindelig forstmæssig og erhvervsmæssig drift.

Nordjyllands Amt og Sejlflod Kommune er af den opfattelse, at de meget detaljerede planforskrifter i de nuværende fredningsbestemmelser kan undværes, idet de let kan blive en hindring for en dynamisk udvikling i skovene. Danmarks Naturfredningsforening finder, at forskrifterne bør fastholdes. Foreningen har endvidere nedlagt påstand om, at de betydelige nåletræsarealer i kategorien "øvrige skovområder" konverteres til løv.

Sagsrejserne har foreslået et generelt forbud mod gødskning og anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler på de åbne sletter og marker.

Bestemmelserne i fredningsnævnets afgørelse om ejernes pligt til at opretholde (og vedligeholde) hegnene bør opretholdes. Det samme gælder bestemmelsen om dyrebestandenes størrelse. Der bør medtages en bestemmelse om vinterfodring, som forslået af sagsrejserne.

Sagsrejserne har ikke fundet grundlag for at medtage bestemmelser om jagtbegrænsninger/-forbud eller om regulering af vildtbestandenes størrelse i fredningen.

Sagsrejserne og Skov- og Naturstyrelsen har i lyset af tilbuddet fra Aage V. Jensens Fonde (om konvertering af ca. 90 ha nål for 1 mill. kr.) i samarbejde med fondene udpeget knap 100 ha skov i skovkategorien "øvrige skovområder" – i Tofte Skov (90,45 ha) og i Høstemark Skov (7,52 ha). Sagsrejserne har i forlængelse heraf foreslået, at der medtages en bestemmelse i fredningen om, at områderne senest efter afdrift ved hugtsmodenhed, dog ikke senere end 30 år fra fredningens endelige gennemførelse, ikke må gentilplantes med nåletræ på et 80 ha stort areal af de udpegede knap 100 ha. Arealerne skal herefter henligge til naturlig tilgroning, tilplantes med oprindelige danske løvtræarter, fortrinsvis af lokal proveniens, eller henligge som åbne naturtyper.

Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse vil skovenes naturværdier kunne opretholdes og forbedres gennem det nuværende ejerskab i dialog med plejemyndigheden og et rådgivende udvalg og inden for fredningens overordnede mål. De fastsatte omfattende forskrifter for områdernes anvendelse er således unødvendige.

Styrelsen har herefter foreslået, at hovedformålet med fredningen og dermed også skovområderne præciseres for så vidt angår forholdet til de internationale beskyttelsesinteresser, og at delmålene for skovområderne udformes som egentlige formål om at opretholde områdernes variation af forskellige beskrevne naturtyper gennem samarbejde mellem ejer og plejemyndighed og efter høring af et rådgivende udvalg.

De to kategorier "urørt skov" og "skov med pleje" samles til en kategori - "græsningsskov i ekstensiv drift" - og de detaljerede forskrifter for driften af disse arealer udgår herefter. Kategorien "øvrige skovområder" opretholdes. Ejerne vil herefter kunne tilrettelægge driften inden for rammerne af den generelle lovgivning og fredningens formål med pligt til at rådføre sig med plejemyndigheden og et rådgivende udvalg.

Både de nuværende ejerforhold og den kommende lovgivning om beskyttelse af skovnaturtyper og levesteder for skovarter indebærer, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at regulere skovdriften nærmere i fredningen, som foreslået af sagsrejserne.

Danmarks Naturfredningforenings påstand om konvertering af alle eksisterende nåletræsarealer er en helt ny påstand, som har meget vidtrækkende konsekvenser for lodsejerne, naturen og erstatningerne, og der er ikke på nogen måde redegjort nærmere for behovet eller for de naturmæssige gevinster ved en sådan bestemmelse. Styrelsen finder således ikke anledning til at for-

holde sig nærmere til denne påstand, som i givet fald måtte føre til enten hjemvisning af fredningssagen eller udskydelse til en 2. etape af fredningen.

Styrelsen kan acceptere sagsrejsernes forslag om gødskningsforbud og forbud mod anvendelse af bekæmpelsesmidler på de åbne sletter og marker, idet styrelsen herved har forudsat, at denne ændring ikke vil udløse nævneværdig erstatning.

Forslaget om opretholdelse af vildtbestanden og de ydre hegn bør lempes, således at disse foranstaltninger bliver et led i områdets pleje.

Styrelsen kan acceptere, at der ikke medtages bestemmelser om jagtbegrænsninger/-forbud i områderne. Styrelsen kan ligeledes acceptere sagsrejsernes forslag om vinterfodring.

Aage V. Jensens Fonde finder ikke, at de i fredningsnævnets afgørelse fastsatte detaljerede forskrifter for skovenes drift kan undværes. Forskrifterne er nødvendige, dels af hensyn til muligheden for at tilrettelægge en passende langsigtet drift, dels af hensyn til tilsynsmyndighedens rettigheder og forpligtelser overfor lodsejeren og dels af hensyn til erstatningsudmålingen.

Amtets forslag om, at de nærmere forskrifter kan fastsættes i en plejeplan, som lodsejerne i givet fald kan indbringe for fredningsnævnet, er ikke i overensstemmelse med hidtidig praksis i fredningssager. Da erstatningsspørgsmålet ikke kan udsættes til senere behandling, må eventuelle indgreb, som kan blive fastlagt i en plejeplan, kendes inden Naturklagenævnets afgørelse.

De af Skov- og Naturstyrelsen foreslåede løse bestemmelser, der indebærer, at driften af skovene henskydes til forhandling, uforpligtende samarbejder mv., hører ikke hjemme i en fredning og er så vide og upræcise, at hverken fondene eller tilsynsmyndigheden har mulighed for at danne sig et indtryk af, hvordan den fremtidige drift skal tilrettelægges.

Fondene kan støtte Danmarks Naturfredningsforenings forslag om, at der i fredningen indsættes bestemmelser om en langsigtet konvertering af i hvert fald dele af nåletræsarealerne. En fuldstændig konvertering vil være en for drastisk ændring og vil kunne medføre uønskede konsekvenser for skovenes flora og fauna.

Både Høstemark og Tofte Skove har betydelige jagtmæssige værdier, og begrænsning eller indgreb heri kan medføre væsentlige tab. De foreslåede bestemmelser om bestandenes størrelse og om tilskudsfodring er væsentlige indgreb og vil føre til et væsentligt erstatningskrav.

Guidede ture i de eksisterende indhegnede områder/opstilling af fugletårne

Sagsrejserne har efter nærmere drøftelse med Aage V. Jensens Fonde foreslået, at antallet af guidede ture i Høstemark fastsættes til 50–60 og i Tofte til 30-40 ture om året, og at der udover de nuværende 2-4 åbent-hus-dage om året i Høstemark afholdes 1-2 åbent-hus-dage i Tofte. Der

skal være en ret, men ikke en pligt for skovejerne til at kræve betaling for turene. Bestilling af ture bør foregå fra Lille Vildmose Naturcenter.

Der bør endvidere i fredningen medtages bestemmelser, der muliggør opstilling/flytning af eksisterende fugle- og udkigstårne samt anlæg af p-pladser og nye stier i området.

Skov- og Naturstyrelsen kan tilslutte sig forslaget, herunder muligheden for åbent-hus-dage. Styrelsen kan endvidere tilslutte sig, at den koordinerende adgang administreres af Lille Vildmose Naturcenter.

Styrelsen er enig med sagsrejserne i, at der bør være mulighed for at flytte fugletårne og etablere nye tårne inden for fredningsområdet. Det eksisterende tårn for foden af Tofte Bakke bør bibeholdes.

Rådgivende udvalg

Nordjyllands Amt og Sejlflod Kommune finder, at et rådgivende udvalg bør bestå af naturfaglige eksperter, suppleret med lodsejerrepræsentanter med lokalkendskab samt repræsentanter for plejemyndigheden. I forbindelse med pilotprojektet for en nationalpark forventes nedsat en styregruppe med en bred repræsentation af berørte interesser, herunder myndigheder, organisationer og lodsejere, og som forventes på længere sigt at blive afløst af et egentligt Nationalparkråd.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at også andre myndigheder og organisationer bør være repræsenteret i et rådgivende udvalg.

Skov- og Naturstyrelsen kan tilslutte sig amtets og kommunens forslag, idet styrelsen dog forudsætter, at den som national naturbeskyttelsesmyndighed (og skovlovsmyndighed) skal indgå i udvalget. Styrelsen forudsætter endvidere, at der bliver mulighed for at kommentere et endeligt udkast til kommissorium for udvalgets arbejde.

8. Nævnets beslutninger.

I den fortsatte votering i forlængelse af besigtigelsen den 18. og 19. september 2003 samt i den afsluttende votering den 18. juni 2004 har deltaget 7 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen og Poul Søgaard.

Nævnet har enstemmigt besluttet følgende:

Udvidelse af fredningsområdet
Det blev besluttet at udvide fredningsområdet med et ca. 58 ha stort areal vest for Portlandmosen tilhørende Aage V. Jensens Fonde. For arealet skal gælde de samme bestemmelser som for skovkategorien "øvrige skovområder" i delområde 3.

Tørveindvinding
Det blev besluttet, at fredningen ikke skal regulere spørgsmålet om tørveindvinding.

Dyrkningsophør i Porsemosen
Det blev besluttet, at grøfterne kan lukkes 20-40 meter fra den nordlige fredningsgrænse, og at dyrkning på alle dyrkede arealer i mosen skal ophøre for at undgå, at landbrugsarealerne uden for fredningsområdet nord for mosen bliver vandlidende.

Hegning af "mellemområdet"
Det blev besluttet at medtage den af sagsrejserne foreslåede bestemmelse om en første hegnsetape omfattende "mellemområdet" - zone 1.2, 2.1, 2.2 og zone 3.3 (arealet vest for Portlandmosen) samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1 - og den foreslåede bestemmelse om sammenbinding med de indhegnede kerneområder - Høstemark og Tofte. Det præciseres i fredningen, at det langsigtede mål er et fælles ydre hegn, der også omfatter kerneområderne.

Nævnet besluttede endvidere, at der skal være et generelt forbud mod jagt - både på fuglevildt og på hjorte og andre store pattedyr - men at plejemyndigheden i samråd med lodsejerne og efter høring af et rådgivende udvalg skal kunne regulere bestandenes størrelse samt spørgsmålet om tilskudsfodring. Uenighed herom skal i givet fald afgøres af fredningsnævnet.

Nævnet tiltrådte de af sagsrejserne foreslåede bestemmelser om udsætning af dyrearter, om etablering af lave, artsselektive indre hegn og om tilskudsfodring.

Udvidelse af naturgenopretnings- og græsningszonen (zone 2.1 og 2.2)
Det blev besluttet, at zone 2.1 (naturgenopretningszonen) udvides med de af sagsrejserne foreslåede arealer i zone 2.2 og 2.3 og at zone 2.2 (græsningszonen) udvides med de af sagsrejserne foreslåede arealer i zone 2.3, idet dog "gyllemarken" skal forblive i zone 2.3. Herefter vil alle arealer indenfor den første hegnsetape ligge i enten zone 2.1 eller zone 2.2.

Nævnet besluttede at medtage et generelt forbud mod gødskning på arealer i zone 2.2 inden for den første hegnsetape. Forbuddet skal træde i kraft to år fra fredningens endelige gennemførelse.

Naturgenopretning
Det blev besluttet, at fredningen skal sikre, at der kan ske naturgenopretning, herunder vandstandshævninger i zone 2.1 på baggrund af et konkret projekt, som skal godkendes af frednings-

nævnet. En bestemmelse herom skal udformes, så det fremgår, at berørte lodsejere ikke kan modsætte sig gennemførelse af naturgenopretning.

Drift af skovområderne (zone 3.1, 3.2)

Det blev besluttet,

- at inddelingen i skovkategorier opretholdes, men uden tilknyttede detaljerede planforskrifter, idet skovene inddeles i tre kategorier "urørt skov" (40-60 %), "skov med pleje" (40–60 %) og "øvrige skovområder" i princippet i overensstemmelse med amtets og kommunens forslag,
- at medtage den af sagsrejserne foreslåede bestemmelse om konvertering af ca. 80 ha nåletræsarealer mod en erstatning på 1 mill. kr.,
- at medtage et forbud mod gødskning og anvendelse af bekæmpelsesmidler på de åbne marker og sletter,
- at bestemmelserne i fredningsnævnets afgørelse om ejernes pligt til at opretholde dyrebestande og om bestandenes størrelse samt om ejernes pligt til at opretholde og vedligeholde hegnene bibeholdes, og
- at medtage den af sagsrejserne foreslåede bestemmelse om tilskudsfodring.

Det blev endvidere besluttet, at der ikke medtages bestemmelser, der forbyder/begrænser jagten. Nævnet ønskede dog at sikre mulighed for gennem fredningen at kunne regulere dyrebestandene med henblik på bevaring af skovenes græsningspræg. Reguleringen skal foretages af plejemyndigheden i samråd med ejeren og efter høring af et rådgivende udvalg. Uenighed skal kunne afgøres af fredningsnævnet.

Guidede ture i de eksisterende indhegnede områder mv.

Nævnet tiltrådte den af sagsrejserne foreslåede bestemmelse om antal og tilrettelæggelse af de guidede ture i de eksisterende indhegnede områder.

Nævnet besluttede endvidere, at der medtages en bestemmelse om afholdelse af åbent-hus-dage henholdsvis 2-4 gange årligt i Høstemark Skov og 1-2 gange årligt i Tofte Skov.

Nævnet besluttede at medtage en bestemmelse om opstilling af nye og flytning af eksisterende fugletårne samt etablering af andre mindre friluftsanlæg, herunder p-pladser efter fredningsnævnets godkendelse.

Rådgivende udvalg

Det blev besluttet at medtage en bestemmelse, der bemyndiger plejemyndigheden til at nedsætte et rådgivende udvalg, bestående af fagkyndige eksperter og af Skov- og Naturstyrelsen. Udvalget kan efter behov inddrage lodsejere i udvalgets arbejde.

Udvalget skal være rådgivende for plejemyndigheden i alle spørgsmål om drift og pleje af de fredede arealer.

Landbrugsarealer i zone 2.3, 2.4 og 4.
Det blev besluttet at forbuddet mod etablering af hjortefarme o. lign. fastholdes.

Det blev endvidere besluttet, at fastholde bestemmelserne i fredningsnævnets afgørelse om tilplantning i zone 2.2 og 2.3. Der skal kunne opstilles de nødvendige læskure til kreaturer også i zone 2.3. Bestemmelsen om bygningshøjden i zone 2.4 udgår.

Fredningens bestemmelser for delområde 4 fastholdes.

Det præciseres, at plejebestemmelsen alene vedrører arealer, der ikke er omfattet af landbrugsmæssig drift.

Efter fornyet sammensætning af Naturklagenævnet den 1. juli 2004 ved udløb af sædvanlig konstitutionsperiode besigtigede nævnet på ny fredningsområdet den 25. maj 2005. I besigtigelsen deltog sagsrejserne, Skov- og Naturstyrelsen og særligt berørte lodsejere.

I besigtigelsen og voteringen deltog 8 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (Formand), Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Nævnet fastholdt de tidligere trufne beslutninger.

I forbindelse med den senere votering om erstatningerne stemte et flertal på 6 af nævnets medlemmer for, at Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose skulle medtages i fredningen. Mindretallet (Bent Hindrup Andersen og Jens Vibjerg) stemte for at udtage disse arealer af fredningen.

Nævnet besluttede enstemmigt, at pligten til at vedligeholde de ydre hegn, der omkranser Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose, skal overgå til plejemyndigheden med udgangen af 2015 og at det uden forbehold i fredningen skal være tilladt som led i råstofindvinding, landbrugsdrift og i forbindelse med anlæg af veje, rastepladser og lignende at foretage terrænændringer, dræning, grøftning mv. 2. afsnit i fredningsnævnets afgørelse om terrænændringer, dræning, grøftning mv. i delområde 2 (side 43) udgår herefter.

9. Naturklagenævnets fredningsafgørelse.

Idet Fredningsnævnet for Nordjyllands Amts afgørelse af 15. marts 1999 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for fredningsområdet, der er afgrænset som vist på det fredningskort, der hører til Naturklagenævnets afgørelse. Fredningen omfatter helt eller delvist de på vedhæftede matrikelfortegnelse anførte ejendomme.

§ 1. Fredningens formål

HOVEDMÅL

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Formål

DELMÅL

Delområde 1

Fredningen skal sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland-, Høstemark Mose bevares som store, velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning. Området skal kunne fungere som videnskabeligt referenceområde.

Formål

Delområde 2
Fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Delområde 3
Fredningen skal sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna.

Fredningen skal sikre, at der udvikles arealer med naturskovsdrift.

Der skal opretholdes en bestand af krondyr for at sikre områdernes græsningspræg og en bestand af vildsvin i Tofte Skov for at sikre en gunstig skovdynamik.

Delområde 4
Fredningen skal sikre, at Kællingebjerg Klint opretholdes som en kalkklint med en særegen flora, der fremstår synlig uden træbevoksning og at der fra toppen af klinten opretholdes udsigt over Lille Vildmose.

Fredningen skal sikre offentlig adgang til klinten og Kællinghøj.

Til opnåelse af fredningens hoved- og delmål fastsættes følgende

FREDNINGSBESTEMMELSER:

§ 2. Delområde 1 (zone 1.1, 1.2, 1.3 og 1.4)

Bestemmelser

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift
Delområde 1 må ikke udnyttes til erhvervsformål, der kan have negativ indflydelse på disse områders nuværende tilstand og udvikling. Arealerne må ikke gødskes, og der må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler.

På de på fredningskortet viste dyrkede arealer i zone 1.1 skal dyrkning ophøre senest 2 år efter fredningens endelige gennemførelse. Arealerne skal herefter henligge udyrkede eller naturgenoprettes efter en af fredningsnævnet godkendt plan. Grøfter og dræn skal i den forbindelse lukkes i en afstand af 20 til 40 meter fra den nordlige fredningsgrænse for at undgå at arealer uden for fredningen nord for fredningsgrænsen bliver vandlidende.

På de på fredningskortet viste skovarealer i zone 1.1 kan den hidtidige drift opretholdes.

Vandstanden i Skelgrøften kan hæves i zone 1.2 efter planer godkendt af fredningsnævnet.

Der kan med plejemyndighedens godkendelse gennemføres naturforbedrende foranstaltninger i zone 1.2, 1.3 og 1.4 i overensstemmelse med en af COWI udarbejdede masterplan af februar 2006.

Terrænændringer og bebyggelse mv.
Der må ikke foretages terrænændringer, herunder dræning eller grøftning, dog bortset fra terrænændringer i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretning, anlæg af stier, parkeringspladser og opførelse af udkigstårne o. lign.

De på fredningskortet med signaturen "§ 3-vandløb, der skal nedlægges" viste grøfter skal lukkes ved ejerens eller plejemyndighedens foranstaltning, således at den naturlige hydrologi gradvis kan genskabes.

Der må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Der må således ikke anbringes vindmøller eller master, herunder master for luftledninger, hegn o. lign., jf. dog § 6.

Beplantning
Der må ikke foretages tilplantning, bortset fra tilplantning i forbindelse med drift på eksisterende skovarealer i zone 1.1.

Jagt
Jagt på fuglevildt og pattedyr er ikke tilladt i zone 1.2, jf. dog § 6 om plejemyndighedens ret til at regulere bestandene af pattedyr. I zone 1.4 er jagt på fuglevildt ikke tilladt på Tofte Sø og inden for en afstand af 500 meter fra søen.

Adgang og færdsel mv.
Offentligheden har adgang i zone 1.1 og 1.2 efter de almindelige regler i naturbeskyttelsesloven. For så vidt angår offentlighedens adgang til zone 1.3 og 1.4 indenfor de eksisterende ydre hegn om Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose henvises til § 4.

I zone 1.2 kan der på matr.nr. 1by, Vildmosegaard, Mou, med plejemyndighedens godkendelse anlægges en plankebro, en mindre board-walk samt en p-plads langs Ny Høstemark Vej, som vist på fredningskortet. Der kan ligeledes med plejemyndighedens godkendelse anlægges en p-plads og en sti på matr.nr. 1hi, Vildmosesgård, Mou, som vist på fredningskortet.

Den private vej syd for Skelgrøften mellem zone 1.1, zone 1.2 og 3.3 skal opretholdes som offentlig, tilgængelig til fods.

Motorbådssejlads på Tofte Sø er ikke tilladt og sejlads i øvrigt er kun tilladt i forbindelse med undersøgelser af flora og fauna samt søens pleje og efter tilladelse fra ejeren.

§ 3. Delområde 2 (zone 2.1, 2.2, 2.3 og 2.4)

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift
Delområde 2 må - med de nedenfor nævnte begrænsninger – udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Fredningen er ikke til hinder for udnyttelse af tørveforekomster i det omfang, der kan opnås tilladelse hertil efter de til enhver tid gældende regler.

Der må ikke etableres hjortefarme eller lign.

I zone 2.1 har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven.

Fredningen er ikke til hinder for, at andre dele af delområde 2 indgår i et naturgenopretningsprojekt.

I zone 2.2 skal hidtidig landbrugsdrift med andre afgrøder end græs ophøre senest to år fra fredningens endelige gennemførelse. Herefter må arealerne kun etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til ekstensiv græsning samt efter 15. juni til hø- og græsslæt. Omlægning må kun ske for at opretholde karakteren af "varige græsmarker" og omlægningsintervallet skal – bortset fra særlige situationer, der nødvendiggør kortere intervaller – være mindst 10 år.

Området må ikke gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt, bortset fra i særlige tilfælde af alvorlige insektangreb.

Matr.nr. 1fc og 1ff, Vildmosegaard, Mou er undtaget fra gødskningsforbuddet.

Terrænændringer og bebyggelse mv.
Terrænændringer, dræning og grøftning mv. er tilladt som led i råstofindvindingen og landbrugsdriften, i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretning og i forbindelse med sti- og vejanlæg, opførelse af udkigstårne, anlæg af p-pladser o. lign.

Der må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger. Ombygninger og mindre udvidelser af eksisterende bygninger kan ske efter fredningsnævnets forudgående godkendelse.

Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse af størrelse, udformning og placering kan opføres nødvendige driftsbygninger i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Forbuddet mod bebyggelse gælder ikke i zone 2.4.

Fredningen er ikke til hinder for opstilling af nødvendige læskure til kreaturer i zone 2.2 og 2.3. Der kan med fredningsnævnets godkendelse opstilles nødvendige læskure til græssende dyr i zone 2.1.

Fredningen er ikke til hinder for, at der i zone 2.3 etableres nødvendige pumpestationer.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master, herunder master for luftledninger og hegn, jf. dog § 6.

Der må ikke anlægges campingpladser, skydebaner mv. og der må heller ikke etableres oplags- og lossepladser.

Beplantning og hegn
Der må ikke ske tilplantning med træer og buske i zone 2.1, 2.2 og 2.3.

I zone 2.2 kan der med fredningsnævnets godkendelse foretages enkelte spredte tilplantninger som læ for kreaturer. I zone 2.3 kan der plantes læhegn og bærbuske.

Ved bebyggelse i zone 2.4 syd for de eksisterende hegn ved gårdbebyggelsen på matr.nr. 1dv og 1du, Vildmosegaard, Mou, kan fredningsmyndigheden stille krav om, at der plantes et løvtræhegn 100 meter syd for det nuværende hegn.

Fredningen er ikke til hinder for, at der etableres de for landbrugsdriften nødvendige, sædvanlige trådhegn.

Jagt

Jagt på fuglevildt og pattedyr er ikke tilladt i zone 2.1 og 2.2, jf. dog § 6 om plejemyndighedens ret til at regulere bestandene af pattedyr.

Offentlighedens adgang og færdsel mv.

Offentligheden har adgang til området efter de almindelige regler i naturbeskyttelsesloven.

Statens vej i Birke Sø skal være offentlig tilgængelig. Vejen kan nedlægges eller omlægges som led i oprettelsen af sø eller vådområde i Birke Sø efter fredningsnævnets godkendelse.

§ 4. Delområde 3 (zone 3.1, 3.2 og 3.3)

Bestemmelser

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift

De på fredningskortet viste løvskovsarealer i zone 3.1 og 3.2 udlægges i skovkategorierne "urørt skov" (40 til 60 %), "skov med plukhugst" (40 til 60 %) og "skov med stævning" (0 til 20 %). Den endelige afgrænsning af skovkategorierne fastlægges i en plejeplan i samråd med lodsejerne. I tilfælde af uenighed træffer fredningsnævnet afgørelse om afgrænsningen. Indtil planen er udarbejdet, skal arealerne henligge som "urørt skov".

De ovennævnte skovkategorier drives i overensstemmelse med anvisningerne i Skov- og Naturstyrelsens Naturskovsstrategi (1994), jf. vedlagte bilag med de tilpasninger som følger af fredningsbestemmelserne i øvrigt.

Forskydninger i disse skovkategorier som følge af tilpasning til skovenes og de øvrige naturtypers naturlige udvikling kan ske efter godkendelse af plejemyndigheden. Det samlede areal af skovkategorierne må ikke formindskes.

I de på fredningskortet viste "øvrige skovområder" i zone 3.1 og 3.2 samt i zone 3.3 kan der ske almindelig forstmæssig og erhvervsmæssig drift, dog under hensyntagen til bevarelsen af flora og fauna og under hensyntagen til at driften ikke medfører skadevirkning på arealer udlagt til "urørt skov", "skov med plukhugst" og "skov med stævning" eller beskyttede naturtyper.

I "øvrige skovområder" i zone 3.1 og 3.2 skal ejeren senest 30 år fra fredningens endelige gennemførelse fjerne 80 ha nål ud af de på fredningskortet udpegede områder (konverteringsarealer). Ejeren kan herefter bestemme, om arealerne skal henligge til naturlig tilgroning, tilplantes med oprindelige danske løvtræarter fortrinsvis af lokal proveniens eller henligge som åbne naturtyper. Ejeren opsætter og vedligeholder i nødvendigt omfang hegn omkring de konverteringsom-

råder, der skal henligge til naturlig tilgroning, eller som skal tilplantes med henblik på at sikre områdernes etablering.

Fredningen er ikke til hinder for, at skovdriften i "øvrige skovområder" ekstensiveres eller at yderligere nåletræsbevoksninger konverteres til løvskov med oprindelige danske arter overvejende af lokal proveniens eller til naturlig tilgroning.

Den på fredningskortet viste nåletræsbevoksning på Tofte Bakke konverteres ved ejerens foranstaltning til løvskov. Konverteringen udføres i etaper svarende til de nuværende bevoksningers hugsttidspunkt og ved anvendelse af oprindelige danske løvtræarter overvejende af lokal proveniens.

Der må ikke gødes eller anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i delområde 3, bortset fra kemisk bekæmpelse af angreb af insekter og mus på bøgeplantninger.

Terrænændringer, bebyggelse mv.

Terrænændringer er alene tilladt i "øvrige skovområder" i zone 3.1 og 3.2 samt i zone 3.3 som led i områdernes forstlige udnyttelse og kun såfremt ændringerne ikke medfører en direkte eller indirekte negativ påvirkning af forholdene i områder af naturvidenskabelig værdi.

Bestemmelser

De på fredningskortet med signaturen "§ 3-vandløb der skal nedlægges" viste grøfter skal lukkes ved ejerens eller plejemyndighedens foranstaltning, således at den naturlige hydrologi gradvis kan genskabes.

Vandstanden i Skelgrøften kan hæves i zone 3.3 efter planer godkendt af fredningsnævnet.

Der må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger. Ombygninger og mindre udvidelser af eksisterende bygninger kan ske efter fredningsnævnets forudgående godkendelse.

Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse af størrelse, udformning og placering kan opføres nødvendige driftsbygninger i tilknytning til eksisterende skovbrug.

Fredningen er ikke til hinder for, at der spredt i området opføres foderhuse for dyrebestandene.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master, herunder master for luftledninger, hegn, jf. dog § 6.

Der må ikke anlægges campingpladser, skydebaner mv. og der må heller ikke etableres oplags- og lossepladser.

Beplantning og hegn

Der må ikke foretages tilplantning med træer og buske på de på fredningskortet viste sletter.

De eksisterende ydre hegn, der omkranser Høstemark og Tofte skove og moser skal vedligeholdes og fornys af ejeren på forsvarlig vis med en højde på 2–2,5 meter. Med udgangen af 2015 overgår denne pligt til plejemyndigheden. Langs hegnene kan der plantes et 7-10 meter bredt levende hegn, der skal vanskeliggøre krybskytteri. Hegnet kan i nødvendigt omfang indeholde nåletræ.

Der kan opstilles midlertidige trådhegn omkring nyplantninger og omkring arealer, hvor selvforyngelse skal finde sted i henhold til fredningsbestemmelserne eller som led i plejen. De enkelte hegninger må ikke omfatte arealer over 5 ha, og der skal mellem disse være så stor afstand, at dyrenes frie færden ikke hindres.

Jagt og opretholdelse af vildtarter

Skovejerne skal opretholde større, levedygtige bestande af vildsvin i Tofte Skov og af den oprindelige jyske krondyrstamme i Tofte og Høstemark Skove - i Tofte en forårsbestand på mellem 200 og 400 krondyr og 50 og 150 vildsvin og i Høstemark en forårsbestand på mellem 100 og 300 krondyr. I Høstemark Skov kan der udsættes vildsvin fra stammen i Tofte Skov efter fredningsnævnets godkendelse og efter høring af det rådgivende udvalg.

Såfremt de nævnte dyrebestande viser sig at blive en belastning for skovene eller de åbne sletter, kan plejemyndigheden i samråd med lodsejerne og efter høring af det rådgivende udvalg kræve reduktioner i bestandene. Uenighed mellem ejerne og plejemyndigheden om størrelsen af bestandene afgøres af fredningsnævnet.

Nødvendig genindførelse af kronvildt og udsættelse af tidligere oprindelige eller nulevende danske dyrearter i skovene kan kun ske med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg, og når det er dokumenteret, at der eksisterer et passende livsgrundlag, som sikrer, at de indførte dyr kan opretholde levedygtige bestande i området.

Der må ikke fodres uden for vintersæsonen, bortset fra kortvarig fodring i forbindelse med regulering eller indfangning af dyr. Vinterfodring kan finde sted med henblik på at opretholde bestandene på et passende niveau, der sikrer områdernes græsningspræg og hindrer unødige lidelser for dyrene.

Jagt på fuglevildt og pattedyr i zone 3.3 er ikke tilladt, jf. dog § 6 om plejemyndighedens ret til at regulere bestandene af pattedyr.

Offentlighedens adgang og færdsel mv.
Området indenfor de på fredningskortet viste eksisterende ydre hegn omkring Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose (zone 1.4 og 3.2 og zone 1.3 og 3.1) er ikke åbent for offentligheden. Som følge heraf har skovejerne pligt til årligt at acceptere henholdsvis 30 guidede ture i Tofte og 50 ture i Høstemark, som udbydes offentligt. Der skal endvidere holdes 1-2 åbent-hus-arrangementer årligt i Tofte Skov og 2-4 sådanne arrangementer i Høstemark Skov.

Guidningen forestås af ejeren eller af den han måtte bemyndige dertil og der føres protokol over de afholdte ture med angivelse af deltagerantal, formål, rute og varighed. Såfremt turene får et sådant omfang, at fredningens formål trues, kan fredningsnævnet fastsætte en øvre grænse for omfanget heraf.

Skovejerne er berettiget til at opkræve betaling for de guidede ture. Betalingen skal svare til de direkte omkostninger ved at forestå turene. Den maksimale betaling, som kan opkræves pr. tur, fastsættes for et år ad gangen af plejemyndigheden på grundlag af budgettal indleveret af skovejerne. Uenighed mellem skovejerne og plejemyndigheden om betalingens størrelse afgøres af fredningsnævnet.

Der skal kunne foretages videnskabelige og naturhistoriske undersøgelser inden for hegnene efter aftale med skovejerne. Antallet af undersøgelser må ikke få et omfang, der skader sårbare naturtyper og arter i området.

Der kan med plejemyndighedens godkendelse anlægges en sti og opføres et udkigstårn på matr. nr. 1bi, Vildmosegaard, Mou, som vist på fredningskortet. Der kan ligeledes med plejemyndighedens godkendelse anlægges en sti og opføres et udkigstårn på matr.nr. 1a, Høstemark Hgd., Mou, som vist på fredningskortet.

§ 5. Delområde 4

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift
Delområde 4 må - med de nedenfor nævnte begrænsninger - udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Langs den øverste kant af Kællingbjerg Klint udlægges en 2 meter dyrkningsfri bræmme mellem punkterne X–Y, som vist på fredningskortet. Bræmmen føres vest om Kællingbjerg Høj.

Bræmmen, klintskrænten og klintfoden må ikke dyrkes, sprøjtes og gødskes.

Klintskrænten og klintfoden kan afgræsses i begrænset omfang som led i plejen. Græsningstrykket skal tilpasses således, at klintens stabilitet og urtevækst bevares.

Terrænændringer og bebyggelse mv.
Terrænændringer er tilladt som led i landbrugsdriften samt i forbindelse med anlæg af stier, p-plads o. lign.

Der må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master, herunder master for luftledninger og hegn.

Der må ikke anlægges campingpladser, skydebaner mv. og der må heller ikke etableres oplags- og lossepladser.

Beplantning og hegn mv.
Der kan etableres de for landbrugsdriften nødvendige, sædvanlige trådhegn.

Der må ikke foretages tilplantning med træer og buske.

Fund af kalkminer og lignende kulturspor kan udgraves og restaureres.

Offentlighedens adgang og færdsel mv.
Plejemyndigheden kan anlægge en 400 m^2 stor p-plads på matr. nr. 1x, Sigsgård, Nr. Kongerslev, som vist på fredningskortet.

Plejemyndigheden kan anlægge en 2 meter bred sti for gående på matr.nr. 1x og 1k, Sigsgård, Nr. Kongerslev, som vist fredningskortet. Stien kan i nødvendigt omfang forstærkes med grus.

Den udlagte dyrkningsfrie bræmme X–Y er offentlig tilgængelig for færdsel til fods.

Klintskrænten er ikke offentlig tilgængelig. Plejemyndigheden kan dog afmærke en trampesti ned over klinten til klintfoden.

§ 6. Samlet indhegnet område

Som led i realiseringen af en samlet indhegning, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, har plejemyndigheden ret til at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2–2,5 meter og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området. Der kan

under hensyntagen til beskyttelsesinteresserne anlægges et ca. 3 meter bredt kørespor langs hegnet med henblik på vedligeholdelse og tilsyn.

Hegnet må ikke medføre begrænsninger i den adgang, som offentligheden har til området i henhold til de foranstående bestemmelser, eller lægge hindringer i vejen for tørveindvinding i området.

Der kan med fredningsnævnets godkendelse etableres lave, artsselektive hegn, der begrænser dyrenes færden i området af hensyn til naturværdierne eller publikums sikkerhed.

Dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark, kan med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg udsættes inden for hegnet, når det er godtgjort, at der findes et passende livsgrundlag, der sikrer at der kan opretholdes levedygtige bestande.

Jagt på fuglevildt og pattedyr inden for hegnet er ikke tilladt. Plejemyndigheden kan udføre regulering af bestandene af pattedyr i samråd med ejerne og efter høring af det rådgivende udvalg. Eventuelt overskud herfra skal anvendes til områdets etablering og drift. Uenighed mellem ejerne og plejemyndigheden om bestandenes størrelse afgøres af fredningsnævnet.

Der må ikke fodres uden for vintersæsonen, bortset fra kortvarig fodring i forbindelse regulering og indfangning af dyr. Vinterfodring kan finde sted med henblik på at opretholde bestandene på et passende niveau, der sikrer områdets åbne karakter og hindrer unødvendige lidelser for dyrene.

Fredningen er ikke til hinder for, at andre arealer inden for fredningen indgår i hegningen.

De eksisterende ydre hegn omkring Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose kan, såfremt der er opnået enighed mellem ejerne og plejemyndigheden herom, med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg indgå i den samlede indhegning, når det er godtgjort, at der i de pågældende områder kan bevares større bestande af krondyr og eventuelle andre græsædende dyr, som er i stand til at opretholde områdernes hidtidige åbne karakter og græsningspræg.

§ 7. Pleje

Plejemyndigheden – vedkommende kommune for privatejede arealer og vedkommende administrerende statslige myndighed for statsejede arealer – gennemfører pleje af de fredede, udyrkede arealer i henhold til miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1604 af 20. november 2006 eller senere ændringer til opfyldelse af fredningens formål.

Plejemyndigheden udarbejder en fælles drifts- og plejeplan for hele det fredede område eller etapevis for delområder. Planen har til formål at beskrive den naturtilstand, der ønskes opretholdt eller genskabt, og de foranstaltninger, der sigter mod opnåelse af fredningens formål. Planen sendes til og forhandles med de berørte lodsejere. Såfremt der er uenighed om plejeplanen, træffer fredningsnævnet afgørelse i sagen.

Naturplejen kan bl.a. bestå i fjernelse af selvsåede træer og buske, lukning af grøfter og dræn samt græsning og høslæt.

Pleje skal udføres, så det ikke medfører udgift, væsentlige gener eller tab for ejer eller bruger.

§ 8. Veje og stier mv.

Der kan anlægges stier og p-pladser og opføres udkigstårne mv. i området efter fredningsnævnets forudgående godkendelse, når disse anlæg ikke skader områdets natur- og kulturværdier. Der kan ligeledes opsættes informationstavler i området.

Fredningen er ikke til hinder for, at der på eksisterende veje udføres nødvendige vedligeholdelsesarbejder.

Fredningen er ikke til hinder for nedlæggelse eller omlægning af veje, som sker af hensyn til områdets naturværdier og mennesker og dyrs sikkerhed. Omlægning og nedlæggelse af veje må kun ske med fredningsnævnets godkendelse.

Der må ikke henlægges affald eller lignende indenfor det fredede område, bortset fra naturligt affald fra lovlig erhvervsmæssig drift.

§ 9. Områder af videnskabelig værdi

Følgende områder skal sikres som områder af naturvidenskabelig værdi:

Delområde 1 og delområde 3 ("urørt skov", "skov med plukhugst", "skov med stævning") og naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Områderne skal sikres som naturvidenskabelige referenceområder gennem optimal beskyttelse og pleje således at det vil være muligt at følge mosernes og skovens naturlige udvikling.

Såfremt videnskabelige og naturhistorisk faglige undersøgelser medfører, at ejeren mister værdier, der ellers kunne være udnyttet erhvervsmæssigt, har ejeren ret til at forlange dækning for de

herved mistede indtægter. Beløbet erstattes af undersøgeren. Uenighed om beløbets størrelse forelægges fredningsnævnet til afgørelse.

§ 10. Rådgivende Udvalg

Aalborg og Mariagerfjord kommuner nedsætter i fællesskab et udvalg bestående af fagkyndige eksperter indenfor hydrologi, botanik, vildtbiologi mv. samt en repræsentant for Miljøministeriet. Kommunerne udpeger i fællesskab en formand og varetager sekretariatsfunktioner.

Udvalget er rådgivende for plejemyndigheden i spørgsmål om drift og pleje af de fredede arealer.

Udvalget kan efter behov inddrage lodsejere i udvalgets arbejde.

§ 11. Bonus

Fredningsforanstaltninger, der er påbudt eller tilladt i medfør af foranstående fredningsbestemmelser, kan udføres uden tilladelse efter skovlovens § 38, jf. lovens § 9, nr. 3, og § 10, nr. 2.

§ 12. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne i §§ 2-6 og 8, når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
Formand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

Bilag

Uddrag af Skov- og Naturstyrelsens naturskovstrategi 1994

Principper for urørt skov

Fri dynamik og processer har topprioritet. Ingen hugst eller fjernelse af ved, undtagen af hensyn til skovgæsters sikkerhed eller passage.

Grøfter tilstoppes, så afvanding ophører. Gennemgående vandafledning fra arealer ovenfor den urørte skov må dog tåles. Vandstandssvingninger fra hav, sø eller vandløb er gavnlige ved at tilføre ekstra dynamik.

Som hovedregel skal alle arters konkurrence ske frit. I særlige tilfælde kan mindre naturplejeindgreb komme på tale, såfremt en plejeplan udarbejdes.

Sprøjtning, gødskning og jordbearbejdning må ikke ske.

Kørsel med traktor og tungt maskinel må ikke ske.

Som led i en detailplanlægning, forinden et areal overgår til urørt, kan diverse indgreb besluttes. F.eks. hegning for foryngelse, skabelse af lysbrønde ved hugst, tilsåning af fældet kulturskov med naturlig træartsblanding osv.

Principper for stævningsskov

Fortsættelse og genoptagelse af den kulturhistorisk betingede driftsform har opprioritet, enten som lavskov eller som mellemskov.

Tiden mellem hugster/stævninger tilpasses de lokale og historiske forhold. Det bør tilstræbes at have flere aldre af genvækst indenfor skoven.

Træet må som udgangspunkt udnyttes frit. Hvis dette i en konkret skov anses at true naturværdierne, bør skoven overvejes udlagt urørt i stedet.

Jordbunden skånes i videst muligt omfang. Den er ofte næsten uberørt. Kørsel med traktor og tungt maskinel begrænses mest muligt.

Afvanding begrænses mest muligt.

Principper for plukhugst-skov

Disse principper for plukhugst er specielt udformet til naturskovsstrategien. Driftsformen er en bevidst naturvenlig variant af den "uordnede plukhugst", som er praktiseret på forskellige steder og tider i Europa siden middelalderen, og som vil kunne forekomme uafhængigt af naturskovsstrategien.

Skovarealet holdes vedvarende dækket af skov bestående af flere træarter og aldre i blanding. Dette er et mål i sig selv, idet det bevirker stabile livsvilkår for skovens dyr og planter.

Træer hugges med forskellige formål for øje: Lysning for naturlig opvækst, lysning for skovbundsfloraen, tynding af hensyn til resterende træer, udnyttelse af økonomisk værdifulde træer osv. Renafdrift og fladeforyngelser bruges ikke.

Dødt ved efterlades i vid udstrækning til dyr og svampe.

Som hovedregel bevares løbende minimum fem til ti træer pr. hektar til størst mulig alder og efterfølgende død og henfald, udover at et væsentligt antal træer holdes længere end normal omdriftsalder.

Foryngelse sker ved brug af naturlig opvækst, evt. under hegn. Hvis vigtige arter i den gamle skov, f.eks. eg, ikke formår at forynge sig selv, kan de dog indplantes så vidt muligt med lokalt materiale.

Alle træer, der indgår i foryngelsen, bør søges opretholdt i skovbestanden, inkl. pil, birk, asp, rør, elm, løn m.fl. arter, som i forstlig drift normalt udrenses. Tynding og udrensning må ikke ensidigt favorisere f.eks. bøg.

Jordbearbejdning begrænses mest muligt, og undlades helt i egne, hvor foryngelse erfaringsmæssigt kommer af sig selv, selvom det kan medføre ubevoksede lysninger i perioder.

Afvanding og gødskning undlades.

Sprøjtning og gødskning undlades.

Fortegnelse
over ejendomme, der helt eller delvis er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose
(sag nr. NKN-111-00001)

Mou By,
Mou
15u 70a 70bf 84a 85b 89 92a 92b 92c 94c 96b 97b 101c
101d 102c 102d 103b 104a 105b 108b 110a 114b 114c 114f 116b 117b
118b 124a 125 127b 133a 133b 133e 134a 134c 136a 136c 137e 138c
138e 138g 139a 140a 146a 146b 146c 142a 142b 142d 142e 143a 143b
144b 144e 145b 145d 147a 147c 152b 157 180 197 198 199 202
209a 211 212b 212bk 212br 212by 213c 214b 214c 216f 217a 217c 222a
228 240 243 244 246 251 253 255 256 258 259 260 262
411

Vildmosegård, Mou
1a 1db 1bf 1bi 1by 1bæ 1cd 1cf 1ci 1ck 1cl 1cm 1cn
1co 1cp 1cq 1cr 1cs 1ct 1cu 1cx 1cy 1cæ 1da 1dc 1dd
1de 1df 1di 1dm 1do 1dq 1ds 1dt 1du 1dv 1dx 1dy 1dæ
1dø 1ea 1eb 1ec 1ed 1eg 1eh 1ei 1ek 1em 1en 1eo 1ep
1eø 1fc 1ff 1fi 1fn 1fo 1fs 1ft 1fu 1fx 1gc 1gi 1gk
1gm 1gr 1gt 1gu 1gv 1gx 1gy 1gz 1gæ 1gø 1ha 1hb 1hc
1hf 1hi 1hl 1ho 1hp 5 "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h"
"i" "k" "l"

Dokkedal By, Mou
2ca 4g 5a 8u 8y 32 "e"

Høstermark Hgd,
Mou
1a 1bs 1cf 1d 1da 1de 1df 1e 1fp 1fv 1g 1ga 1gc
1u 1z

Karmougård, Mou
1a 1b 1c 1d 1g 1h

Sigsgård, Nr. Kongerslev
1k 1x

Tofte Skov,
Als
1a

Ll.Brøndum By,
Bælum
7i 8g

Naturklagenævnets afgørelse om erstatning i sagen om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner

Naturklagenævnets afgørelse
af 20. december 2007
om erstatning i anledning af fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner.

(j.nr. NKN-111-00001)

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt har den 15. marts 1999 truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredning af Lille Vildmose.

Erstatning er tilkendt alle lodsejere med et samlet beløb på knap 24 mill. kr.

Fredningsnævnets erstatningsafgørelse er i henhold til naturbeskyttelseslovens § 42 forelagt Naturklagenævnet og er samtidig påklaget til Naturklagenævnet af en række lodsejere, af Skov- og Naturstyrelsen og af Nordjyllands Amt.

1. Fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet har fastsat erstatningen ud fra en grundtakst med tillæg af særtakster fastsat efter indholdet af fredningsbestemmelserne for de enkelte naturtyper mv.

Grundtaksten er fastsat til 1.500 kr./ha. Der er ikke tilkendt grundtakst for arealer, der ved fredningssagens rejsning var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er heller ikke tilkendt grundtakst for skovarealer.

Der er ikke tilkendt erstatning for arealer, der på afgørelsestidspunktet var i offentligt eje, idet fredningen ikke indeholder positive påbud vedrørende disse arealer.

Erstatningsbeløbene oprundes til nærmeste 100 kr. Mindsteerstatningen udgør 500 kr.

Fredningsnævnet har for de enkelte delområder anvendt følgende generelle retningslinjer for erstatningsfastsættelsen:

Delområde 1

Zone 1.1 (Porsemosen)

Der anvendes ikke grundtakst for arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og arealer uden for § 3, der har karakter af udprægede randområder til mosen, eller som skal overgå til mose, samt for skovarealer. Der anvendes for disse arealer en særtakst på 1.000 kr./ha for plejeindgreb, herunder vandstandshævning og for forbud mod tilplantning med nåletræ.

For markarealer i øvrigt tilkendes en erstatning på 1.500 kr./ha.

Arealer, hvor dyrkning skal ophøre og arealerne overgå til mose, erstattes med 35.000 kr./ha, bl.a. i lyset af, at indgrebet først får virkning efter 5 år.

Fredningsnævnet har afvist at tilkende Pindstrup Mosebrug A/S erstatning for manglende udnyttelse af de tilbageværende spagnumreserver i området. Nævnet har herved lagt til grund, at der ikke i råstofloven er hindringer for udnyttelsen af tørveforekomsterne. Nævnet har også lagt til grund, at den uafgravede del af arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Rejsning af fredningssagen har ikke afskåret selskabet fra at søge om dispensation fra bestemmelsen.

Selskabet har heller ikke sandsynliggjort, at en dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3 vil kunne opnås, og at tab ved indskrænkninger i råstofudnyttelsen således vil være en følge af fredningen, hvorfor denne del af erstatningskravet afvises.

Zone 1.2 (Portlandmosen)

Den daværende ejer frafaldt erstatning.

Zone 1.3 og 1.4 (Høstemark og Tofte Mose)

For mosearealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 anvendes som udgangspunkt en særtakst på 1.000 kr./ha.

Delområde 2

Zone 2.1 og 2.2 (naturgenopretningszonen og græsningszonen)

Arealer i zone 2.1 og 2.2 tillægges erstatning, herunder for græsbinding, på 5.000 kr./ha. Der er bl.a. lagt vægt på, at der fortsat kan gødes til opretholdelse af varige græsmarker, samt at arealerne skønnes mindre egnede til anden udnyttelse end græsning, herunder at dræning særligt efter afgravning vil være påkrævet.

Zone 2.3 og 2.4 (landbrugszonen og møllesøzonen)

Der tillægges en grundtakst på 1.500 kr./ha for landbrugsarealer i zone 2.3 og 2.4. Der tillægges ikke særtakst for plantningsrestriktioner i zone 2.3, idet tilplantning af arealerne ikke skønnes at være en nærliggende mulighed.

Der tillægges heller ikke særtakst for bygningsrestriktioner i zone 2.4.

Delområde 3

Høstemark Skov

For fredningsindgrebet, herunder for pligten til at vedligeholde yderhegnet, har fredningsnævnet tilkendt en erstatning på 4.268.700 kr. Ved fastsættelse af erstatningen for den del af ejendommen, der efter fredningen udgøres af "urørt skov", "skov med pleje" og sletter, har fredningsnævnet lagt vægt på, at disse arealer i længere tid forud for fredningen har været undergivet ekstensiv skovdrift og til dels haft karakter af dyrehave, og at fredningen for en del af arealerne ikke medfører væsentlige ændringer heri.

Tofte Skov

For fredningsindgrebet, herunder for pligten til at vedligeholde yderhegnet og for jagtforbuddet omkring Tofte Sø, har fredningsnævnet tilkendt en erstatning på 15.572.700 kr.

Ved fastsættelsen af erstatningen for tilplantningsforbud på de åbne sletter samt ved udlæg til "urørt skov" og "skov med pleje" til dels efter konvertering til løvskov, har fredningsnævnet lagt særlig vægt på denne ejendoms særlige karakter – med indhegning og specielle bygningsanlæg – hvorefter herlighedsværdierne i forbindelse med udnyttelsen som lyst- og jagtejendom er betydelige, og disse værdier ikke forringes ved fredningen.

Delområde 4

Kællingbjerg

Der tillægges grundtakst på 1.500 kr./ha. For dyrkningsfrie bræmmer og stiudlæg tillægges 30 kr./lb.m. For areal til parkering tilkendes 6 kr. pr. m^2.

2. Klager over erstatningsfastsættelsen.

Fredningsnævnets erstatningsafgørelse blev påklaget af en lang række lodsejere i området, hvoraf ca. 100 var repræsenteret af Landbrugets Rådgivningscenter (nu Dansk Landbrugsrådgivning), af Pindstrup Mosebrug A/S, af Aage V. Jensens Fonde som ejer af Høstemark Skov, og af Codan Forsikring som daværende ejer af Tofte Skov og Mose.

Erstatningsafgørelsen blev endvidere påklaget af Strukturdirektoratet (nu Direktoratet for FødevareErhverv), som krævede erstatning på lige fod med private lodsejere, af Skov- og Naturstyrelsen, der navnlig gjorde gældende, at der ikke bør tilkendes erstatning for plejeadgang og for pligten til at opretholde og vedligeholde hegnene omkring skovområderne, samt at erstatningen for indgrebet i disse områder er for højt sat på en række punkter, og endelig af Nordjyllands Amt, der var af

den opfattelse, at amtets andel af erstatningen bør udgøre 1/10 på grund af områdets nationale og internationale værdi.

3. Naturklagenævnets beslutninger om fredningens afgræsning og indhold.

Ved anden afgørelse af dags dato har Naturklagenævnet tiltrådt, at Lille Vildmose fredes efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6 med en udvidelse af fredningsområdet med et ca. 58 ha stort areal vest for Portlandmosen og med en række ændringer i afgrænsningen af de enkelte delområder og af de fredningsbestemmelser, som fredningsnævnet har fastsat.

Naturklagenævnet orienterede den 5. juli 2004 lodsejerne, deres repræsentanter samt de berørte myndigheder om nævnets foreløbige beslutninger og anmodede samtidig lodsejerne om at fremkomme med deres endelige erstatningskrav.

4. Endelige erstatningskrav og Nordjyllands Amt og Skov- og Naturstyrelsens bemærkninger hertil.

Zone 1.1 (Porsemosen)

En række lodsejere, hvoraf flere er repræsenteret af Dansk Landbrugsrådgivning, har for fredningen af arealer, hvor den landbrugsmæssige drift skal ophøre, fremsat erstatningskrav varierende fra 35.000 kr./ha til 100.000 kr./ha afhængig af arealernes størrelse og udnyttelsesgrad og af, om der er husdyr eller ej på ejendommene. For pleje af § 3-arealer er kravet 1.000 kr./ha

Pindstrup Mosebrug A/S,(lb.nr. 1)

Selskabet har ikke siden 1978-82 indvundet spagnum i Porsemosen, idet det ikke dengang var muligt at udnytte den resterende spagnumforekomst, bl.a. på grund af forurening med ukrudtsfrø. Selskabet har imidlertid udviklet en teknik, som gør det muligt at udnytte selv ukrudtsforurenet spagnum.

Såfremt fredningen juridisk eller faktisk måtte medføre begrænsninger for tørveindvindingen, herunder i form af lukning af dræningssystemer, skal der ydes erstatning for tab af spagnumreserver. Selskabet bemærker herved, at der er tale om en anmeldt rettighed efter råstofloven.

Spagnumreserverne udgør 76.000 m^3. Den aktuelle merpris ved import udgør 60 kr. pr. m^3, men fortsat stigende oliepriser vil forhøje denne merpris. Den aktuelle merpris afspejler et tab for selskabet på 4.560.000 kr., hvilket beløb dog skal reduceres med sparede etableringsomkostninger (fjernelse af bevoksning på arealet) på i alt 469.500 kr.

Erstatningskravet for tab af spagnumreserver er herefter opgjort til 4.090.500 kr.

Arealet er ikke omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Arealet er skovbevokset, og de dyre- og især plantearter, der i en overgangsperiode måske har kunnet berettige, at arealet blev karakteriseret som mose, er nu forsvundet, idet den indvandrende skov har ændret området. Det bør derfor ved erstatningsopgørelsen lægges til grund, at arealet ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Skovbevoksningen i den vestlige del af arealet må fortsat udnyttes til skovdrift, dog med den ulempe, at der ikke må plantes nåletræer, gødskes eller anvendes bekæmpelsesmidler. Erstatningskravet for indgrebet er 5.000 kr./ha.

Den resterende del af arealet, skal - såfremt der ikke indvindes tørv - henligge urørt eller med pleje. Erstatningskravet for dyrkningsforbuddet er 85.000 kr./ha.

Nordjyllands Amt har til erstatningskravet fra *Dansk Landbrugsrådgivning* anført, at erstatningen bør fastsættes til 45.000 kr./ha for alle dyrkede arealer, hvor landbrugsdriften skal ophøre. Amtet har herved lagt vægt på, at arealerne er små med ringe bonitet, at ingen arealer udgør over 6 % af de enkelte ejendommes samlede areal, at dyrkningen først skal ophøre 2 år efter fredningens gennemførelse, at landbrugsstøtteordninger kan opnås, og at jagtretten ikke berøres.

Amtet har registreret *Pindstrup Mosebrugs* arealer som værende omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 med undtagelse af den vestligste skovbevoksede del. Der er ikke praksis for at meddele dispensation fra bestemmelsen til erhvervsmæssig udnyttelse såsom tørveindvinding. En eventuel dispensation til indvinding på den skovbevoksede del, der ikke er omfattet af § 3, vil i givet fald blive vurderet i forhold til eventuelle negative virkninger på naturtyper på naboarealet, der er omfattet af § 3, og hvoraf dele endvidere er habitattypen højmose. Amtet finder ikke, at der er grundlag for at tilkende erstatning for mistet mulighed for tørveindvinding, idet det ikke er fredningen, der hindrer råstofudnyttelsen på arealerne.

Skovarealet er selvsået opvækst af overvejende birk med lysninger og er i øvrigt helt uegnet til nåletræer.

Skov- og Naturstyrelsen kan tilslutte sig amtets bemærkninger til erstatningskravet fra *Dansk Landbrugsrådgivning*. Styrelsen mener principielt ikke, at der skal tilkendes erstatning for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, med mindre det er nødvendigt at gennemføre en omfattende førstegangspleje, som kan forringe jagtmulighederne mv.

Styrelsen er enig med fredningsnævnet i, at det ikke er fredningen, der begrænser *Pindstrup Mosebrugs* muligheder for tørveindvinding, hvorfor der ikke skal tilkendes erstatning herfor.

Da arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, kan der ikke drives landbrug på arealet, hvorfor det fremsatte krav på 85.000 kr./ha bør afvises.

Zone 2.1 (naturgenopretningszonen)

Pindstrup Mosebrug A/S,(lb.nr. 1) har anført, at fredningen vil betyde, at det ikke vil være muligt at dyrke græs på arealer i zone 2.1. på grund af forbuddet mod gødskning. Værdien efter en fredning er anslået til 5.000 kr./ha. Da arealerne uden restriktioner har en værdi på 85.000 kr./ha, er tabet herefter 80.000 kr./ha. Jagttabet er indregnet heri og opgjort til 18.975 kr./ha. Opretholdelse af jagtmuligheden vil derfor reducere tabet pr. ha med dette beløb.

Selskabet solgte i 2005 et tilsvarende afgravet areal på 35 ha i Kongens Mose i Sønderjylland til Skov- og Naturstyrelsen for 90.000 kr./ha. Arealet er ikke mere dyrkningssikkert end arealerne i Lille Vildmose vil være, når de er detaildrænede. Detaildræning vil i øvrigt kunne gennemføres indenfor en begrænset udgiftsramme, idet hoveddræn og pumpeanlæg allerede er etableret på arealet. Prisforskellen på 5.000 kr./ha i forhold til arealet i Kongens Mose er udtryk for, at de i sagen omhandlede arealer ikke er detaildrænede og opdyrkede. Der har været indvundet tørv på arealerne i Kongens Mose inden dræningen i 1950´erne i lighed med arealerne i Lille Vildmose. Arealet har lav bonitet.

Amtet har anført, at tørveindvindingen ophørte i begyndelsen af 1990´erne på de nordlige ca. 68 ha af matr.nr. 1ep, Vildmosegaard, Mou. Der har ikke siden da været indvundet tørv på arealet, der har udviklet sig til et § 3-område. Pindstrup Mosebrug A/S har ikke forhindret denne udvikling, uanset fredningsnævnets afgørelse ikke har været til hinder herfor. En dispensation til opdyrkning vil efter praksis ikke blive meddelt og slet ikke på grund af arealets beliggenhed umiddelbart syd for Høstemark Mose.

Hele matr.nr. 1ep er drænet med tilhørende pumpeanlæg efter tilladelse fra landvæsensnævnet i 1977. Hvis arealet efter tørveindvinding skal klargøres til landbrugsmæssig udnyttelse, må det påregnes, at arealet skal nydrænes og utvivlsomt også til større dybde end den nuværende drændybde. Nydræning, hvortil der kræves pumpe, skal tillades af vandløbsmyndigheden efter vandløbsloven. En tilladelse vil formentlig ikke blive meddelt, da det vil være i strid med naturbeskyttelseslovens § 3 og habitatforpligtelserne. Selv om den dyrkningsmæssige værdi er væsentligt reduceret på grund af manglende muligheder for dræning, vil arealet kunne benyttes til udbringning af gylle. Erstatningen for fredningsindgrebet bør herefter være i størrelsesordenen 50.000 kr./ha.

Erstatningen for et delvist retableret landbrugsareal på matr.nr. 1cy, Vildmosegaard, Mou, bør fastsættes til 60.000 kr./ha. Erstatningen for et ca. 8 ha stort græsningsareal på matr.nr. 5, Vildmosegaard, Mou, der er registreret som § 3-eng, bør ikke overstige 55.000 kr./ha.

Amtet finder ikke, at Skov- og Naturstyrelsens erhvervelse af et moseareal i Sønderjylland for 90.000 kr./ha har betydning for, hvad arealer i Nordjylland handles til, og i øvrigt skal de i sagen omhandlede arealer ikke afstås.

Skov- og Naturstyrelsen finder ikke, at styrelsens erhvervelse af arealer i Kongens Mose kan sammenlignes med fredning af de i sagen omhandlede arealer. Den pris, som styrelsen gav for disse arealer, kan således ikke danne grundlag for erstatningsberegningen i nærværende fredningssag. I Kongens Mose var der tale om et samlet velarronderet areal, som ikke er omfattet af fredning, af generelle beskyttelsesbestemmelser, eller som indgår i NATURA-2000 områder. Arealet var ved styrelsens overtagelse i landbrugsmæssig drift og havde været det mange år forinden, hvilket også bekræftes af Pindstrup Mosebrug A/S´s oplysninger om, at tørveindvindingen på arealet ophørte for mange år siden.

Erstatningskravet for jagtforbuddet er helt ude af proportioner. Der bør tilkendes en erstatning på 500 kr./ha, svarende til en årlig jagtleje på 50 kr./ha med en kapitaliseringsfaktor 10.

Henrik Svendsen,(lb.nr. 117) har fremsat erstatningskrav på 140.000 kr./ha. Dertil kommer et krav på 2 mill. kr. på grund af ejendomsforringelse svarende til 2/3 af værdien af det faste anlæg, som er vurderet til 3 mill. kr. Erstatningen for jagttabet er opgjort til 1 mill. kr., idet jagten p.t. er udlejet til 50.000 kr./år.

Anders Bager,(lb.nr. 119), har fremsat krav om erstatning på 100.000 kr./ha eller 120.000 kr./ha, hvis arealet skal afstås til det offentlige.

Eli Jensen,(lb.nr. 120), har krævet 120.000 kr./ha i erstatning.

Arne Thomsen,(lb.nr. 121), har krævet 130.000 kr./ha i erstatning eller 200.000 kr./ha, hvis arealet skal afstås til det offentlige.

Zone 2.2 (græsningszonen)

Pindstrup Mosebrug A/S´s erstatningskrav er 75.000 kr./ha, idet værdien af arealerne uden fredning er anslået til 85.000 kr./ha og efter fredningen til 10.000 kr./ha. Jagttabet er indregnet heri og opgjort til 18.975 kr./ha.

Amtet har anført, at de væsentligste tørveforekomster er afgravet og at der er etableret græsningsenge. Mindre arealer er under afgravning. Arealerne vil kunne detaildrænes, men udgifterne hertil vil reducere arealernes værdi. Uden fredning vil arealerne have værdi som gylleudspredningsarealer. Erstatningen bør fastsættes til 55.000 kr./ha for de arealer i zone 2.2, der ikke må gødskes og til 15.000 kr./ha for matr.nr. 1ff, Vildmosegaard, Mou, der fortsat må gødskes.

Zone 2.3, 2.4 og delområde 4

Dansk Landbrugsrådgivning og advokatfirmaet Hjulmand & Kaptain, har på vegne af en række lodsejere opgjort erstatningskravet ud fra en vurdering af, hvor meget ejendommenes samlede handelsværdi vil falde som følge af fredningsindgrebet. Kravet er opgjort under hensyn til fredningens direkte og indirekte indvirkning på muligheden for at drive landbrug. De direkte indskrænkninger er dem, der følger af fredningsbestemmelserne. De indirekte er dem, der er en følge af, at lodsejerne bliver "lukket inde", omgivet af naturarealer. Det vil kun være muligt at supplere ejendommenes jorder ved at købe jord op inden for det "lukkede" og omkransede område. Køb og salg vil forudsætte, at naboen vil henholdsvis købe eller sælge. På den baggrund bliver det vanskeligere at tilpasse sin ejendom til fremtidens større landbrugsbedrifter.

Det må også forventes, at en udvidelse af husdyrproduktionen kun kan ske i meget begrænset omfang, navnlig når henses til begrænsningen i mulighederne for at opføre ny bebyggelse mv. samt til de begrænsede muligheder for køb og salg i "det lukkede område", der kan hindre opkøb af jord til opfyldelse af miljømæssige krav, der stilles til bl.a. harmoniareal.

Ejendommene bliver derfor i vidt omfang låst fast til den nuværende produktion og produktionsomfang og det vil ikke længere være muligt at opretholde en moderne og tidssvarende landbrugsbedrift med dertil hørende moderne bygninger. Lodsejerne vil som følge heraf til dato have foretaget forgæves investeringer i et produktionsapparat, der ikke tåler vedligeholdelsesinvesteringer og derfor må forventes at falde kraftigt i værdi.

Med overgang til naturpark og senere Nationalpark må det forventes, at der vil blive pålagt området yderligere restriktioner af betydning for den landbrugsmæssige produktion, herunder dyrehold. Planen om at udlægge området til naturpark vil udelukke en lang række potentielle købere til landbrugsjord og landbrugsejendomme i området.

For ejendomme, der ernærer sig ved kartoffelproduktion, vil de meget begrænsende muligheder for dræning medføre et vandpres, der på lang sigt vil ødelægge denne produktion. Jorderne i området er i forvejen meget fugtige og afhængige af dræning. Det vil således ikke i fremtiden være muligt at dyrke kartofler i området, og på grund af de fredningsmæssige restriktioner på jord og bygninger vil en omlægning af driften være så godt som umulig.

For de lodsejere, som Dansk Landbrugsrådgivning repræsenterer, er erstatningskravet 50.000 kr./ha for arealer i zone 2.3 og i delområde 4 og 49.000 kr./ha for arealer i zone 2.4.

For arealer i delområde 4 er der endvidere på vegne af den berørte lodsejer fremsat krav om erstatning for fredning af klintarealer på 3.000 kr./ha, for udlæg af dyrkningsfrie bræmmer/stier på 50 kr. pr. løbende meter og for anlæg af p-plads samt ulemper på 50.000 kr./ha. Der er endvidere fremsat et yderligere erstatningskrav på 150.000 kr. for forringelse af jagten i området på grund af offentlighedens adgang i området.

For de lodsejere, som advokatfirmaet Hjulmand & Kaptain repræsenterer, er erstatningskravet skønsmæssigt opgjort til 100.000 kr./ha.

Herudover har både Dansk Landbrugsrådgivning og Hjulmand & Kaptain på vegne af flere lodsejere fremsat krav om yderligere erstatning som følge af ejendomsforringelse, idet ejendommene på grund af fredningen vil stå tilbage med et produktionsapparat, som vil være værdiløst. Kravet er for de pågældende lodsejere opgjort til 30 % af det faste anlæg.

Hans Aage Pedersen,(lb.nr. 85) har fremsat krav om erstatning på 100.000 kr. hvis der kan opstilles en vindmølle og 1.000.000 kr., hvis der ikke kan opstilles en vindmølle på klagers ejendom.

Lars T. Jespersen,(lb.nr. 90) har fremsat krav om erstatning på 45.000 kr.

Ib Aunsager, (lb.nr. 103) har fremsat krav om erstatning på 83.000 kr./ha.

Pindstrup Mosebrug A/S,(lb.nr. 1) har krævet 5.000 kr./ha i erstatning for forbuddet mod tilplantning og for forbuddet mod bebyggelse, opstilling af tekniske anlæg mv.

Amtet har bemærket, at der ikke bør tilkendes erstatning for, at en mulig fremtidig udvikling måtte blive berørt af fredningen. Flere af de berørte lodsejere har i øvrigt erhvervet ejendomme, der ligesom deres egen ejendom er omfattet af fredningen, og de har således været bekendt med fredningen inden erhvervelsen.

Krav om bygningsforringelse må ligeledes afvises, da den eksisterende drift ikke forhindres på de pågældende ejendomme.

Udlæg af stier i delområde 4 findes ikke at påvirke jagten, der i øvrigt ikke skønnes at være særlig god.

Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse medfører fredningen ikke egentlige ændringer i den generelle situation for de pågældende landbrugsejendomme, og begrænsningerne i den nuværende anvendelse og de fremtidige anvendelsesmuligheder som følge af fredningsbestemmelserne er uhyre beskedne og i øvrigt uændrede i forhold til fredningsnævnets afgørelse.

Styrelsen finder derfor ikke, at der er grundlag for at tilkende arealerstatninger i blot tilnærmelsesvist det omfang, som der er fremsat krav om. Der bør som ved fredningsnævnets erstatningsafgørelse alene tilkendes grundtakst for arealerne. Kravene om erstatning for ekstra ejendomsforringelse bør afvises.

Erstatningskravet for forringelse af jagten i delområde 4 bør ligeledes afvises. For så vidt angår erstatningen for stier og dyrkningsfrie bræmmer samt afståelse af areal til parkering har styrelsen henvist til fredningsnævnets erstatningsafgørelse.

Zone 1.2 (Portlandmosen) og zone 3.3

Aage V. Jensens Fonde har, mens sagen har verseret i Naturklagenævnet, erhvervet Portlandmosen og det ca. 58 ha store areal vest for mosen og har opgjort det samlede erstatningskrav til *6.108.000 kr.*

Fondene har baseret erstatningskravet på de takster, der er anvendt i de notater, som Skov- og Naturstyrelsens driftsplankontor udarbejdede i 1998 til brug for fredningsnævnets afgørelse af erstatningerne for Høstemark Skov og Mose og Tofte Skov og Mose. Det er indgået i kravet, at plejeomfanget kan blive meget stort og kan være en væsentlig forstyrrelse med de hyppigt tilbagevendende myndighedsopgaver. Erstatningskravet for bevoksede mosearealer er i overensstemmelse med disse takster 7.500 kr./ha for bevoksede mosearealer og 1.000 kr./ha for ubevoksede mosearealer. For markarealer er kravet 55.000 kr./ha, idet de i realiteten vil udgå af den almindelige landbrugsmæssige drift på grund af gødskningsforbuddet. For skovarealer er kravet 1.000 kr./ha.

Kravet for jagtforbuddet er 6.000 kr./ha. En gennemsnitlig årlig jagtleje kan ansættes til 300 kr./ha, idet det dækker over en god andejagt og arealer, der er vanskelig tilgængelige. Beløbet kapitaliseres med 5 % svarende til den rentefod, der anvendes ved udlægning af jagt- og forstyrrelsesfri kerneområder.

Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse bør der i overensstemmelse med gældende praksis ikke ydes erstatning for retten til at pleje § 3-arealer. Det kan dog ikke afvises, at 1. gangsplejen på de bevoksede mosearealer vil kunne få et sådant omfang, at det har karakter af naturgenopretning og føre til en begrænset nedgang i handelsværdien. De fysiske forhold i sig selv er i øvrigt stærkt begrænsende for erhvervsmæssig drift af de træbevoksede arealer. Den samlede erstatning for retten til at pleje mosearealerne bør ikke overstige 400.000 kr.

Erstatningen for markarealer bør være 45.000 kr./ha som foreslået af amtet for de dyrkede arealer i Porsemosen, der udgår af landbrugsmæssig drift. Erstatningskravet for skovarealer og for jagtforbuddet kan accepteres.

Den samlede erstatning for området bør herefter være i størrelsesordnen 3.415.000-3.815.000 kr.

Fondene har supplerende anført, at Portlandmosen og det nyfredede areal blev erhvervet i 2003 for 9,5 mill. kr. og at prisen i dag vil være noget højere. Erstatningskravet, der svarer til 50-60 % af handelsprisen, må ses som en helhed. Der kan ikke pilles enkelte elementer ud uden at ændre på hele opgørelsesgrundlaget. Det er muligt, at erstatningen for de bevoksede mosearealer ikke

specifikt kan opgøres til knap 2,5 mill. kr. På den anden side er den krævede erstatning for jagttabet langt fra et udtryk for den reelle værdinedgang. Uden jagten har ejendommen ingen værdi. Ejendomsmæglere, der handler med ejendomme som den omhandlede, har vurderet, at prisen uden fredning i dag vil være ca. 15 mill. kr.

Skov- og Naturstyrelsen kan acceptere, at erstatningen for jagttabet forhøjes til 10.000 kr./ha svarende til en årlig jagtleje på 500 kr./ha kapitaliseret over 20 år. Styrelsen mener herefter ikke, at der bør tilkendes yderligere erstatning for pleje af de træbevoksede dele af Portlandmosen.

Zone 3.1 og 1.3 (Høstemark) og zone 3.2 og 1.4 (Tofte)

Aage V. Jensens Fonde har, mens sagen har verseret i Naturklagenævnet, erhvervet Tofte Skov og Mose. Fondene har opgjort sit tab med udgangspunkt i de notater, som Skov- og Naturstyrelsen udarbejdede i 1998 til brug for fredningsnævnets opgørelse af erstatningen. Erstatningskravet er herefter opgjort til godt 19 mill. kr. for Tofte og knap 6 mill. kr. for Høstemark. Hertil kommer 1 mill. kr. for konvertering af ca. 80 ha nål i skovene.

Efter fondenes opfattelse er der ikke i naturbeskyttelsesloven eller i dansk forvaltningsret hjemmel til at pålægge private en handlepligt, som f.eks. at opretholde et bestemt dyreantal eller at opføre og vedligeholde vildthegn. Sådanne bestemmelser kan alene rettes mod offentlige myndigheder som en del af den naturpleje, der skal foretages. Fondene har da heller ikke krævet erstatning for opførelse og vedligeholdelse af vildthegn, herunder el-hegn, som er nødvendige eller påkrævede for at sikre dyrebestandene, idet fondene går ud fra, at forpligtelsen til at afholde omkostninger til vedligeholdelse af hegn overgår til plejemyndigheden.

Ifølge Skov- og Naturstyrelsen er de skovøkonomiske beregninger i styrelsens notater fra 1998 udelukkende udført på grundlag af det skriftlige materiale, som forelå på daværende tidspunkt, og uden besigtigelse af arealerne. Der er udtrykkeligt taget en række forbehold for uklarheder mv. i fredningsbestemmelserne, og beregningerne kan kun tillægges en vis vejledende betydning ved fastsættelse af erstatningens størrelse. Det gælder særligt i tilfælde som det foreliggende, hvor ejendommenes handelsværdi i altovervejende grad er knyttet til deres karakter og hidtidige drift som jagt- og lystejendomme, hvor det skovbrugsmæssige aspekt har været underordnet disse hensyn og dermed næppe har været af stor økonomisk betydning for den samlede drift.

Ved beregningen af erstatningen bør der derfor tages udgangspunkt i omfanget af de begrænsninger, som fredningsbestemmelserne specifikt indebærer i ejendommenes hidtidige og fremtidige anvendelse som jagt- og lystejendomme, ud over hvad der følger af den almindelige lovgivning.

Fredningens bestemmelser ligger stort set i forlængelse af den hidtidige anvendelse. De væsentligste begrænsninger vil være, at der er forbud mod fuglejagt på og omkring Tofte Sø, at plejen

skal ske efter en samlet plan, som plejemyndigheden har indflydelse på, og at der i Tofte skal gives adgang til et nærmere antal fastlagte ekskursioner.

Erstatningen for *Tofte* bør herefter være mellem 8,9 og 11,3 mill. kr. og for *Høstemark* mellem 2,65 og 2,8 mill. kr. bl.a. afhængig af, i hvilket omfang der tilkendes erstatning for mosearealerne og de øvrige § 3-arealer, og om der skal ydes et tillæg for konvertering af nåletræsbevoksningen på Tofte Bakke.

Der bør alene tilkendes erstatning for pleje, såfremt plejeforanstaltningerne er så omfattende, at de har karakter af naturgenopretning, som eksempelvis kan medføre forringelse af jagtmulighederne eller føre til egentlige driftstab. Erstatningen må i så fald baseres på en konkret vurdering af indgrebets omfang. Den samlede erstatning bør under ingen omstændigheder overstige 1,5 mill. kr. for Tofte Mose og 80.000 kr. for Høstemark Mose.

Styrelsen har afvist, at der skal tilkendes erstatning for gødsknings- og sprøjteforbuddet i "øvrige skovområder", idet der ikke har været anvendt gødning og sprøjtemidler i mange år, og for kulturhegn, som er en væsentlig forudsætning for at drive skovene, idet tilstedeværelsen og opretholdelsen af store vildtbestande er den væsentligste del af grundlaget for ejendommens handelsværdi.

Styrelsen kan acceptere erstatningskravet for jagtforbuddet på Tofte Sø.

Pligten til at opretholde dyrebestandene, som stort set ligger i forlængelse af den hidtidige drift, bør ikke give anledning til erstatning, idet bestandene må anses for at være af afgørende betydning for ejendommenes handelsværdi. Heller ikke pligten til at opretholde og vedligeholde de eksisterende ydre hegn bør udløse erstatning. Hegnene er en uomgængelig forudsætning for at drive ejendommene som hidtil som lyst- og jagtejendomme med store vildtbestande, og opretholdelse af hegnene er dermed også en forudsætning for at bevare den altovervejende del af handelsværdien.

Ved fastsættelsen af erstatningen for Høstemark bør yderligere inddrages det forhold, at fredningsnævnet ved afgørelse af 16. september 1983 efter naturbeskyttelsesloven om lukning af skoven for almenheden fastsatte en række vilkår, som i vid udstrækning er identiske med fredningsbestemmelserne.

Amtet har særligt bemærket, at ejendommenes værdi primært er baseret på herlighedsværdier, herunder særligt jagten, og at fredningens reguleringer af jagten ligger inden for de intervaller, som der er praksis for i områderne. Dyrebestande, der væsentligt overstiger det fastsatte antal, vil indebære en tilstandsændring i strid med naturbeskyttelseslovens § 3 og formentlig også med skovlovens formål og bestemmelser. Fuldstændig udsætning af dyrebestandene og dermed nedlæggelse af jagtmulighederne vil forringe ejendommenes værdi væsentligt.

Hegnene vil derfor også uden fredningen blive vedligeholdt af ejerne, idet de er en uundværlig forudsætning for driften. Vedligeholdelsespligten bør derfor også påhvile ejerne. Hvis vedligeholdelsespligten overgår til plejemyndigheden, vil det være plejemyndigheden, der opretholder en meget væsentlig del af ejendomsværdien. Fredningserstatningen bør i så fald være meget beskeden.

Fondene har påpeget, at jagt- og lystejendomme som de omhandlede, hvor herlighedsmomentet har så stor betydning for prisfastsættelsen, appellerer til en køberkreds, der ønsker at være fri for restriktioner, som andre har fastsat. Selv i situationer, hvor en købers ønsker til driften faktisk måtte harmonere med fredningsbestemmelserne, vil blot tilstedeværelsen af restriktioner begrænse salgsprisen betydeligt. Plejeomfanget kan blive meget stort og vil af en potentiel køber blive betragtet som en væsentlig forstyrrelse med de hyppige myndighedsopgaver, hvorfor handelsværdien vil blive reduceret betydeligt.

Skov- og Naturstyrelsens skovøkonomiske beregninger fra 1998 er ikke kun foretaget på baggrund af skriftligt materiale og uden forudgående besigtigelse. Den daværende skovrider for Buderupholm Statsskovdistrikt fulgte fredningssagen tæt fra sagens rejsning i 1992 til 1998 og procederede selv erstatningssagen for fredningsnævnet.

Det er tvivlsomt om et påbud efter naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 4, over for private kan udstrækkes til at kræve en bestemt bestand af krondyr og vildsvin og til at vedligeholde og forny hegnene i al fremtid. Ved et påbud mod en privat – navnlig hvad angår pålæg af handlepligter - må gælde, at påbuddet må være entydigt og klart beskrevet, ligesom den økonomiske byrde, der lægges på den private, må kunne opgøres med stor sikkerhed. En sådan handlepligt er, navnlig hvad angår pligten til at vedligeholde hegn, mere egnet til at blive rettet mod plejemyndigheden.

Såfremt fredningen gennemføres som forudsat med påbud, og fondenes erstatningskrav i øvrigt i det væsentlige accepteres, vil fondene være indstillet på at tilbyde:

- at fondene uden erstatning vedligeholder hegnene omkring Tofte og Høstemark indtil udgangen af 2015, hvorefter forpligtelsen overgår til plejemyndigheden, uanset om det ydre fælleshegn er etableret på det tidspunkt,
- at fondene uden erstatning opretholder den i fredningen nævnte minimumsbestand af krondyr og vildsvin, idet det dog forudsættes, at ifald sygdom eller andet nødretslignende forhold nedsætter bestandens antal, er det uden ansvar for fondene,
- at fondene uden erstatning accepterer den begrænsning i bestandene, der er indeholdt i fredningens maksimumbestemmelser for de pågældende dyr, og
- at fondene uden erstatning accepterer begrænsningerne i adgangen til at fodre dyrebestandene.

Amtet har bemærket, at fredningen indebærer, at de nuværende hegn omkring Tofte og Høstemark kan opretholdes, og at det er op til fondene, om hegnene kommer til at indgå som en del af det store ydre fælleshegn.

Det er derfor urimeligt, at plejemyndigheden skal afholde udgifterne til vedligeholdelse af hegnene og dermed medvirke til at opretholde ejendommenes værdi, som er afhængig af, om hegnene opretholdes. Plejemyndigheden bør kun stå for vedligeholdelsen af hegnene, såfremt fredningen sikrede, at Tofte og Høstemark skulle indgå i det store fælles ydre hegn.

Direktoratet for FødevareErhverv
Direktoratet erhvervede i 1936 knap 3.000 ha i Lille Vildmose med henblik på oprettelse af landbrug på arealerne. Der blev indtil 1958 oprettet 39 landbrug på 1.160 ha.

I 1998 erhvervede direktoratet Vildmosegaard på ca. 176 ha. Hovedparten af ejendommens jorder er indgået i en jordfordeling med det formål at samle alle arealerne i Birke Sø under Skov- og Naturstyrelsens ejerskab i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretningsprojektet for genskabelse af søen.

Direktoratet har løbende solgt arealer i området. De resterende 865 ha, heraf et ca. 54 ha stort areal under Vildmosegaard, blev solgt til Aage V. Jensens Fonde i 2003. Ifølge skødet bevarer direktoratet retten til eventuel erstatning som følge af fredningen.

Direktoratet har fremsat krav om erstatning på lige fod med de private lodsejere, idet arealerne, i og med de er afhændet, er at betragte som værende en del af direktoratets midlertidige arealbesiddelser.

Ifølge direktoratet er arealernes samlede handelsværdi i ikke fredet tilstand knap. 36 mill.kr. Da salgsprisen (i fredet tilstand) er 15 mill. kr. er erstatningskravet herefter knap 21 mill. kr.

Direktoratet erhverver og afhænder løbende jord til supplering af bestående jordbrug som kompensation ved statslige myndigheders projekter og jordfordelinger i medfør af jordfordelingsloven. Såfremt provenuet ved afhændelse overstiger de budgetterede indtægter på finansloven kan merindtægten tillægges årets bevilling til jordkøb. Eventuelle ufor-brugte midler kan videreføres til senere finansår.

Da provenuet fra salget af direktoratets arealer i Lille Vildmose er reduceret med ca. 21 mill. kr. på grund af fredningen, vil direktoratet have dette beløb mindre til rådighed til senere jordkøb. Uden tilkendelse af erstatning bidrager direktoratets jordkøbskonto indirekte til finansiering af fredningen, hvilket er i modstrid med, at hver styrelse skal afholde udgifterne til iværksatte aktiviteter indenfor egne budgetmæssige rammer.

Skov- og Naturstyrelsen har afvist, at direktoratet skal tilkendes erstatning, og har henvist til bemærkningerne til bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, pkt. 3, og til Taksationskommissionens afgørelse i 2001 vedrørende fredning af Store Vildmose.

De omhandlede arealer er erhvervet i 1936 og kan ligesom arealerne i Store Vildmose ikke anses for erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse. Det er uden betydning, om arealerne faktisk er afhændet eller ej. Det afgørende må være med hvilket formål, de blev erhvervet.

Amtet har bemærket, at der i givet fald alene bør tilkendes erstatning for det ca. 54 ha store areal på Vildmosegaard, som direktoratet erhvervede i 1998 og solgte til Aage V. Jensens Fonde i 2003.

Direktoratet har fastholdt, at arealerne er erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse. Afhændelsen er af flere grunde trukket i langdrag.

Finansudvalget gav allerede i 1989 sin tilslutning til, at resten af de statsejede arealer i Lille Vildmose skulle sælges over en årrække. Det var en af grundene til, at fredningssagen blev rejst. Det var således besluttet at sælge arealerne inden fredningssagen blev rejst, men salget blev på grund af fredningssagen sat i bero og først gennemført i 2003, da hovedindholdet i fredningen var kendt. Fredningen begrænsede køberkredsen og påvirkede salgsprisen.

Forholdene i Lille Vildmose er meget forskellige fra forholdene i Store Vildmose, da alle arealer i Lille Vildmose er solgt, mens arealerne i Store Vildmose stadig er i direktoratets besiddelse.

Nordjyllands Amt
Amtet er af den opfattelse, at amtets erstatningsandel alene bør udgøre 1/10 på grund af områdets nationale og internationale værdi.

5. Naturklagenævnets afgørelse.

I voteringen har deltaget 8 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato tiltrådt fredningen med en udvidelse af fredningsområdet vest for Portlandmosen og med en række ændringer af de fredningsbestemmelser, som fredningsnævnet har fastsat.

Grundtakster og særtakster
Grundtaksten fastsættes til 3.500 kr./ha.

Det tiltrædes, at der ikke gives grundtakst for arealer, der ved fredningssagens rejsning var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det tiltrædes ligeledes, at der ikke tilkendes grundtakst for skovarealer.

Erstatningen for udlæg af stier fastsættes til 30 kr. pr. meter.

Minimumserstatningen fastsættes til 2.000 kr.

Udmålte erstatningsbeløb oprundes til nærmeste 100 kr.

For de enkelte delområder anvendes følgende retningslinjer for erstatningsfastsættelsen:

Porsemosen (zone 1.1)
Fredningen indebærer, at dyrkningen af de på fredningskortet viste dyrkede arealer skal ophøre senest 2 år fra fredningens endelige gennemførelse. Arealerne skal herefter henligge udyrkede eller naturgenoprettes efter en af fredningsnævnet godkendt plan. Arealerne må ikke gødskes, og der må ikke anvendes pesticider. På de på fredningskortet viste skovarealer kan den hidtidige drift opretholdes.

For *dyrkningsophør* på landbrugsarealer fastsættes erstatningen til 70.000 kr./ha.

Der er herved navnlig lagt vægt på, at der er tale om små arealer med ringe bonitet, at fredningsindgrebet først får virkning efter 2 år og at retten til at udøve jagt ikke berøres af fredningen.

For *skovarealer*, der kan drives som hidtil, tilkendes en erstatning på 1.000 kr./ha.

For arealer, der er omfattet af *naturbeskyttelseslovens § 3,* tilkendes en erstatning på 1.000 kr./ha for fredningens bestemmelser om pleje, herunder vandstandshævninger, idet bestemmelserne indebærer en indskrænkning i ejerens råden over det fredede areal.

Pindstrup Mosebrug A/S har en *anmeldt ret efter råstofloven* til tørveindvinding på et knap 38 ha stort areal, som udløber den 1. juli 2028.

En anmeldt ret til indvinding skaber ikke i sig selv en selvstændig udnyttelsesret, heller ikke i forhold til lovgivning, som er kommet til siden den første råstoflov i 1972 introducerede anmeldte rettigheder. Det indebærer, at der for at udnytte råstoffer på et areal med en anmeldt ret, der har udviklet sig således, at det i dag er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, kræves dispensation fra bestemmelsen.

Naturklagenævnet finder ikke grundlag for at anfægte amtets faglige vurdering af, at stort set hele arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Rejsning af fredningssagen har ikke afskåret selskabet fra at søge om dispensation fra bestemmelsen. Selskabet har heller ikke sandsynliggjort, at en dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3 vil kunne opnås, og at tab ved indskrænkninger i råstofudnyttelsen således vil være en følge af fredningen.

Det fremsatte erstatningskrav på godt 4 mill. kr. afvises derfor.

Naturgenopretningszonen (zone 2.1)
Fredningen indebærer, at arealerne ikke må omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Plejemyndigheden har ret til at foretage naturgenopretning, herunder at hæve vandstanden i området efter planer godkendt af fredningsnævnet. Fredningen indeholder et forbud mod jagt og mod tilplantning.

Erstatningen for *arealer under dyrkning* fastsættes til 72.000 kr./ha. Erstatningen for jagtforbuddet er indregnet heri og fastsat til 2.000 kr./ha.

Ved erstatningsfastsættelsen for dyrkningsrestriktionerne er der lagt vægt på, at der er tale om arealer med ringe bonitet, og at arealerne uanset fredningsindgrebet har en vis værdi.

Det er indgået i erstatningsfastsættelsen at der vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne måtte blive vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt.

Ved fastsættelse af erstatningen for jagtforbuddet er der taget udgangspunkt i en jagtleje 100 kr./ha/år (tilsvarende arealer i Store Vildmose udlejes til 67-100 kr./ha/år) som kapitaliseres med en faktor 20 svarende til en rente på 5 %, som er den rente, der også anvendes ved udlægning af jagt- og forstyrrelsesfri kerneområder. Der er lagt vægt på, at arealerne ikke er særlig velegnede til jagt på grund af deres meget åbne karakter.

Erstatningen for *ferske enge* omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 fastsættes til 62.000 kr./ha.

Erstatningen for *arealer under indvinding* samt *afgravede (ikke efterbehandlede) arealer* fastsættes til 42.000 kr./ha.

Der er tale om arealer, der i dyrkningsmæssig henseende har ligget uproduktive hen gennem en lang årrække – typisk mindst 10 år og i visse tilfælde op til 50 år – og hvor der forestår en større proces med hensyn til at klargøre jorden til landbrugsmæssig udnyttelse, herunder dræning.

Erstatningen for *øvrige § 3-arealer* fastsættes til 2.000 kr./ha på grund af jagtforbuddet.

Der tilkendes ikke særskilt erstatning for tilplantningsforbuddet, da arealerne ikke findes egnede til tilplantning med juletræer og pyntegrønt.

Der er ved de fastsatte erstatninger taget højde for, at lodsejerne på længere sigt må tåle opsætning af hegn og eventuelt udsætning af dyr.

Henrik Svendsen,(lb.nr. 117) tilkendes en særlig erstatning på grund af ejendomsforringelse. Den pågældende landbrugsejendom er på 181 ha, hvoraf 116 ha ligger i zone 2.1. Selvom Svendsen ejer andre ejendomme i området kan det ikke udelukkes, at brugsværdien af driftsbygningerne bliver forringet. Da det er den ringere del af landbrugsjorden, der fredes, og da arealanvendelsen på den fredede del af ejendommen skønnes at fordre en forholdsmæssig mindre andel af bygningsanlæggene, tillægges en skønsmæssig erstatning på 500.000 kr.

Græsningszonen (zone 2.2)
Fredningen indebærer, at hidtidig landbrugsdrift med andre afgrøder end græs skal ophøre senest 2 år fra fredningens endelige gennemførelse. Herefter må arealerne kun etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til ekstensiv græsning samt efter 15. juni til hø- og græsslæt. Omlægning må kun ske for at opretholde karakteren af "varige græsmarker" og omlægningsintervallet skal normalt være mindst 10 år. Området må ikke gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt, bortset fra i særlige tilfælde af alvorlige insektangreb.

Matr.nr. 1fc og 1ff, Vildmosegaard, Mou, er undtaget fra gødskningsforbuddet.

Fredningen indeholder et tilplantningsforbud med undtagelse af enkelte spredte beplantninger som læ for kreaturer samt forbud mod jagt på fuglevildt og pattedyr.

Erstatningen for *arealer under dyrkning* fastsættes til 57.000 kr./ha. Erstatningen for jagtforbuddet er indregnet heri og fastsat til 2.000 kr./ha, jf. ovenfor.

Der er herved bl.a. lagt vægt på, at der vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, og at oppebære støtte efter enkeltbetalingsordningen, samt at indgrebet først får virkning efter 2 år.

Erstatningen for *arealer under indvinding* samt *afgravede (ikke efterbehandlede) arealer* fastsættes til *27.000 kr./ha.*

Der er tale om arealer, der i dyrkningsmæssig henseende har ligget uproduktive hen gennem en lang årrække – typisk mindst 10 år og i visse tilfælde op til 50 år – og hvor der forestår en større proces med hensyn til at klargøre jorden til landbrugsmæssig anvendelse, herunder dræning.

For *matr.nr. 1fc, Vildmosegaard, Mou,* fastsættes erstatningen til 10.000 kr./ha for græsbinding og for jagtforbuddet.

For matr.nr. 1ff, Vildmosegaard, Mou, fastsættes erstatningen til 2.000 kr./ha for jagtforbuddet. Der er tale om en fersk eng, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og som fortsat kan gødskes som hidtil.

Der tilkendes ikke erstatning for tilplantningsforbuddet i zone 2.2, da arealerne ikke anses for egnede til tilplantning.

Der er ved de fastsatte erstatninger taget højde for, at lodsejerne på længere sigt må tåle opsætning af hegn og eventuelt udsætning af dyr.

Landbrugszonen (zone 2.3) og Møllesøzonen (zone 2.4)
Fredningen indebærer, at den sædvanlige landbrugsdrift kan opretholdes. Der er tilplantningsforbud i zone 2.3 med undtagelse af læhegn og bærbuske. Fredningen forbyder bebyggelse i zone 2.3. Der kan dog med fredningsnævnets godkendelse opføres de nødvendige driftsbygninger i tilknytning til eksisterende landbrugsbyggeri. Terrænændringer, dræning og grøftning mv. er tilladt i forbindelse med råstofindvinding, i landbrugsdriften og i forbindelse med anlæg af stier mv.

Fredningen indebærer ikke nævneværdige ændringer i den generelle situation for de pågældende lodsejere. Begrænsningerne i den nuværende anvendelse og i de fremtidige anvendelsesmuligheder som følge af fredningsbestemmelserne er beskedne. Der tilkendes herefter alene grundtakst for arealerne på 3.500 kr./ha.

Der tilkendes ikke erstatning for, at ejendommene bliver "lukket inde" – omgivet af naturarealer. I øvrigt udgør det "lukkede område" godt 800 ha, hvorfor der er god mulighed for at opkøbe yderligere jord inden for området.

Der tilkendes ikke erstatning for tilplantningsforbuddet i zone 2.3, da arealerne ikke findes egnede til tilplantning med juletræer eller pyntegrønt.

Der findes ikke at være grundlag for at tilkende nogen lodsejer erstatning for forringelse af produktionsapparatet eller ejendomsforringelse.

Delområde 4 (Kællingebjerg)
Fredningen indebærer, at den sædvanlige landbrugsdrift kan opretholdes. Der er dog forbud mod tilplantning og mod dyrkning på nærmere angivne bræmmer. Der udlægges stier og areal til parkering.

Der tilkendes grundtakst på 3.500 kr./ha. Der tilkendes ikke erstatning for tilplantningsforbuddet, da arealerne ikke findes egnet til tilplantning med juletræer og pyntegrønt.

Nyanlæg af stier/dyrkningsfrie bræmmer erstattes med 30 kr./m. Areal til parkering erstattes med 15 kr./m^2.

For ulemper i forbindelse med anlæg af sti tværs over dyrket mark tilkendes en erstatning på 25.000 kr.

Der tilkendes ikke erstatning for påstået forringelse af jagten som følge af offentlighedens adgang til at færdes på de udlagte stier og bræmmer, navnlig fordi jagten i forvejen skønnes at være beskeden.

Portlandmosen (zone 1.2) og zone 3.3
Fredningen indebærer, at landbrugsarealerne ikke længere må gødskes ligesom kemiske bekæmpelsesmidler ikke må anvendes. Den dyrkningsmæssige værdi forringes hermed ganske betydeligt. Skovarealerne kan fortsat drives erhvervsmæssigt, men uden anvendelse af gødning og kemiske bekæmpelsesmidler.

Mosearealerne har stort set kun værdi som jagtarealer – i særdeleshed er der tale om en god andejagt på grund af blandingen af bevoksede og ubevoksede arealer. Derudover har mosen en begrænset værdi som sankeområde.

Fredningen indeholder et jagtforbud på både dyr og fuglevildt samt mulighed for pleje af de udyrkede arealer, hvor førstegangsplejen forventes at blive omfattende - stedvis med store rydninger.

Værdien af det samlede areal efter fredningen er herefter ret beskeden.

Aage V. Jensens Fonde erhvervede arealerne i 2003 for 9.5 mill. kr. svarende til en gennemsnitlig hektarpris på knap 21.000 kr. Erstatningskravet er 6.108.000 kr. svarende til en gennemsnitlig hektarpris på 13.500 kr.

Efter en samlet vurdering tilkendes en erstatning på 6.108.000 kr., som påstået.

Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose
Ved fastsættelse af handelsværdien for skovejendomme indgår både skovens værdi som produktionsskov og som lystejendom.

Fondene har med udgangspunkt i Skov- og Naturstyrelsens skovøkonomiske beregninger fra 1998 opgjort sit samlede erstatningskrav for indgrebene i de to skovområder til knap 25,2 mill. kr. – godt 19 mill. kr. for Tofte og knap 6 mill. kr. for Høstemark. Hertil kommer 1 mill. kr. for konvertering af nærmere angivne nåletræsbevoksninger i de to skove.

Naturklagenævnet er for så vidt ikke uenig med fondene i, at erstatningsudmålingen må tage udgangspunkt i skovøkonomiske beregninger, men finder, at denne opgørelsesmetode må suppleres af beregninger baseret på ejendommenes værdi som lystejendomme og fredningens betydning i den henseende.

Det er nævnets opfattelse, at ejendommenes værdi i meget høj grad er knyttet til skovenes særlige karakter som indhegnede jagt- og lystejendomme, og at en væsentlig del af værdien således er knyttet til opretholdelse af hegnene, som på den ene side fastholder dyrebestandene og på den anden side holder offentligheden ude. For Tofte er der tale om en ret, som har bestået siden 1907. Hvis fredningen havde gjort indgreb heri, ville det utvivlsomt have udløst en meget stor erstatning. For Høstemark er der derimod tale om tidsubegrænset forlængelse af en tidsbegrænset tilladelse/dispensation efter naturbeskyttelsesloven til at holde området lukket for offentligheden, som tilfører ejendommen en herlighedsværdi, der ikke ville være sikret uden fredningen.

Mange fredningsbestemmelser er ganske byrdefulde og vil udløse en stor erstatning for så vidt ejendommene betragtes som produktionsskove, mens de samme bestemmelser stort set er uden (negativ) økonomisk betydning for så vidt ejendommene betragtes som lystejendomme. Det gælder bl.a. tilplantningsforbuddet på de åbne arealer, der selvsagt begrænser produktionsværdien, men som på den anden side er med til at bevare den nuværende herlighedsværdi med varieret skov og åbne sletter. Det gælder også bestemmelserne om skovdriften, herunder udlæg af store løvtræsarealer til "urørt skov", der på denne side vil medføre et tab i arealernes værdi som produktionsskove, men på den anden side fastholder den hidtidige drift gennem mange år og dermed den til arealerne knyttede natur- og herlighedsværdi.

Vurderes ejendommene hovedsageligt som jagt- og lystejendomme må det imidlertid indgå i erstatningsfastsættelsen at selve det forhold, at ejerens dispositionsfrihed begrænses – at han må tåle restriktioner, som andre har fastsat, og være undergivet et løbende tilsyn fra plejemyndighedens side – kan have væsentlig negativ betydning for ejendommenes handelsværdi på det åbne marked.

Samlet set fører disse betragtninger til at erstatningen bør fastsættes med udgangspunkt i det krævede beløb på 25,2 mill. kr., men således at der sker en væsentlig reduktion som følge af fredningens begrænsede påvirkning af ejendommenes værdi som jagt- og lystejendomme. Det har særlig betydning for Høstemark Skov og Mose, hvor fredningen i en vis forstand skaber en værdiforøgelse på grund af bestemmelsen om opretholdelse af hegnet.

Efter en samlet vurdering fastsættes erstatningen for indgrebene i *Tofte Skov og Mose* herefter til 16,5 mill. kr. og i *Høstemark Skov og Mose* til 3 mill. kr. Hertil kommer 1 mill. kr. for *konvertering af de udpegede nåletræsarealer* – eller i alt 20,5 mill. kr. Det er indgået i erstatningsfastsættelsen, at ejerne skal vedligeholde hegnene indtil udgangen af 2015.

Erstatningskrav fra Direktoratet for FødevareErhverv.
Der skal som udgangspunkt ikke tilkendes erstatning for fredning af en ejendom, der tilhører en statslig myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 3. pkt. Undtaget herfra er arealer i midlertidig eje, dvs. arealer, der er erhvervet med henblik på afhændelse.

Naturklagenævnet finder ikke grundlag for at tilkende direktoratet erstatning for de arealer, som direktoratet erhvervede i 1930´erne og videresolgte til Aage V. Jensens Fonde i 1998, og som i lighed med arealerne i Store Vildmose ikke kan antages at være erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse. Den omstændighed, at arealerne i Lille Vildmose, i modsætning til arealerne i Store Vildmose, er afhændet kan ikke tillægges betydning.

Direktoratets erhvervelse af Vildmosegaard på ca. 176 ha i 1998 skete på foranledning af Skov- og Naturstyrelsen med henblik på gennemførelse af naturgenopretningsprojektet for Birke Sø, idet styrelsen af økonomiske grunde ikke selv så sig i stand til da at købe arealerne. Styrelsen erhvervede ca. 117 ha, Sejlflod Kommune bygningerne og ca. 6 ha. De resterende ca. 54 ha blev solgt til Aage V. Jensens Fonde i 2003.

Det må på den baggrund lægges til grund, at erhvervelsen er sket for at kunne gennemføre naturgenopretningsprojektet, og at det har været direktoratets hensigt at afhænde alle de erhvervede arealer hurtigst muligt.

Nævnet finder herefter, at der bør tilkendes direktoratet erstatning for fredningsindgrebet for så vidt angår det omhandlede ca. 54 ha store areal.

5.1 Erstatningsfordelingen.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3, afholder staten normalt tre fjerdedele af tilkendte erstatninger og godtgørelser. Ved fredninger, der har national betydning og medfører store udgifter, kan Naturklagenævnet bestemme, at staten skal afholde ni tiendedele af erstatningerne mv., jf. lovens § 49, stk. 5.

Efter Naturklagenævnets opfattelse er fredningen af national betydning, ligesom den medfører store udgifter.

Nævnet finder på den baggrund, at der er grundlag for at fravige den sædvanlige erstatningsfordeling, således at staten afholder ni tiendedele af erstatningsbeløbet mv.

5.2 Forrentning af erstatningsbeløbene.

Erstatningen udmåles normalt på basis af det økonomiske tab på fredningstidspunktet (tidspunktet for fredningsnævnets afgørelse). Erstatningsbeløbet forrentes i henhold til naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4, fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto. Der kan dog under særlige omstændigheder fastsættes et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Naturklagenævnet finder, at udgangspunktet ved erstatningsudmålingen må være, at tab, som fredningen påfører lodsejerne, ikke skal kompenseres med rente, men med en erstatning.

De fastsatte erstatninger er udregnet på grundlag af det aktuelle prisniveau og ikke på grundlag af prisniveauet på tidspunktet for fredningsnævnets afgørelse, som var væsentlig lavere.

På den baggrund, og idet de foreslåede fredningsbestemmelser i meget vidt omfang først får virkning, når fredningen er endelig gennemført, findes forrentningen af erstatningsbeløbet at burde ske fra et senere tidspunkt end lovens udgangspunkt.

Nævnet bestemmer herefter, at begyndelsestidspunktet for forrentningen af erstatningsbeløbene skal være den 5. juli 2004 – det tidspunkt, hvor lodsejerne blev bekendt med Naturklagenævnets beslutninger om fredningens indhold og opfordret til at fremkomme med deres endelige erstatningskrav.

Idet fredningsnævnets erstatningsafgørelse af 15. marts 1999 ophæves, fastsætter Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, erstatningerne, som det fremgår af følgende. Den nærmere beregning af erstatningen for de enkelte lodsejere fremgår af vedlagte bilag. Af bilaget fremgår også ejerne af fællesloddern under lb. nr. 49 og 54.

Lb. nr.	Ejer	Samlet erstatning kr.
1	Pindstrup Mosebrug A/S	13.346.100
2	Knud Just	83.300
3	Carsten Kragelund	8.000
4	Knud Østergaard	2.000
5	Leif Kragh Jensen	3.000
6	Mogens Mosgaard	2.000
7	John Thyge Thygesen	34.400
9	Anders Albrechtsen	2.000
10	Edel Jensen	16.800
11	Peter Melgaard Olesen	45.100
12	Jørgen Peder Johansen	2.000
14A	Ole Dyrman Nielsen	37.700
14B	Ester Marie Nielsen	2.000
15	Kristian Hejlesen Jacobsen	16.900
16	Kresten Kjeldsen Ladefoged	22.300
17	Bo Larsen	2.000
18	Palle Gregers Nielsen	2.000
19	Christian Møller Kaasing	2.000
20	Mette Østergård Nielsen	2.000
21	Erik Hassing	59.400
22	Hertha Skøtt	20.900

24	Kim Larsen	41.800
25	Anders Overgaard Jensen	63.200
26	Anne-Mette Bundgaard	4.400
27	Lars Peter Kragh	49.200
28	Bjarne Kjærgaard	36.600
29	Hans Flou	2.000
31	Søren Dyrman Nielsen	2.000
32	Lissy Johanne Nielsen	2.000
33	Aalborg Kommune	Ingen erstatning
34	Claus Christensen	167.900
35	Frants Henrik Krebs	112.200
36	Taus Bo Adamsen	2.700
37	Henning Madsen	2.800
39	Mou Kirkekasse v/Rigmor Jørgensen	11.600
40	Mou Sogns Jagtforening	8.000
44	Frank Hermansen	459.600
45	Søren Birk Nielsen	223.200
47	Lorenze Sørensen	2.400
49	Fælleslod	109.900
52	Jens Christian Kaasing	2.000
54	Fælleslod	2.000
55	Henrik Riber Villesen	5.200
58	Svend Christensen	372.600
59	Inger Marie Nielsen	2.000
60	Kaj Hansen	2.000
61	Per Møller Kaasing	78.100
62	Niels Knudsen	2.800

63	Jette Kjærgaard	2.000
65	Arne Landbo	2.000
66	Martin Grøndahl	2.000
67	Frede Dorph Møller Christensen	2.000
68	Vibeke Skriver Heuckendorff	2.000
69	Anders Siggaard	2.000
70	Helga Johanne Kjeldgaard	8.500
72	Christian Jensen	216.300
73	Tage Nielsen	193.100
74	Jess Grimm Birnbaum	2.000
75	Claus Rudolf Andersen	2.000
77	Kim Krebs	122.500
79	Aage V. Jensens Fonde	26.608.000
81	Kirsten Bisgaard Dahl	38.600
82	Frank Bøgh Christensen	63.500
83	Henrik Nymark Nielsen	199.000
93	John Dennis Pedersen	14.000
97	Ole Hybertz Nielsen	196.700
99	Lars Tim Jespersen	5.100
100	Kim Hjort Christensen	590.800
101	Bodil Hansen	22.100
102	Hans Nørgaard Olsen	20.400
103	Ib Ulrich Aunsager	135.600
104	Poul Vilhelm Tonnisen	62.000
105	Gert Hassing Nielsen	130.000
106	Kurt Gunnar Nielsen	66.100
109	Elisabeth Lund Pedersen	140.800

110	Pia Christensen	88.400
112	Aksel Hybertz Nielsen	145.800
115	Skov- og Naturstyrelsen	Ingen erstatning
117	Henrik Winther Svendsen	7.973.100
119	Anders Bager	178.600
120	Eli O. Jensen	142.600
121	Kongstedlund Gods ApS	2.035.100
122	Kirsten Ravn Thomsen	428.400
124	Peter S. Larsen	577.300
125	Allan Madsen	2.000
126	Elna Olesen	2.100
127	Kristina Kristiansen	3.100
128	Tinna Thorup Knudsen	3.400
129	Peter Løth Nielsen	2.800
135	Bent Mosegaard Nielsen	3.800
	Direktoratet for FødevareErhverv	1.788.400
I alt		57.704.100

De tilkendte erstatninger forrentes fra den 5. juli 2004 med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4.

6. Omkostninger

Under Naturklagenævnets behandling af sagen har *Ole Kirk, Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret*, ydet bistand for en række berørte landmænd. Der fastsættes en godtgørelse i medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 på 470.000 kr. excl. moms.

Advokat Lars Meilvang og *advokat Kim Trenskow, advokatfirmaet Kromann Reumert,* har ydet bistand for Pindstrup Mosebrug A/S under sagens behandling for Naturklagenævnet. Der fastsæt-

tes i medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 en godtgørelse til Lars Meilvang på 86.810 kr. excl. moms og til Kim Trenskow på 290.000 kr. excl. moms.

Advokat Anker Laden Andersen, advokatfirmaet Hjulmand & Kaptain, har ydet bistand til 5 lodsejere under sagens behandling for Naturklagenævnet. Der fastsættes i medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 en godtgørelse på 50.000 kr. excl. moms.

Advokatfirmaet Bech-Bruun Dragsted og *Dansk Skovforening* har ydet bistand til Aage V. Jensens Fonde under sagens behandling for Naturklagenævnet. Der fastsættes i medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 en godtgørelse på 719.913 kr. excl. moms til Bech-Bruun Dragsted og på 297.206 kr. excl. moms til Dansk Skovforening.

7. Fordeling af erstatnings- og omkostningsbeløb mellem staten og kommunerne

Af erstatningsbeløbet på 57.704.100 kr. udreder staten ved Miljøministeriet 90 % eller 51.933.690 kr. og Aalborg og Mariagerfjord Kommuner tilsammen 10 % eller 5.770.410 kr. Hertil kommer renter af disse beløb.

Af beløbet på 5.770.410 kr. udreder Aalborg Kommune 4.670.410 kr. og Mariagerfjord Kommune 1.1 mill. kr. samt renter af disse beløb.

Det bemærkes i den forbindelse, at ca. 1258 ha eller knap 5/6 af det samlede skovareal i Tofte ligger i Mariagerfjord Kommune. Kun ca. 235 ha skov ligger i Aalborg Kommune. Den samlede erstatning for fredningsindgrebet i Tofte Skov og Mose (incl. erstatningen for konvertering af nåletræsarealer) er 17.5 mill. kr. og kommunernes andel af erstatningen er herefter 1.75 mill. kr. Erstatningen skal først og fremmest kompensere for tabet som følge af indgrebene i skovdriften og fordeles skønsmæssigt med 1.1 mill. kr. til Mariagerfjord Kommune og 650.000 kr. til Aalborg Kommune.

Tilkendte omkostningsbeløb er på 1.913.929 kr. Heraf udreder staten 90% eller 1.722.536 kr. og de to kommuner tilsammen 10% eller 191.393 kr. Af dette beløb udreder Aalborg Kommune 128.330 kr. og Mariagerfjord Kommune 63.063 kr.

8. Klagevejledning

Naturklagenævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålene kan efter naturbeskyttelsesloves § 45 påklages til Taksationskommissionen af de ejere og brugere mv., som har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til Naturklagenævnet, eller for hvis vedkommende

Naturklagenævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan endvidere påklages af Aalborg Kommune, Mariagerfjord Kommune og af Miljøministeren.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Naturklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberetigede, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 1. Klagen skal indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
Formand

REG. NR. 7955.00

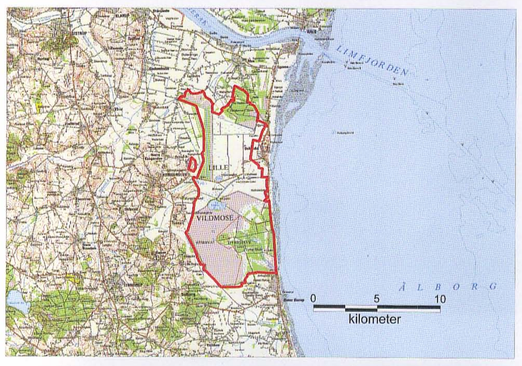
Fredning af Lille Vildmose

Arealer i Aalborg Kommune:
Mou By, Mou
Høstermark Hgd., Mou
Dokkedal By, Mou
Vildmosegård, Mou
Knarmougård, Mou
Sigsgård, Nr. Kongerslev

Arealer i Mariagerfjord Kommune:
Tofte Skov, Als

Arealer i Rebild Kommune:
Ll. Brøndum By, Bælum

Naturklagenævnets Fredningsafgørelse af december 2007 i sag nr. NKN-111-00001

Signaturforklaring til fredningskort

- Delområdegrænse
- Fredningsgrænse
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Matrikelskel
- Offentlig vej
- Eksisterende ydre hegn
- Fremtidigt ydre hegn
- Eksisterende Udkigstårne
- Telemast
- Nye Udkigstårne
- bygning
- Ny Sti
- Eksisterende Sti
- Ny Plankebro
- §3-vandløb, der skal nedlægges
- §3-vandløb
- Privat vej., P-plads, Gårdsplads m.m.
- Øvrig Skov
- Løvskove
- Slette
- Konverteringsareal
- Tofte Bakke
- Jagtforbud Tofte Sø
- Dyrket areal i Porsemosen
- Ny P-plads
- Portland Skov
- Dyrkningsfri bræmme (delomr. 4)
- Skov i Porsemosen
- §3 Sø
- §3 Mose - Eng
- §3 Hede - Overdrev

Copyright matrikelkort Kort- og Marikelstyrelsen

Udarbejdet af
MILJØMINISTERIET
Miljøcenter Aalborg
November 2007/NS

0 1.000 2.000
meter

IKKE SCANNET
SKAL BEVARES
Reg. nr. 7955.00

NATURKLAGENÆVNET>

REG. NR. 7955.00

NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail: nkn@nkn.dk

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

SCANNET

16. juni 2004
J.nr.: 03-111/800-0005
LTP/agz

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
Dat. [illegible]

LUS.

Hermed følger Naturklagenævnets delafgørelse af dags dato i sagen om fredning af Ll. Vildmose.

Med venlig hilsen

Annegrethe Zichy
afdelingssekretær
direkte tlf.: 33955731

Afgørelsen er sendt til:

- Aage V. Jensens Fonde, Sct. Jørgens Hus, Kampmannsgade 1, 1604 København V
- Nordjyllands Amt, Niels Bohrs Vej 30, Postbox 8300, 9220 Aalborg
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
- Sejlflod kommune, Stationsvej 5, 9280 Storvorde
- Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
- Buderupholm Statsskovdistrikt, Møldrupvej 26, Mosskovgård, 9520 Skørping

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001-1211/14-0006
Akt. nr. 144

NATURKLAGENÆVNET
FORMANDEN

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail: nkn@nkn.dk

J.nr.: 03-111/800-0005
LTP

16 JUNI 2004

Delafgørelse
i sagen om fredning af Ll. Vildmose.

Naturklagenævnet har truffet en række foreløbige beslutninger om fredningssagen, herunder om offentlighedens adgang. Nævnet har i den forbindelse besluttet, at der skal opføres flere fugle- og udkigstårne i fredningsområdet på baggrund af forslag fra sagsrejserne og de berørte lodsejere.

Aage V. Jensens Fonde har med henvisning hertil den 6. maj 2004 anmodet Naturklagenævnet om tilladelse til at opføre et nyt fugletårn i stedet for det eksisterende tårn i Høstemark Skov, der ligger med udsigt til ørnefodringspladsen, med adgang også for handicappede. Tårnet vil svare til det nyligt opførte tårn i det sydøstlige hjørne af Høstemark.

Fondene har samtidig anmodet om tilladelse til at anlægge en ca. 150 m^2 stor P-plads i tilknytning hertil med plads til 8-10 biler. P-pladsen vil blive placeret i en bevoksning af rødgran, som vist på en medfølgende skitse.

Både Nordjyllands Amt, Sejlflod Kommune og Buderupholm Statsskovdistrikt kan anbefale projektet.

Det bestemmes herefter, at der kan opføres et nyt fugletårn i stedet for det eksisterende i Høstemark Skov samt anlægges en parkeringsplads med en placering og udformning i princippet som vist på den medfølgende skitse. Den endelige placering, udformning mv. af såvel tårnet som p-pladsen skal godkendes af Nordjyllands Amt.

Denne beslutning vil indgå i Naturklagenævnets endelige afgørelse af fredningssagen.

Med venlig hilsen

Lars Busck
formand

REG. NR. 7955.00

NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET

SCANNET

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail: nkn@nkn.dk

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
30 JUNI 2003

Skov- og Naturstyrelsen,
Haraldsgade 53,
2100 København Ø.

27. juni 2003
J.nr.: 03-111/800-0009
psc

Lds.

Hermed følger Naturklagenævnets delafgørelse af dags dato i sagen om fredning af Lille Vildmose.

Med venlig hilsen

Pia Schyberg

Pia Schyberg
Kontorfuldmægtig
direkte tlf.: 3395 5711

Afgørelsen er sendt til:

- Aage V. Jensens Fonde, Sct. Jørgens Hus, Kampmannsgade 1, 1604 København V.
- Nordjyllands Amt, Amtsgården, Niels Bohrs Vej 30, Postboks 8300, 9220 Aalborg Øst, ad j.nr. 8-70-52-0-837-1-89.
- Sejlflod Kommune, Stationsvej 5, 9280 Storvorde.
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
- Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
- Buderupholm Statsskovdistrikt, Mosskovgård, Møldrupvej 26, 9520 Skørping.

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 121/14-0006
Akt. nr.
84

NATURKLAGENÆVNET
FORMANDEN

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail: nkn@nkn.dk

J.nr.: 03-111/800-0009
LTP

27 JUNI 2003

Delafgørelse
i sagen om fredning af Ll. Vildmose.

Naturklagenævnet har den 2. juli 2001 truffet en række foreløbige beslutninger vedrørende fredningssagen bl.a. om offentlighedens adgang. Nævnet har i den forbindelse besluttet, at der skal opføres flere fugle- og udkigstårne i fredningsområdet på baggrund af forslag fra sagsrejserne og de berørte lodsejere.

Aage V. Jensens Fonde og sagsrejserne har i breve af henholdsvis den 11. og 14. februar 2002 overfor nævnet bl.a. foreslået, at der opføres et nyt tårn nord for Tofte Sø med udsigt over det righoldige fugleliv på søen.

Fondene har den 12. juni 2003 fremsendt tegninger mv., der viser tårnets beliggenhed og nærmere udformning samt adgangsforholdene hertil. Det fremgår heraf, at den ansøgte placering er foreslået af de lokale repræsentanter for Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening samt Sejlflod Kommunes naturvejleder i samarbejde med fondenes lokale repræsentanter.

Naturklagenævnets formand har den 18. april 2002 besigtiget området med en ansøgte placering.

Det bestemmes herefter, at der kan opføres et fugletårn med tilhørende parkeringsplads nord for Tofte Sø i princippet som vist i det fremsendte tegningsmateriale mv. og med den angivne placering. Den endelige placering, størrelse og udformning af tårnene samt parkeringspladsen skal godkendes af Nordjyllands Amt

Denne beslutning vil indgå i Naturklagenævnets endelige afgørelse af fredningssagen.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
formand

NATURKLAGENÆVNET>

SCANNET REG.NR. 7955.00

NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
Internet: nkn@nkn.dk

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

23. august 2002
J.nr.: 97-111/800-0009
LTP/lrj

MODTAGET
Skov- og Naturstyrelsen
26 AUG. 2002

Hermed følger Naturklagenævnets delafgørelse af dags dato i sagen om fredning af Ll. Vildmose.

Med venlig hilsen

Lis Rønnov Jessen
afdelingssekretær
direkte tlf.: 3395 5741

Afgørelsen er sendt til:

- Aage V. Jensens Fonde, Sct. Jørgens Hus, Kampmannsgade 1, 1604 København V
- Nordjyllands Amt, Amtsgården, Niels Bohrs Vej 30, Postboks 8300, 9220 Aalborg Øst, ad j.nr. 8-70-52-0-837-1-89
- Sejlflod Kommune, Stationsvej 5, 9280 Storvorde
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
- Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
- Buderupholm Statsskovdistrikt, Mosskovgård, Møldrupvej 26, 9520 Skørping

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - [illegible]
Akt. nr. [illegible]

NATURKLAGENÆVNET
FORMANDEN

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail. nkn@nkn.dk

23 AUG. 2002

J.nr.: 97-111/800-0009
LTP

Delafgørelse
i sagen om fredning af Ll. Vildmose.

Naturklagenævnet har den 2. juli 2001 truffet en række foreløbige beslutninger vedrørende den ovennævnte fredningssag bl.a. om offentlighedens adgang. Nævnet har i den forbindelse besluttet, at der skal opføres flere fugle- og udkigstårne i fredningsområdet på baggrund af forslag fra sagsrejserne og de berørte lodsejere om den nærmere placering heraf.

Aage V. Jensens Fonde og sagsrejserne har i breve af henholdsvis den 11. og 14. februar 2002 overfor nævnet bl.a. foreslået, at der opføres et tårn ved Tofte Camping vest for Kystvejen indenfor hegnet omkring Tofte Skov (med udsigt ind over heden med enebærbevoksning med gode muligheder for at se krondyr) og et tårn i Høstemark Moses sydøstlige hjørne (med udsigt ind over mosen og mod syd over fredningsområdet og mod øst til Muldbjergene). Det er hensigten, at der skal etableres en tunnel fra den eksisterende parkeringsplads ved Tofte Camping på østsiden af Kystvejen til tårnet i Tofte Skov.

Fondene har medsendt skitseforslag dateret henholdsvis oktober 2001 og 18. januar 2002 til placering og udformning af fugletårnene.

Naturklagenævnets formand har den 18. april 2002 besigtiget de foreslåede placeringer af tårnene og afholdt møde med sagens parter.

Jn. SN 2001-1211/111-0006
Akt. nr. 58

Det bestemmes herefter, at der kan opføres et fugletårn med tilhørende parkeringsplads i det sydøstlige hjørne af Høstemark Mose med tilhørende mindre parkeringsplads og i Tofte Skov ved Tofte Camping vest for Kystvejen i princippet som vist i de medfølgende skitseforslag og med de angivne placeringer. Den endelige placering, størrelse og udformning af tårnene skal godkendes af Nordjyllands Amt.

Denne beslutning vil indgå i Naturklagenævnets endelige afgørelse af fredningssagen.

Beslutningen er truffet af Naturklagenævnets formand på nævnets vegne, jf. naturbeskyttelseslovens § 81, stk. 3.

Lars Busck / Lisbeth Toft-Petersen

formand fuldmægtig

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

FREDNINGSNÆVNET>

Den 15. marts 1999 traf Fredningsnævnet for Nordjyllands amt

A F G Ø R E L S E

i FS 2/1992: Fredning af Lille Vildmose.

Den 13. januar 1992 modtog Fredningsnævnet for Nordjyllands Amts sydlige Fredningskreds fra Nordjyllands Amt, Danmarks Naturfredningsforening og Sejlflod kommune for så vidt angår kommunens område et forslag til fredning af Lille Vildmose.

Efter ikrafttrædelsen af naturbeskyttelsesloven er det besluttet at overføre behandlingen til Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt, jfr. lovens § 104, stk. 2, og sagens behandling er herefter sket i overensstemmelse med denne lovs regler.

Fredningsområdet udgør efter det oprindelige fredningsforslag 7.847 ha og er beliggende i Sejlflod og Hadsund kommuner og for en mindre dels vedkommende i Skørping kommune med en udstrækning fra nord til syd på ca. 14 km og fra øst til vest på ca. 5 km. Det område, der er omfattet af fredningsforslaget, svarer til størstedelen af mosens oprindelige udstrækning samt mod nord og syd Høstemark og Tofte skove og mod vest området omkring Kællingbjerg Klint og Kællingbjerg Høj. Afgrænsningen følger i øvrigt mod nord i det væsentlige grænsen for den uopdyrkede del af Porsemosen, mod vest den vestlige grænse for Portlandmosen og mod øst et forløb bag bebyggelserne langs Kystvejens vestside i Dokkedalområdet.

Mod vest grænser området til arealerne omkring Kongstedlund, fredet ved overenskomst af 16. juni 1961. Det oprindelige forslag omfattede en del af denne fredning, men under sagens behandling har sagsrejserne ændret grænsen, således at forslagets endelige vestgrænse på dette sted er sammenfaldende med den tidligere frednings østgrænse. Øst for Kystvejen er Mulbjergene fredede ved Overfredningsnævnets kendelse af 29. december 1986, og arealerne syd for Mulbjergene til Toft camping er fredede ved Overfredningsnævnets kendelse af 25. juli 1991.

Ud over justeringen af grænsen mod Kongstedlund-fredningen

har sagsrejserne under behandlingen trukket forslagsgrænsen yderligere kod vest for en del af arealerne langs Kystvejen, ligesom der er sket ændringer af grænserne mellem de enkelte delområder.

Ud over justeringen af grænsen mod Kongstedlund-fredningen har sagsrejserne under behandlingen trukket forslagsgrænsen yderligere mod vest for en del af arealerne langs Kystvejen, ligesom der er sket ændringer af grænserne mellem de enkelte delområder.

Området for det endelige fredningsforslag og opdelingen i delområder er herefter:

1. Uopdyrkede mosearealer			3.324,5 ha
1.1. Porsemosen	222,5 ha		
1.2. Portlandmosen	395,9 -		
1.3. Høstemark mose	141,0 -		
1.4. Tofte mose	2.565,1 -		
2. Opdyrkede mosearealer			2.374,7 ha
2.1. Naturgenopretningszonen	904,1 ha		
2.2. Græsningszonen	377,6 -		
2.3. Landbrugszonen	914,6 -		
2.4. Møllesøzonen	178,4 -		
3. Skove			1.907,6 ha
3.1. Høstemark skov	424,0 ha		
3.2. Tofte skov	1.483,6 -		
4. Kællingbjerg			40 ha
4. Kællingbjerg	40,0 ha		
I alt	ca.		7.646 ha

Den endelige udstrækning af fredningen og opdeling i delområder fremgår af fredningskortet, og den endelige arealberegning af ejendoms- og lodsejerfortegnelsen, der er vedhæftet afgørelsen.

Det fremgår af det under sagen oplyste, at planerne om afhændelse af de statsejede arealer inden for området har været

medvirkende til sagens rejsning. Om behovet for fredning er i øvrigt i fredningsforslaget anført:

"Eksisterende beskyttelse

Dele af det foreslåede fredningsområde kan kun betragtes som delvis beskyttet gennem de generelle bestemmelser i naturfredningsloven, skovloven med mere.

Således er søer, vandløb, moser og heder omfattet af de generelle bestemmelser i naturfredningslovens § 43 og dermed sikret mod ændringer i den nuværende tilstand.

I råstof- og græsningsområderne findes der ikke nogen sikring af landskabs- og naturinteresserne. Efter tørveindvinding kan arealerne uden videre anvendes til almindelig landbrugsdrift med mulighed for tilplantning med juletræer, sprøjtning og gødskning. Selvom staten har tilkendegivet, at man ikke længere har til hensigt at sælge de statsejede arealer, kan kun en fredning for fremtiden sikre en drift og pleje, der er hensigtsmæssig for naturværdierne.

Regionplanlægningen for vindmøller og for områder, hvor skovtilplantning er uønsket giver ikke tilstrækkelig sikring af området. Selvom størstedelen af fredningsområdet ligger i vindmøllezone I i regionplanen, vil det være muligt for Miljøankenævnet at omgøre tilladelser i henhold til by- og landzoneloven. Angivelse i regionplanen af områder, hvor skovtilplantning er uønsket omfatter ikke forbud mod tilplantning med juletræer, pyntegrønt, energiskove og læhegn.

Skovområderne er fredskovspligtige og omfattet af skovloven, der indebærer en beskyttelse af småbiotoperne. Loven giver dog ikke nogen generel sikring af de sjældne skovtyper, der nu findes. Desuden mangler der helt beskyttelse af kronhjortene, der tilhører den oprindelige danske stamme.

Konklusion

Set i forhold til de overordnede mål om at bevare og forbedre den landskabelige og naturfredningsmæssige helhed i Lille

Vildmose, vurderes områdets nuværende beskyttelse for helt utilstrækkelig....."

Om lokaliten og de fredningsmæssige interesser indeholder fredningsforslaget - der i øvrigt henviser til fremlagte bilagsmapper indeholdende beskrivelser af plantelivet, fuglelivet og insektlivet samt geologisk beskrivelse og jordbundsundersøgelser - bl.a.:

Landskab:

".....

Beliggenhed og dannelse

Lille Vildmose ligger på hævet havbund. De gamle moræner med fortidens havskrænter omkranser nu det udstrakte slettelandskab, hvorpå Lille Vildmose er dannet. Landskabet fortæller således tydeligt om områdets landskabelige og geologiske udviklingshistorie. På Tofte bakkeø og på rimme-dobbearealerne ved Høstemark er der gennem århundreder bevaret omfattende naturskovarealer. Kællingbjerg Klint, der fremstår som en stejl kalkklint, vidner om stenalderens erosion.

Fra bakkerne og toppen af havskrænterne er der storslåede udsigter over Lille Vildmose. Der findes således en storslået landskabelig helhed omkring Lille Vildmose.

.....

Uopdyrkede og opdyrkede del af mosen

Selv om mosefladen består af uopdyrkede og opdyrkede partier udgør den stadig en topografisk og visuel helhed, idet mosens oprindelige udstrækning på grund af det åbne landskab er umiddelbart let at afgrænse for enhver, der færdes i området. De uopdyrkede dele af mosen omkranser den opdyrkede del mod syd, vest og nord.

Men også hver for sig udgør uopdyrkede og opdyrkede dele særprægede landskaber. De uopdyrkede dele er kendetegnet ved

deres naturværdi. De opdyrkede dele indeholder specielle kulturværdier. Især er de store vedvarende græsmarker med kreaturgræsning af biologisk værdi og landskabelig interesse. Kun få andre steder i landet findes der lignede udstrakte græsningssletter.

Tørveindvinding

Tørveindvindingen udgør en særpræget og interessant industrikultur. Indvindingen indebærer, at store arealer er uden vegetation. Der er ikke knyttet fredningsinteresser til tørveindvindingen. Tørveindvindingen kan afvikles i overensstemmelse med råstofindvindingsplanen for det regionale råstofområde. De afgravede tørvearealer skal efterbehandles i overensstemmelse med de givne indvindingstilladelser og råstofindvindingsplanen "Lille Vildmose - tørveindvinding og naturgenopretning, december 1989".

Fredningen i råstofindvindingsområdet er tilrettelagt således, at råstofindvinding og naturgenopretning supplerer hinanden. Store dele af fredningen er bygget op over råstofindvindingsplanen. Dette medfører, at dele af naturgenopretningen kan udføres i henhold til råstofloven. Naturgenopretning i henhold til råstofloven kan dog kun udføres i overenssstemmelse med de vilkår, der er fastsat i de enkelte råstofindvindingstilladelser.

Naturgenopretning

De uopdyrkede og opdyrkede områder er markant adskilte uden glidende overgange.

Gennem naturopretning på de opdyrkede arealer vil det være muligt at skabe mere harmoniske og glidende overgange mellem de udyrkede og dyrkede arealer, samt at skabe forbindelser mellem de udyrkede arealer ved etablering af småbiotoper og lignende. Sådan naturgenopretning kan udføres gradvis efterhånden, som råstofindvindingen afsluttes.

Hovedelementerne i naturgenopretningen er dannelse af søer og

vådområder i den vestlige del af den opdyrkede mose samt i den nu udtørrede Birkesø. Disse vådområder skal udgøre overgangslandskaber mellem de uopdyrkede og opdyrkede områder og danne en sammenhængende korridor af udyrkede naturtyper fra Høstemark skov og mose til Tofte skov og mose.

.....

Gennem naturgenopretning er det desuden hensigten at genskabe de udstrakte hegninger med vedvarende græs, der både er af landskabelig samt bredere biologisk og ikke mindst ornitologisk værdi.

....."

Geologi og planter:

"Mosens alder

Lille Vildmose har været genstand for en række videnskabelige undersøgelser, der belyser dens alder og dannelseshistorie.

Mosen kan antagelig betegnes som en egentlig højmose fra lidt før år 500 e. Kr.

Uopdyrkede del af mosen

I de uopdyrkede dele af vildmosen kan mosens naturlige upåvirkede udvikling spores frem til nutiden.

De uopdyrkede dele omfatter først og fremmest Toftemosen mod syd. Desuden er der Portlandmosen, Porsemosen og mosen syd for Høstemark Skov. Disse mosepartier udgør randområderne af den oprindelige Lille Vildmose. Visse steder er der spor af tørvegravning fra 1. og 2. verdenskrig. .....

De uopdyrkede mosepartier er noget rigere på forskellige plantearter end de fleste lignende højmoser i landet.

Langs højmoser findes normalt en våd randzone, kaldet laggen, hvor næringsfattigt vand løber af højmosens hvælvede svamp og

blandes med nærings- og med kalkrigt grundvand. Lille Vildmose har en noget varieret, men næsten urørt laggzone og randskov. Dette i kombination med den næsten urørte og meget store højmoseflade findes ingen andre steder i Nordvest-Europas lavland. Alene højmosearealets udstrækning påkalder sig megen international opmærksomhed.

Opdyrkede dele af mosen

I den opdyrkede del af mosen er der efterhånden etableret et plante- og dyreliv, der afviger meget fra den naturlige biologi i de oprindelige moseområder.

I de områder, hvor der graves, holdes ny vegetation borte, ved at tørvefladerne hyppigt harves, idet man ikke ønsker, at der skal være frø med i tørveproduktet. Derfor er omfattende arealer midlertidigt helt vegetationsløse.

Men i tørvegravene, langs veje og ved bunker med tørvesmuld findes der alligevel plantevækst, som kan vise noget om vegetationens udviklingstendenser i relation til tørvelagets tykkelse, samt dets indhold af kalk, næring og vand.

Gravedybden og dræningen er altafgørende for, hvilken planteindvandring, der kan forventes at ske efter tørveindvindingens ophør. Gennem styring af disse faktorer under gravningen og efterbehandlingen, kan der over en årrække udvikles et område med meget varieret natur, der vil komme til at indgå i et samspil med de uopdyrkede områder.

I den nordlige del af Porsemosen er der i fredningen medtaget en delvis tilvokset randzone. Dele af randzonen består af afvandet mose. Andre dele er tilgroede eller dyrkede arealer på mineraljord.

....."

Fugle:

"....

Lille Vildmose hører til en af Danmarks mest interessante natur- og fuglelokaliteter.

Som yngleområde er Lille Vildmose blandt andet kendt som et vigtigt område for hede- og højmosefugle. Derudover er området - med udgangspunkt i Tofte og Høstemark skov - af betydning for rovfugle. Til Tofte Sø er knyttet en stor bestand af Skarv, og der findes en del ande- og vadefugle i områdets søer og kanaler.

Udenfor yngletiden fungerer Lille Vildmose som en vigtig rasteplads for Sædgås, Vibe, Hjejle og andre vade og andefugle. En lang række rovfugle, herunder ofte ørne, raster i området.

Som fuglelokalitet er samspillet mellem de uopdyrkede og opdyrkede arealer vigtigt. Ikke mindst er de opdyrkede arealer af betydning. Især udgør de åbne, vedvarende græsningsarealer vigtige fourageringsområder.

EF-fuglebeskyttelsesområde

Med undtagelse af et område i mosens nordøstlige del, er fredningsgrænsen i det væsentligste sammenfaldende med EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 7. ....."

Insekter

"Insektlivet er usædvanligt dårligt undersøgt i Lille Vildmose grundet de vanskelige adgangsforhold. Men de oplysninger, det har været muligt at samle sammen tyder på et meget varieret og værdifuldt insektliv. De hidtidige undersøgelser giver anledning til at forvente, at mosen er levested for mange arter, der er truede, sårbare eller i hvert fald har vanskelige vilkår.

.....

Tofte skov har øjensynligt været for utilgængelig; dens insektfauna er helt ukendt. Derimod vides Høstemark skov at rumme et værdifuldt insektliv, idet der i skoven er foretaget

en del undersøgelser af insektlivet....."

Skove

Naturskove

"Både i Høstemark skov og i Tofte skov er der store partier, der praktisk taget henligger som naturskov, idet de kun i meget ringe omfang er forstligt drevet. Skovområderne har så forskellig karakter som dels bøgeskov, dels egeblandingsskov på de tørre arealer og som birke- og elleskov på de våde arealer. I Tofte skov findes endnu lokaliteter med småbladet lind,som er rester af stenaldertidens skove, hvori linden var det dominerende træ i mere end 3.000 år. Disse lokaliteter er blandt de få og nordligste i Danmark.

Også de kultiverede dele af skovene har betydning ved at medvirke til variation og store sammenhængende skovarealer. Denne variation har blandt andet værdi for vildtet.

....."

Vildt

"Kronhjortebestand og andre større vildtarter

I Høstemark og Tofte områderne findes bestande af kronvildt og råvildt. Kronvildtet er dominerende og af væsentligst betydning for fredningen. Vildtforvaltningsstationen på Kalø har foretaget genetiske undersøgelser af kronhjortebestanden i Høstemark og Tofteskove. Undersøgelserne dokumenterer, at krondyrene i begge skove kan føres tilbage til den oprindelige jyske kronhjortestamme fra istiden, uden at der har fundet indblanding af andre racer sted. I Tofte skov findes for tiden en kronhjortebestand på ca. 400 dyr. I Høstemark er bestanden på ca. 150 dyr.

I Tofte skov forekommer desuden en bestand af vildsvin, som blev genindført her for næsten hundrede år siden. Der drives

i begge skove en jagt, som sikrer opretholdelse af stabile og relativt store bestande af disse større vildtarter, idet tilvæksten i bestanden er nogenlunde den samme som afskydningen. Afskydningen sker ved udvælgelse af de dårligste individer.

De relativt store kronhjortebestande er årsagen til, at skovene har karakter af græsningsskove. I Tofte skov har skovbunden fået et særligt præg på grund af svinenes roden efter planterødder og lignende.

....."

Naturvidenskab:

"De uopdyrkede moseområder og de skov- og sletteområder, der er af største naturværdi og stor naturværdi, henligger i en sådan oprindelige naturtilstand, at de har stor betydning som videnskabelige reference- og forskningsområder. Højmosers fugtighed og næringsstoffer stammer udelukkende fra nedbør og anden påvirkning fra atmosfæren. Derfor har moserne fået større og større værdi for undersøgelser såsom klimahistorie, kosmisk meteorologi, kosmisk fysik og geofysiske og geokemiske metoder. Både naturlige og biokemiske ændringer i biosfæren vil afspejles i højmosens tørvelag.

Specielt er Tofte moses naturvidenskabelige værdi beskrevet og dokumenteret af Naturfredningsrådet....."

Kulturhistorie

"<u>Opdyrkning og bebyggelse</u>

Den opdyrkede del af mosen er et markant udtryk for tidligere tiders opfattelse af naturen. Naturarealer skulle nyttiggøres. Allerede i oplysningstiden i midten af 1700-tallet besluttedes at Lille Vildmose skulle opdyrkes. Opdyrkningen påbegyndtes i 1760-erne og har med skiftende intensitet fundet sted helt frem til ca. 1960. Staten har gennemført den væsentligste del af opdyrkningen. I den opdyrkede del af mosen ejer staten ved Jordbrugsdirektoratet 900 ha. De statsejede arealer henligger dels som græsningsarealer, og dels som tør-

veindvindingsarealer. I sommerperioden afgræsses arealerne af ca. 1.500 kreaturer og heste.

Den opdyrkede del af mosen indeholder særprægede kulturhistoriske træk både hvad angår græsningsarealerne, men også bebyggelsen i Møllesø udgør et særpræget bebyggelsesmønster, der henligger som husmandsudstykninger, iværksat i henhold til udstykningsloven af 1919. Den udtørrede sø er nu delvis omkranset af løvtræhegn, der giver en visuel markering af den udtørrede sø.

Især i den opdyrkede del af mosen kendes flere fund fra tiden omkring Kristi fødsel. Fundene stammer fra bopladser og grave samt forskellige løsfund. Fundstederne er især lokaliseret i Møllesø og nord derfor. Fundene er fremkommet tilfældigt ved forskellige anlægsarbejder. Skov- og Naturstyrelsen og Aalborg Historiske Museum antager, at der som følge af tørveindvindingen fremkommer flere fund, der stammer fra bopladser, i lighed med de fund, der er gjort og kan forventes i Store Vildmose.

I Tofte skovområder kendes enkelte bopladsfund fra ældre jernalder og spor efter agre og bebyggelser op gennem middelalderen til vor tid. Det samlede Tofte skov- og moseområde ejes og drives nu som natur- og dyrehave med begrænset jagt.....

Dele af Høstemark skov har ligeledes været beboet og dyrket så sent som til midten af dette århundrede. .....

Kællingbjerg Klint henligger uden væsentlige, synlige kulturspor. Skov- og Naturstyrelsen har på grundlag af arkivstudier en formodning om, at der måske kan findes rester af en kalkmine i skrænten.

....."

Offentlighedens adgang

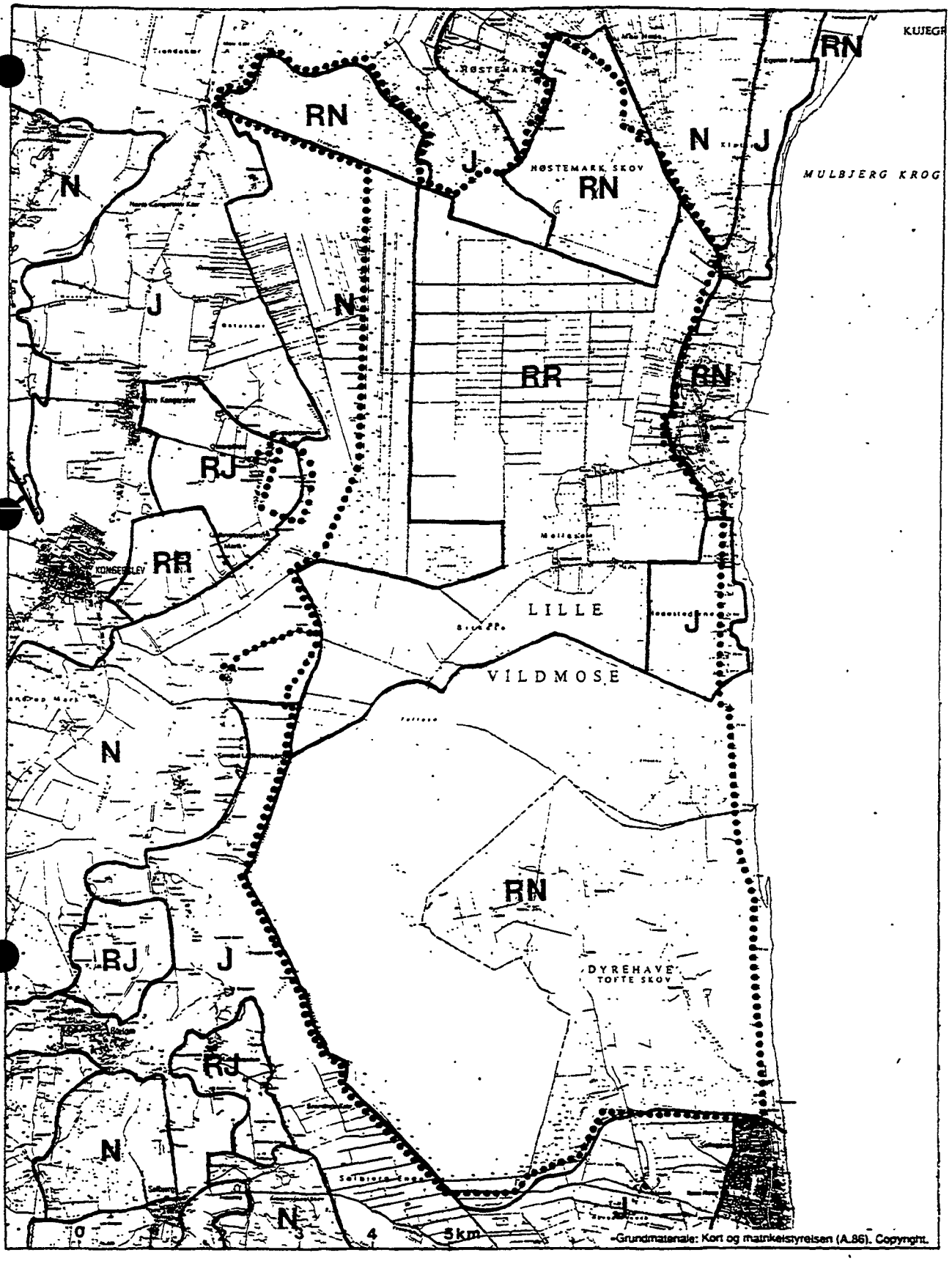
"Tofte- og Høstemark skove og moser er lukket for offentlig-

heden. Det anses for hensigtsmæsigt, at disse områder fortsat forbliver lukkede for offentligheden af hensyn til de beskyttelsesinteresser, der knytter sig til områderne. Det er dog vigtigt, at grupper og enkeltpersoner efter aftale med ejerne får adgang til områderne som hidtil.

.....

I den vestlige del af den opdyrkede mose foreslås, at der i større omfang åbnes for offentligheden. Behovet for adgang melder sig dog først her, når råstofindvindingen er ophørt, og efterbehandling samt eventuel naturgenopretning har skabt vedvarende græsarealer og vådområder samt bedre muligheder for friluftsaktiviteter. ....."

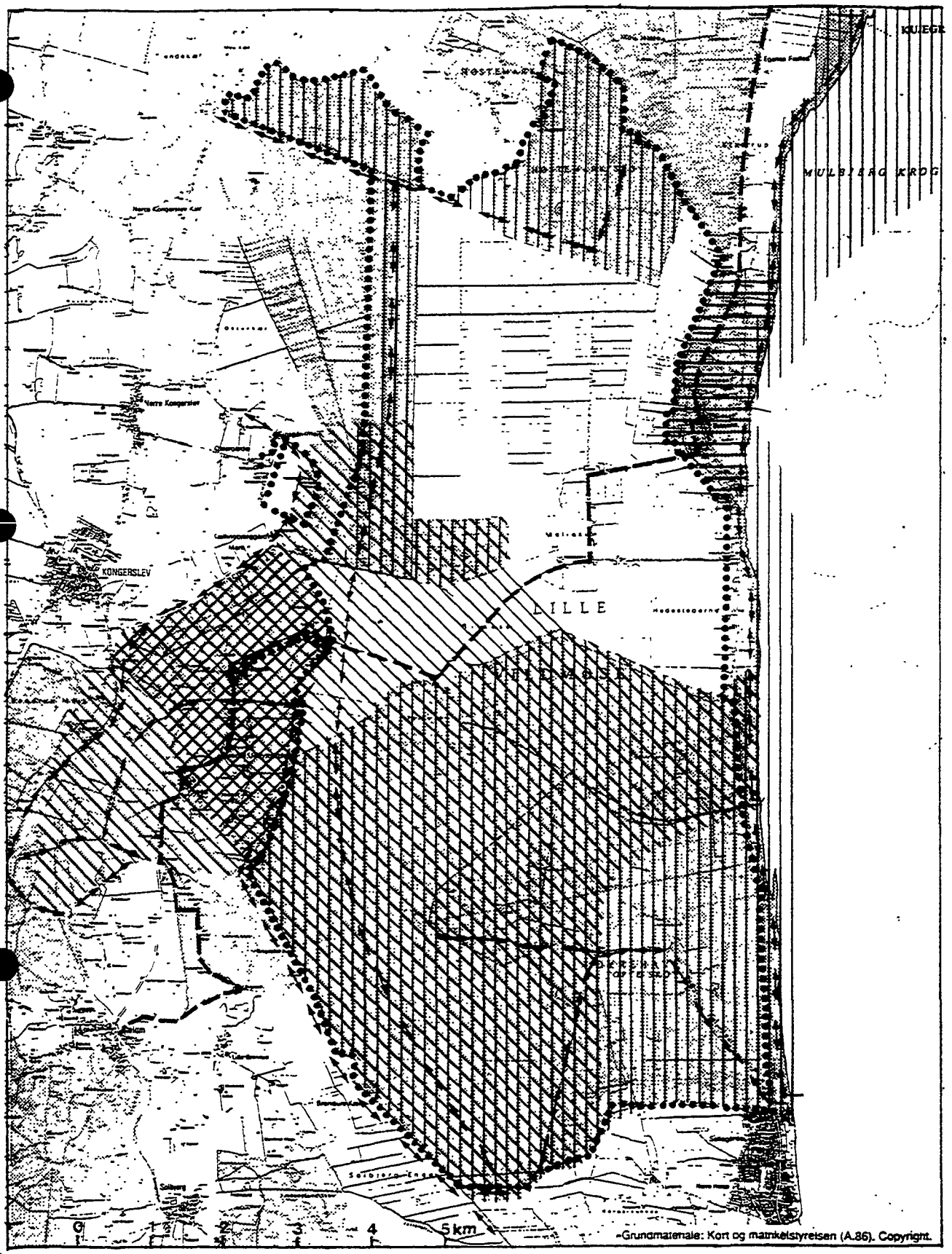
Om områdets planlægningsmæssige status er oplyst, at det er beliggende i landzone, og at Tofte moseområdet i landsplanlægningen er betegnet som enestående landskab og anført som nationalt naturområde. I regionplan 1989-2001 er området opdelt som angivet på kortet.

REGIONPLANEN

•••••••	Fredningens ydre afgrænsning	RJ	Regionalt jordbrugsområde
RN	Regionalt naturområde	N	Naturområde
RR	Regionalt råstofområde	J	Jordbrugsområde

Områdets beskrivelse i amtets fredningsplan 1985-97 fremgår af kortet.

FREDNINGSPLAN 1985-97

- ••••••• Fredningens ydre afgrænsning
- Geologiske beskyttelsesområder
- Biologiske beskyttelsesområder
- Kulturgeografiske beskyttelsesområder
- Særlige friluftsområder
- Særligt værdifulde landskaber
- Regional, rekreativ sti
- Økologiske forbindelser

Bortset fra et areal i mosens nordøstlige del er området i det væsentlige sammenfaldende med EU-fuglebeskyttelsesområde nr.7

Sagens behandling

Bekendtgørelse om sagens rejsning har været indrykket i Statstidende den 26. februar 1992, samt i Aalborg Stiftstidende og Hadsund Folkeblad.

Offentligt møde er afholdt den 9. april 1992.

Fredningsnævnet har derefter i tiden til april 1997 afholdt en række besigtigelses- og forhandlingsmøder - med deltagelse af lodsejere og sagsrejserne - vedrørende samtlige delområder, omfattede af fredningsforslaget.

Skov- og Naturstyrelsen har på det offentlige møde kraftigt anbefalet forslaget og henvist til, at dette omfatter arealer af såvel international som national betydning.

Naturfredningsrådet har anbefalet forslaget og har i skrivelse af 22. juli 1991 til Nordjyllands amt tilkendegivet, at dette "på alle væsentlige punkter lever op til intentionerne om at beskytte og muliggøre pleje af de eksisterende naturværdier i mose- og skovområderne".

Friluftsrådet har anbefalet forslaget.

Lodsejerne har særligt for så vidt angår arealer under landbrugsdrift haft indvindinger mod forslaget. Principalt er disse arealer i det hele påstået udtaget af fredningen, subsidiært er der påstået grænseændringer mellem forslagets delområder.

Under sagens behandling har sagsrejserne som ovenfor anført - efter fredningsnævnets henstilling - trukket forslagets østgrænse mod vest, hvorved dels enkelte ejendomme helt er udgå-

et af forslaget, dels er der givet større mulighed for tilbygninger m.v. til ejendommene langs Kystvejen ved Dokkedal. Det område, der var beliggende inden for den tidligere fredning ved Kongstedlund, er ligeledes udtaget af forslaget, idet det ansås tilstrækkeligt sikret ved den eksisterende fredning. De berørte lodsejere er underrettet om ændringerne. Der er ikke fremsat godtgørelseskrav efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 2.

Sagsrejserne har endvidere foretaget visse ændringer i forslagets grænser mellem delområderne, særligt området omkring Birkesø, idet der her var foretaget sådanne modifikationer i de for delområdet foreslåede fredningsbestemmelser, at en ændring af delområdegrænsen fandtes mere hensigtsmæssig.

De foreslåede fredningsbestemmelser har i de enkelte delområder på visse punkter givet anledning til særlige bemærkninger og forhandling.

Ad delområde 1.1:

De lodsejere, for hvis ejendomme dyrkning er påstået bragt til ophør, har protesteret herimod, subsidiært påstået parcellerne overtaget af amtet. Sagsrejserne har særligt henvist til risiko for gødningspåvirkning af naboarealer, og amtet har afvist at overtage arealerne.

Ad delområde 1.2:

Under et forhandlingsmøde den 13. juni 1996 har sagsrejserne og lodsejeren Aalborg Portland Holding A/S indgået forlig af følgende indhold:

"Aalborg Portland accepterer fredning af arealet i overensstemmelse med forslaget, herunder at der ved amtets foranstaltning kan foretages naturpleje i området, bl.a. således at vandstanden hæves, og der kan foretages rydning for at sikre åbne arealer øst for gravebanerne. Inden for en periode på 5 år kan gravebanerne 10, 11 og 12 nord for dæmningen tømmes for vand 3 gange i højst 3/4-årige perioder i et forsøg på at hindre vækst af tagrør. Herefter tages spørgsmålet op

til fornyet behandling, såfremt vandstandshævningen og vandstandsreguleringen i gravebanerne får uheldige og utilsigtede virkninger. Der opretholdes en i det væsentlige ubrudt træbevoksning langs Fennevejen."

Under en efterfølgende korrespondance mellem nævnet og lodsejeren er det fastslået, at nævnet må træffe afgørelse i tilfælde af uenighed mellem sagsrejserne og lodsejeren efter udløbet af den 5-årige forsøgsperiode. Ved aftale mellem sagsrejserne og lodsejeren af 19., 25. og 29. november og 12. og 20. december 1996 om fredning og pleje af Portlandmosen er sket præcisering og justering af forliget og ved aftale mellem Nordjyllands amt og lodsejeren af 9. december 1996 og 4. februar 1997 er rydningen af gravebane 9 fastlagt.

Disse aftaler er fremlagt som bilag til sagen.

I forbindelse med forliget har lodsejeren givet afkald på erstatning.

Ad delområde 2.1:

I det oprindelige fredningsforslag er som delmål for delområde 2 anført:

"Fredningen skal sikre delområdet som et åbent slettelandskab. Desuden sikres mulighed for naturgenopretning, især til vådområder og landbrugsarealer med nærmere beskrevne dyrknings- og driftsformer. Naturgenopretningen skal ske i overensstemmelse med intentionerne i planen "Lille Vildmose, råstofindvinding og naturgenopretning, december 1989".

Zone 2.1. Området udvikles gennem naturgenopretning til at fungere som økologisk korridor sammen med Portlandmosen.

Området skal udvikles til et overgangslandskab, der fra nord til syd forbinder Høstemark skov og mose med Tofte skov og mose.

I området skal der kunne foretages naturgenopretning i form af forskellige småbiotoper, vekslende mellem søer, vådområder

og arealer til ekstensiv landbrugsdrift i form af vedvarende græsningsområder....."

Planen "Lille Vildmose, råstofindvinding og naturgenopretning, december 1989, udarbejdet af Miljøministeriet, Landbrugsministeriet, Sejlflod Kommune og Nordjyllands amt indeholder følgende retningslinier for efterbehandling efter tørveindvinding:

"Efterbehandlingsforslaget (se foldet, løst vedlagt kortbilag) bygger på en grundidé om at udbygge områdets naturværdier, samtidig med at omfanget af de nuværende græsningsarealer fastholdes - og som noget helt fundamentalt, at alt dette sker med bevarelse af mosens særkende: Store, åbne flader under en høj himmel (se figur 1).

Eksisterende naturområder er højmosen med Toftesø i syd, Lillesø-området, den lange, smalle Portlandmose i vest og Høstemark Skov, med et mindre,tilhørende højmoseområde i nord - områder der i dag er uden direkte sammenhæng, men adskilt af tørveindvindingsområder og græsningsjorder.

Planen er at skabe sammenhæng mellem disse naturområder og samtidig bevare græsningsarealer af samme størrelsesorden som i dag (i hvert fald på Jordbrugsdirektoratets arealer).

Afhængigt af tørvegravningens dybde og om der foretages dræning eller ej efter endt gravning, kan skabes så forskelligartede naturtyper som højstammet skov, næringsfattige, rene søer omgivet af fattigkærvegetation og næringsrige søer omgivet af rørskov, pilekrat og skov på højereliggende arealer. De højereliggende arealer fremkommer som følge af opfyldning ved eventuel udgravning til sø i mineraljorden.

Det er tilstræbt at skabe gradvise overgange mellem de forskellige naturtyper og græsningsarealerne, så disse ikke fremtræder alt for firkantede, men indgår i en organisk opbygget helhed.

Fattigkær med søer omgivet af en græspræget vegetation og kratskov på højereliggende partier placeres i tilslutning

til højmosen ved Høstemark Skov og i tilknytning til Portlandmosens sydøstlige del.

Forudsætningen for at skabe denne naturtype er enten bibeholdelse af et tørvemoslag eller en total fjernelse af tørve- og gytjelag, og at dræning undlades.

Øst for fattigkærområdet ved Portlandmosen kan anlægges en stor, næringsrig sø omgivet af græsningsarealer til alle sider og tænkt som en ideel rasteplads for gæs. Dette indebærer, at græsarealerne ikke gødes i en afstand af 50-100 meter fra søbredden.

I sammenhæng med det nordøstlige hjørne af Portlandmosen foreslås gravet ned til 30 cm over tørvebunden, og jorden drænes, som forudsætning for plantning af en blandet løvskov.

Umiddelbart syd for denne løvskov graves på samme måde, men jorden efterlades udrænet, og der uddybes til et søareal, der bliver ret næringsrigt med rørskov og pilekrat og med skovholme på højereliggende partier.

Det afvekslende og attraktive landskabsbillede med skov, søer, krat og kær fremgår af figur 2.

I sydvest foreslås - som bindeled mellem Toftemosen og Portlandmosen - anlagt en mindre blandet løvskov i tilknytning til et søareal anlagt i den vestlige del af den oprindelige Birkesø, figur 3.

I kanten af dette område er der under tørven en blanding af siltjord lagdelt med fin sandblandet lerjord - et godt vækstunderlag for skov, når jorden er drænet.

Her forekommer det nærliggende at indrette skoven til en form for primitiv naturturisme med mulighed for teltslagning. Lystfiskeri kan ske i den tilknyttede sø. Adgang bør ske til fods eller cykel.

Med til det samlede landskabsbillede hører, at Birkesø's og Møllesø's gamle bredder strammes op med læhegnsplantninger af

løvtræ i lighed med østgrænsen af graveområdet mod de tilbageværende jordbrugsområder.

Anvendelige træ- og buskarter i disse hegn vil være hvidtjørn,hyld, kvælkved, skovæble, almindelig røn, seljerøn, eg, ask og fuglekirsebær. Birkesø og Møllesø vil kunne markere sig stærkt i landskabet ved indplantning af gråpoppel i hegnene for hver ca. 50 meter.

På de udbredte græsningsarealer kan der graves mindre vandhuller i tilknytning til afvandingskanalerne. Vandhullerne kan give drikkevand til kreaturer. Ved vandhullerne kan der etableres læplantning, se figur 4.

Forskellige steder nær de nye søer kan der opføres udsigtstårne, fugletårne, i lighed med udsigtstårnet ved Tofte Sø."

Efter anmodning fra Nordjyllands amt har Hedeselskabet i 1993-94 foretaget en undersøgelse af grundvandsforholdene i zone 2.1. På grundlag heraf har Nordjyllands amt udarbejdet et notat af 10. november 1994 "Principper for naturgenopretning i fredningsforslagets zone 2.1.

Heri indeholdes:

"Amtet har ønsket at få belyst, hvor højt vandstanden kan hæves inden for undersøgelsesområdet, såfremt bortpumpning af vand ophører og afløbsgrøfter lukkes. Med henblik på at belyse dette emne har Hedeselskabet i efteråret 1993 udført et nivillement af sandjordsoverfladen og undersøgt grundvandsspejlet.

Nivillementet af sandjordsoverfladen viser for arealet tilhørende Pindstrup Mosebrug, at overfladen er faldende fra kote ca. 4,0 m mod nordøst til ca. 3,0 m mod sydvest. For arealet tilhørende Jordbrugsdirektoratet falder overfladen fra ca. 3,0 mod nord til ca. 2,0 m mod syd.

Da undersøgelsen indeholder en skitsemæssig forhåndsvurdering af det fremtidige mulige vandspejlsniveau i området, skal nedenstående konklusion tages med forbehold for de usikkerhe-

der, der er nævnt i undersøgelsen.

Forhåndsundersøgelsen indikerer at:

1. Det naturlige niveau for grundvandspejlet ligger mindst over kote 4,0, såfremt det ikke var påvirket af kunstige afvandingskanaler og pumpestationer.

   Hedeselskabet har gennem 1994 udført supplerende vandstandsmålinger. Målingerne har kun vist ringe sæsonudsving til trods for den overordentligt tørre sommer.

2. Vandspejlet vil ligge omkring kote 3-3,5 m ved de nuværende pumpestationer, såfremt det fremtidige vandspejlsniveau bliver reguleret af den overjordiske afstrømning gennem de nuværende afvandingsgrøfter.

3. Vandspejlsstigningen ind gennem det tidligere oppumpede område vil afhænge af den fremtidige terrænmodelering og det fremtidige afvandingssystem.

4. Vandspejlssystemet i det tidligere oppumpede område kan komme til at afhænge af vandstanden i randområderne, såfremt jordlagenes permeabilitet er stor.

5. MÅL FOR ET NATURGENOPRETNINGSPROJEKT

Når tørveforekomsten er afgravet kan naturgenopretning udføres i zone 2.1 i overensstemmelse med fredningsforslagets bestemmelser som hovedmål.

På baggrund af hovedmålene og vandstandsundersøgelserne kan fredningsforslagets intentioner om naturgenopretning nærmere præciseres og detaljeres.

1. Områdets maximale vandressource skal være til rådighed for naturgenopretningsprojekter. Al afvanding skal derfor kunne bringes til at ophøre således, at vandspejlet i undersøgelsesområdet bliver så høj som muligt, d.v.s. mindst kote 4,0 m.

2. Området bliver herved så vådt, at vandspejlet ligger omtrent i terrænoverfladen på det højestliggende areal umiddelbart syd for Høstemark mose. Arealet tilhører Pindstrup Mosebrug. På Jordbrugsdirektoratets areal mellem Birkesø og Hegnsvej vil vandspejlet ligge højere end terrænoverfladen. Lokalt kan mindre arealer afvandes med henblik på ekstensiv græsning og naturpleje. De største vanddybder kan blive 1- 2 meter.

3. Hævning af vandstanden kan kun finde sted i det omfang den ikke får indflydelse på mulighederne for lovlig råstofindvinding og således, at vandstandshævningen ikke får indflydelse på vandstanden på naboarealer uden ejerens samtykke.

4. Det kan især blive aktuelt, at foretage terrænændringer i det område, der ligger syd for Høstemark mose og som tilhører Pindstrup Mosebrug. Terrænændringerne foretages med henblik på dannelse af vådområder. Mellem Høstemark skov og Undersøgelsesområdet kan udføres terrænændringer med henblik på at skabe helhed i området, jfr. planforskrifter for Høstemark skov, litra 21b og 21 c.

5. Mulige ændringer i vilkår, der er stillet til efterbehandling af afgravede råstofarealer i henhold til råstofloven vil blive aftalt med indvinderen i h.t. råstofloven. Ændringerne kan omfatte varierede gravedybder og forskellig profilering af terrænoverfladen.

6. Idet området dels vil blive oversvømmet og dels vil blive stærkt vandlidende og det ikke er tilladt, at omlægge græsmarker samt at gøde og anvende kemiske bekæmpelsesmidler, kan det ikke påregnes anvendt til produktionsformål. Den mulige ekstensive græsning har ikke nogen betydning i produktionssammenhæng, men må betegnes som naturpleje.

På ovenstående grundlag kan planen "Lille Vildmose, råstofindvinding og naturgenopretning, december 89" vejledende justeres og detaljeres som angivet på vedlagte bilag 2.

Yderligere detaljering vil blive udarbejdet i tilknytning til konkrete projekter."

På fredningsnævnets foranledning er indhentet en geoteknisk rapport af 27. november 1996 fra Andreasen og Hvidberg K/S til vurdering af vandspejlsvariationers konsekvens for vejanlæg. Det fremgår heraf, at vandstandshævningerne ikke vil medføre væsentlig risiko for stabiliteten af vejdæmningerne i området.

Sagsrejserne har på et møde i nævnet den 27. november 1996 bl.a. oplyst:

"Naturgenopretningen skal efter de reviderede planer kun delvis ske i overensstemmelse med intentionerne i planen "Lille Vildmose, råstofindvinding og naturgenopretning, december 1989", idet bl.a. beplantningsforslagene fraviges. Der ønskes i denne zone skabt et landskab varierende mellem græsflader, sump- og kærområder og vandflader i lavvandede søer, der dannes ved vandstandshævning evt. i forbindelse med mindre terrænreguleringer. Det kan ikke forventes, at zone 2.1 vil kunne udnyttes til landbrugsformål, ej heller som græsningsarealer."

Af protokollatet fremgår endvidere:

"Der redegjordes for det nuværende grundvandsspejl, for den ønskede vandstandshævning og de påregnelige konsekvenser heraf. Det oplystes, at Hegnsvej virker som dæmning/-vandskel, således at arealerne nord for afvandes mod nord og de syd for liggende arealer mod syd. Vandspejlet umiddelbart nord for Hegnsvej er målt i kote 4.31 og syd for i kote 3.88. Der er ikke konstateret væsentlige årstidsudsving. Vejdæmningen er medvirkende til at opretholde denne vandspejlsforskel. Der påregnes i forbindelse med naturgenopretningen en vandspejlskote på max. 4,40 nord for Hegnsvej og 3,70 syd for.

I område 2.1 ud for Brandvejen, der forløber øst/vest i Portlandmosen, ønskes en vandstandshævning fra kote 2.9 til kote 3.7. Ny Høstemarksvej er beliggende i kote ca. 5.5.

Ved Lillesø er vandspejlet målt til ca. 3.75/3.90.

Ved Grønvej vil der efter naturgenopretning på vestsiden være en vandspejlskote på 3.7 og på østsiden på græsningsarealerne 3.0.

Tanken med naturgenopretningen i zone 2.1 syd for Hegnsvej er at kunne operere grundvandskoter på max. 4,4 m nord for Hegnsvej og max. 3,7 m syd for Hegnsvej, hvilket vil danne vådområder både nord og syd for Hegnsvej.

.....

Der er næppe forventning om, at højmosen igen vil vandre ind i området. Der ønskes så få terrænændringer som muligt, det vil sige ganske få tilpasninger. Der ønskes etableret et landskab, der mest muligt nærmer sig det, der var i området før højmosen uden træbevoksning bortset evt. fra læplantninger i zone 2.2. efter fredningsnævnets godkendelse.

....."

Vedrørende jagt på arealerne er anført:

"at der ikke ønskes jagt (på fuglevildt) på de statsejede arealer samt i hele zone 2.1. Restriktioner vedrørende jagten skal først indtræde, når gravningerne er ophørt, på de arealer,hvor jagtkontrakter er indgået, når disse ophører. Nyere gravekontrakter respekterer betingelserne i fredningsforslaget. Jagtforbud indgår som en del af naturgenopretningsprojektet bl.a. af hensyn til EF-fuglebeskyttelsesdirektiv, der her navnlig skal beskytte sædgåsen. Herunder er der håb om, at yderligere fuglearter vil indfinde sig."

Nordjyllands amt, landskabskontoret, har supplerende vedrørende jagtforholdene i en redegørelse af 24. januar 1997 bl.a.oplyst:

"Lille Vildmose er af international betydning for Sangsvane CYGNUS cygnus, og blandt andet udpeget til EF-fuglebeskyttelsesområde på grund af store flokke af Sædgås Anser fabalis fabalis.

Toftesø er regionalt set vigtig for Gråand Anas platyrhynchos og Krikand Anas crecca. Mindre hyppigt forekommer flokke af andre gåsearter og af Pibesvane Cygnus columbianus bewickii.

Desuden findes der i Toftesø en koloni af Skarv Phalacrocorax carbo på ca. 3000 par, Rørhøg Circus aeruginosus yngler i Tofte sø og Lille sø, og syd for Høstemark skov findes en vinterfoderplads for blandt andet Havørn Haliaeetus albicilla.

Sangsvaner, pibesvaner og sædgæs fouragerer i flokke på åbne arealer og er meget følsomme for menneskelig forstyrrelser. Den afstand hvor fuglene letter på i forhold til et forstyrrende element, flugtafstanden, er markant længere for en jæger med hund, end f.eks. en person uden gevær eller en bil.

Fodertilstanden for svaner og gæs om vinteren har vist sig at være afgørende for overlevelse og ungeproduktion. Fred og ro på ædepladserne er derfor vigtig.

.....

Forbud mod jagt på fuglevildt på de omtalte landarealer, hvor svaner og gæs fouragerer, samt på Tofte sø med randområder, hvor fuglene raster og overnatter vil således være en stor fordel for disse arter samt for bla. rastende ørne.

Arealerne i zone 2.1 vil efter genopretning fremstå som variererede naturtyper, der ikke nødvendigvis alle er ideelle for de beskyttede fuglearter. Naturtyperne vil også være levesteder for mange andre fuglearter.

De statsejede arealer i zone 2.2 er og bliver græsningsarealer, hvor de enkelte fenner omlægges med kornafgrøder mindst hvert 10. år. Disse arealer er af stor betydning for især sædgæs, idet de fouragerende fugle benytter græs- såvel som kornafgrøder til foder. På grund af omlægningerne vil der til stadighed være varierede udbud af fourageringsarealer til rådighed.

Konklusion

Forslaget fra organisationerne om de jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder tager primært sigte mod vandfugle.

Fredningsforslagets jagtbestemmelser er væsentligt mere helheds- og fremtidsorienteret for Lille Vildmose, idet jagtbestemmelserne er udformet som en konsekvens af tankerne om naturgenopretning. Naturgenopretningen og de forhold fredningen tilsigter, vil ikke alene gavne de beskyttede fuglearter, men vil også kunne bane vejen for indvandring af nye fuglearter. Zone 2.1 og 2.2 vil med varierede naturtyper og et varieret fugleliv bidrage væsentligt til virkeliggørelse af den korridor mellem Høstemark og Tofte skove, som er et af hovedmålene i fredningsforslaget.

....."

I en skrivelse af 11. februar 1997 har sagsrejserne tilkendegivet, at der lægges afgørende vægt på gennemførelse af naturgenopretning i zone 2.1, der skal fungere som en korridor mellem Høstemark og Tofte skove og moser. I skrivelsen redegøres for følgende forhold:

"1. Mulige vandstandskoter.
2. Påvirkning af naboarealer.
3. Påvirkning af veje.
4. Justering af råstofindvindingsplan.
5. Mulige naturtyper som følge af naturgenopretning.
6. Revision af fredningsbestemmelser."

Under pkt. 6 er anført:

"Blandt andet på baggrund af ovenstående kan fredningsbestemmelserne tydeliggøres:

Vandstandskoter

Retningsgivende kan vandstandskoter i zone 2.1 fastsættes nord for Hegnsvej itl max. 4,40 m DDN og syd for Hegnsvej til max. 3,7 m DNN. Derved kan arealerne overvejende oversvømmes af vand eller de bliver vandlidende. Arealerne får karakter af naturarealer og deres drift sidestilles med naturpleje.

Endelige vandstandskoter fastsættes efter, at forsøg har vist hvilke naturtyper, der er bedst egnede og efter godkendelse af fredningsnævnet.

Råstofplanen fra 1989

Henvisning til råstofplanen fra december 1989 kan slettes. De angivne fredningsbestemmelser kan stå alene.

Beplantning

Muligheden for at udføre enkelte beplantninger i zone 2.1 som led i naturgenopretning kan slettes.

I zone 2.2 kan fredningsnævnet godkende spredte grupper af beplantning med henblik på at yde læ for græssende dyr der er udsat i mosen. Planterne skal være løvtræer af lokal proveniens."

Lodsejeren Strukturdirektoratet har påstået, at fredningen ikke skal være til hinder for spaghnumudnyttelse nærmere Lillesø end den nuværende grænse for råstofområdet. Sagsrejserne har modsat sig dette.

Ad delområde 3.1 og 3.2.

Høstemark og Tofte skove:

Det bemærkes, at fredningsnævnet den 25. august 1992 har dispenseret fra forslaget til opførelse af et jagthus i Tofte skov.

Ved forhandlinger mellem sagsrejserne og lodsejerne til dels i forbindelse med møder i nævnet, er der opnået enighed om registreringen af områdernes nuværende og fremtidige tilstand, som fremgår af planforskrifter og skovkort, der er vedhæftet afgørelsen som bilag. Særligt har omfanget af og betalingen for guidede ekskursioner inden for vildthegnene været drøftet, herunder om betalingen skulle kapitaliseres som en post i erstatningsopgørelsen og om skovejernes vederlag kunne indeholde generalomkostninger i forbindelse med

skovdriften.

Ad delområde 4, Kællingbjerg.

Ved skrivelser af 31. august 1993 og 14. februar 1994 har sagsrejserne påstået fredningen udvidet til at omfatte en trampet sti fra foden af Kællingbjerg Klint til Portlandmosen - område 1.2 - over matr.nr. 1 d Sigsgaard, Nr. Kongerslev og 1 bq Vildmosegaard, Mou, idet der er peget på det ønskelige i en sikret forbindelse mellem disse delområder. De berørte lodsejere har tiltrådt stianlægget.

Fredningsnævnets bemærkninger:

Fredningsnævnet finder, at en fredning i medfør af naturbeskyttelseslovens kapitel 6 af det område, der er omfattet af fredningsforslaget bør gennemføres for at sikre og forbedre de enestående landskabelige samt de naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier samt regulere offentlighedens adgang og give mulighed for drift og pleje af arealerne.

Den afgrænsning af området for fredningen, der fremgår af det reviderede fredningssforslag - ca. 7646 ha - omfattende i det væsentlige den oprindelige udstrækning af Lille Vildmose med en randzone for sikring særligt af udsigten over de centrale områder, samt Tofte og Høstemark skove og Kællingbjerg Klint, kan tiltrædes. Det bemærkes, at fredningsnævnet ikke har fundet tilstrækkelig anledning til at udvide fredningsområdet til at omfatte en stiforbindelse fra udsigtspunktet Kællingbjerg Klint til Portlandmosen. Ved justeringen af grænsen i landbrugsområderne findes lodsejernes ønsker om mulighed for bygningsudvidelser m.v. rimeligt imødekommet. Afgrænsningen af området fremgår af fredningskortet, hvoraf endvidere fremgår delområdeafgrænsningen, idet det dog bemærkes, at fredningsbestemmelserne for zone 2.1 ved afgørelsen er fastsat som svarende til bestemmelserne for zone 2.2, og de fredede arealer af de berørte ejendomme fremgår af den vedhæftede ejendomsfortegnelse.

Nævnet kan tiltræde de vilkår for fredningen, hvorom der efter forhandlinger er opnået enighed mellem sagsrejserne og

lodsejerne og kan i øvrigt tiltræde hovedindholdet af de fredningsbestemmelser, der er anført i det endelige fredningsforslag, idet der dog henvises til det nedenfor for de enkelte delområder anførte.

Ad delområde 1.1.

Dyrkningen bør ophøre på de af sagsrejserne nævnte marklodder, der rækker dybt ind i højmosefladen og vil kunne påvirke denne ved dræning og gødskning på lodderne. Lodsejernes påstand om amtets overtagelse tages ikke til følge under hensyn bl.a. til beliggenheden uden sammenhæng med andre arealer i offentligt eje.

Ad delområde 1.2.

Der henvises til den mellem lodsejeren og sagsrejserne indgåede drifts- og plejeaftale som vilkår for lodsejerens tiltrædelse af fredningsbestemmelserne.

Ad delområde 2.1.

Ved bedømmelsen af de forelagte naturgenopretningsprojekter har der i nævnet været enighed om, at der ved naturgenopretning i naturbeskyttelseslovens forstand - når det drejer sig om større landskaber - bør sigtes mod foranstaltninger til sikring af et landskabsbillede eller til påny at etablere et landskabsbillede, der på et tidligere tidspunkt har eksisteret på stedet. Det oprindelige forslag til naturgenopretning som beskrevet i planen "Lille Vildmose, tørvegravning og naturgenopretning, december 1989", hvorefter der ved terrænregulering skulle skabes et areal med niveauforskelle og søer og etableres en varieret beplantning, herunder egentlig skov, findes at afvige så væsentligt fra det landskab, der eksisterede inden dræningsarbejder og industriel udnyttelse påbegyndtes, nemlig den vidtstrakte højmoseflade uden særlige niveauforskelle eller træbevoksning, at denne plan ikke bør gennemføres.

Efter de tekniske undersøgelser finder nævnet ikke, at den forudsatte vandstandshævning kan forventes at skade vejene i

området, men risikoen for, at virkningerne af vandstandshævningen ikke kan begrænses til naturgenopretningsområdet, kan ikke afvises, og da nævnet ikke - efter forkastelsen af den oprindelige plan - har fået forelagt en tilstrækkeligt detailleret alternativ plan , finder nævnet ikke på nuværende tidspunkt at kunne tiltræde en mere omfattende naturgenopretning i zone 2.1, men området bør ligge som et slette- og græsningslandskab med fredningsbestemmelser som zone 2.2, indtil der kan forelægges en plan i overensstemmelse med nævnets intentioner om et landskabsindtryk, der leder tanken hen på den tidligere udstrakte højmoseflade uden væsentlige niveauforskelle, der udfyldte rummet mellem de omgivende højdedrag.

Under hensyn til at forslagets jagtforbud i det væsentlige er begrundet ved en henvisning til etableringen af vådområder i forbindelse med naturgenopretningsprojektet, finder nævnet ikke tilstrækkelig anledning til at forbyde jagt på fuglevildt bortset fra på Tofte sø og området omkring søen.

Ad delområde 3.1 og 3.2.

Med hensyn til betalingen for de guidede ekskursioner finder nævnet det forbundet med for stor usikkerhed at kapitalisere et krav under fredningserstatningen, men at lodsejerne må kræve betaling for hver ekskursion, idet det anerkendes, at disse ikke kan gennemføres uden guidning. Da ekskursionerne kompenserer udelukkelse af offentligheden fra skovene ved opretholdelsen af vildthegnene, bør lodsejerne alene kunne godtgøres for de forøgede udgifter, ordningen påfører dem, men ikke for nogen del af skovdriftens generalomkostninger.

Herefter undergives følgende matrikelnumre helt eller delvist fredning:

Mou by, Mou:
15k, 70a, 70bf, 80, 85b, 89, 92, 94c, 95b, 96b, 97b, 101c, 101d, 102c, 102d, 103b, 104, 105b, 108b, 110a, 114b, 114c, 114f, 116b, 117b, 118b, 124a, 125, 125a, 127b, 133a, 133b, 133d, 133e, 134a, 134c, 136a, 136c, 137a, 137e, 138c, 138d, 138e, 138f, 138g, 139a, 140, 142a, 142b, 142d, 142e, 143a, 143b, 144b, 144e, 145b, 145d, 146a, 146b, 146ec, 147a, 147c, 152b, 157, 180, 197, 198, 199, 202, 209a, 211,212b, 212bk, 212br, 212by, 213c, 214b, 214c, 215a, 216a, 216d, 216f, 217a, 222, 228, 240, 243, 244, 246, 251, 253, 255, 256, 258, 259, 260, 262, 411,

Vildmosegård, Mou:
1a, 1bf, 1bi, 1bo, 1by, 1bæ, 1cb, 1cd, 1cf, 1ci, 1ck, 1cl, 1cm, 1cn, 1co, 1cp, 1cq, 1cr, 1cs, 1ct, 1cu, 1cx, 1cy, 1cæ, 1da, 1db, 1dc, 1dd, 1de, 1df, 1dg, 1dh, 1di, 1dm, 1do, 1dq, 1ds, 1dt, 1du, 1dv, 1dx, 1dy, 1dæ, 1dø, 1ea, 1eb, 1ec, 1ed, 1ee, 1eg, 1eh, 1ei, 1ek, 1em, 1en, 1eo, 1 ep, 1eø, 1fc, 1fe, 1ff, 1fg, 1fh, 1fi, 1fk, 1fl, 1fm, 1fn, 1fo, 1fs, 1ft, 1fu, 1fx, 1gc, 1gi, 1gk, 1gm, 1gq, 1gr, 1gt, 5,

Dokkedal by, Mou:
1b, 2ak, 2am, 3h, 4g, 5a, 8u, 8y, 32,

Høstemark hgd., Mou:
1a, 1 bs, 1bu, 1cf, 1d, 1da, 1de, 1df, 1e, 1fp, 1g, 1u, 1z,

Knarmougård, Mou:
1a, 1b, 1c,1 d

Tofteskov, Als:
1,

Ll. Brøndum by, Bælum:
7i, 8g,

Sigsgård, Nr. Kongerslev:
1d, 1g, 1k, 1r, 1s,

Der fastsættes følgende fredningsbestemmelser:

Fredningens formål:

Hovedmål:

1. Landskab

At sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark skove og Kællingbjerg Klint.

2. Naturhistorie

At bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmose- og skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt forbedre naturværdierne.

At sikre og forbedre områdets værdi som EU-fuglebeskyttelsesområde.

At give mulighed for videnskabelige undersøgelser.

3. Kulturhistorie

At sikre de kulturhistoriske og arkæologiske værdier, der især er knyttet til den opdyrkede del af mosen samt Tofte Skov.

4. Offentlig adgang

At sikre offentlighedens adgang til dele af området.

5. Naturgenopretning

At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

6. Drift og pleje

At give mulighed for drift og pleje af det fredede område.

Delmål:

Delområde 1 :

Tofte-, Portland-, Høstemark- og Porsemosen skal sikres som store, velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal gennem pleje sikres og bevares, vandfladerne i Portlandsmosen skal kunne holdes åbne. Tofte sø skal bevares. Området skal kunne fungere som videnskabeligt referenceområde.

Delområde 2:

Området skal sikres som et åbent slette- og landbrugsområde.

Zone 2.1 og zone 2.2 udlægges til ekstensiv landbrugsdrift med vedvarende græsning.

Fredningen skal dog ikke være til hinder for, at zone 2.1 gennem naturgenopretning - efter en af fredningsnævnet godkendt plan - udvikles til et overgangslandskab der forbinder Høstemark skov og mose i nord med Tofte skov og mose i syd, og udvikles til at fungere - sammen med Portlandmosen - som en økologisk korridor med vådområder og landbrugsområder med særlige dyrknings- og driftsformer, ligesom fredningen ikke hindrer, at Birkesøområdet helt eller delvis inddrages under naturgenopretningen.

Det vil være en forudsætning, at naturgenopretningen i denne zone - bl.a. gennem vandstandshævning - ikke påvirker forholdene i tilgrænsende områder og ikke ændrer helhedsindtrykket af zone 2.1 som en del af et åbent slettelandskab uden væsentlige terrænforskelle, som en markering af, at landskabet

tidligere udgjorde en stor, sammenhængende højmoseflade uden trævækst.

Lillesø skal bevares.

Delområde 3 - skove og sletter

Fredningen skal sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter for at opretholde landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna, især kronvildtbestanden. Tofte og Høstemark skove skal bevares som græsningsskove.

Fredningen skal sikre opretholdelse af skovkategorierne:

1. urørt skov,

2. skov med pleje,

3. øvrige skovområder,

4. naturtyper omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3, sletter og marker.

Den nuværende og fremtidige arealanvendelse fremgår af planforskrifter med skovkort for Høstemark Skov rettet senest den 24/11 1994 og for Tofte skov rettet senest juni 1996, der er bilagt afgørelsen.

Særligt for så vidt angår bevoksningen på Tofte Bakke bemærkes:

Bevoksningen på Tofte Bakke konverteres til løvskov. Konverteringen omfatter skovregistreringens afdelinger nr. 854, 855, 856 og 857. Konverteringen udføres i etaper svarende til de nuværende bevoksningers hugsttidspunkt. Konverteringen udføres med udgangspunkt i projektbeskrivelse dateret 3. marts 1997, dog således at konverteringen sker til oprindelige danske løvtræsarter, fortrinsvis af lokal proveniens. Afdelingerne overgår til skov med pleje - kategori 2 - efterhånden som konverteringen finder sted. Konverteringen udføres af skovejeren.

Ad kategori 1. urørt skov:

Fredningen skal sikre, at disse skovområder bevares som urørt skov uden nogen form for forstlig udnyttelse, således at træartsfordelingen fortsat kan afspejle de økologiske og jordbundsmæssige forudsætninger. Skoven skal opretholdes ved naturlig foryngelse, døde træer skal lades urørte og nedfaldent træ må ikke fjernes. Inden for en periode af 3 år fra endelig fredningskendelse kan der ske fjernelse af nåletræer og træarter af fremmed proveniens, hvorefter områderne skal henligge uden nogen form for indgreb.

Ad kategori 2. skov med pleje:

Fredningen skal sikre, at løvskovens nuværende, varierede træartsammensætning bevares, dog således at udvalgte træarter kan favoriseres gennem pleje. Skoven skal opretholdes ved naturlig fornyelse, dog kan efterplantning finde sted med planter af oprindelige danske løvtræsarter fortrinsvis af lokal proveniens.

Den eksisterende randbevoksning af gamle bøge på Tofte Bakke kan dog kun genplantes med planter af lokal proveniens.

Ad kategori 3. øvrige skovområder:

Fredningen skal sikre, at driften af disse områder tilrettelægges og udføres, således at den påvirker naturværdierne og de videnskabelige interesser mindst muligt. Der pålægges ikke løvtræsbinding, men ved plantning af løvtræer skal anvendes danske arter fortrinsvist af lokal proveniens.

Ad kategori 4. beskyttede naturtyper, sletter og marker:

kan opdeles i

1) områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, der ikke må omlægges, sprøjtes eller gødes,

2) sletter der ikke må tilplantes, omlægges eller gødes, og

3) sletter og marker, der ikke må tilplantes, men som må omlægges og gødes i hidtidigt omfang.

Delområde 4:

Fredningen skal sikre, at Kællingbjerg klint opretholdes som en kalkklint med en særegen flora, der fremstår synlig uden træbevoksning, og at der fra toppen af klinten opretholdes udsigt over Lille Vildmose. Der skal sikres offentlig adgang til klinten og Kællinghøj.

Til opnåelse af fredningens hoved- og delmål fastsættes følgende

Fredningsbestemmelser:

Delområde 1:

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift:

Delområde 1 må ikke udnyttes til erhvervsformål, der kan have indflydelse på disse områders nuværende tilstand og naturlige udvikling.

På nuværende landbrugs- og skovbrugsarealer inden for zone 1.1 kan den hidtidige drift opretholdes. På matr. nr. 142 a, 145 a, 240, 243, 244 og 246 Mou by, Mou skal dyrkningen dog opgives senest 5 år efter fredningsafgørelsens dato, grøfter og dræn skal afbrydes, og arealerne derefter henligge udyrkede. Arealer i zone 1.1, der ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 kan tilplantes med løvtræer af lokal proveniens.

Arealerne inden for delområdet må ikke gødes og der må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler. Herfra er undtaget arealer, der fortsat kan anvendes til landbrugsdrift. Sløjfning af grøfter og dræn må ikke medføre vandstandshævninger til skade for den lovlige udnyttelse af arealerne, eller påvirke vandafledningen fra naboarealer.

De eksisterende afvandingsforhold for landbrugs- og skovbrugsområder inden for zone 1.1 kan opretholdes.

Terrænændringer, bebyggelse m.v.

Der må ikke foretages terrænændringer, herunder dræning eller grøftning. Den naturlige afstrømning vil kunne søges opretholdt eller genskabt ved sløjfning af grøfter eller anden kunstig afvanding. Der må ikke ske råstofudvinding.

Bebyggelse, tekniske anlæg, master m.v. herunder vindmøller er ikke tilladt, hegn er kun tilladt i forbindelse med landbrugsdrift. Veje og spor må ikke anlægges i forbindelse med driften af arealerne. Der må ikke opstilles campingvogne eller lignende.

Jagt

Jagt på fuglevildt er ikke tilladt på Tofte sø og inden for en afstand af 500 meter fra søen.

Adgang og færdsel

I zone 1.1 og 1.2 kan der på matr.nr. 143 b tilhørende Pindstrup Mosebrug og matr.nr. 1 by, 1 bo og 1 bq tilhørende Aalborg Portland Holding A/S afmærkes enkelte stier for fodgængere, hvor dette ikke er i strid med beskyttelseshensynet. Stierne må ikke befæstes, men skal henligge som trampede stier.

3 holdepladser for biler P1, P2 og P3 kan anlægges i zone 1.2 på matr.nr. 1 bo og 1 by tilhørende Aalborg Portland Holding A/S. Holdepladserne er vist på kortbilag og beskrevet i detailskitser.

Herudover må der ikke anlægges eller tilkøres nye veje og spor i hele delområde 1.

Den private vej syd for Skelgrøft mellem zone 1.1 og 1.2 skal opretholdes som offentlig tilgængelig til fods og cykel.

Motorbådssejlads på Tofte Sø er ikke tilladt, og sejlads i øvrigt kun som tilladt af ejeren og i forbindelse med undersøgelser af flora og fauna samt søens pleje.

Om offentlighedens adgang inden for vildthegnene om Tofte mose og Høstemark mose se under delområde 3.

Delområde 2.

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift.

Delområde 2 må - med de nedenfor nævnte begrænsninger - udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsdrift.

Der må ikke etableres hjortefarme eller lignende.

Inden for det regionale råstofområde, der er udlagt i regionplan 1989-2001 er tørvegravning tilladt i overensstemmelse med opnåede indvindingstilladelser. Fredningen skal således ikke være til hinder for udnyttelsen af tørveforekomsterne inden for råstofområdet.

Zone 2.1 og 2.2 må kun - bortset fra tørvegravning - etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til græsning samt hø- og græsslet. Omlægning må kun ske for at opretholde karakteren af "varige græsmarker" og omlægningsintervallet skal - bortset fra særlige situationer, der nødvendiggør kortere intervaller - være mindst 10 år. Anvendelse af pesticider er ikke tilladt i zone 2.1 og 2.2 bortset fra tilfælde af alvorlige insektangreb til fare for kreaturerne.

Zone 2.1 og 2.2 må alene gødskes til opretholdelse af græsvæksten retningsgivende med 50 kg kvælstof og 30 kg fosfor årligt pr. ha. Der må tilføres kalium, mikronæringsstoffer og kalk til opretholdelse af græsningskvaliteten.

Såfremt der godkendes en plan til naturgenopretning i zone 2.1, jfr. ovenfor under delmål, forudsættes det, at en sådan plan kan indeholde bestemmelser om gødskningsforbud. Hvis der for Vildmosetilsynet opstår mangel på egnede græsningsarealer

til 2000 dyr, vil matr.nr. 1 fo Vildmosegaard, Mou - indtil tørvegravningen er fuldstændig afsluttet - uanset godkendelse af en naturgenopretningsplan kunne anvendes som arealerne i zone 2.2, under forudsætning af, at der ikke ledes gødningsholdigt vand gennem arealer, hvor gødskning efter en sådan plan ikke er tilladt.

Såfremt en naturgenopretningsplan vil medføre, at lodsejere i Birkesøområdet må afgive arealer til vådområder, vil der kunne anvises erstatningsarealer inden for zone 2.2, som derved overføres til zone 2.3.

Jagt

Jagt på fuglevildt er ikke tilladt på arealer i delområde 2, der ligger inden for en afstand af 500 meter fra Tofte sø.

En naturgenopretningsplan for zone 2.1 vil kunne indeholde bestemmelser om forbud mod jagt på fuglevildt.

Adgangs- og færdselsbestemmelser

Statens private vej i Birkesø skal være offentligt tilgængelig. Vejen kan nedlægges som led i oprettelse af sø eller vådområde i Birkesø eller efter fredningsnævnets godkendelse omlægges.

Fredningen respekterer den regionale stirute (Østkyststien), der forløber igennem det fredede område.

Fredningen skal ikke være til hinder for udvidelse af vildthegnet om Høstemark Skov til den del af zone 2.1, der ligger nord for Hegnsvej.

Der henvises i denne forbindelse til bestemmelserne om offentlighedens adgang for så vidt angår delområde 3.

Terrænændringer, dræning, grøftning m.v.

Er tilladt inden for delområde 2 som led i råstofindvindingen, i landbrugsdriften, samt i forbindelse med vejanlæg,

anlæg af rastepladser og lignende.

Arbejderne må dog kun udføres, såfremt det ikke medfører en direkte eller indirekte negativ påvirkning af forholdene i områder af naturvidenskabelig værdi.

Beplantning og hegn

I zone 2.1 må der kun foretages enkelte spredte beplantninger som led i en eventuel naturgenopretning.

I zone 2.2 må der ikke plantes træer og buske. Dog kan godkendes enkelte spredte beplantninger som læ for kreaturerne.

De eksisterende nord-sydgående nåletræshegn mellem matr. nr. 1 ci og 1 bf og et tilsvarende hegn, der findes på den østlige del af matr. nr. 1 bf alle Vildmosegård, Mou, kan ikke genplantes, når de er udtjent.

I zone 2.3 må der ikke plantes træer og buske, herunder hegn. Dog kan der plantes læhegn og bærbuske i den del af zonen, der ligger øst for zone 2.1 og øst for Birkesø.

Der kan etableres de for landbrugsdriften nødvendige, sædvanlige trådhegn.

Bebyggelse, opstilling af tekniske anlæg og andre anlæg, master m.v.

I delområde 2 må der med undtagelse af zone 2.4 ikke opføres ny bebyggelse, tekniske anlæg og andre anlæg, master m.v., herunder vindmøller.

Der må ikke etableres campingpladser.

I zone 2.2 kan der opstilles nødvendige læskure til kreaturerne.

I zone 2.3 må der dog i tilknytning til eksisterende bebyggelse opføres mindre bygningsanlæg, der udgør boligareal eller bygninger, der er nødvendige for ejendommenes er-

hvervsmæssige drift.

Fredningen hindrer ikke, at der i den del af zone 2.3, der ligger øst for Birkesø, etableres nødvendige pumpestationer, men udpumpningen af vand må ikke påvirke vandstanden i nabozonerne 1.3, 1, 4, 2.1 og 2.2 Regulering af vandstandforholdene i zone 2.3 sker efter lovgivningens almindelige regler.

I zone 2.4 må højden af beboelsesbygninger ikke overstige 8,5 meter og højden af driftsbygninger, siloer og lignende må ikke overstige 12,5 meter. I zone 2.4 kan der oprettes museum og overnatningsanlæg for friluftslivet.

Ved bebyggelse syd for de eksisterende hegn ved gårdbebyggelsen på matr. nr. 1 dv og 1 du begge Vildmosegård, Mou, kan der stilles krav om, at der plantes et løvtræhegn 100 meter syd for det nuværende hegn.

Delområde 3 - Skove og sletter

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift:

Urørte skovområder (skovkategori 1) må ikke undergives nogen forstlig eller erhvervsmæssig drift.

Skovområder med pleje (skovkategori 2) må erhvervsmæssigt udnyttes ved plukhugst, der skal tilrettelægges alene ud fra de hensyn, der er nødvendige for at favorisere bestemte træarter gennem plejen.

I øvrige skovområder (skovkategori 3) kan der ske almindelig forstmæssig og erhvervsmæssig drift, dog med hensyntagen til bevarelsen af flora og fauna og med hensyntagen til, at driften ikke medfører skadevirkninger for skovområder i kategori 2 og 1 eller beskyttede naturtyper.

Der må ikke foretages tilplantning til indskrænkning af de åbne sletter eller marker under kategori 4.

Der må ikke gødes eller anvendes kemiske bekæmpelsesmidler, dog må sletter til omlægning og markarealer gødskes, og der

kan foretages kemisk bekæmpelse af angreb af insekter og mus på bøgeplantninger.

Jagt og opretholdelse af vildtarter:

Skovejerne i delområde 3 er pligtige at opretholde større levedygtige bestande af vildsvin i Tofte skov og af den oprindelige, jydske kronhjortestamme i Tofte skov og Høstemark skov. I Tofte skov skal skovejeren opretholde en forårsbestand på mellem 200-400 krondyr af den nuværende, jydske stamme og mellem 50-150 vildsvin. I Høstemark skov skal skovejeren opretholde en forårsbestand på mellem 100 og 300 krondyr af den nuværende, jydske stamme. Nødvendig genindførelse af kronvildt og udsættelse af nye dyrearter kan kun ske med Fredningsnævnets tilladelse efter samråd med Skov- og Naturstyrelsen. Det skal kunne påvises, at nye dyrearter naturligt hører til i området. I Høstemark skov kan der udsættes vildsvin fra stammen i Tofte skov. Såfremt de nævnte dyrebestande viser sig at blive en belastning for skoven eller sletterne, vil der kunne kræves reduktioner. Uenighed mellem lodsejeren og tilsynsmyndigheden afgøres af fredningsnævnet.

Terrænændringer, dræning, grøftning m.v.:

Terrænændringer er alene tilladt inden for skovkategori 3, øvrige skovområder, som led i skovområdernes forstlige udnyttelse, og kun såfremt ændringerne ikke medfører en direkte eller indirekte negativ påvirkning af forholdene i områder af naturvidenskabelig værdi. På kortbilaget er angivet grøfter, der skal lades urørte eller lukkes, og grøfter som kan oprenses.

Bebyggelse, opstilling af tekniske anlæg og andre anlæg master m.v.:

I delområde 3 må der i tilknytning til eksisterende bebyggelse opføres mindre bygningsanlæg, der udgør boligareal eller bygninger, der er nødvendige for områdernes erhvervsmæssige drift. Desuden kan der spredt i området opføres foderhuse for dyrebestanden.

Beplantning og hegn.

De ydre hegn, der omkranser Høstemark og Tofte skove og moser, vedligeholdes af ejerne på forsvarlig vis med en højde på ca. 2 meter. Langs hegnene kan der i zone 3.1 og 3.2 plantes et 7-10 m bredt levende hegn, der skal vanskeliggøre krybskytteri. Dette hegn må i nødvendigt omfang indeholde nåletræ. Inden for delområde 3 kan der opstilles midlertidige trådhegn omkring nyplantninger, og omkring arealer hvor selvforyngelse skal finde sted i henhold til fredningsbestemmelserne og som led i naturpleje. De enkelte hegninger må ikke omfatte arealer over 5 ha, og der skal mellem disse være så stor afstand, at dyrenes frie færden ikke hindres. En eventuel udstykning i flere ejendomme af områderne 3.1 og 3.2 må ikke hindre dyrenes frie færden inden for hele zone 3.1 og 3.2.

Adgang og færdsel:

Området inden for nuværende vildthegn omkring Tofte skov og mose og Høstemark skov og mose er ikke åbent for offentligheden. Fredningen skal ikke være til hinder for, at et areal syd for Høstemark skov nord for Hegnsvej ved erhvervelse inddrages under hegningen. Som følge af, at offentligheden er udelukket fra områderne, har skovejerne pligt til hver at acceptere mindst 15 guidede ekskursioner om året i delområderne 3.1 og 3.2 - uden for perioden 1. august til 1. marts. Guidningen foreståes af ejeren, eller hvem han måtte bemyndige dertil, og der føres en protokol over de afholdte ture med angivelse af deltagerantal og varighed. Skovejeren er berettiget til at opkræve en betaling for ekskursionerne. Denne betaling skal svare til skovejerens forøgede omkostninger ved at forestå disse ekskursioner. Den maximale betaling, skovejeren er berettiget til at opkræve pr. ekskursion, fastsættes for et år ad gangen af Amtsrådet på grundlag af budgettal indleveret af skovejeren. Såfremt der ikke mellem skovejeren og tilsynsmyndigheden kan opnås enighed om betalingens størrelse, afgøres spørgsmålet af Fredningsnævnet. Såfremt ekskursionerne får et sådant omfang, at fredningens formål truES, kan Fredningsnævnet efter en indhentet udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen fastsætte en øvre grænse for omfanget

af de guidede ekskursioner. Inden for vildthegnene skal naturhistoriske og videnskabelige undersøgelser med fredningsmyndighedernes godkendelse kunne foretages - uden betaling og uden hensyn til ovennævnte begrænsninger - efter aftale med ejerne.

Delområde 4 - Kællingbjerg

Erhvervsmæssig udnyttelse og drift

Med de nedenfor nævnte undtagelser må delområdet anvendes til landbrugsdrift.

Langs den øverste kant af Kællingbjerg Klint udlægges over matr.nr. 1 d, 1 k og 1 g (alle Sigsgaard, Nr. Kongerslev) en 2 m dyrkningsfri bræmme, mellem punkterne x - y på kortet. Bræmmen føres vest om Kællingbjerg Høj. Bræmmen skal hindre nedskridning af dyrkningsjord og delvis anvendes til offentlig sti. På matr.nr. 1 d langs det sydlige skel udlægges ligeledes en 2 m dyrkningsfri bræmme, f-g, til offentlig sti, der i nødvendigt omfang kan forstærkes med grus. På matr.nr. 1 d ved det vestlige skel kan af amtet anlægges en parkeringsplads på ca. 400 kvadratmeter.

Bræmmen ved Kællingbjergs Klint øverste kant, hele klintskrænten og det fredede areal ved skræntfoden må ikke dyrkes, sprøjtes og gødes.

Kællingbjerg Klint og klintfoden kan afgræsses i begrænset omfang, når det sker som pleje. Græsningstrykket skal tilpasses således, at klintens stabilitet og urtevækst bevares.

Adgang og færdsel

Bræmmerne x-y og f-g er offentligt tilgængelige til fods. Parkeringspladsen kan anvendes af offentligheden. Tilkørslen - der er sikret uden for fredningen - sker over indkørslen til matr.nr. 1 a.

Kællingbjerg Klint må ikke betrædes af offentligheden. Dog kan en offentligt tilgængelig tampet sti ned over klinten til

klintfoden afmærkes. Stiforløbet er vist på fredningskortet.

Bebyggelse, opstilling af tekniske anlæg og andre anlæg, master m.v.

Der må ikke opføres bebyggelse, vindmøller, master og tekniske anlæg inden for delområde 4.

Beplantning og hegn m.v.

Der må ikke plantes træer eller buske, herunder hegn inden for delområde 4.

Fund af kalkminer og lignende kulturspor i klinten kan udgraves og restaureres.

G E N E R E L L E F R E D N I N G S B E S T E M M E L S E R

Terrænarbejder

Fredningen hindrer ikke, at der på eksisterende veje udføres nødvendige arbejder i form af vedligeholdelse, udvidelser og lignende.

Beplantninger og hegn m.v.

Hvor beplantninger er tilladt i henhold til fredningsbestemmelserne herunder som læhegn, skal disse udføres med oprindeligt danske løvtræsarter.

Der kan opsættes informationstavler i det fredede område.

Forurening og affaldsdeponering

Der må ikke tilledes spildevand eller etableres udløb fra drænsystemer, grøfter eller lignende til områder af videnskabelig værdi.

Der må ikke deponeres affald eller lignende inden for det fredede område, bortset fra naturligt affald fra lovlig erhvervsmæssig drift.

Naturpleje og naturgenopretning

De fredede arealer skal kunne plejes.

Bestemmelser for pleje af de fredede arealer i overensstemmelse med fredningens indhold fastsættes i en drifts- og plejeplan for hele det fredede område. Planen har til formål at angive bestemmelser for, hvorledes den ønskede naturmæssige tilstand og udvikling understøttes og opretholdes. Planens generelle plejebestemmelser for de enkelte områder skal af tilsynsmyndigheden forhandles med lodsejerne i området og skal godkendes af fredningsnævnet.

Nordjyllands amt har ret til uden udgift for vedkommende ejer at lade udføre plejearbejder i henhold til planen på de fredede arealer. Der kan som led i plejen udsættes kreaturer til afgræsning, eller der kan ske fjernelse af selvsåede træer og buske, uanset om selvsåningen er sket før fredningen. Plejen kan foretages ved hugst, slåning, afgræsning eller andre foranstaltninger til opfyldelse af fredningens formål.

Plejearbejder kan først udføres, efter at der er givet arealets ejer mulighed for inden 4 uger at forlange spørgsmålet forelagt fredningsnævnet, eller at tilkendegive at han selv ønsker at udføre arbejdet inden 1 år.

Når amtet som led i plejen foretager rydning af større værdier af træ, som ejeren af arealet ikke selv har skovet, tilfalder træet amtet, i det omfang det er nødvendigt til dækning af omkostningerne ved skovningen beregnet efter laveste akkordsats. Det træ, der fremkommer ved amtets plejearbejder

i øvrigt, tilfalder ejeren af det pågældende areal, såfremt ejeren fjerner træet inden en af amtet fastsat frist, og ellers amtet. Ejeren af arealet kan ikke stille krav om opskæring, sammenbæring og kørsel til fast vej.

Områder af naturvidenskabelig værdi

Følgende områder skal sikres som områder af naturvidenskabelig værdi:

Delområde 1: Zone 1.1, 1.2, 1.3 og 1.4.

Delområde 3: Kategori 1, urørt skov, og kategori 2, skov med pleje samt de beskyttede naturtyper.

Områderne skal sikres som naturvidenskabelige referenceområder, hvor det vil være muligt at følge mosernes og skovenes naturlige udvikling.

Naturvidenskabelige undersøgelser

Såfremt videnskabelige undersøgelser medfører, at ejeren mister værdier, der ellers kunne være udnytte erhvervsmæssigt, har ejeren ret til at forlange dækning for de herved mistede indtægter. Beløbet erstattes af undersøgeren. Kan der ikke opnås enighed om beløbets størrelse, kan spørgsmålet forelægges fredningsnævnet til afgørelse.

Dispensationer

Dispensation fra bestemmelserne kan meddeles af fredningsnævnet, hvis det ansøgte ikke vil stride imod fredningens formål, jfr naturbeskyttelseslovens § 50.

Såfrmt der opstår uenighed mellem lodsejere og Nordjyllands amt som tilsynsmyndighed om fredningens indhold, forelægges sagen for fredningsnævnet, der træffer afgørelse.

Ved spørgsmål om afvigelser, der har naturvidenskabelig betydning, indhentes så vidt muligt udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen.

Afgørelsen tinglyses på de på side 32 og 33 nævnte matrikelnumre.

Afgørelsen forelægges Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42.

Klagevejledning:

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens § 43, jfr. § 87, stk. 1, inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1160 København.

Klageberettigede er ejere og brugere af de berørte ejendomme, statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af afgørelsen, enhver der har givet møde for nævnet under sagen eller fremsat ønske om underretning, samt organisationer, der må antages at have en væsentlig interesse i sagen.

Holger L. Holm

Eivind Haslund

Marianne Borch

Stig Juhl Christensen

Sortsøe Jensen

Fredning af Lille Vildmose FS 2/92

Bilag:

Ejendomsfortegnelse

Planforskrifter for Høstemark Skov

Planforskrifter for Tofte Skov

Arealopgørelse for Tofte Skov

Lille Vildmose - Ejendomsfortegnelse

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkn
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
1	Pindstrup Mosebrug A/S Fabriksvej 2 Pindstrup 8550 Ryomgård se lb.nr. 88 og 118	143b Mou by, Mou 1ep Vildmosegård, Mou 1do 1eø 1ds 1ec 1dø 1dt 1gm og 1cy	37,90 207,90 3,90 4,10 109,40 0,70 0,70 13,00 29,70 3,00 410,3	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1			28,40 28,40		
2	Niels Chr. Just Lillevordevej 10 Gudum 9280 Storvordet	del af 198 Mou By, Mou del af 197 del af 134c del af 157 og del af 244 smst.	3,50 3,30 3,10 0,07 1,00 10,97	1 1 1 1 1			 2,60 0,04 2,64		
3	Carsten Kragelund Karen Palsgårds Vej 14 Sejlflod 9280 Storvorde	del af 137e og del af 89 smst.	1,30 6,20 7,50	1 1			1,30 6,20 7,50		landbrug do
4	Knud Østergaard Aagade 76 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 212bk smst.	1,00	1			1,00		
5	Leif Kragh Jensen Kærvej 7 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 212b og del af 212br smst.	0,60 0,50 1,10	1 1			0,58 0,49 1,07		landbrug
6	Frede Klitgaard Kærvej 9 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 85b smst.	1,40	1			1,20		landbrug
7*	John Thyge Thygesen Kærgårdsvej 4 9280 Storvorde	del af 133e og del af 133d smst.	2,20 0,40 2,60	1 1			1,80 0,30 2,10		landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
8*	Leif Kragh Jensen Kærvej 7 9280 Storvorde	del af 80 Mou by, Mou og del af 146b smst.	0,50 1,30 1,80	1 1			0,40 1,00 1,40		landbrug do
9	Niels Erik Albrektsen Øster Vase 16 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 133b og del af 142b smst.	0,60 0,70 1,30	1 1			0,50 0,65 1,15		landbrug do
10	Edel Jensen Ålykkevej 4 Gudumlund 9280 Storvorde	del af 102d og del af 101c smst.	1,20 1,20 2,40	1 1			1,80		
11	Ole G.Nielsen Vestermarksvej 15 9280 Storvorde	del af 214b smst.	2,40	1			1,90		landbrug
12	Jørgen Peder Johansen Kærsholmvej 44 Mou 9280 Storvorde	del af 216f smst.	1,20	1			0,90		landbrug
13	John Chr. J. Nielsen Vester Vase 15 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 216d smst	0,40	1			0,20		landbrug
14A*	O. Dyrman Nielsen Vester Vase 24 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 138d del af 138e og del af 138f smst.	1,10 0,30 0,50 1,90	1 1 1			1,40		landbrug do do
14B*	E. Dyrman Nielsen Vester Vase 24 Gudumholm 9280'Storvorde	del af 142e smst.	0,60	1			0,40		landbrug
15	Kristian Hejlesen Jacobsen Vester Vase 26 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 138c smst.	1,10	1			0,90		landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
16	Kresten Kjeldsen Ladefoged ~~Fællodparken 16~~ Blokengen 5. Gudumholm 9280 Storvorde	del af 146a Mou by, Mou	1,60	1			1,30		
17*	Bo Larsen Vester Vase 2 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 136c smst.	0,50	1			0,40		landbrug
18	Palle Gregers Nielsen Øster Vase 32 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 145d smst.	0,60	1			0,56		landbrug
19	Gunnar Kristian Hjelm Vester Vase 7 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 145b smst.	0,40	1			0,36		landbrug
20*	Svend Kragelund Christensen Egensevej 184 Mou 9280 Storvorde	del af 142d smst.	0,80	1			0,70		landbrug
21	Erik Hassing Mosevejen 10 Mou 9280 Storvorde	del af 110a og del af 117b smst.	1,20 0,60 1,80	1 1			0,90 0,40 1,30		landbrug do
22	Hertha Skøtt Blokengen 2 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 96b og 152b smst.	0,90 0,20 1,10	1 1			0,70 0,10 0,80		
23*	Bjarne Kjærgaard Kærsholmvej 42 Mou 9280 Storvorde	del af 95b smst.	1,20	2			0,80		landbrug
24	Kim Larsen Mosevejen 12 Mou 9280 Storvorde	118b del af 147a og del af 144e smst.	0,40 2,10 0,50 3,00	1 1 1			2,40		landbrug do do

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
25*	Anders Overgaard Jensen Skolestien 1 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 116b Mou by, Mou	3,60	3			3,00		landbrug
26	Carlo Pallesen Klarurpvej 23 9270 Klarup	97b smst.	0,20	1			0,27		
27	Lars Peter Kragh se lb. nr. 41 og 54	del af 108b og del af fælles lod 228 smst. (se lb.nr.54)	1,40	1			1,10		landbrug
28	Jens Chr. Gribe Nielsen Øster Vase 29 Kærsholm 9280 Storvorde	del af 104 smst.	0,60	1			0,56		landbrug
29	Hans Flou Dokkedalvej 37 Mou 9280 Storvorde	del af 103b smst.	0,08	1			0,08		
30	Flemming Broen Nielsen Vesterskov 12 Mou 9280 Storvorde	del af 222 smst.	0,01	1			0,01		landbrug
31*	Søren Dyrman Nielsen Øster Vase 17 9280 Storvorde	del af 105b smst.	0,20	1			0,20		landbrug
32	Holger Nielsen Dokkedalvej 38 Mou 9280 Storvorde	del af 140 smst.	0,10	1			0,10		
33	Sejlflod Kommune Stationsvej 5 9280Storvorde	del af 125 smst. og 4g Dokkedal By, Mou	0,20 8,50 8,70	1 1			0,20		landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
34	Henning Aa. Pedersen Mosevejen 2 Mou 9280 Storvorde	del af 124a Mou By, Mou del af 92 og del af 15k smst.	1,40 5,00 4,80 11,20	1 3 1			1,20 2,70 4,40 8,30		landbrug do do
35	FrantsHenrik Krebs Søndre Skovvej 5 9000 Aalborg	del af 144b smst.	1,50	1			0,90		landbrug
36*	Taus Adamsen Thorsbrovej 18 9280 Storvorde	del af 114c del af 114f og del af 94c smst.	0,90 0,90 0,80 2,60	1 1 1			0,10 0,10 0,20 0,40		
37*	Henning Madsen Aagade 17 Mou 9280 Storvorde	del af 411 smst.	1,70	1			1,60		landbrug
38	Niels Jensen Melgaard Mosevejen 5 Mou 9280 Storvorde	del af 180 smst.	0,08	1			0,04		
39	Mou Kirkekasse v/Else Nielsen Kystvejen 232 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 70bf og del af 70a smst.	4,60 6,30 10,90	1 1			4,60 6,30 10,90		
40*	Mou Sogns Jagtforening Mosevejen 18 Mou 9280 Storvorde se lb.nr. 42	199 smst.	2,30	1			2,30		
41	Lars Peter Kragh Kærsholmvej 37 Mou 9280 Storvorde se lb.nr. 27 og 54	del af 102c smst.	3,50	1			3.10		landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
42*	Mou Sogns Jagtforening Mosevejen 18 Mou 9280 Storvorde se lb.nr. 40	del af 101d Mou by, Mou del af 114b	3,40 2,20 5,60	1 1			3,40 2,20 5,60		
43	Sigurd Thyrrestrup Kærsholmvej 32 Mou 9280 Storvorde	del af 202 smst.	2,20	1			1,90		landbrug
44*	Frank Hermansen Hjortevej 2 9280 Storvorde	1fp Høstemark Hgd. Mou	0,50	1			0,50		landbrug
45*	Søren Birk Nielsen Møllegårdsvej 1 Mou 9280 Storvorde	del af 133a Mou By Sogn del af 146c del af 134a smst.	10,30 1,90 1,80 14,00	1 1 1			9,50 1,60 1,50 12,60		landbrug do do
46*	Jens Levisen Kærsholmvej 33 Mou 9280 Storvorde	del af 136a smst.	3,50	1			1,80 1,70 3,50		landbrug do
47	Erik Sørensen Gl. Egensevej 24 Mou 9280 Storvorde se lb.nr. 49	del af 147c del af 255 smst.	1,70 0,40 2,10	1 1			1,70 0,40 2,10		landbrug do
48*	Inge Charlotte Jensen Kærsholmvej 48 Mou 9280 Storvorde	del af 138g smst.	3,40	1			3,00		landbrug
49*	Ejere: Ninni Hindal Dokkedalvej 4 Mou 9280 Storvorde	211 smst.	7,70	1			6,30		

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
49 forts.	Cilius E. Thomsen Dokkedalvej 6 Mou 9280 Storvorde								
*	Bjarne Frimodt Konning Dokkedalvej 9 Mou 92870 Storvorde								
	Jens Ladefoged Jensen Gl. Egensevej 12 Mou 9280 Storvorde								
*	Marianne Korsgaard Nielsen Gl. Egensevej 14 Mou 9280 Storvorde								
*	Boet efter Inger L. R. Johansen Gl. Egensevej 16 Mou 9280 Storvorde								
	Erik Sørensen se lb. nr. 47								
	Erik Sørensen Gl. Egensevej 26A Mou 9280 Storvorde								
*	Claus Hansen Gl. Egensevej 42 Mou 9280 Storvorde								
*	Claus Christensen Ladefogedvej 2 Mou 9280 Storvorde								

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
49 forts.	ICU Institut for personlig udvikling Præstevangen 9280 Storvordfe	Del af fælleslod 211 Mou By, Mou							
*	Bitten F. Kristiansen Skomagerstien 3 9280 Storvorde								
	Anders B. Nielsen Slotsvej 2 9280 Storvorde								
	Erling Korsgaard Slotsvej 006 9280 Storvorde								
	Metler K. Johansen Slotsvej 10 9280 Storvorde								
*	Ib Kragelund Pedersen Toften 4 9280 Storvorde								
*	Ib Richard Treumer Aalborgvej 4 Mou 9280 Storvorde								
	Kristian Bøgsted Aalborgvej 20 Mou 9280 Storvorde								
*	Boet efter Sofie Marie Larsen Aalborgvej 14 Mou 9280 Storvorde								
*	John Roger Poulsen Aalborgvej 30 Mou 9280 Storvorde								

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
49 forts.	Børge A. Christensen Kærsholmvej 4 Mou 9280 Storvorde	Del af fælleslod 211 Mou by, Mou							
	Joka Biler I/S Aalborgvej 16A Mou 9280 Storvorde								
50	Henning Madsen Aagade 17 Gudumholm 9280 Storvorde	del af 209a smst.	1,00	1			1,00		landbrug
51	Kaj P. Langeland Fjordvej 11 Mou 9280 Storvorde	del af 139a smst.	0,90	1			0,90		landbrug
52	Jens Chr. Kaasing Kærsholmvej 30 Mou 9280 Storvorde	del af 143a smst.	1,90	1			1,90		landbrug
53*	Bent Pedersen Petershøjvej 5 Mou 9280 Storvorde	del af 142a smst.	3,60	1					landbrug
54	Ejere: Lars Peter Kragh se lb.nr. 27 og 41	del af fælleslod 228 smst.	1,80	1			1,80		
	Aksel Chr. A. Otte Kærsholmvej 36 9280 Storvorde								
	Tom Brian Larsen se lb.nr. 68								
55	Gerda Jørgensen Vesterskov 12 Mou 9280 Storvorde	del af 217a smst	1,80	1			1,80		

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
56	Alfred S. Christensen Aalborgvej 89 Mou 9280 Storvorde	del af 215a Mou by, Mou	1,80	1			1,80		landbrug
57	Lone Christensen Egensevej 194 Mou 9280 Storvorde	del af 216a	1,70	1			1,70		
58	Svend Christensen Dokkedalvej 30 Mou 9280 Storvorde	del af 214c smst. del af 1e Høstemark Hgd, Mou del af 1u smst.	1,70 0,90 4,20 6,80	1 1 1			1,70 0,90 2,60		landbrug do do
59*	Sofie Raben Hedevej 13 9280 Storvorde	del af 213c Mou By, Mou	1,70	1			1,70		landbrug
60	Kaj Hansen Ny Høstemarkvej 24 Mou 9280 Storvorde	del af 212by smst .	1,50	1			1,50		
61	Per Møller Kaasing Gl. Høstemarkvej 19 Mou 9280 Storvorde	del af 127b smst.	1,90	1			1,90		landbrug
62	Niels Knudsen Skovridervej 4 Mou 9280 Storvorde	del af 240 smst. og del af 1bs Høstemark Hgd, Mou	2,80 2,30 5,10	1 1			0,80 0,90 1,70		landbrug do
63*	Bjarne Kjærgaard Kærsholmvej 92 Mou 9280 Storvorde	del af 243 Mou By, Mou	0,50	1					landbrug
64*	Søren Gosvig Kærsholmvej 31 Mou 9280 Storvorde	del af 246 smst.	2,40	1					landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
65	Arne Landbo Hedevej 3 Mou 9280 Storvorde	del af 251 Mou By, Mou	0,90	1			0,90		landbrug
66*	Carl Sigurd Grøndahl Dokkedalvej 32 Mou 9280 Storvorde	del af 253 smst.	0,90	1			0,90		landbrug
67*	Frede Dorph Møller Christen- sen Lergravene 1 Mou 9280 Storvorde	del af 256 del af 258 og del af 259 smst.	0,90 0,40 0,40 1,70	1 1 1			0,90 0,40 0,40 1,70		landbrug do do
68	Tom Brian Larsen Lergravene 4 Mou 9280 Storvorde se lb.nr. 54	del af 260 og del af fælleslod 228 smst.	0,80	1			0,80		landbrug
69	Povl Sørensen Aalborgvej 62 Mou 9280 Storvorde	del af 262 smst.	0,80	1			0,90		landbrug
70	Niels Johan Kjeldgaard Søren Juuls Vej 10 Mou 9280 Storvorde	del af 1d Høstemark Hgd. Mou	0,80	1			0,80		landbrug
71*	Ole Kjærgaard Simonsen Aalborgvej 81 9280 Storvorde	del af 1g smst.	0,40	1			0,40		landbrug
72	Christian Jensen Mosbrovej 4 Mou 9280 Storvorde	del af 1z smst.	2,90	1					landbrug
73	Poul Richar Nielsen Ny Høstemarkvej 23 Mou 9280 Storvorde	del af 1da smst.	8,00	3			3,80		landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
74	Gerda Grimm Egensevej 196 Egense 9280 Storvorde	1df Høstemark Hgd, Mou	0,80	1			0,80		landbrug
75	Svend Rudolf Andersen Kystvej 32 Egense 9280 Storvorde	1de smst.	0,90	1			0,90		
76*	Per Møller Kaasing Gl. Høstemarkvej 19 Mou 9280 Storvorde	del af 1cf smst.	0,90	1					landbrug
77*	Egon Johan Krebs Ny Høstemarkvej 34 Mou 9280 Storvorde	del af 1bu smst.	1,70	1					landbrug
78	udgået								
79	Aage V. Jensen Charity Foundations v/adv. Leif Skov Kampmannsgade 1, 6. 1604 København V	del af 1a smst. og 1bi Vildmosegård, Mou	499,00 65,80 564,80	1 1		sk. 88,40 sk. 30,60	106,00 36,50 142,50	i delomr. 1.3 141,29 i delomr. 3.1 52,69 193,98	landbrug, fredskov do
80	udgået								
81	Kirsten Bisgaard Dahl Kystvej 132 Dokkedal 9280 Storvorde	32 Dokkedal By, Mou	11,60	1		sk. 9,20			landbrug
82	Frank Bøgh Christensen Fællesvej 3 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 8u smst.	18,50	1		sk. 2,20			landbrug
83	Henrik Nymark Nielsen Kystvej 162 Dokkedal 9280 Storvorde se lb.nr. 89	del af 8y smst.	18,50	1					landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
84	Karl Thomsen Fællesvej 7 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 2ak Dokkedal By. Mou og 3 h smst.	19,60 0,70 20,30	1 1					landbrug
85*	Hans Aage Pedersen Kystvej 136 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 2am og del af 1b smst.	2,10 7,40 9,50	1 1					landbrug do
86	Elmer Haslund Kystvej 138 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 5a smst.	7,70	1					landbrug
87*	Hanne F. Andersen Kystvej 125 Dokkedal 9280 Storvorde	1dq Vildmosegård, Mou	5,50	1					landbrug
88*	Pindstrup Mosebrug A/S Fabriksvej 2 Pindstrup 8550 Ryomgård se lb.nr. 1 og 118	1dm Vildmosegård, Mou 1eg og 1fc smst.	13,00 22,00 18,00 53,00	1 1 1					landbrug do do
89	Henrik Nymark Nielsen Kystvej 162 Dokkedal 9280 Storvorde se lb.nr. 83	1di Vildmosegård, Mou 1dh og 1dg smst.	5,00 4,10 6,71 15,81	1 1 1					landbrug do do
90	udgået								
91	udgået								
92	udgået								
93	Leon Jensen Møllesøvej 16 Dokkedal 9280 Storvorde	1df smst.	4,00	1					landbrug
94	udgået								

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
95	udgået								
96	udgået								
97*	Ole Hybertz Nielsen Birkesøvej 7 Dokkedal 9280 Storvorde	1fu Vildmosegård, Mou 1cn og 1fk smst.	21,70 25,80 8,70 56,20	2 1 1					landbrug do do
98	udgået								
99*	Lars Tim Jespersen Birkesøvej 2 Dokkedal 9280 Storvorde	1da smst.	1,40	1					landbrug
100*	Kim Christesnen Møllesøvej 19 Dokkedal 9280 Storvorde	1db 1dc og 1fl smst.	20,70 21,20 16,00 57,90	1 1 1	sø. 1,60				landbrug do do
101*	Sten Ole Frederiksen Møllesøvej 15 Dokkedal 9280 Storvorde	1dd smst.	6,30	1					landbrug
102'	Anette Larsen Møllesøvej 13 Dokkedal 9280 Storvorde	1de smst.	5,80	1					landbrug
103*	Ib Ulrich Aunsager Kystvej 216 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 1gr og del af 1fs smst.	21,20 17,60 38,80	1 1					landbrug do
104*	Poul Vilhelm Tonnisen Kystvej 220 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 1cf smst.	18,10	1					landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
105*	Gert Hassing Nielsen Kystvej 224 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 1ft Vildmosegård, Mou og del af 1cd smst.	18,20 18,00 36,20	1 1					landbrug do
106*	Kurt Gunnar Nielsen Haverslevvej 5a Rold 9510 Arden	del af 1cb smst.	17,60	1					landbrug
107	udgået								
108	Ejner Dalum Birkesøvej 5 Dokkedal 9280 Storvorde	1gk 1en 1em og 1dv smst.	15,90 3,00 5,00 25,40 49,30	1 1 1 1					landbrug do do do
109*	Elisabeth Lund Pedersen Kystvej 230 Dokkedal 9280 Storvorde	del af 1bæ 1fx og 1eo smst.	22,00 20,90 3,00 45,90	1 1		sk. 2,30 sk. 7,30			landbrug do do
110	Karsten V. Bach Birkesøvej 3 Dokkedal 9280 Storvorde	1du smst.	25,20	1					landbrug
111	Kim Hjort Christensen Birkesøvej 9 Dokkedal 9280 Storvorde	1co og 1fh smst.	21,10 9,50 30,60	1 1					landbrug do
112	Aksel Hybertz Nielsen Birkesøvej 11 Dokkedal 9280 Storvorde	1cp smst.	20,60	1					landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
113* 114	Strukturdirektoratet Allégade 24 6270 Tønder	1cq Vildmosegård, Mou (oprindl lb. nr. 113) 1gq (oprindl. lb. nr. 114) 1cr - 1ek - 1fm - 1fg - 1ee - 1fe - 1cs - 1cl - 1bf (oprindelig lb nr. 115) 1gl - 1fo - og 1ci - smst.	20,70 19,30 1,80 21,50 7,00 9,20 91,60 4,80 2,00 15,60 469,70 0,20 79,40 262,60 1005,40	1 1 1 1 1 1 2 1 1 1 8 1 1 2	å. 0,30 å. 6,80 sø 25,90 sø alt	sk. 1,70 sk. 4,40 sk. 17,20			landbrug do do do do do do
115*	Skov- og Naturstyrelsen Haraldsgade 53 2100 København Ø	1fi og 1gt smst. (fra 1bf)	9,60 74,40 84,00	1 1					
116	A/S Aalborg Portland Rørdalsvej 44 9220 Aalborg Ø	1by og del af 1bo smst.	269,40 126,50 395,90	1 1		sk. 44,50 sk. 37,40			
117*	Henrik Winther Svendsen Sigsgårdsvej 93 Nr. Kongerslev 9293 Kongerslev se lb.nr. 132	1ck smst.	116,50	1		sk. 42,90			landbrug
118	Pindstrup Mosebrug A/S Fabriksvej 2 Pindstrup 8550 Ryomgård se lb.nr. 1 og 88	5 smst.	8,10	1					
119	Anders Bager Byvej 17 8654 Bryrup	1ct smst.	2,50	1		sk. alt			landbrug
120*	Eli O. Jensen Gartnervænget 16 9293 Kongerslev	1cu smst.	2,00	1		sk. alt			landbrug

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
121*	Kongstedlund Gods Aps Arne Thomsen Nøvlingvej 195 9260 Gistrup	1cm Vildmosegård, Mou	19,20	1	å. 2,60	sk. 5,70			landbrug
122	Villy Juul Thomsen Kongstedlundvej 13 Smidie 9574 Bælum	1cx og 1cæ smst.	2,00 4,00 6,00	1 1	sø 0,80	sk. 0,10			landbrug do
123	Villy Kristensen Møllesøvej 28 Dokkedal 9280 Storvorde	1ei og 1eh smst.	26,80 22,00 48,80	1 1					landbrug do
124*	Peter S. Larsen Møllesøvej 20 Dokkedal 9280 Storvorde	1dæ 1ff og 1fn smst.	86,10 18,00 1,10 105,20	2 1 1					landbrug do
125	Charles H. Thomsens dødsbo Doris Thomsen Møllesøvej 18 9280 Storvorde	1dy smst.	0,50	1					
126	Elna Olesen Møllesøvej 11 Dokkedal 9280 Storvorde	1dx smst.	0,60	1					
127*	Jesper Als Tonnisen Møllesøvej 30 Dokkedal 9280 Storvorde	1 ea og 1gc smst.	0,90 18,70 19,60	1 1					landbrug do
128*	Tinna Thorup Knudsen Møllesøvej 32 Dokkedal 9280 Storvorde	1eb smst.	0,90	1					
129	Peter L. Nielsen og Mona Sørensen Møllesøvej 36 Dokkedal 9280 Storvorde	1ed smst.	0,80	1					

Lb.nr.	Ejer * Ny ejer og/eller ny arealfordeling	Matr.nr. Ejerlav	Ønskes fredet		Heraf omfattet af naturfredningslovens bestemmelser om:				Bemærkninger
			Ca. ha	antal lodder	bygge- og beskyttelseslinier strand,sø/å og fortidsminder § 46, 47a og 53 ca ha	bygge- og beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser § 47 og 47b ca ha	vådområder heder og strandenge § 43, 43a og 43b ca ha		
					naturbeskyttelseslov § 15,16 og 18	naturbeskyttelseslov §17 og 19		naturbeskyttelseslov § 3	
130	A/S Forsikringsselskabet Codan Gl. Kongevej 60 1899 Frederiksberg C	1aVildmosegård, Mou 1d Knarmougård, Mou 1b 1c og 1a smst. del af 1 Tofteskov, Als 7i Ll. Brøndum By, Bælum 8g smst.	2234,40 231,40 9,00 44,40 59,70 1468,70 0,60 0,50 4048,70	1 3 1 1 1 1 1 1	sø. 47,80 å. 108,30 å. alt å. alt	sk. 282,80 sk. 143,70 sk. 0,40 sk. 4,00 sk. 13,60 sk. 497,10	2939,0	I delomr.1.4: 2565,11 I delomr.3.2: 447,43 3012,54	fredskov do
131	Thyge Thygesen Sigsgårdsvej 33 Nr. Kongerslev 9293 Kongerslev	del af 1g Sigsgård, Nr. Kongerslev del af 1r og del af 1s smst.	3,40 3,80 3,70 10,90	1 1 1					landblug do do
132	Henrik Winther Svendsen Sigsgårdsvej 93 Nr. Kongerslev 9293 Kongerslev se lb.nr. 117	del af 1k smst.	10,90	3	f. 0,20				landbrug
133	Ejner D. Poulsen Sigsgårdsvej 25 Nr. Kongerslev 9293 Kongerlsev	del af 1d smst.	17,60	1	f. 3,10			(1,50) Kællingbjerg skrænt 2,50 overdrev	
134	Udgået								
	I ALT		7645,75						

Total arealopgørelse

Det samlede areal, der foreslås fredet udgør ca 7.646 ha. Arealet fordeler sig over et område på ca 15 km fra nord til syd og ca 5 km fra øst til vest.

Arealerne fordeler sig således på de enkelte delområder:

1.	Uopdyrkede mosearealer			3.331,7 ha
	1.1	Porsemosen	229,7 ha	
	1.2.	Portlandmosen	395,9 -	
	1.3	Høstemark mose	141,0 -	
	1.4	Tofte mose	2.565,1 -	
2.	Opdyrkede mosearealer			2.366,6 -
	2.1	Naturgenopretningszonen	904,1 ha	
	2.2	Græsningszonen	377,6 -	
	2.3	Landbrugszonen	906,5 -	
	2.4	Møllesøzonen	178,4 -	
3.	Skov			1.907,6 -
	3.1	Høstemark skov	424,0 ha	
	3.2	Tofte skov	1.483,6 -	
4.	Kællingbjerg			39,9 -
	4.	Kællingbjerg	39,9 ha	

Samlet fredet areal ca 7.645,8 ha

Planforskrifter for Høstemark Skov

Marts 1999

Afd.	Ltr.	Areal ha	Nuværende arealanvendelse		Fremtidig arealanvendelse		Kategori
			Træart	Alder	Træart	Driftsform	
1	a	0,49	RGR	1953			3
	b	0,90	COF	1967			3
	c	0,68	Mose		Mose	Vandstandsregulering, rydning og oprensning	§ 3
	d	0,79	RGR	1945			3
	e	0,45	JAL	1945			3
	f	4,42	SGR, RGR, SKF	1955			3
	g	1,20	RGR				3
	h	0,88	SKF, RGR	1968			3
	k	1,11	RGR	1953			3
	m	0,47	Ubevokset				3
	n	0,51	SGR	1987			3
	p	0,31	Afdrevet				3
	q	0,41	OMO, SGR	1968			3
	r	0,87	SGR, RGR	1954			3
	SUM	13,49					
2	a	5,35	Mose		Mose med pil og birk	Vandstandsregulering, pleje, rydning og oprensning	§ 3
	b	0,25	REL	1943	REL	Stævning	2
	c	2,28	BIR	1925	BIR	Rydning og pleje	2
	d	1,97	SKF	1927	SKF	Plukhugst, udtynding	2
	e	1,21	SKF	1952	SKF	Plukhugst, udtynding	2
	f	0,70	SGR	1982	SLE	Ryddes. Plejes som åben slette uden omdrift og gødning	2
	g	2,55	SGR	1981	SKF, EG	Efter afdrift SKF og EG	2
	h	0,54	SGR	1987	SKF, EG	Efter afdrift SKF og EG	2
	k	2,08	RGR, SKF, RGR	1944	SKF, EG		3
	m	1,64	Sø		Sø	Vandstandsregulering, rydning og oprensning	§ 3
	SUM	18,57					
3	a	1,64	SGR, BIR	1955			3
	b	0,61	RGR, BIR	1955			3
	c	1,08	RGR, SGR	1953			3
	d	0,17	RGR	1972			3
	e	0,23	RGR, SGR	1960			3
	f	1,09	RGR	1948			3
	g	0,45	SGR	1988			3
	h	1,83	SKF, COF	1945			3
	k	4,07	SGR	1981			3
	m	2,32	Mose		Mose	Vandstandsregulering, rydning og oprensning	§ 3
	n	2,98	BIR, RGR	1910			3
	p	1,28	SGR, SKF	1942			3
	q	0,88	BØG, BIR	1930			3
	r	2,74	Mark			Mark, der kan omlægges og gødskes	§3
	s	1,44	SGR, SKF	1952			3
	t	0,39	SGR	1943			3
	u	0,15	Afdrevet				3
	SUM	23,35					

Afd.	Ltr.	Areal ha	Nuværende arealanvendelse		Fremtidig arealanvendelse		Kategori
			Træart	Alder	Træart	Driftsform	
4	a	1,49	RGR	1952			3
	b	0,53	BIR, SKF	1961			3
	c	3,21	SKF	1930			3
	d	0,58	Mose		Mose		§ 3
	e	1,49	SGR, SKF	1978			3
	f	0,29	RGR	1944			3
	g	2,16	SGR	1976			3
	h	1,92	BIR	1946			3
	k	1,36	RGR	1972			3
	m	1,96	RGR	1955			3
	u	0,28	Ubevokset				3
	SUM	15,27					
5	a	3,62	Eng		Eng		§ 3
	b	0,28	BIR	1920			3
	c	1,10	SGR	1958			3
	d	2,94	RGR, SGR	1966			3
	e	2,42	SGR	1980			3
	f	0,96	RGR, HGR	1950			3
	g	0,30	RGR	1954			3
	SUM	11,62					
6	a	4,62	SGR	1981			3
	b	2,96	Mose		Mose		§ 3
	c	0,51	SKF	1922			3
	d	0,32	SGR	1988			3
	e	1,39	SGR	1970			3
	f	5,42	BIR, EL	1980			2
	g	4,86	BJF	1930			3
	SUM	20,08					
	a	0,84	Ubevokset			Holdes lysåbent, Læggeplads	2
	b	0,98	RGR	1950	SKF, EG	Skovfyr/eg i næste generation	2
	c	5,55	EL	1980	EL	Pleje og stævning tilladt	2
	d	0,24	Mose		Mose	Oprensning tilladt	§ 3
	e	2,63	SGR	1960	SKF, EG	SKF, EG i næste generation	2
	f	2,39	BØG, EL	1980			2
	g	1,87	BØG, BIR, EL	1920, 1950	BØG, BIR, EL		2
	SUM	14,50					
8	a	0,86	RGR	1950		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	b	1,18	RGR	1947		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	c	9,89	EL	1980	EL	Pleje og stævning tilladt	2
	d	0,78	Ubevokset			Holdes lysåbent	2
	e	10,21	BØG	1890+1950			2
	f	1,56	SGR	1966		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	g	0,61	ASK	1920	ASK		2
	SUM	25,09					

Afd.	Ltr.	Areal ha	Nuværende arealanvendelse		Fremtidig arealanvendelse		Kategori
			Træart	Alder	Træart	Driftsform	
9	a	2,45	SGR, RGR	1942			3
	b	1,37	RGR, SGR	1959+1952			3
	c	0,62	SGR	1967			3
	d	0,86	BØG,REL,BIR	1890+1920 1980	BØG,REL,BIR		2
	e	2,15	SGR	1987			3
	f	0,18	SGR				3
	SUM	7,63					
10	a	8,55	Mark. Sydlige del er § 3		Mark. Sydlige del er § 3	Omlægning og gødskning tilladt	
	b	0,41	BIR	1890		Oprensning tilladt	3
	c	0,6	Mose				§3
	SUM	9,56					
11	a	10,91	BIR	1980			2
	b	1,11	SGR	1984		Fjernes. Naturlig tilgroning	2
	c	0,49	SGR	1988		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	d	0,19	JAL	1942		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	e	0,63	BØG	1890			2
	f	1,19	ASK, EL	1920	ASK, EL	Pleje og stævning tilladt	2
	g	4,42	EL	1910	EL	Pleje og stævning tilladt	2
	SUM	18,94					
12	a	16,64	BIR, EL, BØG	1890		Grøfter sløjfes	2
	b	1,32	SGR	1976		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	c	0,40	SGR	1961		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	d	1,72	Hus og have				3
	e	5,83	BØG, BIR, EG	1890, 1830			2
	SUM	25,91					
13	a	13,18	BIR, EL	1890			1
	b	1,63	SGR	1983		Naturlig tilgroning efter afdrift	1
	c	2,87	BØG	1890			1
	d	3,15	SGR	1988		Sitkagran med kraftig hugst	1
	e	1,99	SGR	1984		Sitkagran med kraftig hugst	1
	SUM	22,82					
14	a	7,98	ASK, EL, BIR	1920, 1981	ASK, EL, BIR	Pleje, stævning og vandstandsregulering tilladt	2
	b	0,26	SGR	1988		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	c	0,72	Ubevokset			Naturlig tilgroning	2
	d	6,15	SGR	1953		Eventuel partiel urørt forsøgsareal Resten sitkagran med kraftig hugst	2
	e	0,42	SGR	1984		Sitkagran med hugst	2
	f	2,66	BØG, EG, EL	1980-1830	BØG, EG, EL		2
	SUM	18,19					

Afd.	Ltr.	Areal ha	Nuværende arealanvendelse: Træart	Nuværende arealanvendelse: Alder	Fremtidig arealanvendelse: Træart	Fremtidig arealanvendelse: Driftsform	Kategori
15	a	16,37	BØG, EG	1890, 1830 1925, 1965		Holdes urørt	1
	b	4,73	RGR			Holdes urørt	1
	c	1,10	SGR, EL, BIR	1966		Naturlig tilgroning efter afdrift	1
	d	5,22	EL, BIR	1890		Holdes urørt	1
	e	0,91	SGR	1988		Naturlig tilgroning efter afdrift	1
	f	0,63	BIR	1980		Forsøgsareal med græsningstryk	1
	g	0,64	SGR	1971		Naturlig tilgroning efter afdrift	1
	h	0,96	SGR	1960		Urørt forsøgsareal. Derefter naturlig tilgroning	1
	SUM	30,56					
16	a	5,77	BØG	1890	BØG	Pleje tilladt	2
	b	1,79	SGR	1955		Naturlig tilgroning efter afdrift eller urørt forsøgsareal	2
	c	0,86	SGR	1962		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	d	9,77	EL, BIR	1890	EL, BIR	Pleje og stævning tilladt	2
	e	0,14	SGR	1982		Fjernes. Naturlig tilgroning	2
	f	0,39	Overdrev			Overdrev der ikke kan omlægges og gødskes	§ 3
	g	0,69	Ubevokset		EG	Holdes lysåben	2
	h	0,80	Ubevokset				2
	SUM	20,21					
17	a	5,16	ASK, EL, BIR	1920, 1890	ASK, EL, BIR	Pleje og stævning tilladt	2
	b	0,56	SGR	1963		Sitkagran med stærk hugst	2
	c	2,02	SGR	1957		Sitkagran med stærk hugst	2
	d	2,21	Mose		Mose	Pleje tilladt	§ 3
	e	2,35	RGR	1945		Lades urørt	2
	f	1,01	SGR, RGR	1980		Naturlig tilgroning efter afdrift	2
	g	2,37	SGR	1976		Sitkagran med stærk hugst	2
	h	0,37	BØG	1890	BØG		2
	SUM	16,05					
	a	14,00	Eng/overdrev		Eng/overdrev	Ingen gødning eller omlægning.	§ 3
	b	20,38	Mose		Mose	Pleje tilladt.	§ 3
	SUM	34,38					
19	a	9,29	OMO	1984			3
	b	2,39	Eng		Eng	Eng, der kan omlægges og gødskes.	§ 3
	c	0,74	ALØ, REL	1968			3
	d	0,64	Hus og Have		Hus og have		3
	e	1,69	ALØ	1985			
	f	11,75	RGR	1984		Etablering af vådområder med terrænændring tilladt	3
	g	0,22	Mose			Pleje og oprensning tilladt	§ 3
	SUM	26,72					
20	a	19,27	RGR			Etablering af vådområder med terrænændring tilladt	3
	b	5,21	Nord - mark		Mark	Omlægning og gødskning tilladt	
			Syd - slette		eng	Ingen omlægning eller gødskning	§ 3
	SUM	24,48					

Afd.	Ltr	Areal ha	Nuværende arealanvendelse		Fremtidig arealanvendelse		Kategori
			Træart	Alder	Træart	Driftsform	
21	a	8,87	RGR	1984		Etablering af vådområder med terrænændring tilladt	3
	b	24,15	Eng		Eng	Vandstandsregulering, pleje og etablering af vådområder med terrænændring tilladt. Gødskning og omlægning ikke tilladt	§ 3
	c	20,73	Mark		Mark	Vandstandsregulering, pleje og etablering af vådområder med terrænændring tilladt. Gødskning og omlægning tilladt	
	d	2,05	BIR	1979			2
	SUM	55,80					
22	a	106,91	Mose		Mose	Vandstandsregulering og pleje tilladt	§ 3
		560,13					

Planforskrifter for Tofte Skov

Marts 1999

Afd.	Ltr.	Areal ha	Hedeselskabets skovregistrering – Nuværende arealanvendelse: Træart	Alder	Fredningen – Fremtidig arealanvendelse: Træart	Driftsform	Kategori: 1	2	SLE	§ 3
Toft Skov - NORD										
801	a.	2,90	SGR	1967		Afdrives ved hugst. Naturlig tilgroning.		X		
	b.	1,89	BJF	1930	Hede	Ene og eg favoriseres.				X
	c.	0,57	BIR	1950	Hede	Ene og eg favoriseres.				X
	c.	0,57	BIR	1950	Mose					X
	d.	2,50	Mose		Mose					X
	e.	1,54	Krat		Hede	Ene og eg favoriseres.				X
802	a.	1,97	SGR	1967		Afdrives ved hugst. Naturlig tiltroning.		X		
	b.	6,76	Krat		Mose	Ene og eg favoriseres.				X
	c.	1,96	BIR	1950	Mose	Ene og eg favoriseres.				X
803	e.	0,54	Slette		Mose	Vestligste halvdel er mose.				X
	e.	0,54	Slette		Slette	Østligste halvdel er slette, der kan omlægges og gødes.			X	
	f.	0,31	Sø		Sø	Sø, der kan genoprettes.				X
806	a.	11,11	Eng		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
807	a.	5,60	EG,ASK,BIR	1780		Bevares som blandet løvskov og småbladet lind favoriseres.		X		
	b.	0,37	EG	1987		Bevares som blandet løvskov og småbladet lind favoriseres.		X		
	c.	1,04	Slette			Bevares som blandet løvskov og småbladet lind favoriseres.		X		
808	a.	1,35	RGR	1965	Blandet løv	Efter afdrift naturlig tilgroning.		X		
	b.	1,17	REL	1886	Vestl. del - mose	Stævning som hidtil		X		
	b.	1,18	REL	1886	Østl. del - skov	Enebær favoriseres.		X		
	c.	2,44	BJF	1913	Blandet løv	Efter afdrift naturlig tilgroning.		X		
	d.	1,00	SGR	1950		Efter afdrift naturlig tilgroning.		X		
	e.	2,99	Krat			Enebær favoriseres.		X		
809	a.	2,59	BJF	1913		Efter afdrift naturlig tilgroning.		X		
	b.	5,33	REL	1886	Mose/REL	Stævning som hidtil		X		
810	a.	0,76	BIR	1980				X		
	b.	4,97	REL	1886	Mose/REL	Stævning som hidtil		X		
	c.	2,69	BIR	1950				X		
	d.	0,54	Hede		Mose					X
811	a.	4,72	Mose		Mose	Enebær favoriseres.				X
	b.	1,08	Krat		Mose	Enebær favoriseres.				X
812	a.	5,39	SGR	1982		Efter afdrift kan plantes blandet løv. Eg favoriseres.		X		
	b.	4,92	REL	1978		Efter afdrift kan plantes eg eller blandet løv. Eg favoriseres.		X		
	c.	0,57	RGR,HGR	1948		Efter afdrift kan plantes blandet løv. Eg favoriseres.		X		
	d.	1,52		1930		Efter afdrift kan plantes blandet løv. Eg favoriseres.		X		
813	a.	20,49	Slette		Natureng	Østligste lod kan omlægges og gødes.				X

814	a.	20,56	Slette		Slette	Slette, der kan omlægges og gødes. Østligste 2 lodder er tilplantet med Sitkagran.			X	
816	a.	9,27	Slette		Kultureng	Vestligste 2 lodder er tilplantet med Sitkagran.			X	X
817	a.	8,61	Slette		Kultureng					X
818	a. b.	0,35 7,28	EG,BIR REL	1979 1780	EG, BIR	Eg favoriseres. Bevares som blandet løvskov. Småbladet lind favoriseres.		X X		
819	a. b. c. c.	4,33 2,14 1,00 0,31	BIR,ASP,REL SGR Slette Slette	1938 1964		Bevares som blandet løvskov. Eg favoriseres. Ved afdrift konverteres til blandet løvskov. Nordlige del. Overdrev. Sydlige del.		X X X		X
Toft Skov - MIDT										
826	a. b. c.	34,58 2,10 10,55	Mose SGR Slette	1940	Mose Slette Mose	Enebær favoriseres i sydøstlige hjørne. Efter afdrift slette uden tilplantning.			X X	X X
827	a.	18,14	Slette		Mose	Granhæk mod vest bevares til død.				X
828	a. b. c.	1,43 17,52 1,21	SGR Slette HGR	1950 1943	Slette Slette Tilgroning	Henligger som slette efter afdrift. Uden omdrift og gødskning. Enebær favoriseres. Gran - bevares til død. Foryngelse er tilladt.		 X	X X	
829	d. g.	4,15 2,60	Slette Slette		Slette Slette				X X	
831	a. b. c. d. e.	3,42 1,10 0,67 0,64 2,52	SGR HGR Slette Eg,BIR Krat	1958 1940 1983	SGR/ Slette Slette Slette Slette	Sydlige del slette ved afdrift. Enebær favoriseres. Slette ved afdrift. Enebær favoriseres. Enkelte løvtræer accepteres. Enebær favoriseres. Enkelte løvtræer accepteres. Slette ved afdrift. Enebær favoriseres. Enkelte løvtræer accepteres.			X X X X X	
832	a. c.	0,62 0,50	RGR SKF, HGR	1959 1951	Blandet løv Slette	Naturlig tilgroning med løvskov ved afdrift. Enebær favoriseres.		X	 X	
833	a. c.	0,15 1,80	RGR Krat	1959	Blandet løv Krat	Naturlig tilgroning ved afdrift. Enebær favoriseres. Enkelte eg og bøg bevares.		X X		
834	a. b. c.	5,66 0,95 4,27	SKF,SGR,LÆR SGR er fældet SKF,BIR	1950 1930 1900	Blandet løv Blandet løv Blandet løv	Eg kan indplantes. Eg kan indplantes. Eg kan indplantes.		X X X		
837	a.	10,60	Slette		Slette	Kan omlægges og gødskes.			X	
838	a. b. c. d.	2,66 4,50 0,78 2,17	Krat SGR Mose Slette		Krat Blandet løv Mose Kultureng	Enebær favoriseres. Enkelte eg og bøg bevares. Sitkagran afdrives. Området plantes med blandet løv.		X X		X X

839	b.	2,63	Slette		Slette	Kan ikke omlægges og gødes. Enebær favoriseres.			X	
	d.	0,97	Eg		Slette	Enkelte løvtræer (og enebær) accepteres.			X	
840	f.	0,82	Krat		Slette	Enebær favoriseres. Enkelte løvtræer accepteres.			X	
842	a.	5,49	Krat		Mose	Enebær favoriseres.				X
	d.	1,17	SGR		Slette v. afdrift	Enebær favoriseres.			X	
843	a.	5,55	Slette		Mose					X
844	a.	8,15	Slette		Kultur- og natureng					X
845	c.	6,90	Slette		Slette	Kan gradvis overgå til blandet løvskov.			X	
847	a.	5,98	Mose		Slette				X	
848	a.	3,95	Mose		Slette				X	
	b.	0,74	REL,SGR	1957	REL	Sitkagran afdrives.		X		
	c.	1,58	SGR		EG	Sitkagran afdrives. Eg plantes.		X		
	a.	7,16	Slette		Natureng					X
850	b.	8,72	Eng		Kultureng	Kan omlægges og gødskes.				X
852	a.	7,18	BØG	1780	BØG		X			
	b	8,54	REL,ASK	1884	Mose	Lades urørt	X			X
	c.	1,19	BIR	1884	Mose	Lades urørt	X			X
	d.	5,80	Slette		Eng, overdrev					X
	e.	0,36	EG	1983	BØG/EG	Uden omlægning og gødskning.	X			
853	c.	1,95	Slette		Overdrev					X
854		11,69				Tofte bakke, konverteres til løvsk.		X		
855		9,44				Tofte bakke, konverteres til løvsk.		X		
856		6,61				Tofte bakke, konverteres til løvsk.		X		
857		10,23				Tofte bakke, konverteres til løvsk.		X		
858	a.	9,28	REL,ASK	1930	REL,ASK/Mose	Lades urørt	X			X
	b.	2,39	Mose		Mose					X
	c.	1,93	Slette		Mose/natureng					X
859	a.	10,00	Slette		Kultureng	Omfatter ikke sletten omkring jagthuset.				X
		(13)								
	c.	0,15	Sø		Sø	Bevares. Kan oprenses og plejes.				X
860	a.	10,15	Slette		Natureng	Østlige del kan omlægges.				X
861	a.	3,18	REL,BØG,BIR	1875	REL,BØG,BIR		X			
	b.	1,87	Eng		Natureng					X
	c.	0,77	Krat		Krat		X			
	d.	7,80	BØG,BIR,REL	1780	BØG,BIR,REL		X			
862	a.	7,78	REL,BIR,ASK	1875	REL,BIR,ASK		X			
	b.	5,90	BØG,EG,BIR	1780	BØG,EG,BIR		X			
	c.	0,92	Eng		Natureng					X
	d.	1,02	BIR,HEL,ASK	1944	BIR,HEL,ASK		X			
863	a.	17,60	BØG,BIR,EG	1780			X			
	b.	6,17	REL,BIR	1875	REL,BIR		X			
	c.	1,88	Eng		Løv		X			
	d.	0,94	EG	1920	EG		X			
	e.	0,49	ÆR	1920	Afdrives straks. Naturtil tilgroning		X			
864	a.	9,68	BØG,EG,BIR	1780	BØG,EG,BIR		X			
	b.	0,50	REL	1875	REL		X			
	c.	1,05	Krat(BØG)	1900	Krat,BØG		X			

865	a.	6,44	REL,BØG,BIR	1875	REL,BØG,BIR		X			
	b.	5,71	BØG,REL,EG	1780	BØG,REL,EG		X			
866	a.	7,43	BØG,REL,EG	1780	BØG,REL,EG		X			
	b.	1,29	BIR	1925	BIR		X			
	c.	0,94	REL	1875	REL		X			
867	a.	2,11	BØG,EG	1780	BØG,EG		X			
	b	2,92	REL,BØG	1875	REL		X			
	c.	1,15	SGR	1983	Blandet løv	Efter afdrift til blandet løv ved selv-såning.	X			
	d.	0,46	SGR	1943	Blandet løv	Efter afdrift til blandet løv ved selv-såning.	X			
868	a.	0,73	BØG,BIR	1875 (1900)	BØG,BIR		X			
	b.	1,02	BØG,EG	1780	BØG,EG		X			
	c.	1,27	BIR,BØG	1875	BIR,BØG		X			
	d.	2,96	REL,BIR,BØG	1875	REL,BIR,BØG		X			
	e.	3,21	Slette				X			
869	a.	3,04	Slette		Blandet løv		X			
	b.	4,89	REL,BØG,BIR	1875	REL,BØG,BIR		X			
	c.	1,35	EG,BIR	1980	EG,BIR		X			
870	d.	0,43	BØG	1780	BØG		X			
	a.	1,29	RGR	1916	Blandet løv	Efter afdrift til blandet løv ved selv-såning.	X			
	b.	1,17	REL	1875	REL		X			
	c	2,30	BØG,BIR,EG	1780	BØG,BIR,EG		X			
	d.	3,21	Slette		Slette	Kan omlægges og gødes			X	
871	a.	6,71	BØG,EG,REL	1780	BØG,EG,REL		X			
	b.	5,34	REL	1875	REL		X			
	c	1,31	BIR	1976	BIR		X			
	d.	0,59	Slette				X			
872	a.	2,36	BIR	1976	BIR		X			
	b.	7,77	BØG,BIR,EG	1780	BØG,BIR,EG		X			
	c.	1,31	REL	1875	REL		X			
874	a	2,38	Eng		Natureng	Ene favoriseres.				X
	b.	2,01	REL,BIR	1875	REL,BIR		X			
875	a.	7,02	REL,BIR,RGR	1875	REL,BIR		X			
876	b.	5,15	REL,RGR,EG	1875	REL,EG	Rødgran udgår ved omdrift. Enebær favoriseres.		X		
	c.	1,70	SGR	1960	EG	Eg efter afdrift.		X		
	d.	6,63	RGR,EL	1900	Overdrev	Rødgran udgår ved afdrift. Enebær favoriseres.		X		
	f.	0,83	EG,RGR	1780		Rødgran kan fældes.		X		
	g.	0,45	SGR		EG	Eg efter afdrift.		X		
877		10,14	Eng			Kan omlægges og gødes.				X
878	b.	1,30	BØG,BIR	1780	BØG,BIR		X			
	d.	2,43	REL,BIR,BØG	1875	REL,BIR,BØG		X			
	e.	0,95	Eng		Blandet løv		X			
879	a.	7,32	BIR,REL, BØG,EG	1875	Blandet løv BØG,EG		X			
880	a.	8,40	BIR,REL,EG	1875	BIR,REL,EG		X			
	b.	0,73	RGR	1924	EG		X			
	c.	1,79	EG,BIR	1981	EG		X			
	d.	1,55	Slette		Blandet løv		X			
884	b.	2,73	Slette		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
884	e.	15,88	Slette		Natureng	Uden omlægning og gødskning.				X
885	d.	3,32	Slette		Natureng	Uden omlægning og gødskning.				X

887	a.	16,51	Slette		Natureng/kultur-eng	Kulturengen kan omlægges og gødes.				X
[illegible]	b.	2,35	Slette		Mark	Kan omlægges og gødes.			X	
	c.	2,34	SGR		Blandet løv			X		
	d.	2,46	Slette		Natureng	Uden omlægning og gødskning.				X
889	b.	5,75	Slette		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
890	a.	12,38	Slette		Slette/natureng	Mindre areal kan omlægges og gødskes.			X	X
	b.	0,47	HEL,SGR	1938	EG	Eg efter afdrift.		X		
	c.	1,28	SGR	1940	EG	Eg efter afdrift.		X		
891	a.	6,63	Slette		Natureng, over-drev	Enebær favoriseres.				X
898	a.	3,12	Hede		Slette	Enebær favoriseres.			X	
					Toft Skov - SYD					
899	a.	65,77	Hede		Hede					X
901	d.	5,92	Hede		Hede					X
[illegible]	a.	20,22	Hede		Hede					X
903	a.	2,67	SGR	1983	EG	Konverteres til eg år 2002.		X		
	b.	3,49	EG,REL	1780	EG			X		
	c.	0,49	REL	1875	REL	REL eller Eg ved afdrift.		X		
	d.	2,88	Eng		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
	e.	14,83	Hede		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
	f.	1,01	SGR	1986	EG	Konverteres til eg år 2002.		X		
	g.	0,44	Krat		EG	Konverteres til eg år 2002.		X		
904	a	13,14	EG,REL,BIR	1780	EG,REL,BIR		X			
	b.	1,13	Slette		Blandet løv		X			
	c.	1,67	Krat		Blandet løv		X			
905	a.	26,39	EG,REL,BIR	1780	Blandet løv		X			
	b.	0,08	SGR	1930	Blandet løv			X		
	c.	11,85	Hede		Hede	Enebær favoriseres.				X
	d.	1,81	Eng		Slette	Kan omlægges og gødes.			X	
	e	5,69	REL		REL		X			
	f.	0,20	SGR	1985	EG	Kulturhistorisk skole/eg.		X		
	g.	0,33	Krat		Blandet løv	Løvskov, successiv udvikling.	X			
[illegible]	d.	1,82	Hede		Slette	Kan ikke omlægges og gødes.			X	
907	a.	7,67	Slette		Natureng	Højryggede agre beskyttes.				X
908	b.	7,28	Hede		Mose					X
909	b.	4,13	Hede		Mose					X
910	b.	19,26	Hede		Hede					X
911	d.	11,13	Hede		Hede, mose					X
912	b.	3,26	Hede		Mose					X
914	b.	3,11	Hede		Mose					X
915	b.	1,80	Hede		Mose					X
	e.	0,54	Mose		Mose					X
916	a,c,d	6,24	Nål		Hede	Efter afdrift, hede.		X		
	b.	1,25	Hede		Mose					X
917	a.	3,83	Mose		Mose					X
	b.	7,19	Hede		Mose					X
[illegible]	c.	1,61	Skf.		Skf.			X		

918	a.	4,19	Slette		Natureng					X
	b.	9,76	BIR,EG,REL	1928	Blandet løv		X			
	c.	0,58	Hede		Mose					X
919	a.	2,49	Mose		Mose					X
	b.	6,52	BIR	1928	BIR		X			
	c.	6,69	Slette		Natureng					X
	d.	0,96	EG,BIR	1780	EG,BIR		X			
920	b.	2,96	Krat		Blandet løv		X			
	c.	1,45	EG,BIR,REL	1780	Blandet løv		X			
	d.	2,46	Krat		Mose					X
	e.	3,80	Mark		Slette	Kan tilplantes.			X	
921	a.	16,99	Eng		Slette	Kan tilplantes.			X	
	b.	1,58	Krat		Mose					X

Arealopgørelse for Tofte Skov

Marts 1999

Sum a-d	Afd.	SKOVKATEGORIER					Sum a-e
		a. 1	b. 2	c. 3	d. SLE	e. § 3	
Tofte Skov - nord	801		2,90			7,07	9,97
	802		1,97			8,72	10,69
	803			8,45	0,54	0,85	9,84
	804			10,86			10,86
	805			11,93			11,93
	806			4,61	6,50		11,11
	807		7,01				7,01
	808		10,13				10,13
	809		7,92				7,92
	810		8,42			0,54	8,96
	811					5,80	5,80
	812		12,40				12,40
	813					20,49	20,49
	814				20,56		20,56
	815			4,20			4,20
	816			3,03		9,27	12,30
	817					8,61	8,61
	818		7,63				7,63
	819		7,47			0,31	7,78
	820			12,51			12,51
Tofte Skov - nord i alt		**0,00**	**65,85**	**55,59**	**27,60**	**61,66**	**210,70**

Tofte Skov - midt	826				2,10	45,13	47,23
	827			0,76		18,14	18,90
	828		1,21		18,95		20,16
	829			7,96	6,75		14,71
	830			10,52			10,52
	831			0,64	7,71		8,35
	832		0,62	6,40	0,50		7,52
	833		1,95	5,97			7,92
	834		10,88				10,88
	835			5,31			5,31
	836			8,56			8,56
	837			1,09	10,60		11,69
	838		7,16			2,95	10,11
	839			7,41	3,60		11,01
	840			10,75	0,82		11,57
	841			11,01			11,01
	842			4,74	1,17	5,49	11,40
	843				5,52	5,55	11,07
	844			5,00		8,15	13,15
	845			4,68	6,90		11,58
	846			12,45			12,45
	847				5,98		5,98
	848		2,32		3,95		6,27
	849					7,16	7,16
	850			1,20		8,72	9,92
	851			1,85			1,85
	852	17,27				5,80	23,07
	853			2,90		1,95	4,85
	854		11,69				11,69
	855		9,44				9,44
	856		6,61				6,61
	857		10,23				10,23
	858	9,28				4,32	13,60
	859			0,72		13,15	13,87
	860					10,15	10,15
	861	11,75				1,87	13,62
	862	14,70				0,92	15,62
	863	27,08					27,08
	864	11,23					11,23
	865	12,15					12,15
	866	9,66					9,66
	867	6,64					6,64
	868	9,19					9,19
	869	9,71					9,71
	870	4,76			3,21		7,97
	871	13,95					13,95
	872	11,44					11,44
	873			6,08			6,08
	874	2,01				2,38	4,39
	875	7,02					7,02
	876			5,31			20,07
	877					10,14	10,14
	878	4,68		7,98			12,66
	879	7,32					7,32
	880	12,47	14,76	0,82			13,29
	881			14,71	2,73		17,44
	882			11,30			11,30
	883			6,87			6,87
	884			11,44		4,44	15,88
	885			9,25		3,32	12,57

	886			17,05			17,05
	887					16,51	16,51
	888		2,34	7,97	2,35	2,46	15,12
	889			5,64	5,75		11,39
	890		1,75		4,14	8,24	14,13
	891					6,63	6,63
	892			18,38			18,38
	893			15,79			15,79
	894			17,40			17,40
	895			13,14			13,14
	896			8,06			8,06
	897			8,47			8,47
	898			4,96	3,12		8,08
Tofte Skov - midt i alt		**202,31**	**80,96**	**300,54**	**95,85**	**193,57**	**873,23**
Tofte Skov - syd	899			1,83		65,77	67,60
	900			1,24			1,24
	901			3,48		5,92	9,40
	902					20,22	20,22
	903		8,10		17,71		25,81
	904	15,94					15,94
	905	32,41	0,28		1,81	11,85	46,35
	906			7,16	1,82		8,98
	907					7,67	7,67
	908			6,98		7,28	14,26
	909			9,63		4,13	13,76
	910			3,80		19,26	23,06
	911			16,10		11,13	27,23
	912			12,42		3,26	15,68
	914			10,52		3,11	13,63
	915			5,75		2,34	8,09
	916		6,24			1,25	7,49
	917		1,61			11,02	12,63
	918	9,76				4,77	14,53
	919	7,48				9,18	16,66
	920	4,41		0,17	3,80	2,46	10,84
	921				16,99	1,58	18,57
Tofte Skov - syd i alt		**70,00**	**16,23**	**79,08**	**42,13**	**192,20**	**399,64**
Tofte Skov i alt		**272,31**	**163,04**	**435,21**	**165,58**	**447,43**	**1.483,57**

REG. NR. 7955.00

AFGØRELSE

af den 15. marts 1999

om erstatninger i FS 2/92 om Fredning af Lille Vildmose.

Ved en afgørelse, truffet samtidigt hermed, har fredningsnævnet besluttet at frede Lille Vildmose og nogle omgivende arealer, i alt ca. 7646 ha, beliggende i Sejlflod og Hadsund kommuner med et mindre areal i Skørping kommune.

En del af arealerne er i offentligt eje.

Fredningsnævnet har i foråret 1997 udsendt et udkast til fredningsbestemmelser til lodsejerne og anmodet om opgørelse af erstatningskrav på grundlag heraf, og har i tiden indtil den 6. januar 1998 modtaget erstatningskrav, herunder ved skrivelse af 25. august 1997 fra Landbrugets Rådgivningscenter, afdelingen for landboret, som repræsenterende et større antal lodsejere.

Kravene er ved skrivelser af 1. september 1997 og 8. januar 1998 fremsendt til sagsrejserne med anmodning om udtalelser.

Disse udtalelser er modtaget med skrivelse af 8. oktober 1998 fra Nordjyllands amt, bilagt notat af 5. s.m. og notater af 24. juli 1998 fra Skov- og Naturstyrelsen, driftsplankontoret vedrørende kravene fra skovejerne. Der er derefter modtaget supplerende bemærkninger fra enkelte lodsejere og har været afholdt forhandlingsmøder med disse.

De fredede arealers udstrækning og tilhørsforhold fremgår af vedhæftede, reviderede ejendoms- og lodsejerfortegnelse, hvoraf endvidere fremgår i hvilket omfang arealerne udgøres af beskyttede naturtyper, jfr. naturfredningslovens § 43, stk. 2 og 43a, nu naturbeskyttelseslovens § 3 eller omfattes af lovens beskyttelseslinier.

Erstatningskravene er opgjorte og begrundede under henvisning til fredningsforslagets opdeling i delområder, idet der dog er foretaget ændringer i afgrænsningen mellem områderne 1.3

og 3.1 samt 1.4 og 3.2, svarende til den faktiske udstrækning af mosearealerne:

1. Uopdyrkede moseområder

1. 1. Porsemosen
1. 2. Portlandsmosen
1. 3. Høstemarks mose
1. 4. Tofte mose

2. Opdyrkede mosearealer

2. 1. Naturgenopretningszonen
2. 2. Græsningszonen
2. 3. Landbrugszonen
2. 4. Møllesøzonen

3. Skove

3. 1. Høstemark Skov
3. 2. Tofte Skov

4. Kællingbjerg

Landbrugets Rådgivningscenter har opstillet følgende generelle erstatningskrav:

Ad område 1.1:

Grundtakst:

arealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3	1.000 kr. pr. ha
arealer uden for naturbeskyttelseslovens § 3, der kan dyrkes landbrugsmæssigt, men hvor der ikke må plantes nåletræer	3.000 kr. pr. ha

Særtakst:

skovarealer	5.000 kr. pr. ha
arealer, hvor landbrugsdrift skal	

ophøre inden 5 år	30.000 kr. pr. ha

Ad område 2.3:

landbrugsarealer	5.000 kr. pr. ha

Ad delområde 2.4:

landbrugsarealer	4.000 kr. pr. ha

Ad delområde 4:

klintarealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3	1.000 kr. pr. ha
landbrugsarealer	5.000 kr. pr. ha
sti over dyrkede arealer	30 kr. pr. lb. m
sti over klinten	10 - - - -
areal til parkeringsplads	6 kr. pr. m^2

Der er påstået forrentning fra fredningssagens rejsning og påstået tillagt omkostninger til konsulentbistand.

Med hensyn til individuelle krav henvises til opgørelsen vedrørende de enkelte ejendomme.

Der er i øvrigt fremsat følgende særlige erstatningskrav:

Lb. nr. 1: Pindstrup Mosebrug A/S:

Erstatningskravet opgøres til 12.624.380 kr. således:

Zone 1.1.

mistede sphagnumreserver	3.364.008 kr.
mistet landbrugsmæssig værdi	1.276.776 -

Zone 2.1 og 2.2. (lb.nr. 1 og lb.nr. 118).

mistet landbrugsmæssig værdi 7.983.596 -

Kravet påstås forrentet fra et tidligere tidspunkt end afgørelsens dato, jfr. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3.

Der påstås sagsomkostninger.

Lodsejeren har beregnet sphagnumreserven i matr. nr. 143 b (zone 1.1.) Mou by og sogn (bortset fra de vestligste 6,6 ha, der er afgravet og bevokset med trævækst) til 76.000 m^3 og værdien af 1m^3 til 72,09 kr. - under hensyn til forventet indvindingstid 10 år svarende til en årlig værdi af produktionen på 547.884 kr. eller nutidsværdi af den samlede reserve 3.364.008 kr. Kravet vil kunne reduceres med etableringsomkostninger svarende til 15000 kr. pr. ha.

Det landbrugsmæssige tab vedrørende zone 1.1. er beregnet under henvisning til det mindste tilskud i 1997 - 2.780 kr. pr. ha - ved udtagning til miljøvenlig drift eller kapitaliseret for arealet til 2.079.440, efter tilbagediskontering under hensyn til forventet sphagnumindvindingstid beregnet til 1.276.776 kr.

Det landbrugsmæssige tab vedrørende zone 2.1. og 2.2. for begrænsningen til vedvarende græs er opgjort som 39.000 kr. pr. ha beregnet som en kapitalisering af tilskud til "miljøvenlig drift af græsarealer" 1950 kr. pr. ha pr. år, i alt 13.002.600 kr. svarende til nutidsværdi 7.983.596 kr.

Lodsejeren har nærmere redegjort for beregningen af erstatningskravene. Ejendommen i zone 1.1 er erhvervet med henblik på råstofindvinding, og der er sket anmeldelse efter råstofloven af 1972 § 5 med virkning til år 2003. Den seneste indvinding på ejendommen er ophørt i 1982. Der har været enighed om, at arealet nu er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at fredningen er neutral i forhold til lovlig sphagnumindvinding.

Nordjyllands amt har tilkendegivet, at en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 ikke kan forventes, bl.a. under hensyn til at arealet ligger uden for råstofområderne i regionplanen.

Ved opgørelsen af det landbrugsmæssige tab såvel i zone 1.1 som zone 2.1 og 2.2 har lodsejeren henvist til, at arealer bl.a. i Store Vildmose udnyttes til kornavl. Tilsvarende udnyttelse kunne ske nu efter udgrøftning. Arealerne forventes færdigtafgravede i 2004-2010.

Lb. nr. 2.: (område 1.1).

Individuelle krav, ud over ovennævnte generelle krav:

skovarealer, der ikke må tilplantes med nåletræ.	
9,9 ha a 5.000 kr.	50.000 kr.
areal der udgår af landbrugsdrift	
1,0 ha a 30.000 kr.	30.000 -
	80.000 kr.

Lb. nr. 53: (område 1.1)

Individuelle krav, ud over ovennævnte generelle krav:

Arealerstatning for ophør af landbrugsdrift	
3,6 ha a 30.000 kr.	108.000 kr.
ulemper, herunder ejendomsindskrænkning	125.000 -

Det er oplyst, at ejendommens samlede areal var 14 ha. Bygninger og det fredede areal er frasolgt. Resten er sammenlagt med anden ejendom. Ulempeerstatningen er beregnet på grundlag af værdien af faste anlæg på denne ejendom.

Lb. nr. 64: (område 1.1)

Individuelle krav, ud over ovennævnte generelle krav:

Arealerstatning for ophør af landbrugsdrift.	
2,4 ha a 30.000 kr.	72.000 kr.
ulemper, herunder ejendomsindskrænkning	95.000 -

Det er oplyst, at ejendommens samlede dyrkede areal er 49 ha. Driftsbygninger og faste anlæg er oplyst vurderede til 2,7

mill. kr. Kravet for ejendomsindskrænkning er beregnet som 5% af værdien af faste anlæg reguleret under hensyn til dyrkningsophør om 5 år.

Lb. nr. 79 Aage V. Jensens Fonde (Høstemark Skov og Mose)

Efter at lodsejerne den 6. januar 1998 havde opgjort deres erstatningskrav, har Skov- og Naturstyrelsen i notat af 24. juli 1998 fremsat forslag til erstatningsberegning.

Lodsejerne har derefter den 29. januar 1999 (ved Dansk Skovforening - DS) opgjort deres endelige krav og sammenstillet med Skov- og Naturstyrelsens forslag som beregnet efter kalkulationsrente på 3% således:

"Areal-kategori	Opdelt	Areal,ha	S&N-forslag	DS-erstatningskrav
Urørt skov		53,42	1.191.000	1.191.000
	Højbund	29,62	1.026.000	
	Lavbund	19,03	285.000	
	Ubevokset	4,73	47.000	
	Skat		-167.000	-81.133
Plukhugst		149,81	1.521.000	2.468.250
Øvrige skovområder		128,72	644.000	644.000
§3-arealer,excl.højmose		83,04	83.000	83.000
Højmose		106,91	107.000	107.000
Sletter		35,92	72.000	72.000
Diverse (DS-honorar)			9.000	18.000 + moms
			3.460.000	4.484,117 + 18.000 +

		moms
Yderhegn	0	1.375.000(3%) 1.650.000(2½%)
	3.460.000	5.859.117
		(6.134.117)
		+18.000 + moms

Ved det endelige krav har lodsejerne tilsluttet sig Skov- og Naturstyrelsens beregninger bortset fra erstatningerne for skovkategori 2 og for ydre hegn.

Der er opnået enighed mellem sagsrejserne og lodsejerne om, at ovenfornævnte arealopdeling kan lægges til grund.

Af Skov- og Naturstyrelsens notat fremgår, at styrelsens erstatningsberegninger er sket efter følgende principper:

Skovkategori 1, urørt skov, dels som venteværdiberegninger, dels som arealerstatninger med udgangspunkt i aftaler efter skovloven vedrørende tilsvarende bevoksninger.

Skovkategori 2, skov med pleje, erstatningsniveauet efter skovlovsaftaler med fradrag under hensyn til fredningsteksten mindre krav end naturskovstrategiens retningslinier for plukhugst og med tillæg for foryngelsesmodne bevoksninger samt med tillæg for kulturhegn.

Skovkategori 3, øvrige skovområder, 5.000 kr. pr. ha.

Arealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3, herunder højmose, 1.000 kr. pr. ha for plejeadgang.

Sletter 2.000 kr. pr. ha, heraf 1.000 kr. for plejeadgang og 1.000 kr. for tilplantningsforbud.

Lodsejerne har særligt med hensyn til opgørelsen for skovkategori 1 anerkendt, at der bør ske fradrag for reduktion i fremtidige grundskatter, men ikke i det af Skov- og Natursty-

relsen beregnede omfang.

For så vidt angår skovkategori 2 har lodsejerne ikke kunnet anerkende, at erstatningsniveauet fra skovlovsaftaler for skov med plukhugst overføres, idet der er henvist til, at jordbearbejdning og afvanding ikke er tilladt, og at plukhugsten skal favorisere bestemte træarter. Med de foreskrevne begrænsninger vil en forstmæssig udnyttelse ikke være rentabel, hvorfor erstatningen bør beregnes efter principperne for udlæg til urørt skov og med et tillæg for kulturhegn, der er en forudsætning for opnåelse af den ønskede foryngelse af skoven.

Der har været enighed om, at yderhegnets længde er 11,5 km, og at den årlige vedligeholdelsesudgift andrager 41.250 kr. Lodsejerne har henvist til, at der ved fredningen pålægges dem en evigtvarende forpligtelse til at opretholde hegnet som følge af, at dette er en forudsætning bl.a. for at opretholde den foreskrevne dyrebestand. Jagtværdien af arealet modsvarer ikke udgifterne til vildtplejen.

Lb. nr. 81: (område 2.3 og 2.4)

Lodsejeren har krævet 250.000 kr. for mistede tilplantningsmuligheder og jagtforringelse.

Lb. nr. 97: (område 2.3 og 2.4)

Udover den generelle arealerstatning har lodsejeren krævet 200.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone 2.4.

Lb. nr. 100: (område 2.3 og 2.4)

Ud over den generelle arealerstatning kræves 300.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone 2.4 samt 90.000 kr. for jagtforringelse på ca. 9 ha.

Lb. nr. 108: (område 2.3 og 2.4)

Ud over den generelle arealerstatning kræves 200.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone

2.4.

Lb. nr. 110: (område 2.3 og 2.4)

Ud over den generelle arealerstatning kræves 125.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone 2.4.

Lb. nr. 111: (område 2.3 og 2.4)

Ud over den generelle arealerstatning kræves 100.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone 2.4.

Lb. nr. 114: (område 2.3 og 2.4)

Ud over den generelle arealerstatning kræves 500.000 kr. for ejendomsforringelse som følge af byggerestriktioner i zone 2.4.

Lb. nr. 115: (område 2.1, 2.2 og 2.3)

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Strukturdirektoratet, har i skrivelse af 4. juni 1997 påstået sig tillagt erstatning som private lodsejere med tilsvarende arealer.

Lb nr. 116:

Lodsejeren har frafaldet erstatning.

Lb. nr. 117:

Ud over erstatning for 86,5 ha i henhold til generelle krav under zone 2.3 kræves for 30 ha i zone 2.1 25.000 kr. pr. ha eller 750.000 kr. for indskrænkning i dyrknings- og tilskudsmuligheder efter sphagnumudnyttelse. For beregnet ejendomsindskrænkning som følge af dyrkningsrestriktioner kræves 150.000 kr. Det er oplyst, at ejendommens samlede areal er 200 ha, og at værdien af faste anlæg udgør 2,6 mill. kr. Dyrkningsindskrænkningerne på 30 ha er omregnet som svarende

til en ejendomsindskrænkning på 12 ha.

Lb. nr. 124: (område 2.2, 2.3 og 2.4)

Der kræves erstatning i henhold til generelle krav for område 2.3 og 2.4. For græsbinding og reducerede tilskudsmuligheder vedrørende område 2.2 kræves for 18 ha a 25.000 kr. eller 450.000 kr. For beregnet ejendomsindskrænkning og bygningsbegrænsninger kræves 500.000 kr. (Tillige vedrørende 22 ha tilkøbt fra lb. nr. 127).

Erstatningskravet for græsbinding vedrørende nr. 117 og 124 er beregnet således:

Værdi af dyrkningsjord	50.000 kr. /ha
- sparet dræning	15.000 kr. /ha
- værdi efter fredning	10.000 kr. /ha
	25.000 kr. /ha

Lb. nr. 130: Codan, Tofte skov og mose.

Efter at lodsejeren ved skrivelse af 14. oktober 1997 havde fremsat erstatningskrav, har **Skov- og Naturstyrelsen** i notat af 24. juli 1998 udarbejdet følgende forslag til erstatningsberegning:

Arealkategori	Opdelt	Areal,ha	Erstatningsforslag ved 3 % tusind kr	Erstatningsforslag ved 4 % tusind kr.	Codan tusind kr
Urørt skov		272,31	6.883	6.264	12.681
	Gammel løv	125,61	5.150	4.522	
	Birk og el	119,01	1.785	1.785	
	Krat mv.	19,13	191	191	
	Andre	8,56	257	141	
	Skat		-500	-375	
Plukhugst		163,04	2.999	2.532	incl.
	Tofte				

Bakke	37,97	1.498	1.031	+2.359
Øvrige arealer	125,07	1.501	1.501	
Øvrige skovområder	435,21	2.176	2.176	4.352
§3-arealer, excl. mose	447,43	447	447	2.237
Mose,træbev.	384,74	2.886	2.886	5.771
Mose,ubev.	2180,37	2.180	2.180	10.902
Sletter	165,58	331	331	1.656
Jagt		1.670	1.358	4.800
Tofte sø		1.003	858	1.050
Gen.mer-udg.		667	500	1.500
hegn		0	0	2.250
Ekskursioner		0	0	300
Total, excl. sletter	4048,68	19.572	18.174	45.058

Af notatet fremgår, at erstatningsberegningerne er sket efter følgende principper:

Skovkategori 1, urørt skov, på grundlag af venteværdiberegninger.

Skovkategori 2, skov med plukhugst, på grundlag af erstatningsniveau for tilsvarende arealer under frivillige aftaler efter skovloven med tillæg af hegningsudgifter, og for så vidt angår Tofte bakke yderligere med et tillæg for konvertering til løvskov, beregnet efter vente- og jordværdier.

Skovkategori 3, øvrige skovarealer, 5.000 kr. pr. ha.

Arealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3, herunder ubevokserede mosearealer, 1.000 kr. pr. ha for plejeadgang.

Bevoksede mosearealer, 7.500 kr. pr. ha på grundlag af ventеværdiberegninger.

Sletter, 2.000 kr. pr. ha, heraf 1.000 kr. for plantningsforbud, og 1.000 kr. for plejeadgang.

Jagt, beregnet på grundlag af 1.000 kr. årligt pr. ha søareal, kapitaliseret efter en kalkulationsrente på 12,5%.

Ved skrivelse af 25. januar 1999 har **lodsejeren** opgjort sit reviderede krav til 32.227.000 kr.

Der er opnået enighed mellem lodsejeren og sagsrejserne om, at det fredede areal efter indholdet af fredningesbestemmelserne og plejeforskrifterne kan opdeles således:

I.	Urørt skov		272,31 ha
II.	Plukhugst uden konvertering	71,38 ha	
	Konverteringsarealer	53,69 ha	
Tofte Bakke, kategori II skov		37,97 ha	163,04 ha
III.	Øvrige skovområder		435,21 ha
§ 3 arealer ekskl. mose			447,43 ha
Mose,træbevokset			384,74 ha
Mose, ubevokset			2.180,37 ha
Sletter			165,58 ha
I alt			4.048,68 ha

Lodsejeren har beregnet sit erstatningskrav og har foretaget sammenstilling med Skov- og Naturstyrelsens forslag baseret på kalkulationsrente 3%, således:

Arealer			**Codan**	**S & N**
Urørt skov				
	27.112 kr/ha	272,31 ha	7.383 tkr.	7.383 tkr.
Der er intet grundlag for som foreslået af Skov-og Naturstyrelsen at foretage fradrag heri med 500 tkr. for nedsat ejendomsskat			-	- 500 tkr.
Plukhugst				
Tofte Bakke	42.112 kr/ha	37,97 ha	1.599 tkr.	1.498 tkr.
Andre arealer m/konv.	50.574 kr/ha	53,69 ha	2.715 tkr.	644 tkr.
Andre arealer u/konv.	18.759 kr/ha	71,38 ha	1.339 tkr.	857 tkr.
Øvrige Skov-områder	10.000 kr/ha	435,21 ha	4.352 tkr.	2.176 tkr.
§ 3 arealer ekskl. mose	1.000 kr/ha	447,43 ha	447 tkr.	447 tkr.
Mose				
15% bevokset	7.500 kr/ha	384,74 ha	2.886 tkr.	2.886 tkr.
85% ubevokset	1.000 kr/ha	2.180,37 ha	2.180 tkr.	2.180 tkr.
Sletter				
	10.000 kr/ha	165,58 ha	1.656 tkr.	331 tkr.
Jagt				
Tofte Sø	1.000 kr/ha pr. år		1.003 tkr.	1.003 tkr.
Vedligeholdelse af 27 km vildthegn, samlet etableringsomkostning 5 mio. kr., årlig udgift 150.000 kr. kapitaliseret.			5.000 tkr.	o tkr.
Diverse				
Generelle merudgifter			667 tkr.	667 tkr.
Fredningssag, omkostninger			1.000 tkr.	? tkr.
I alt		4.048,68 ha	**32.227 tkr.**	**19.572 tkr.**

Lodsejeren har særligt med hensyn til arealer i skovkategori 2 - skov med pleje - gjort gældende, at for de arealer - uden for Tofte bakke - hvor der forinden plukhugststatus etableres, ifølge planforskrifterne skal ske en konvertering, bør erstatningen beregnes efter samme principper, som er gældende for Tofte bakke, medens arealer uden konverteringskrav, som følge af kriterierne for plukhugsten - ikke som en driftsform, men en plejeform - erstatningsmæssigt bør sidestilles med urørt skov.

Under forhandlingerne har lodsejeren - efter at sagsrejserne havde præciseret, at der ikke ved fredningsbestemmelserne pålagdes skovkategori 3 løvtræsbinding - nedsat kravet for disse arealer til 1.000 kr. pr. ha.

Lodsejeren har oplyst, at der fra de træbevoksede dele af mosearealet i årenes løb er hentet noget brænde.

Kravet for jagttab omfatter foruden selve søarealet på 70 ha arealerne omkring søen ud til en afstand af 500 m.

Der har ikke fra sagsrejsernes side været indvendinger mod, at yderhegnet har en længde af ca. 27 km eller mod beregningen af størrelsen af de årlige udgifter til yderhegn, men er gjort gældende, at hegnet er en forudsætning for opretholdelse af ejendommens dyrehavepræg og jagtværdierne i ejerens interesse.

For så vidt angår de "generelle merudgifter" har lodejerne særligt henvist til forøgede vildtplejeudgifter.

Lodsejerens omkostningskrav er oplyst at vedrøre ekstern og intern advokatbistand, omtrent i ligeligt forhold.

Landbrugets Rådgivningscenter har for bistand til en række lodsejere påstået sig tillagt 263.750 kr. + moms, heri indeholdt udlæg 30.000 kr.

Ved skrivelse af 4. januar 1999 har Landbrugets Rådgivningscenter påstået lodsejerudvalgets formand, Jens Hald, tillagt

30.000 kr.

Fredningsnævnets bemærkninger:

Fredningserstatningerne - der bør være udtryk for den nedgang i de berørte ejendommes handelsværdi ved kontantsalg, der er en følge af fredningsindgrebet - fastsættes for så vidt angår de generelle krav på grundlag af en grundtakst pr. ha for fredningsbåndet som sådant med tillæg af særtakster efter karakteren af fredningsindgrebet og de berørte naturtyper. Særlige forhold, der kan begrunde individuelle erstatningsberegninger, er anført nedenfor for de enkelte ejendomme.

Der beregnes ikke grundtakst for arealer, der ved fredningssagens rejsning var omfattede af naturfredningslovens § 43, stk. 2, og § 43 a, nu naturbeskyttelseslovens § 3, eller som efter fredningen skal overgå til disse naturtyper. Der beregnes ej heller grundtakst for skovarealer.

Der beregnes ikke erstatning for arealer, der på afgørelsestidspunktet er i offentligt eje, idet fredningen ikke indeholder positive påbud vedrørende disse arealer.

Grundtaksten andrager 1500 kr. pr. ha.

Fredningsnævnet vil herefter for de enkelte delområder kunne anvende følgende generelle retningslinier for erstatningsfastsættelserne:

Zone 1.1. Porsemosen:

Der anvendes ikke grundtakst for arealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3 og arealer uden for § 3, der har karakter af udprægede randområder til mosen , eller som skal overgå til mose, samt for skovområder. Der anvendes for disse områder en særtakst på 1000 kr. pr. ha for plejeindgreb, herunder vandstandshævning og for forbud mod nåletræsplantning.

For markfelter i øvrigt inden for området tillægges 1500 kr. pr. ha. Arealer, hvor dyrkning skal ophøre og markerne overgå til mose, erstattes med en arealerstatning på 35.000 kr. pr.

ha bl.a. under hensyn til, at indgrebet først får virkning efter 5 år.

Zone 1.2:

Erstatning er frafaldet.

Zone 1.3 og 1.4.

For mosearealer omfattede af naturbeskyttelseslovens § 3 anvendes som udgangspunkt en særtakst på 1.000 kr. pr. ha. Der henvises i øvrigt til behandlingen af erstatningskravene nedenfor.

Zone 2.1, 2.2, 2.3 og 2.4:

Der tillægges grundtakst 1500 kr. pr. ha for landbrugsarealer i zone 2.3 og 2.4.

Arealer i zone 2.1 og 2.2 tillægges erstatning - herunder for græsbinding - på 5.000 kr. pr. ha. Der er lagt vægt på, at der fortsat kan gødes til opretholdelse af varigt græs, til at udnyttelse af sphagnumforekomster ikke som følge af fredningen er udelukket, samt til at arealerne skønnes mindre egnede til anden udnyttelse end græsning, herunder at dræning - særligt efter afgravning - vil være påkrævet.

Der tillægges ikke særtakst for plantningsrestriktioner i zone 2.3, idet en tilplantning af arealerne ikke skønnes at have været nærliggende.

Der tillægges ikke særtakst for bygningsrestriktioner i zone 2.4. Det er oplyst, at bygningsmyndighederne ikke forinden fredningen havde gennemført sagsbehandling vedrørende høje silobygninger el. lign. i området, og at det ikke er dokumenteret, at valg af andre - lavere - silotyper ville medføre tab, når der tillige henses til driftsomkostningerne.

Zone 3.1 og 3.2:

Der henvises til bemærkningerne til lodsejernes krav neden-

for.

Zone 4:

Der tillægges grundtakst 1500 kr. pr. ha. For dyrkningsfri bræmmer og stiudlæg tillægges 30 kr. pr. løbende meter. Der tillægges i øvrigt ikke særtakst for landbrugsarealerne.

Idet der i øvrigt henvises til bemærkningerne nedenfor til de individuelle krav fastsættes følgende erstatninger, idet der med hensyn til ejerforhold og arealberegninger henvises til vedlagte ejendoms- og lodsejerfortegnelse

Der er ved hvert lb. nr. i parentes angivet arealernes placering i delområderne - jfr. fredningskortet.

Erstatningsbeløbene oprundes til nærmeste 100 kr.

Mindsteerstatningen udgør 500 kr.

Lb. nr. 1.

Fredningsnævnet må lægge til grund, at der ikke i råstofloven ligger hindringer for udnyttelse af sphagnumforekomsterne i den del af ejendommen, der er beliggende i zone 1.1. Efter arealernes karakter må nævnet endvidere lægge til grund, at den uafgravede del af ejendommen i zone 1.1 nu er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Fredningssagens rejsning har ikke afskåret lodsejeren fra at søge dispensation fra denne bestemmelse eller fra den tidligere naturfredningslovs § 43, stk. 2.

Efter amtets bemærkninger under sagen har lodsejeren ikke sandsynliggjort, at en dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3 ville kunne opnås, og at tab ved indskrænkninger i råstofudnyttelsen således ville være en følge af fredningen, hvorfor denne del af lodsejerens erstatningskrav afvises.

Der tillægges herefter erstatning således:

(Zone 1.1)	
mistet sphagnumudnyttelse	o kr.
arealerstatning	
37,9 ha a 1.000 kr.	37.900 kr.
(Zone 2.1 og 2.2)	
325,3 ha a 5.000 kr.	1.626.500 kr.
(Zone 2.3 og 2.4)	
47,1 ha a 1.500 kr.	70.650 kr.
	1.735.100 kr.

Der tillægges for advokatbistand 45.000 kr.

Lb. nr. 2. (zone 1.1)

9,97 ha skov, mose m.v. a 1.000 kr. pr.ha	10.000 kr.
1,0 ha mark, der skal overgå til mose	35.000 kr.
	45.000 kr.

Lb. nr. 3. (zone 1.1)

7,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	7.500 kr.

Lb. nr. 4. (zone 1.1)

1,0 ha mose m.v. a. 1.000 kr. pr. ha	1.000 kr.

Lb. nr. 5. (zone 1.1)

1,1 ha mose m.v. a 1.000 kr pr. ha	1.100 kr.

Lb. nr. 6. (zone 1.1)

1,4 ha mose m.v a 1.000 kr. pr. ha	1.400 kr.

Lb. nr. 7. (zone 1.1)

2,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	2.600 kr.

Lb. nr. 8. (zone 1.1)

1,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	1.800 kr.

Lb. nr. 9. (zone 1.1)

1,3 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	1.300 kr.

Lb.nr. 10. (zone 1.1)

2,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	2.400 kr.

Lb. nr. 11. (zone 1.1)

2,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	2.400 kr.

Lb. nr. 12. (zone 1.1.)

1,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.200 kr.

Lb. nr. 13. (zone 1.1)

o,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 14 a. (zone 1.1)

1,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.900 kr.

Lb. nr. 14 b. (zone 1.1)

0,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 600 kr.

Lb. nr. 15. (zone 1.1)
1,1 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.100 kr.

Lb. nr. 16. (zone 1.1)

1,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.600 kr.

Lb. nr. 17. (zone 1.1)

o,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 18. (zone 1.1)

0,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 600 kr.

Lb. nr. 19. (zone 1.1)

0,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 20. (zone 1.1)

0,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 21. (zone 1.1)

1,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.800 kr.

Lb. nr. 22. (zone 1.1)

1,1 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.100 kr.

Lb. nr. 23. (zone 1.1)

1,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.200 kr.

Lb. nr. 24. (zone 1.1)

3,0 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 3.000 kr.

Lb. nr. 25. (zone 1.1)

3,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 3.600 kr.

Lb. nr. 26. (zone 1.1)

0,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 27. (zone 1.1)

1,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.400 kr.

Lb. nr. 28. (zone 1.1)

o,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 600 kr.

Lb. nr. 29. (zone 1.1)

0,08 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 30. (zone 1.1)

0,01 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 31. (zone 1.1)

0,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 32. (zone 1.2)

0,1 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 33. (zone 1.1 og 2.3)

Tilhører Sejlflod kommune ingen erstatning.

Lb. nr. 34. (zone 1.1)

11,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 11.200 kr.

Lb. nr. 35. (zone 1.1)

1,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.500 kr.

Lb. nr. 36. (zone 1.1)

2,6 ha heraf alene en mindre del registreret som vådområde 3.500 kr.

Lb. nr. 37. (zone 1.1)

1,7 ha mose a 1.000 kr. pr. ha 1.700 kr.

Lb. nr. 38. (zone 1.1)

0,08 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr, 39. (zone 1.1)

10,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 10.900 kr.

Lb. nr. 40. (zone 1.1)

2,3 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 2.300 kr.

Lb . nr. 41. (zone 1.1)

3,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 3.500 kr.

Lb. nr. 42. (zone 1.1)

5,6 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	5.600 kr.

Lb. nr. 43. (zone 1.1)

2,2 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	2.200 kr.

Lb. nr. 44. (zone 1.1)

0,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	500 kr.

Lb. nr. 45. (zone 1.1)

14 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	14.000 kr.

Lb. nr. 46. (zone 1.1)

3,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	3.500 kr.

Lb. nr. 47. (zone 1.1)

2,1 ha mose m.v. a 1.000 kr.	2.100 kr.

Lb. nr. 48. (zone 1.1)

3,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	3.400 kr.

Lb. nr. 49. (zone 1.1)

7,7 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	7.700 kr.

lb. nr. 50. (zone 1.1)

1,0 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	1.000 kr.

Lb. nr. 51. (zone 1.1)

0,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha	900 kr.

Lb. nr. 52. (zone 1.1)

1,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.900 kr.

Lb. nr. 53. (zone 1.1)

3,6 ha mark, der skal overgå til mose
a 35.000 kr. pr. ha 126.000 kr.

Da der ikke foreligger oplysninger om bygninger og faste anlæg på den fredede ejendom, og da faste anlæg på anden ejendom, hvormed en del af nærværende ejendom sammenlægges, ikke kan danne grundlag for beregning af erstatning for ejendomsindskrænkning, afvises denne del af kravet.

Lb. nr. 54. (zone 1.1)

1,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.800 kr.

Lb. nr. 55. (zone 1.1)

1,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.800 kr.

Lb. nr. 56. (zone 1.1)

1,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.800 kr.

Lb. nr. 57. (zone 1.1)

1,7 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.700 kr.

Lb. nr. 58. (zone 1.1)

6,8 ha heraf 2,6 ha registreret som
mose 8.000 kr.

Lb. nr. 59. (zone 1.1)

1,7 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.700 kr.

Lb. nr. 60. (zone 1.1)

1,5 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.500 kr.

Lb. nr. 61. (zone 1.1)

1,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.900 kr.

Lb. nr. 62. (zone 1.1)

5,1 ha, heraf 1,7 ha registreret som mose 6.000 kr.

Lb. nr. 63. (zone 1.1)

0,5 ha ej registreret som mose 800 kr.

Lb. nr. 64 (zone 1.1)

2,4 ha mark, der skal overgå til mose
a 35.000 kr. pr. ha 84.000 kr.

Under hensyn til forholdet mellem størrelsen af dette areal og af ejendommens samlede areal afvises lodsejerens krav om yderligere erstatning for ejendomsindskrænkning.

Lb. nr. 65. (zone 1.1)

0,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 900 kr.

Lb. nr. 66. (zone 1.1)

0,9 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 900 kr.

Lb. nr. 67. (zone 1.1)

1,7 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 1.700 kr.

Lb. nr. 68. (zone 1.1)

0,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 69. (zone 1.1)

0,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 70. (zone 1.1)

0,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 71. (zone 1.1)

0,4 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 500 kr.

Lb. nr. 72 (zone 1.1)

2,9 ha ej registreret som mose 4.400 kr.

Lb. nr. 73. (zone 1.1)

8,0 ha heraf 3,8 ha registreret som mose 10.100 kr.

Lb. nr. 74. (zone 1.1)

0,8 ha mose m.v. a 1.000 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 75 (zone 1.1)

0,9 ha mose m.v.a 1.000 kr. pr. ha 900 kr.

Lb. nr. 76 (zone 1.1)

0,9 ha ej registreret som mose 1.400 kr.

Lb. nr. 77 (zone 1.1)

1,7 ha ej registreret som mose 2.600 kr.

Lb. nr. 78. Udgået

Lb . nr. 79.

Ved erstatningsfastsættelsen kan fredningsnævnet for denne

ejendom lægge følgende principper til grund:

Urørt skov (skovkategori 1)

Fredningsnævnet kan i det væsentlige tiltræde principperne i Skov- og Naturstyrelsens erstatningsforslag, hvorefter der for nogle områders vedkommende anvendes en venteværdiberegning efter disses bevoksningssammensætning, for andre områder en generel arealerstatningssats i overensstemmelse med erstatningsniveauet i skovlovsaftaler.

Skov med pleje. (skovkategori 2)

Retningslinierne for plukhugsten i denne skovkategori findes ikke at medføre sådanne begrænsninger i udnyttelsen af arealerne, at erstatning bør beregnes som for skovkategori 1. Der tages derfor udgangspunkt i det erstatningsniveau, der er gældende for skovaftaler om plukhugst, men med et tillæg for opretholdelse af nødvendige kulturhegn og et tillæg for de særlige hensyn, der skal tilgodeses ved driften af denne skovkategori.

Sletter.

Ved en sædvanlig forstmæssig udnyttelse af ejendommen ville en tilplantning af disse arealer være nærliggende, hvorfor en takst på 6000 kr. pr. ha vil være udgangspunkt for erstatningsberegningen.

Ved fastsættelse af erstatningen for forringelse af handelsværdien for den del af ejendommen, der efter fredningen udgør urørt skov, skov med pleje og sletter, må fredningsnævnet lægge vægt på, at disse arealer i længere tid forud for fredningen har været undergivet ekstensiv skovdrift og til dels haft karakter af dyrehave, og at fredningen for en del af arealerne ikke medfører væsentlige ændringer heri.

Erstatningen for disse arealer kan fastsættes
til 3.500.000 kr.

Øvrige skovområder (kategori 3 skov):

128,72 ha a 1.000 kr. pr. ha.	128.720 kr.

§ 3 arealer excl. højmose:

83,04 ha a 1.000 kr. pr. ha	83.040 kr.

Højmose

106,91 ha a 1.000 kr. pr. ha	106.910 kr.

Yderhegn

Hegnet er etableret af ejeren for år tilbage og må anses afgørende for opretholdelse af vildtbestanden og jagtværdien. Idet en årlig vedligeholdelsesudgift på 41.250 kr. kan lægges til grund, finder nævnet, at ejeren for pligten til opretholdelse af hegnet bør erstattes	450.000 kr.
I alt	4.268.700 kr.

Der godtgøres lodsejeren 18.000 kr. + moms til konsulentbistand.

Lb. nr. 80. udgået.

Lb. nr. 81 (zone 2.3)

11,6 ha a 1.500 kr. pr. ha	17.400 kr.

lb. nr. 82. (zone 2.3)

18,5 ha a 1.500 kr. pr. ha	27.800 kr.

Lb. nr. 83 (zone 2.3)

18,5 ha a 1.500 kr. pr. ha	27.800 kr.

Lb. nr. 84 (zone 2.3)

20,3 ha a 1.500 kr. pr. ha 30.500 kr.

Lb. nr. 85 (zone 2.3)

9,5 ha a 1.500 kr. pr. ha 14.300 kr.

Lb. nr. 86 (zone 2.3)

7,7 ha a 1.500 kr. 11.600 kr.

Lb. nr. 87 (zone 2.3)

5,5 ha a 1.500 kr. pr. ha 8.300 kr.

Lb. nr. 88 (zone 2.3)

35,0 ha a 1.500 kr. pr. ha 52.500 kr.

(zone 2.2)

18,0 ha a 5.000 kr. pr. ha 90.000 kr. 142.500 kr.

Lb. nr. 89 (zone 2.3)

15,8 ha a 1.500 kr. pr. ha 23.700 kr.

Lb. nr. 90 Udgår.

Lb. nr. 91 Udgår.

Lb. nr. 92 Udgår.

Lb. nr. 93 (zone 2.3)

4,0 ha a 1.500 kr. pr. ha 6.000 kr.

Lb. nr. 94 Udgår.

Lb. nr. 95 Udgår.

Lb. nr. 96 Udgår.

Lb. nr. 97 (zone 2.3 og 2.4)

56,2 ha a 1.500 kr. pr. ha 84.300 kr.

Lb. nr. 98 Udgår.

Lb. nr. 99 (zone 2.4)

1,4 ha a 1.500 kr. pr. ha 2.100 kr.

Lb. nr. 100 (zone 2.3 og 2.4)

57,9 ha a 1.500 kr. 86.850 kr.

jagtforringelse på
ca. 9 ha af matr. nr.
1 fl Vildmosegård 45.000 kr. 131.900 kr.

Lb. nr. 101 (zone 2.4)

6,3 ha a 1.500 kr. pr. ha 9.500 kr.

Lb. nr. 102 (zone 2.4)

5,8 ha a 1.500 kr. pr. ha 8.700 kr.

Lb. nr. 103 (zone 2.3)

38,8 ha a 1.500 kr. pr. ha 58.200 kr.

Lb. nr. 104 (zone 2.3)

18,1 ha a 1.500 kr. pr. ha 27.200 kr.

Lb. nr. 105 (zone 2.3)

36,2 ha a 1.500 kr. pr. ha 54.300 kr.

Lb. nr. 106 (zone 2.3)

17,6 ha a 1.500 kr. pr. ha 26.400 kr.

Lb. nr. 107 Udgår.

Lb. nr. 108 (zone 2.3 og 2.4)

49,3 ha a 1.500 kr. pr. ha 74.000 kr.

Lb. nr. 109 (zone 2.3)

45,9 ha a 1.500 kr. pr. ha 68.900 kr.

Lb. nr. 110 (zone 2.3 og 2.4)

25,2 ha a 1.500 kr. 37.800 kr.

Lb. nr. 111 (zone 2.3 og 2.4)

30,6 ha a 1.500 kr. pr. ha 45.900 kr.

Lb. nr. 112 (zone 2.3 og 2.4)

20,6 ha a 1.500 kr. pr. ha 30.900 kr.

Lb. nr. 113 (zone 2.3 og 2.4)

tilhører nu Strukturdirekoratet ingen erstatning

Lb. nr. 114 (zone 2.2, 2.3 og 2.4)

tilhører nu Strukturdirektoratet ingen erstatning

Lb. nr. 115 (zone 2.1, 2.2 og 2.3)

tilhører nu Skov- og Naturstyrelsen ingen erstatning

Lb. nr. 116 (zone 1.2) erstatning frafaldet

Lb. nr. 117 (zone 2.3)

86,5 ha a 1.500 kr. pr. ha 129.750 kr.

(zone 2.1)

30 ha a 5.000 kr. pr. ha 150.000 kr. 279.800 kr.

Der tillægges ikke erstatning for ejendomsindskrænkning på grundlag af omregning af dyrkningsind-skrænkninger.

Lb. nr. 118 (zone 2.2)

8,1 ha a 5.000 kr. pr. ha 40.500 kr.

Lb. nr. 119 (zone 2.3)

2,5 ha a 1.500 kr. pr. ha 3.800 kr.

Lb. nr. 120 (zone 2.3)

2,0 ha a 1.500 kr. pr. ha 3.000 kr.

Lb. nr. 121 (zone 2.3)

19;2 ha a 1.500 kr. pr. ha 28.800 kr.
jagtforringelse ca. 7 ha 35.000 kr. 63.800 kr.

Lb. nr. 122 (zone 2.3)

6,0 ha a 1.500 kr. pr. ha 9.000 kr.
jagtforringelse 4 ha 20.000 kr. 29.000 kr.

Lb. nr. 123 (zone 2.3)

48,8 ha a 1.500 kr. pr. ha 73.200 kr.

Lb. nr. 124 (zone 2.3 og 2.4)

87,2 ha a 1.500 kr. pr. ha 130.800 kr.

(zone 2.2)

18 ha a 5.000 kr.pr. ha	90.000 kr.	220.000 kr.

Der tillægges ikke erstatning for ejendomsindskrænkning, jfr. nr. 117.

Lb. nr. 125 (zone 2.4)

0,5 ha a 1.500 kr. pr. ha 800 kr.

Lb. nr. 126 (2.4)

0,6 ha a 1.500 kr. pr. ha 900 kr.

Lb. nr. 127 (zone 2.4)

19,6 ha a 1.500 kr. pr. ha 29.400 kr.

Lb. nr. 128 (zone 2.4)

0,9 ha a 1.500 kr. pr. ha 1.400 kr.

Lb. nr. 129 (zone 2.4)

0,8 ha a 1.500 kr. pr. ha 1.200 kr.

Lb. nr. 130

Ved erstatningsfastsættelsen har fredningsnævnet for denne ejendom lagt følgende principper til grund:

Urørt skov (skovkategori 1):

Arealerne bærer en så uens bevoksning, at en generel arealerstatningssats ikke kan anvendes, men der bør tages udgangspunkt i en venteværdiberegning som foreslået af Skov- og Naturstyrelsen, og derfor kan der ikke bortses fra en nedgang i grundskatterne, som kan forventes som følge af formindskede grundværdiansættelser efter udlæg til urørt skov.

Skov med pleje (skovkategori 2):

Uanset retningslinierne for plukhugsten i denne skovkategori finder nævnet ikke, at indgrebet kan føre til at sidestille arealerne med skovarealer i kategori 1. Der tages derfor udgangspunkt i det erstatningsniveau, der er gældende for skovlovsaftaler vedrørende plukhugst. Der indregnes et tillæg for forøgede hegningsudgifter til sikring af skovens foryngelse, fastsat under hensyn til områdets særlige dyrebestand, samt et tillæg for de arealer - på og uden for Tofte bakke - hvor der skal ske konvertering til løvskov. Det sidstnævnte tillæg fastsættes på grundlag af driftsøkonomiske beregninger, dog under hensyntagen til at foryngelsen fortrinsvis skal ske ved selvforyngelse, og der ved genplantning ikke skal ske massiv forstmæssig tilplantning.

Sletter

Ved en sædvanlig forstmæssig udnyttelse af ejendommen ville en tilplantning af disse arealer beliggende imellem skovområderne være nærliggende, hvorfor en takst på 6.000 kr. pr. ha vil være udgangspunktet for erstatningsfastsættelserne.

Ved fastsættelsen af erstatningen for tilplantningsforbud på sletterne samt ved udlæg til urørt skov og skov med pleje, til dels efter konvertering til løvskov, må fredningsnævnet lægge væsentlig vægt på denne ejendoms særlige karakter - med indhegning og specielle bygningsanlæg - hvorefter herlighedsværdierne i forbindelse med udnyttelsen som lyst- og jagtejendom er betydelige, og disse værdier ikke forringes ved fredningen.

Idet den nedgang i handelsværdien for de ovenfornævnte dele af ejendommen, der er en følge af fredningen ikke svarer til værdinedgangen for en sædvanlig forstmæssig drevet ejendom fastsættes erstatningen for disse arealer til 10.000.000 kr.

Øvrige skovområder (kategori 3 skov):

435,21 ha a 1.000 kr. pr. ha	435.210 kr.

§ 3 arealer excl. mose

447,43 ha a 1.000 kr pr. ha 447.430 kr.

Mose

Da lodsejeren ikke har sandsynliggjort, at der hidtil har fundet nogen egentlig erhvervsmæssig drift sted på de træbevoksede arealer, fastsættes erstatningen for såvel bevoksede som ubevoksede dele af mosen for plejeadgangen til 1.000 kr. pr. ha.

2.565 ha a 1.000 kr. pr. ha 2.565.000 kr.

Jagt:

For tab af en betydelig fuglejagt
på Tofte sø og et 500 m bredt
bredareal ydes 1.000.000 kr.

Yderhegn:

Hegnet er for år tilbage etableret af ejeren og må anses for afgørende for opretholdelse af ejendommens karakter af jagtejendom. Idet en årlig vedligeholdelsesudgift på 150.000 kr. kan lægges til grund, findes ejeren for pligten til fortsat at vedligeholde hegnet efter det ovenfor anførte at burde erstattes 1.125.000 kr.

Der tillægges ikke erstatning for vildtpleje m.v., idet det ikke er sandsynliggjort, at der som følge af fredningen er påført ejeren væsentlige forøgede udgifter hertil.

Nævnet finder alene, at der bør godtgøres lodsejeren udgifter til ekstern advokatbistand og med et beløb på 250.000 kr. + moms.

Erstatning i alt 15.572.700 kr.

+ advokatomkostninger 250.000 kr. + moms.

Lb. nr. 131 (zone 4)

10,9 ha a 1.500 kr. pr. ha	16.350 kr.	
90 meter sti/dyrkningsfri bræmme a 30 kr. pr. løbende meter	2.700 kr.	19.100 kr.

Lb. nr. 132 (zone 4)

10,9 ha a 1.500 kr. pr. ha	16.350 kr.	
90 meter sti/dyrkningsfri bræmme a 30 kr. pr. løbende meter	2.400 kr.	71.100 kr.

Lb. nr. 133 (zone 4)

17,6 ha a 1.500 kr. pr. ha	26.400 kr.	
(Det bemærkes, at beskyttelsen af overdrev (klintarealet) først er sket ved naturbeskyttelseslovens ikrafttræden efter rejsning af fredningssagen)		
1410 meter sti/dyrkningsfri bræmme a 30 kr. pr. løbende meter	42.300 kr.	
400m^2 parkeringsplads	2.400 kr.	71.100 kr.

Lb. nr. 134 udgår

Det af Landbrugets Rådgivningscenter fremsatte krav for konsulentbistand findes rimeligt. Der tillægges 263.750 kr. + moms.

Nævnet finder ikke anledning til herudover at tillægge lodsejerudvalgets formand honorar eller godtgørelse.

Erstatningsbeløbene - men ikke godtgørelsen for konsulentbistand - forrentes, jfr. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, - uanset sagens varighed - fra afgørelsens dato med en rente svarende til Nationalbankens diskonto, idet der er henset til udviklingen i erstatningsniveauet siden sagens rejsning.

Erstatnings- og godtgørelsesbeløbene udredes af statskassen med tre fjerdedele og af Nordjyllands Amtskommune med en fjerdedel, jfr. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Sagen forelægges for Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 som følge af erstatningsbeløbenes størrelse.

Erstatningsafgørelsen kan skriftligt påklages til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K, af den, der anser sig berettiget til en større erstatning eller af den myndighed, der skal udrede erstatning. Klagefristen er 4 uger fra det tidspunkt, meddelelse om afgørelse er modtaget.

Holger L. Holm

Eivind Haslund

Stig Juhl Christensen

Marianne Borch

Sortsøe Jensen

KORT >

REG. NR. 7955.00

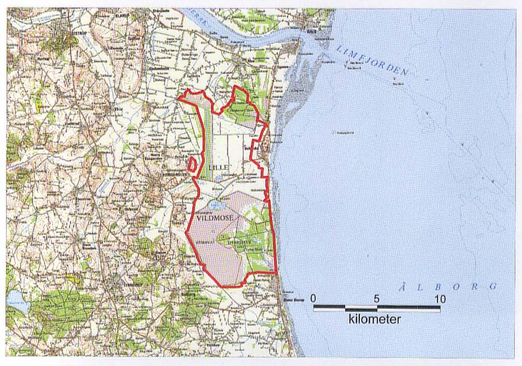
Fredning af Lille Vildmose

Arealer i Aalborg Kommune:
Mou By, Mou
Høstermark Hgd., Mou
Dokkedal By, Mou
Vildmosegård, Mou
Knarmougård, Mou
Sigsgård, Nr. Kongerslev

Arealer i Mariagerfjord Kommune:
Tofte Skov, Als

Arealer i Rebild Kommune:
Ll. Brøndum By, Bælum

Naturklagenævnets Fredningsafgørelse af december 2007 i sag nr. NKN-111-00001

Signaturforklaring til fredningskort

- Delområdegrænse
- Fredningsgrænse
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Matrikelskel
- Offentlig vej
- Eksisterende ydre hegn
- Fremtidigt ydre hegn
- Eksisterende Udkigstårne
- Telemast
- Nye Udkigstårne
- bygning
- Ny Sti
- Eksisterende Sti
- Ny Plankebro
- §3-vandløb, der skal nedlægges
- §3-vandløb
- Privat vej., P-plads, Gårdsplads m.m.
- Øvrig Skov
- Løvskove
- Slette
- Konverteringsareal
- Tofte Bakke
- Jagtforbud Tofte Sø
- Dyrket areal i Porsemosen
- Ny P-plads
- Portland Skov
- Dyrkningsfri bræmme (delomr. 4)
- Skov i Porsemosen
- §3 Sø
- §3 Mose - Eng
- §3 Hede - Overdrev

Copyright matrikelkort Kort- og Marikelstyrelsen

Udarbejdet af
MILJØMINISTERIET
Miljøcenter Aalborg
November 2007/NS

0 1.000 2.000
meter

IKKE SCANNET
SKAL BEVARES
Reg. nr. 7955.00

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 07955.00

Dispensationer i perioden: 16-08-2001 - 31-08-2006

REG.NR. 7955.00

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17, 9000 Aalborg
Telefon 96 30 70 00.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
22. AUG. 2001

Aalborg, den 16. august 2001.

FS 28/2001: Vedrørende etablering af jordvold langs hegnet om Toft Mose fra Fugletårnet ved Toft Sø.

Til orientering fremsendes hoslagt skrivelse af 16.august 2001 til Aage V. Jensens Fonde, Sct. Jørgens Hus, Kampmannsgade, 1604 København V, samt protokol.

Med hensyn til påklage af afgørelsen henvises til klageanvisning i skrivelsen.

Sortsøe Jensen

1. Holger L. Holm
2. Marianne Borck
3. Nordjyllands Amt, Natur- og Miljøkontoret, j.nr. 8-70-52-0-837-89
4. Danmarks Naturfredningsforening, København
5. Danmarks Naturfredningsforening v/Svend Grønkjær Madsen
6. Hadsund Kommune
7. Skovfoged Birgit Knudsen
8. Skov- og Naturstyrelsen.

SCANNET

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 211/14-0006
Akt. nr. Bil. 2
43

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17, 9000 Aalborg
Telefon 96 30 70 00.

Aalborg, den 16. august 2001.

Aage V. Jensens Fonde
Sct. Jørgens Hus
Kampmannsgade
1604 København V.

FS 28/2001: Vedrørende etablering af jordvold langs hegnet om Toft Mose fra Fugletårnet ved Toft Sø, hvilket areal er omfattet af Fredningsnævnets kendelse af 15. marts 1999 om fredning af Ll. Vildmose.

Ved skrivelse af 23. maj 2001 har Codan - nu Aage V. Jensens Fonde - anmodet om Fredningsnævnets dispensation fra fredningskendelsen vedrørende Ll. Vildmose for så vidt angår arbejder foretaget på og omkring en jordvold over en strækning på ca. 3 km. Det gøres principalt gældende, at der alene er foretaget vedligeholdelsesarbejder på denne jordvold, men såfremt Fredningsnævnet finder, at der er foretaget en etablering af jordvolden anmodes om dispensation fra fredningskendelsen hertil.

Fredningsnævnet foretog den 8. august 2001 besigtigelse og forhandling i sagen. Udskrift af protokollen vedlægges.

Som det fremgår, fandt et flertal af nævnet, at der foreligger en vedligeholdelse af jordvolden, der derfor ikke kræver dispensation fra kendelsen.

Klageadgang er tilkendegivet i protokollatet.

Med venlig hilsen

Sortsøe Jensen

J.nr. SN 2001 - 12 11/14-0006

23 AUG

Akt nr. 4 \

Onsdag, den 8. august 2001 afholdt Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt besigtigelse og forhandling i

FS 28/2001:

Etablering af jordvold langs hegnet om Toft Mose fra Fugletårnet ved Toft Sø, hvilket areal er omfattet af Fredningsnævnets kendelse af 15. marts 1999 om fredning af Ll. Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Sortsøe Jensen, det amtsrådsvalgte medlem Holger L. Holm og det kommunaltvalgte medlem Marianne Borch.

For Nordjyllands Amt, Natur- og Miljøkontoret mødte Mogens Andersen og Jette Binau.

For Aage V. Jensens Fonde mødte direktør Leif Skov samt skovfoged Birgit Knudsen, der fremlagde "kort over Lille Vildmose Vildtreservat" og oplyste, at jordvolden omkring hegnet havde eksisteret i mange år og var blevet fornyet i de på kortet angivne år.

Der fremlagdes skrivelse af 18. maj 2001 fra Codan med bilag 1 - 3 vedrørende en allerede etableret jordvold over en ca 3 km lang strækning udenfor hegnet mod øst fra Fugletårnet ved Tofte Sø.

Endvidere fremlagdes skrivelse af 1. juni 2001 fra Codan, hvoraf fremgår, at ejendommen matr. nr. 1 Toft m.fl. pr. 1. juni 2001 er solgt til Aage V. Jensen Charity Foundation.

Formanden redegjorde for de på arealerne hvilende fredningsbestemmelser, hvorefter der på arealerne ikke må foretages terrænændringer, dræning eller udgrøftning.

Skovfoged Birgit Knudsen foreviste dels den i det fremlagte materiale omhandlede strækning dels til sammenligning en strækning vest for tårnet. Der er på en strækning på ca. 3 km med maskine foretaget afskrælning af jord. Jorden er opkastet til en vold mod hegnet ca. 2 meter bred og 1 meter høj. På ca. 75 m nærmest tårnet, er der i den forbindelse fjernet nogle træer og etableret en grøft, der var tør ved besigtigelsen.

Arbejdet er foretaget for kort tid siden, men allerede nu ses opvækst f.eks. af birk og lignende. Hun gør gældende, at der er tale om vedligeholdelse af den jordvold, der har været omkring Tofte Mose og Sø siden 1926 og som senest på dette sted er renoveret i 1974. Forholdet falder derfor udenfor fredningskendelsens bestemmelser og kræver derfor ikke dispensation.

Nævnet voterede: 2 medlemmer fandt, at det foretagne arbejde sammenlignet med forholdene vest for tårnet må vurderes som vedligeholdelse af en eksisterende jordvold og derfor ikke kræver Fredningsnævnets dispensation fra fredningskendelsen. Der er herved lagt vægt på, at arbejderne efter det oplyste alene har haft til formål at retablere volden i dens oprindelige omfang. 1 medlem fandt, at det foretagne arbejde er af et sådant omfang, at det falder udenfor almindelig vedligehold og derfor kræver dispensation fra fredningskendelsen. Dette medlem finder, at der ikke er grundlag for at meddele en sådan dispensation, men at der i stedet bør ske en naturgenopretning til fjernelse af sporene efter den oprindelige vold.

J.nr. SN 2001 - /211/14-0006

23 AUG. 2001

Akt. nr. 4 2

Der træffes afgørelse efter stemmeflertallet. Det henstilledes til lodsejeren efter anvisning fra amtet at søge sporene efter arbejderne udjævnede og sikre, at arbejderne ikke vil kunne få en drænende effekt.

De mødende blev gjort bekendt med afgørelsen, der kan påklages til Naturklagenævnet inden 4 uger. Skriftlig klage fremsendes til Fredningsnævnet.

Således passeret.

Sortsøe Jensen

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

REG. NR. 7955.00

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
10 APR. 2003

SCANNET

Sejlflod Kommune
Teknisk Forvaltning
Stationsvej 5
9280 Storvorde

Aalborg, den 9/4-2003

Vedr. FS 56/2002 - etablering af sø på ejendommen matr.nr. 1 dd Vildmosegård, Mou , tilhørende Kaj Andersen og Bodil Hansen, Møllesøvej 15, 9280 Storvorde.

De har ved skrivelse af 1. november 2002 fremsendt en ansøgning fra Kaj Andersen og Bodil Hansen, Møllesøvej 15, 9280 Storvorde om tilladelse til etablering af en sø på ca. 4500 m2 på ejendommen matr.nr. 1 dd Vildmosegård, Mou omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose. Ejendommen er beliggende i fredningens zone 2.4, Møllesø-området, hvor der udover den generelle begrænsning i terrænændringer alene indeholdes bestemmelser om bygningshøjder. Sejlflod Kommune har den 11. december 2002 på visse vilkår tilladt etableringen af søen i henhold til planloven. Sagen har for nævnet været behandlet skriftligt.

Nævnet meddeler hermed dispensation til etablering af søen på vilkår, at udformningen tilpasses terrænet, idet søen etableres med jævnt skrånende bredder og opgravet materiale udjævnes.

Der er ikke herved taget stilling til de vilkår, kommunen har fastsat for tilladelsen efter planlovgivningen. Tilladelsen, der er meddelt efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan inden 4 uger påklages til naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Sortsøe Jensen

kopi til:
1.Knud Erik Jeppesen, Væverensvej 5, 9000 Aalborg
2. Palle Frederiksen, Fyrrevej 12, Egense, 9280 Storvorde
3. Nordjyllands Amt, Naturkontoret
4. Skov- og Naturstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 1211/14 - 0006
Akt. nr. 78 Bil.

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Aalborg, den 9/4-2003

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
11 APR. 2003

Vedr. FS 56/2002, etablering af sø

Hoslagt fremsendes fredningsnævnets afgørelse i ovennævnte sag. Klagevejledningen fremgår af afgørelsen.

Sortsøe Jensen

Kopi til:
1. Knud Erik Jeppesen, Væverensvej 5, 9000 Aalborg
2. Palle Frederiksen, Fyrrevej 12, Egense, 9280 Storvorde
3. Nordjyllands Amt, Naturkontoret
4. Skov- og Naturstyrelsen
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Willy Jørgensen, Gammel Egensevej 10, Mou, 9280 Storvorde
7. Kaj Andersen og Bodil Hansen

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

KEG. NR. 7955.00

SCANNET

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Aalborg, den 2. juli 2003

Skov. - 4 JULI 2003

FS 3/2003: etablering af en sø på matr.nr. 1 ck Vildmosegård.

Hoslagt fremsendes protokoludskrift for 19. juni 2003 samt fredningsnævnets afgørelse i ovennævnte sag. Klagevejledningen fremgår af afgørelsen.

Sortsøe Jensen

Kopi til:
1. Holger L. Holm
2. Palle Frederiksen
3. Henrik Winther Svendsen
4. Nordjyllands Amt, Naturkontoret
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. do att. Willy Jørgensen
7. Buderupholm Statsskovdistrikt, att. skovrider Uffe Laursen
8. Advokat Morten Jensen, Hasserisvej 174, 9000 Aalborg
9. Friluftsrådet, att. Thyge Steffensen, Bakkevænget 19, 9000 Aalborg

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 1211/14 - 0006.
Akt. nr. 89 Bil.

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

Sejlflod Kommune
Teknisk Forvaltning
Stationsvej 5
9280 Storvorde

Aalborg, den 2. juli 2003

FS 3/2003 - etablering af sø på matr.nr. 1 ck Vildmosegård, Mou

---

De har den 19. december 2002 fremsendt en ansøgning om dispensation fra nævnets afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose til etablering af en sø på matr.nr. 1 ck Vildmosegård.

Nævnet kan ikke meddele dispensation til det ansøgte.

Der henvises til vedlagte protokoludskrift.

Afgørelsen, der er truffet efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan inden 4 uger påklages til naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Sortsøe Jensen

Torsdag, den 19. juni 2003 afholdt fredningsnævnet for Nordjyllands Amt forhandling på Vildmosegården i

FS 3/2003:
Ansøgning om etablering af en sø på matr.nr. 1 ck Vildmosegaard.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Sortsøe Jensen, det amtsrådsvalgte medlem Holger L. Holm og det kommunaltvalgte medlem Palle Frederiksen.

For Nordjyllands Amt, Naturkontoret mødte Mogens Andersen og Bjarke Jensen.

For Sejlflod Kommune mødte Annelise Fruerlund.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Willy Jørgensen.

For Buderupholm Statsskovdistrikt mødte skovrider Uffe Laursen.

For Friluftsrådet mødte Thyge Steffensen.

For og med Henrik Winther Svendsen mødte advokat Morten Jensen tillige med Kim Weidemann og Sten Laursen.

Der fremlagdes:

- Skrivelse af 19. december 2002 med bilag fra Sejlflod Kommune.

Arealet er omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose.

Der foretoges besigtigelse. Det konstateredes, at en sø med en ø var udgravet. Dette påtaltes overfor ejeren.

Ejeren oplyste, at etableringen var sket bl.a. for at tiltrække fugle.

Efter votering tilkendegav nævnet, at dispensation til lovliggørelse af søen ikke kunne meddeles under hensyn til fredningsafgørelsens forbud mod terrænændringer sammenholdt med forbuddet mod plantning af træer og buske i den vestlige del af område 2.3 således, at en sløring af søen ikke kan ske.

Det pålagdes ejeren efter amtets anvisninger at retablere terrænet inden 1. oktober 2003.

De mødte vejledtes om klageadgangen med frist fra modtagelse af skriftlig afgørelse.

Sagen sluttet.

Sortsøe Jensen

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

REG. NR. 7955,00

Sejlflod Kommune
att. Anna-Lise Fruelund
Stationsvej 5
9280 Storvorde

Aalborg, den 30. november 2004

FS 64/2004 - vedrørende søer/sølepladser i Lille Vildmose.

Med skrivelse af 20. oktober 2004 har De fremsendt en ansøgning fra Aage V. Jensens Fonde om tilladelse til etablering af to sølepladser for vildsvin.

Af senere fremsendt kortbilag fremgår, at pladserne etableres på matr.nr. 1 ek og 1 cq indenfor delområde 2.4 i fredningsnævnets afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose, hvor terrænændringer som led i landbrugsdrift, råstofindvinding m.v. er tilladt.

Det fremgår af ansøgningen, at pladsernes arealer bliver 1500 m² og 1200 m², anlægges i våde områder og at opgravet materiale udjævnes på det omgivende terræn.

Sagen er behandlet efter forretningsordenens §10, stk. 5.

Nævnet meddeler herved tilladelse til det ansøgte, der er af underordnet betydning i forhold til fredningens formål i dette delområde.

Tilladelsen, der er meddelt efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet, og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Sortsøe Jensen

2001-1211/14-0006

KEG. NK. 4955.00

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 6
9000 Aalborg
Telefon 96307000

Nordjyllands Amt
Naturkontoret
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø

Aalborg, den 15. februar 2005

FS 8/2005 - vedrørende Deres j.nr.8-70-52-0-837-1-89 - Lille Vildmose Centret.

De har forelagt nævnet spørgsmålet om opførelse af en udstillingsbygning og et udsigtstårn på matr.nr. 1 gu Vildmosegaard, Mou kræver nævnets tilladelse.

Ejendommen er beliggende i område 2.4 i Lille Vildmosefredningen, nævnets afgørelse af 15. marts 1999.

Afgørelsens generelle forbud mod bebyggelse og etablering af master m.v. gælder ikke for område 2.4, hvor alene er fastsat højdebegrænsninger for beboelsesbygninger og siloer m.m.

Der kan i dette område oprettes museum m.v.

Herefter og da bygnings- og tårnhøjde ikke overstiger henholdsvist 8,5 meter og 12,5 meter og da afgørelsen ikke for dette område indeholder censurbestemmelser, kræver opførelsen ikke nævnets tilladelse.

Nævnets afgørelse, der er truffet efter analogien af forretningsordenens § 10, stk. 5, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet, og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Sortsøe Jensen

2001-12H/14-0006

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Telefon 96307000

REG. NR. 7955.00

Nordjyllands Amt
Naturkontoret
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø

Aalborg, den 31. august 2006

FS 33/2006 - vedr. j.nr. 8-70-51-81-837-001-06.

Ved skrivelse af 18. april 2006 har De til fredningsnævnet fremsendt en ansøgning med projektbeskrivelse fra Aage V. Jensens Fonde om opstilling af videoformidling m.v. i Lille Vildmose ved rovfuglefoderpladsen i sydlige del af Høstemark Skov, ved skarvkolonien ved sydsiden af Tofte Sø og ved hestefoldene i den nordlige del af Tofte Skov.

Det fremgår af ansøgningen, at der på disse steder placeres kameraer monteret på en plade, 1 x 1 meter, som ved nedpløjede kabler forbindes dels med senderparaboler, dels med en sendemast under kronen på omkringstående træer. Herfra sendes optagelserne til betragterskærme i Vildmosecentret.

Områderne er omfattede af fredningsnævnets afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose, der bl.a. indeholder forbud mod terrænændringer og master m.v.

Naturkontoret har afgivet en udtalelse samt en supplerende udtalelse bl.a. om forholdet til lov om forbud mod TV-overvågning.

Sagen har været skriftligt behandlet.

Fredningsnævnet kan herefter meddele dispensation til det ansøgte på vilkår, at der sker fuldstændig retablering af overfladen efter kabelnedpløjning, at paraboler og kameraer er af en farve, der falder sammen med omgivelserne og at sendemasten sløres af bevoksningen.

Nævnet må anbefale, at der, hvor offentligheden har adgang til områder, der dækkes af kameraer, efter samråd med tilsynsmyndigheden gives offentligheden orientering om foto-optagelserne.

Ved afgørelsen har nævnet lagt vægt på, at det ansøgte vil kunne være et væsentligt led i formidlingen af området.

SNS-121-00052

Tilladelsen, der er meddelt efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Sortsøe Jensen

Kopi sendt til:

1. Knud Erik Jeppesen
2. Palle Husum Frederiksen
3. Sejlflod Kommune
4. Aage V. Jensens Fonde
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. Danmarks Naturfredningsforening, att. Willy Jørgensen
7. Skov- og Naturstyrelsen
8. Buderupholm Statsskovdistrikt
9. Naturklagenævnet
10. Friluftsrådet

NATURKLAGENÆVNET
FORMANDEN

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
E-mail: nkn@nkn.dk Web: www.nkn.dk
CVR: 18210932

16 OKT. 2008

NKN-121-00132
LTP

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
24 OKT. 2008

Afgørelse
i sagen om Aalborg Kommunes påbud om retablering af foretaget jordbehandling på arealer i Lille Vildmose

Aalborg Kommune meddelte den 3. juni 2008 Arne Thomsen, Kongstedlund, påbud om at foretage retablering af foretaget jordbehandling (tilsåning og gødskning) på nærmere angivne arealer (1,2,3 og 4) af matr. nr. 1cl og 1cm Vildmosegård, Mou, en jordbehandling der efter kommunens opfattelse er i strid med Naturklagenævnets fredningsafgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose. Påbuddet er påklaget til Naturklagenævnet.

Idet kommunen blev opmærksom på, at rette påbudsadressat er Kongstedlund Gods Aps, er det oprindelige påbud tilbagekaldt, og efter forudgående forvarsling er nyt påbud den 18. juli 2008 blevet meddelt selskabet. Som det fremgår af påbudsskrivelsen har kommunen endvidere besluttet at foretage en lovliggørende selvhjælpshandling, såfremt påbuddet ikke efterleves indenfor den i påbuddet fastsatte frist til og med den 24. juli 2008. Det nye påbud er påklaget til Naturklagenævnet af selskabet ved skrivelse af 19. juli 2008.

De i sagen omhandlede arealer ligger i fredningens delområde 2 i zone 2.1.

Ifølge formålsbestemmelsen for delområde 2 skal fredningen sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Ifølge fredningsbestemmelsen i § 3 har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor

ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven.

Lille Vildmose er omfattet af EU's Habitatdirektiv. Det betyder, at hvis forholdene for højmosen og de arter, som området er udpeget på grundlag af, er gode, skal disse forhold fastholdes, og der må ikke foretages noget, der får negative følger. Er forholdene derimod ugunstige for naturtyperne og arterne, skal forholdene forbedres.

Aalborg Kommune har efter indhentet ekspertfaglig vurdering nærmere fastsat kravene til den retablering af arealerne, som er påbudt. Ifølge kommunen er en hurtig retablering af de gødskede og tilsåede arealer afgørende for at stoppe en mulig påvirkning med gødningsstoffer af den intakte højmose, Tofte Mose, der støder op til de jordbehandlede arealer, og muligheden for at genoprette de omhandlede arealer til aktiv højmose.

Klager gør gældende, at bestemmelsen naturligt må fortolkes således, at fredningens forbud mod omlægning, gødskning og anvendelse af pesticider træder i kraft, såfremt Aalborg Kommune (plejemyndigheden) i henhold til bestemmelsen udarbejder en plan for naturgenopretning, som efterfølgende godkendes af fredningsnævnet.

Aalborg Kommune har på nuværende tidspunkt ikke udarbejdet en plan for naturgenopretning på arealet. Såning og gødskning er derfor ikke i strid med fredningsafgørelsen og dermed ikke ulovlig. Arne Thomsen har derfor ikke handlet i strid med fredningskendelsen, hvorfor der allerede af den grund ikke kan meddeles påbud i medfør af naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5.

Varsling om selvhjælpshandling i medfør af naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 4 forudsætter ifølge klager at der er tale om et ulovligt forhold og herudover skal der være tale om fare for opretholdelsen af tilstanden af et område. Der skal være tale om en faresituation som tilsiger en akut handling. Aalborg Kommune har været eller burde have været bekendt med arealernes tidligere anvendelse og derfor straks have udarbejdet en plan for naturgenopretning på arealerne og ikke vente mere end 6 måneder for herefter at kræve vidtgående tiltag fra Kongstedlund Gods.

Klager har den 22. september 2008 uddybet klagen og har henvist til formålsbestemmelserne for delområde 2, hvorefter fredningen skal sikre det åbne landskab og skabe hjemmel for plejemyndigheden til at udarbejde planer for naturgenopretning, der skal sikre at området udvikles til et naturområde. Det er således ikke i strid med formålsbestemmelserne at omlægge arealerne til græsmarker, da plejemyndighedens mulighed for at udarbejde planer for naturgenopretning ikke

berøres. Der er ikke holdepunkter for at antage at fredningen skal sikre arealernes egnethed til naturgenopretning.

Klager har også anført, at det ikke klart og tydeligt fremgår af bestemmelsen i § 3 at forbuddet mod omlægning og gødskning skal være den absolutte hovedregel for så vidt angår arealerne i zone 2.1. Bestemmelsen indgår i et afsnit, der vedrører plejemyndighedens muligheder for naturgenopretning og en naturlig læsning af bestemmelsen fører til, at forbuddet alene skal gælde, såfremt der vedtages en plan for naturgenopretning af arealerne. Det tjener ikke noget formål at forbyde omlægning og gødskning, hvis der ikke vedtages en naturgenopretningsplan for området.

Klager har endvidere henvist til fredningsnævnets afgørelse, hvor udgangspunktet er at arealerne i zone 2.1 må etableres og opretholdes som varige græsmarker og gødskes til opretholdelse af græsvæksten, men at der såfremt der godkendes en plan om naturgenopretning kan medtages bestemmelser om gødskningsforbud.

Da Naturklagenævnets afgørelse således giver anledning til fortolkningstvivl bør der ved vurderingen af om klager har handlet ulovligt lægges vægt på, at fredningsafgørelsen er udarbejdet af Naturklagenævnet som er et sagkyndigt og domstolslignende organ, at overtrædelse af bestemmelserne kan medføre frihedsstraf og/eller en stor økonomisk byrde for borgeren, at der derfor med rette må stilles betydelige krav til logisk opbyggede, entydige og klart formulerede bestemmelser, og at bestemmelserne i givet fald skal fortolkes indskrænkende og mindst muligt indgribende overfor borgeren.

Afgørelse

Naturklagenævnets formand har på nævnets vegne, jf. naturbeskyttelseslovens § 81, stk. 3, truffet følgende afgørelse:

Der kan alene klages over et påbud i medfør af naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, for så vidt angår spørgsmålet om lovligheden af den foranstaltning, som påbuddet er rettet mod. Det vil i dette tilfælde sige, om der er hjemmel i § 3 i fredningsbestemmelserne for det udstedte påbud.

Ved delafgørelse af 23. juli 2008 har Naturklagenævnet ikke fundet grundlag for at tillægge klagen over påbuddet opsættende virkning, hvorfor Aalborg Kommune har kunnet iværksætte en lovliggørende selvhjælpshandling, såfremt den påbudte retablering ikke var igangsat inden den 24. juli 2008 og tilendebragt inden den 25. august 2008 eller så hurtigt, som vejrliget tillod det.

Til spørgsmålet om, hvorvidt fredningsbestemmelserne giver hjemmel for at forbyde jordbehandling af de omhandlede arealer bemærkes:

Naturklagenævnets fredningsafgørelse har i § 1 om fredningens formål bl.a. fastsat en række delmål herunder for delområde 2.

Fredningen skal således sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Til opfyldelse af fredningens formål er der i § 3 for delområde 2's vedkommende fastsat en række bestemmelser om, hvad området må anvendes til. Særligt for zone 2.1.er der et udtrykkeligt forbud mod, at området omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt.

For zone 2.1. er der desuden hjemmel for plejemyndigheden til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet.

Naturklagenævnet finder ikke, at bestemmelsen i § 3 kan give anledning til nogen tvivl om, at forbuddet mod omlægning, gødskning og anvendelse af pesticider af arealer i zone 2.1 har været gældende siden Naturklagenævnets fredningsafgørelse blev offentliggjort og meddelt de berørte lodsejere. Forbuddet er ikke betinget af, at der først skal udarbejdes en plan for naturgenopretning, som fredningsnævnet skal godkende. Naturklagenævnet har således også tilkendt klager erstatning for disse dyrkningsrestriktioner i forbindelse med afgørelsen om erstatning i anledning af fredningssagen.

Naturklagenævnet har besluttet at fastsætte andre og mere indgribende bestemmelser for arealer i zone 2.1 end fredningsnævnet og Naturklagenævnet har således ikke gentaget de i fredningsnævnets afgørelse fastsatte bestemmelser om dyrkningsrestriktioner for arealer i zone 2.1, herunder om at en evt. plan om naturgenopretning kan indeholde bestemmelser om gødskningsforbud. Nævnet skal i tilslutning hertil bemærke, at der ikke i en efterfølgende pleje-/naturgenopretningsplan kan fastsættes bestemmelser, der skærper de bestemmelser, der er fastsat i fredningen. Der skal i selve fredningen være gjort endeligt op med fredningsindholdet, herunder evt. dyrkningsrestriktioner, også af hensyn til erstatningsudmålingen.

På ovenstående baggrund findes Aalborg Kommune at have haft hjemmel i § 3 i fredningsbestemmelserne til i medfør af naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, at meddele påbud om retablering af foretaget jordbehandling (tilsåning og gødskning) på nærmere angivne arealer (1,2,3 og 4) af matr.nr. 1cl og 1cm Vildmosegård, Mou.

Herefter stadfæstes Aalborg Kommunes påbud af 3. juni 2008.

Bent Jacobsen
Viceformand

Lisbeth Toft-Petersen
Fuldmægtig

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

REG. NR. 7955.00

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00.

Aalborg Kommune
Park & Natur,
Stigsborg Brygge 5,
9400 Nørresundby.

Aalborg, den 10. december 2008.

Ved ansøgning af 21. august 2008 har De anmodet nævnet omdispensation til naturgenopretning ved vandstandshævning på matr.nr. 1 ek Vildmosegård, Mou.

Der henvises til Deres sagsnummer 2008-164479.

Fredningsnævnet afholdt besigtigelse i sagen den 24. november 2008. Udskrift af sidstnævnte besigtigelse vedlægges til orientering.

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007, hvorefter zone 2.2 skal opretholdes som græsningsarealer. Det fremgår af besigtigelsen, at naturgenopretningen sker ved sløjfning af en større grøft, hvorved arealerne vil blive mere våde, men uden at påvirke de omkringliggende arealer, herunder beboelsesarealer ligesom arealerne fortsat opretholdes som græsningsarealer.

På denne baggrund har nævnet besluttet at imødekomme de ansøgte.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen

kopi er sendt til :

1. Anna Studsholt,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Aage V. Jensens Naturfond,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Willy Jørgensen,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Th. Kjeldsen,
8. By- og Landskabsstyrelsen,
9. Skov-og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Vildmosecenteret,
11. Dansk Ornitologisk Forening, København,
12. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00.

Aage V. Jensens Naturfond,
Sct. Jørgens Hus,
Kampmannsgade 1,
1604 København V.

Aalborg, den 10. december 2008.

Ved ansøgning af 12. februar 2008 med supplerende ansøgning modtaget den 6. august 2008 har De ansøgt nævnet om dispensation til etablering af en boardwalk på Tofte Mose, en stenteadgang dertil samt opsætning af informationsplancer.

Fredningsnævnet afholdt besigtigelse i sagen den 7. april og 24. november 2008. Udskrift af sidstnævnte besigtigelse vedlægges til orientering.

Området, der berøres af de projekterede er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 samt en delafgørelse af 27. februar 2007. Det fremgår af sidstnævnte afgørelse blandt andet : "... For så vidt angår stianlæggene finder Naturklagenævnet det betænkeligt på det foreliggende grundlag at meddele principgodkendelse til etablering af de ansøgte ikke gennemarbejdede to indstik ind i Tofte Mose under pkt. 3 og 4, navnlig på grund af mosens helt enestående karakter og sårbarhed. Det er hermed ikke udelukket, at der på baggrund af et gennemarbejdet detailprojekt vil kunne meddeles tilladelse til etablering af sådanne indstik i mosen. Eventuelle detailprojekter bør i givet fald forelægges fredningsnævnet i første instans med mulighed for klage til Naturklagenævnet...".

Det fremgår af ansøgningen, at boardwalken er projekteret til at være ca. 170 meter ind i mosen afsluttet med et ringformet stiforløb med en ydre diameter på ca. 15 meter og en indre diameter på ca. 12. meter. Materialerne er ubehandlede douglasbrædder, lagt i en bredde på ca. 1 meter på strøer direkte på terrænet, forskudt og således at boardwalken får et zig-zagforløb.

Nævnet har besluttet at imødekomme de ansøgte.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen

kopi er sendt til :

1. Anna Studsholt,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Aalborg Kommune, att. Mogens Andersen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Willy Jørgensen,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Th. Kjeldsen,
8. By- og Landskabsstyrelsen,
9. Skov-og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Vildmosecenteret,
11. Dansk Ornitologisk Forening, København,
12. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund.

Mandag, den 24. november 2008 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 6/2008:

Fortsat behandling af ansøgning om tilladelse til at opføre en boardwalk i Tofte Mose, Lille Vildmose på matr.nr. 1a Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20 december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Anna Studsholt og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Aalborg Kommune mødte Mogens Andersen,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Willy Jørgensen,

For Aage V. Jensens Fonde og Vildmosefonden mødte Anders Skov,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Der fremlagdes supplerende ansøgning modtaget den 6. august 2008 fra Aage V. Jensens Fonde med bilag 1 - 7, Konsekvensvurdering udarbejdet af Aalborg Kommune i august 2008 samt Aalborg Kommunes dispensation af 29. august 2008.

Nævnet besigtigede stedet, hvor ansøgeren nu foreslår en stente - gennemgang i hegningen til mosen med videre adgang til den ønskede boardwalk. Placeringen er ændret i forhold til tidligere og er nu beliggende i en kratbevoksning ca. 10 meter fra Nordsøstien.

Anders Skov orienterede kort om den tidligere skitserede boardwalkkonstruktion, der får en bredde på ca. 1 meter svarende til bredden af 5 brædder. Etableringen bliver uden forpræparering og vil virke som flydende på terrænet, navnlig når bevoksning kommer op imellem brædderne og langs med siderne. Han henviste endvidere til den supplerende ansøgning, hvorefter det ringformede stiforløb for enden deraf får en indre diameter på ca. 12 meter og en ydre diameter på ca. 15 meter. Der vil ved boardwalken blive skiltet i højde med plankestien, medens der ved P-pladsen ved Toftesøtårnet opsættes informationstavler enten som planchevæg eller som skråborde. Herudover er det ønskeligt at opsætte en lavskråbordstavle ved afstikket fra Norsøstien ved Tofte Mose.

Thorkild Lund orienterede om, at fuglelivet ikke berøres af boardwalken, bortset dog eventuelt fra store regnspurv, der findes på andre lokaliteter i området. Henset til zig-zagkonstruktionen på boardwalken kunne han anbefale den.

Mogens Andersen bemærkede, at der med tiden etableres en dæmning uden for hegningen, hvilket bevirker, at mosen bliver mere våd. Han anbefalede projektet.

Danmarks Naturfredningsforening fandt, at det er et godt projekt, der vil give flere mennesker en mulighed for at opleve højmosen.

Nævnet forespurgte om det kunne være muligt at etablere en sluse i stedet for stigeadgangen til mosen. Anders Skov bemærkede, at en sådan ikke ville være mindre synlig i terrænet.

Nævnet voterede og besluttede at imødekomme det ansøgte.

De mødende klagevejledtes.

Sagen sluttet.

Carsten Michelsen

Mandag, den 24. november 2008 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 34/2008:
Ansøgning om tilladelse til naturgenopretning på matr.nr. 1 ek Vildmosegård, Mou, Lille Vildmose, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Anna Studsholt og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Aalborg Kommune mødte Mogens Andersen,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Willy Jørgensen,

For Aage V. Jensens Fonde mødte Anders Skov,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Der fremlagdes :Ansøgning fra Aalborg Kommune af 21. august 2008 med bilag 1.

Mogens Andersen henviste til ansøgningen, hvoraf fremgår, at råstofindvinding på arealerne nu er afsluttet og efterbehandling og modellering af jorden kan afsluttes. Dette er fredningen uvedkommende. Derudover er der projekteret med en vandstandshævning ved lukning af grøfter, hvilket vurderes at være en naturgenopretning, der rækker ud over fredningen. En stor grøft med tilslutning til Tofte Højmose sløjfes for dermed at opretholde vandstanden i mosen. Terrænet er i forbindelse med Pindstrup Mosebrugs efterbehandling udformet med små spærringer/diger for derved at aftrappe vandstandsstigning. Området vil efterfølgende kunne afgræsses idet der er overløbsmulighed ved større vandstandsstigning. Projektet er neutralt i forhold til omkringliggende arealer med beboelse.

Danmarks Naturfredningsforening fandt, at projektet er godt samt at afgræssende kvæg blot vil finde de tørreste steder at græsse.

Dansk Ornitologisk Forening kunne tilslutte sig projektet som godt for fuglelivet.

Anna Studsholt forespurgte om græsningstrykket ville kunne opretholdes når Vildmosetilsynet nedlægges? Mogens Andersen og Anders Skov bemærkede, at det forventedes, men at det ikke er afklaret, hvorledes afgræsningen skal foregå.

Nævnet voterede og besluttede at imødekomme det ansøgte under forudsætning af. at der ved vandstandshævningen ikke er ekstern påvirkning samt at

arealerne bevares deres karakter af græsningsarealer.

De mødende blev klagevejledt.

Sagen sluttet.

Carsten Michelsen

Fredningsnævnet for Nordjyllands
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00.

Aalborg Kommune,
Park & Natur,
Stigsborg Brygge 5,
9400 Nørresundby.

Aalborg, den 10. december 2008.

Ved ansøgning af 17. marts 2008 har De anmodet nævnet omdispensation til naturgenopretning ved vandstandshævning på matr.nr. 1 bf Vildmosegård, Mou.

Der henvises til Deres sagsnummer 2008-10672.

Fredningsnævnet afholdt besigtigelse i sagen den 24. november 2008. Udskrift af sidstnævnte besigtigelse vedlægges til orientering.

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007, hvorefter zone 2.2 skal opretholdes som græsningsarealer. Det fremgår af besigtigelsen, at naturgenopretningen sker ved sløjfning af en større grøft i den vestlige fenne vinkelret på vejen, hvorved arealerne vil blive mere våde samt således at grøftens kanter udjævnes med jord. Arealet vil fortsat kunne afgræsses.

På denne baggrund har nævnet besluttet at imødekomme de ansøgte.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen

kopi er sendt til :

1. Anna Studsholt,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Aage V. Jensens Naturfond,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Willy Jørgensen,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Th. Kjeldsen,
8. By- og Landskabsstyrelsen,
9. Skov-og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Vildmosecenteret,
11. Dansk Ornitologisk Forening, København,
12. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund.

Mandag, den 24. november 2008 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 11/2008:
Ansøgning om tilladelse til naturgenopretning på del af matr.nr. 1 bf Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Anna Studsholt og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Aalborg Kommune mødte Mogens Andersen,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Willy Jørgensen,

For Aage V. Jensens Fonde mødte Anders Skov,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Der fremlagdes :
- Ansøgning fra Aalborg Kommune af 17. marts 2008 med bilag 1-2,
- Skrivelse af 11. april 2008 fra Aage V. Jensens Naturfond,
- Skrivelse af 24. juni 2008 fra Miljøcenter Aalborg,
- Skrivelse af 18. august 2008 fra Aalborg Kommune.

Mogens Andersen henviste til det fremlagte materiale og bemærkede, at de omhandlede arealer udgør en del af masterplan af januar 2007 for området mellem Høstemark og Tofte Højmose. Efterbehandling efter råstofudvinding er ikke omfattet af fredningen. Når efterbehandlingen er afsluttet vil der fremkomme en vandstandshævning på den anden side af vejen - de nordre fenner. Området der er omfattet af ansøgningen - de vestlige fenner - er omfattet af fredningsafgørelsens delområde 2, zone 2.2., der skal henligge som varige græsmarker. Der ønskes et vådere område end tilfældet er i dag, hvilket kan opnås ved at sløjfe en større grøft og rette kanter ud med jord.

Ingen havde bemærkninger hertil.

Nævnet voterede og besluttede at imødekomme det ansøgte.

De mødende klagevejledtes.

Sagen sluttet.

Carsten Michelsen.

Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen
- 3 DEC. 2009

den 2. december 2009

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Vedr.: Fredningsnævnssager

Vedlagt fremsendes *fredningsnævnets afgørelser for den 2. og 9. november 2009.*

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Park & Natur,
Stigsborg Brygge 5,
9400 Nørresundby,
att. Mogens B. Andersen.

Aalborg, den 2. december 2009

Vedr. FS 35/2009:
Ansøgning om tilladelse til at afholde reguleringsjagt på ræv, mårhund og mink i Lille Vildmose fredningszone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 på matr.nr. 1 ep, 1do, 1eø, 5, 1fc, 1ds, 1ff, 1hi, 1hc, 1ci, 1gæ, 1fo, 1gz, 1ha, dele af 1ek, 1ck,1gt, 1fi, 1bf, 1hb Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Ved mailskrivelse af 10. august 2009 har De under Deres j.nr. 2009-352 ansøgt fredningsnævnet omdispensation fra Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose at afholde reguleringsjagt af ræv, mårhund og mink.

Nævnet afholdt den 2. november 2009 besigtigelse og forhandling i sagen. Udskift af protokoltilføsel vedlægges til orientering.

Det fremgår heraf, at nævnet besluttede at imødekomme det ansøgte på nærmere vilkår.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen.

Kopi er fremsendt til :

1. Holger L. Holm,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Danmarks Naturfredningsforening, København,
5. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Chr. Jensen,
6. By- og Landskabsstyrelsen,
7. Den Erhvervsdrivende fond Lille Vildmosecenteret,
8. Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Fonde,
9. Skov- og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Dansk Ornitologisk Forening,
11. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
12. Henrik Svendsen.

Mandag, den 2. november 2009 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 35/2009 :
Ansøgning om tilladelse til at afholde reguleringsjagt på ræv, mårhund og mink i Lille Vildmose fredningszone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 på matr.nr. 1 ep, 1do, 1eø, 5, 1fc, 1ds, 1ff, 1hi, 1hc, 1ci, 1gæ, 1fo, 1gz, 1ha, dele af 1ek, 1ck,1gt, 1fi, 1bf, 1hb Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Holger l. Holm og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Aalborg Kommune mødte Mogens B. Andersen og Karin Hjortholm,

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Chr. Jensen og Willy Jørgensen,

For Den Erhvervsdrivende Fond Lille Vildmosecenteret mødte Bo Gregersen,

For Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Naturfond mødte Anders Skov og Jakob Palsgaard Andersen,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund,

Lodsejerne Pindstrup Mosebrug A/S v/ Claus Jensen samt Henrik Svendsen, Løkke Larsen og Peter Larsen var mødt.

Der fremlagdes mailskrivelse af 10. august 2009 med bilag 1.

Nævnsformanden orienterede kort om fredningskendelsen, hvorefter jagt på fuglevildt og pattedyr ikke er tilladt i zone 2.1 og 2.2. jfr. dog §6 om plejemyndighedens ret til at regulere bestandene af pattedyr.

Mogens B. Andersen henviste til, at da områderne ikke er hegnede er det efter kendelsens indhold nødvendigt at indhente nævnets dispensation til jagt. Der er behov for reguleringsjagt i områderne 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 og jagten kan overlades til ejerne på nærmere vilkår beskrevet i ansøgningen, herunder navnlig, at jagterne skal ske under ledelse af Mou Jagtforening og resultatet af reguleringen skal indrapporteres til Aalborg Kommune, således at evaluering kan finde sted inden for 2- årig jagtperioden : januar 2010 og januar 2011. Fredningen har medført en vandstandshævning med deraf følgende yderligere fugleliv, som trues af ræve, mink og mårhunde. Der skal gives lodsejerne mulighed for, men ikke pligt t il jagt. Reguleringsjagterne skal afholdes som fællesjagter i januar måned for at forstyrre fuglelivet mindst mu-

ligt.

Danmarks Naturfredningsforening bemærkede, at mink og mårhund er invasive arter, medens ræve er hjemmehørende i området. Perioden, der er afsat til jagten er derfor for lang, da ræven har hvalpe allerede fra sidste halvdel af februar.

Dansk Ornitologisk Forening tilsluttede sig disse bemærkninger og fremlagde notat om ynglefugle i området. Ynglesucceen er præget af de mange ræve i området.

Anders Skov tilsluttede sig forslaget og bemærkede, at det ville være ønskeligt om bekendtgørelse om vildtskader § 9 kan forstås således, at der kan opstilles fælder.

Mogens B. Andersen havde ingen bemærkninger herimod.

Pindstrup Mosebrug A/S udtalte sig imod rævejagt, da ræven er et naturligt element i området.

Nævnet voterede og bemærkede, at udgangspunktet er, at der ikke må jages i området, der ikke er hegnet. Da imidlertid en regulering har vist sig nødvendig for at sikre yngleområder og dermed fuglebestanden og da den uro, jagten vil medføre i området, er af begrænset omfang, besluttede nævnet at imødekomme det ansøgte. Det tillades herefter at der afholdes reguleringsjagt under ledelse af Mou Jagtforening i samarbejde med plejemyndigheden og således at tilladelsen udløber den 1. februar 2012.

De mødende blev klagevejledt.

Carsten Michelsen

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00.

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Park & Natur,
Stigsborg Brygge 5,
9400 Nørresundby,

att. Mogens B. Andersen.

Aalborg, den 2. december 2009

Vedrørende FS 41/2009:
Ansøgning om tilladelse til tildækning af grøft på matr.nr. 1 bf Vildmosegård, Mou.

Ved skrivelse af 5. november 2009 under Deres j.nr. 2008-10672 har De ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til at tildække en grøft i Lille Vildmose, beliggende i Naturklagenævnets kendelse af 20. december 2007 vedrørende zone 2.2. Grøften er beliggende i et område på ca. 30 ha., der ejes af Lille Vildmose Naturfond under Aage V. Jensens Fonde.

Det er oplyst, at tørveindvindingen på arealerne er afsluttet, hvorefter de i henhold til fredningskendelsen skal overgå til græsningsformål, jfr. fredningskendelsen § 3.

Grøften er nærmere angivet på det medfølgende kortbilag. Tildækningen heraf begrundes med, at den nu ønskede naturgenopretning er mere vidtgående end udlæg af arealet til almindelig græsning. Grøften ønskes lukket for derved at hæve vandstanden på arealerne til gavn for fuglelivet. Det er således oplyst, at Tinksmeden, der var oprindeligt udpegningsgrundlag for Lille Vildmose som fuglebeskyttelsesområde, nu er set i området. hertil kommer Dobbeltbekkasin, Vibe, Sædgås, Traner, Engsnare og Vagtler.

Nævnsformanden besigtigede den 9. november 2009 arealerne og konstaterede, at nævnet den 10. december 2008 under FS 34/2008 godkendte en tilsvarende tildækning af en grøft umiddelbart syd for det nu ansøgte areal og med tilsvarende formål.

Sagen er behandlet efter forretningsordenens § 10, stk. 5

Formanden besluttede at tillade det ansøgte.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen.

Kopi er fremsendt til :

1. Holger l. Holm,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Danmarks Naturfredningsforening, København,
5. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Chr. Jensen,
6. By- og Landskabsstyrelsen,
7. Lille Vildmose Naturfond.
8. Dansk Ornitologisk Forening
9. Dansk Ornitologisk Forening v/Thorkild Lund

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Park og Natur,
Stigsborg brygge 5,
9400 Nørresundby,

att. Mogens B. Andersen.

Aalborg, den 2. december 2009

Vedr. FS 32/2009:
Ansøgning om tilladelse til på matr.nr. 1 ek Vildmosegård, Mou og 1 fi Vildmosegård, Mou at etablere lille Vildmosebanen på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Ved mail af 7. juli 2009 har De ansøgt fredningsnævnet om dispensation fra Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2009 om fredning af Lille Vildmose til etablering af Lille Vildmosebanen.

Fredningsnævnet afholdt den 2. november 2009 besigtigelse og forhandling i sagen. Udskrift af protokoltilførsel vedlægges til orientering.

Som det fremgår heraf besluttede nævnet at imødekomme det ansøgte.

Tilladelsen, der er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen

Kopi er fremsendt til :

1. Holger L. Holm,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Danmarks Naturfredningsforening, København,
5. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Chr. Jensen,
6. By- o g Landskabsstyrelsen,
7. Den Erhvervsdrivende fond Lille Vildmosecenteret,
8. Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Fonde,
9. Skov- og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Dansk Ornitologisk Forening,
11. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund.

Mandag, den 2. november 2009 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 32/2009:
Ansøgning om tilladelse til på matr.nr. 1 ek Vildmosegård, Mou og 1 fi Vildmosegård, Mou at etablere lille Vildmosebanen på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Holger l. Holm og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Aalborg Kommune mødte Mogens B. Andersen og Karin Hjortholm,

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Chr. Jensen og Willy Jørgensen,

For Den Erhvervsdrivende Fond Lille Vildmosecenteret mødte Bo Gregersen,

For Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Naturfonde mødte Anders Skov og Jakob Palsgaard Andersen,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund,

Lodsejerne Pindstrup Mosebrug A/S v/ Claus Jensen samt Løkke Larsen og Peter Larsen var mødt.

Der fremlagdes : ansøgning fra Den Erhvervsdrivende fond Lille Vildmosecenteret med bilag 1 - 7.

Nævnsformanden indledte sagens behandling med kort at orientere om Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, hvorefter hovedformålet blandt andet er at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint og er må som altovervejende hovedregel ikke foretages terrænændringer i områderne.

Bo Gregersen oplyste om projektet, at der senest ved Pindstrup Mosebrug A/S' anvendelse af området har været benyttet en smalsporsbane, hvis oprindelse går tilbage til 1905. Lille Vildmosecenteret syntes det kunne være historisk interessant at genetablere banen i forbindelse med centeret langs med, men på den sydlige side af hovedkanalen, således at den ikke krydser offentlig vej. Forløbet skal afsluttes ved volden ved Birkesø, hvis der etableres en perron, men således at toget kører frem og tilbage på samme spor.

Danmarks Naturfredningsforening havde ingen bemærkninger til det ansøgte under forudsætning af at dets placering holdes inden for aktivitetscenteret og afsluttes før Birkesø. Derimod kan man ikke acceptere en forlængelse langs

med Birkesø.

Dansk Ornitologisk Forening støttede forslaget og bemærkede, at såfremt

Birkesø retableres skal der etableres et dige ind imod søen. Toges bør ikke køre på digekronen.

Aalborg Kommune tilsluttede sig disse bemærkninger.

Lille Vildmose Naturfond udtrykte sig positiv over for projektet.

Bo Gregersen oplyste, at Skov- og Naturstyrelsen, Himmerland har udtrykt sig positivt.

Ingen af de mødte lodsejere i øvrigt havde bemærkninger.

Nævnet voterede og besluttede at imødekomme det ansøgte under hensyntagen til, at projektet er historisk formidlingsmæssigt interessant og fremstår uforstyrrende med en placering uden skæmmende effekt. Nævnet forudsætter, at banen afsluttes før Birkesø og at den på intet tidspunkt forlænges til anlæg langs en eventuelt kommende digekrone ved Birkesø.

De mødende blev klagevejledt.

Sagen sluttet.

Carsten Michelsen.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 00.

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Park & Natur,
Stigsborg Brygge 5,
9400 Nørresundby,

att. Mogens B. Andersen.

Aalborg, den 2. december 2009

Vedr. FS 33/2009:
Ansøgning om tilladelse til at foretage naturgenopretning af mellemområdet/Fennemosen i Lille Vildmose på matr.nr. 1cy, 1do, 1ep, 1eø, 5, 1ds, 1bf, 1ci, 1ek, 1fo, 1gi, 1gz, 1gæ, 1gø, 1ha, 1hb, 1hc, 1hi, 1fi, 1gt, 1ck, 1ct, 1cu, 1cl, 1cm, 1cs, 1cx, 1cæ, 1ff, alle Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Ved skrivelse af 7. juli 2009 og senere har De under Deres j.nr. 2009-22837 anmodet fredningsnævnet om dispensation til gennemførelse af en Masterplan for Mellemområdet i Lille Vildmose. Planen udgør en samlet oversigt over den maksimale ramme for vandstandshævning i 5 særskilt beskrevne områder i Lille Vildmose. Under hensyntagen hertil har De anmodet nævnet om at behandle de 5 områder særskilt.

Fredningsnævnet afholdt den 22. november 2009 besigtigelse og behandling i sagen. Udskrift af protokoltilførsel vedlægges til orientering.

Områderne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse, hvorefter plejemyndigheden for så vidt angår zone 2.1 har ret til naturgenopretning, herunder vandstandshævning under tilladelse fra fredningsnævnet, medens der i zone 2.2. ikke er tilsvarende bestemmelser. De har dog ønsket nævnets tilladelse, idet De finder, at der ønskes foretaget sådanne efterbehandlinger, der der reelt foreligger naturgenopretning.

Nævnet besluttede efter besigtigelse af arealerne, forelæggelse af sagen samt høring af de berørte parter, at man ikke kunne imødekomme ønsket om at behandlet områderne særskilt, men at de burde behandles som et samlet hele. Hertil kom, at nævnet fandt det uklart hvor lang fredningsafgørelsen gav hjemmel til naturgenopretning, herunder vandstandshævning med deraf følgende blankt vand visse steder. Der bør således tilvejebringes en redegørelse for, hvorledes en tilstand med blankt vand kan bringes i overensstemmelse med fredningskendelsens p. 37 - fredningens formål. Endelig fandt nævnet, at der manglende en redegørelse vedrørende Habtatdirektivet for så vidt angår bilag - 4- arter samt udpegningsgrundlaget i relation til Natura 2000.

Afgørelsen kan inden 4 uger påklages til Naturklagenævnet. Skriftlig klage fremsendes til fredningsnævnet til videre foranstaltning.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at der indbetales et gebyr på 500 kr. Naturklagenævnet vil opkræve gebyret, når klagen er modtaget fra fredningsnævnet og behandlingen af klagen bliver først påbegyndt, når gebyret er modtaget. Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis der gives medhold i klagen.

Carsten Michelsen.

Kopi er fremsendt til :

1. Holger L. Holm,
2. Kim Johansen,
3. Miljøcenter Aalborg, att. Nils Schou,
4. Danmarks Naturfredningsforening, København,
5. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Chr. Jensen,
6. By- o g Landskabsstyrelsen,
7. Den Erhvervsdrivende fond Lille Vildmosecenteret,
8. Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Fonde,
9. Skov- og Naturstyrelsen, Himmerland,
10. Dansk Ornitologisk Forening,
11. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
12. Henrik Svendsen.
13. Anders Bager,
14. Eli O. Jensen,
15. Kongstedlund Gods v/ A. Thomsen,
16. Kirsten R. Thomsen,
17. Peter S. Larsen.

Mandag, den 2. november 2009 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 33/2009:
Ansøgning om tilladelse til at foretage naturgenopretning af mellemområdet/Fennemosen i Lille Vildmose på matr.nr. 1cy, 1do, 1ep, 1eø, 5, 1ds, 1bf, 1ci, 1ek, 1fo, 1gi, 1gz, 1gæ, 1gø, 1ha, 1hb, 1hc, 1hi, 1fi, 1gt, 1ck, 1ct, 1cu, 1cl, 1cm, 1cs, 1cx, 1cæ, 1ff, alle Vildmosegård, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Carsten Michelsen, det ministerielt udpegede medlem Holger l. Holm og det kommunalt udpegede medlem Kim Johansen.

For Aalborg Kommune mødte Mogens B. Andersen og Karin Hjortholm,

For Miljøcenter Aalborg mødte Nils Schou,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Chr. Jensen og Willy Jørgensen,

For Den Erhvervsdrivende Fond Lille Vildmosecenteret mødte Bo Gregersen,

For Lille Vildmose Naturfond v/ Aage Jensens Naturfonde mødte Anders Skov og Jakob Palsgaard Andersen,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund,

Lodsejerne Pindstrup Mosebrug A/S v/ Claus Jensen samt Henrik Svendsen, Løkke Larsen, Peter Larsen og Kongstedlund Gods v/ A. Thomsen tillige med dennes advokat, advokat Claus Iversen var mødt.

Der fremlagdes :

skrivelse af 7. juli 2009, 16. oktober 2009 med et kortbilag samt af 20. oktober 2009 fra Aalborg Kommune med rapport indhentet af Aage V Jensens Fonde hos Cowi.

Nævnsformanden indledte sagens behandling med kort at redegøre for fredningsafgørelsen, hvorefter det vedrørende zone 2.1. er forudsat at plejemyndigheden har ret til at foretage naturgenopretning, herunder vandstandshævning efter planer der er godkendt af fredningsnævnet. Vedrørende zone 2.2 er der ikke tilsvarende bestemmelser, men det fremgår af Aalborg Kommunes anmodning, at der i realiteten ansøges om efterbehandlinger på arealerne, der har karakter af naturgenopretning og således er mere vidtgående end fredningsbestemmelserne umiddelbart giver mulighed for. Derfor ansøges på tilsvarende måde vedrørende denne zone.

Mogens B. Andersen henviste til skrivelse af 20. oktober 2009, hvorefter Aalborg Kommune under hensyntagen til, at området, der søges dispensation til, kan inddeles i 5 områder, anmoder nævnet om at tage stilling for hvert område. Dette vil få betydning, såfremt der for et eller flere områder ikke gives dispensation, da kommunen da vil kunne fortsætte sit arbejde for de resterende områder.

Herudover henviste han til anmodning af 7. juli 2009, hvorefter ansøgningen for så vidt angår zone 2.1 er en maksimunramme, der tillader naturgenopretning i et vist omfang, således at kommunen kan agere uden hver gang at skulle indhente fredningsnævnets tilladelse. Derimod vedrører ansøgningen for så vidt angår zone 2.2 et detailprojekt

Herefter gennemgik Mogens B. Andersen kortbilag til dokumentation for den ønskede vandstandshævning m.v. Kommune er forpligtet til at sørge for, at den hævede vandstand ikke påvirker naboområderne med landbrugsdrift. Peter Larsen, der er nabo til disse områder skal således sikres sin fortsatte driftsmulighed. Pumpestationer mod syd og nord skal lukkes

Vedrørende afdeling 4 mod syd er der projekteret med en fremtidig retablering af Birkesø, hvor der skal der senere tages stilling til vejenes placering i området til erstatning for eksisterende vejadgang over søen.

I område 5 mod sydvest ved Kongstedlund Gods skal der etableres en membran i kanten af grøften, der skal fyldes op efter en nærmere fastlagt struktur, jfr. herved Cowis rapport p. 57 pkt. 8.13. Det er meningen, at der skal stå blankt vand på godsets arealer, hvilket dog er et detailprojekt, der senere skal godkendes af fredningsnævnet. Der skal endvidere etableres en spærring ved terrænhævning mod Haslevgårds å.

I område 2 vil der blive muligheder for at etablere øer på tørvebalker.

Danmarks Naturfredningsforening tilkendegav, at man støtter forslaget, men stiller spørgsmål ved formålet ved at dele afgørelsen op i 5 adskilte områder.

Dansk Ornitologisk Forening tilsluttede sig disse bemærkninger og henviste navnlig til forslaget bemærkninger om den voksende fuglebestand i området.

Lille Vildmose Naturfond tilsluttede sig ligeledes bemærkningerne.

Pindstrup Mosebrug A/S bemærkede, at man fortsat gerne vil have mulighed for at udnytte forekomsterne i områderne 2, 4 og 5. For tiden indvindes der i område 2. Der er ingen bemærkninger vedrørende område 1, men ønsker ikke at bære udgifter til retablering.

Henrik Svendsen bemærkede vedrørende område 4, at han gerne vil færdiggøre indvindingen af spagnum. Mogens B. Andersen oplyste, at der ikke kan ske vandstandshævning før indvinding er færdigbehandlet. Henrik Svendsen mener i øvrigt ikke, at han ved fredningen har fået fuld erstatning.

Vedrørende område 5 bemærkede såvel Pindstrup Mosebrug A/S som Kongstedlund Gods, at forslaget er godt. Herudover advarede Kongstedlund Gods mod, at tilladelser vedrørende enkelte områder kan blive præjudierende for helheden. Fredningskendelsens § 3 giver ikke adgang til at foretage en vandstandshævning som nu påtænkt. Således har den udmålte erstatning ikke taget hensyn til den efterfølgende begrænsede anvendelse af arealerne. Der er ikke i kendelsen hjemmel til at foretage den ønskede pleje, der vil blive et tab for ejeren. Kongstedlund Gods bemærkede supplerende, at der ikke er forholdt sig tilstrækkeligt til de omgivende arealer.

Mogens B. Andersen oplyste, at der i tilstrækkelig omfang er redegjort for taksationskommissionen for, at der ikke må ske skadevirkning på de omliggende arealer. Således skal der ske afvanding til Haslevgårds å. Skulle der komme andre gener, er kommunen forpligtet i henhold til anden lovgivning. Han oplyste endvidere, at spørgsmålet om naturgenopretning vil ske uden inddragelse af lodsejere., hvorimod gennemførelse af en plejeplan involverer lodsejerne.

Karin Hjortholm bemærkede supplerende, at forslaget mangler en redegørelse vedrørende bilag- 4 - arterne, ligesom Natura 2000-redegørelsen ikke er færdigudarbejdet for området.

Nævnet voterede og besluttede ikke at imødekomme det ansøgte.

De mødende blev klagevejledt.

Sagen sluttet.

Carsten Michelsen.

Fedningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 13. marts 2012

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
Naturstyrelsen
14 MAR. 2012

Vedr.: Fredningssag FS 6/2012

Vedlagt fremsendes til orientering kopi af *fredningsnævnets afgørelse af d.d. vedhæftet klagevejledning.*

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del,Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 13. marts 2012

Aalborg Kommune
Park & Natur
Stigsborg Brygge 5
9400 Nørresundby

Vedr. FS 6/2012
Ansøgning om tilladelse til regulering af Ræv, Mink og Mårhund i Lille Vildmose, fredningens zone 1.2. og del af 2.1, 2.2 og 3.3
Kommunens j. nr. 2009-352

Ved skrivelse af 16. januar 2012 har Aalborg kommune ansøgt om, at den fremtidige regulering af ræv, mink og mårhund kan foregå permanent efter nærmere angivne regler og som udenfor det fredede område.

Ansøgningen er fremsendt på vegne en række grundejere.

Området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Ll. Vildmose.

Formålet med fredningen er særlig at sikre og forbedre landskabelige værdier, bevare naturværdier og videnskabelige værdier, sikre bevaringsstatus for naturtyper og arter, jf. områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde.

Der er særlige bestemmelser om jagt, der som udgangspunkt ikke er tilladt, idet dog plejemyndigheden kan udføre regulering af bestande af pattedyr i samråd med ejerne og efter høring af rådgivende udvalg.

Særlig under hensyn til, at den påtænkte regulering må antages at have en positiv indvirkning på ynglefugle, lægges det til grund, reguleringen samlet set vil virke gunstigt i relation til Natura 2000 grundlaget.

Fredningsnævnet godkender derfor, at der i området kan ske regulering af ræv, mink og mårhund på vilkår som beskrevet i ansøgningen.

En kopi af ansøgningen opbevares på sagen som dokumentation af omfanget af den meddelte tilladelse.

Det tilføjes, at det er en forudsætning, at der i forbindelse med færdsel under udøvelsen af tilladelsen tages de fornødne hensyn til fuglelivet i området.

Nævnet har truffet afgørelse ved votering på skriftligt grundlag.

Da kommunen har oplyst, at ansøgningen sker på vegne de involverede lodsejere, forudsættes det, at kommunen orienterer disse.

Tilladelsen er meddelt i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1. Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfemt den ikke udnyttes inden 3 år fra meddelelse af tilladelsen.

Klagevejledning vedlagt.

Sagen sluttet.

Torben Bybjerg Nielsen

Kopi af denne skrivelse er sendt til:

1. Holger Holm
2. Lasse Puertas Navarro Olsen
3. Aalborg Kommune, *j. nr. 2009-352 (Jens Vinge)*
4. Naturstyrelsen v/Peder Møller
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. Danmarks Naturfredningsforening v/Søren Christian Jensen
7. Naturstyrelsen, København
8. Dansk Ornitologisk Forening

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Fedningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 13. marts 2012

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
Naturstyrelsen
14 MAR. 2012

Vedr.: Fredningssag FS 6/2012
Vedr. matr. nr. 1 gt, 1 fi Vildmosegård, Mou

Vedlagt fremsendes til orientering kopi af *fredningsnævnets afgørelse af d.d. vedhæftet klagevejledning.*

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del,Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 13. marts 2012

Aalborg Kommune
Park & Natur
Stigsborg Brygge 5
9400 Nørresundby

Vedr. FS 6/2012
Ansøgning om tilladelse til regulering af Ræv, Mink og Mårhund i Lille Vildmose, fredningens zone 1.2. og del af 2.1, 2.2 og 3.3
Kommunens j. nr. 2009-352

Ved skrivelse af 16. januar 2012 har Aalborg kommune ansøgt om, at den fremtidige regulering af ræv, mink og mårhund kan foregå permanent efter nærmere angivne regler og som udenfor det fredede område.

Ansøgningen er fremsendt på vegne en række grundejere.

Området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Ll. Vildmose.

Formålet med fredningen er særlig at sikre og forbedre landskabelige værdier, bevare naturværdier og videnskabelige værdier, sikre bevaringsstatus for naturtyper og arter, jf. områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde.

Der er særlige bestemmelser om jagt, der som udgangspunkt ikke er tilladt, idet dog plejemyndigheden kan udføre regulering af bestande af pattedyr i samråd med ejerne og efter høring af rådgivende udvalg.

Særlig under hensyn til, at den påtænkte regulering må antages at have en positiv indvirkning på ynglefugle, lægges det til grund, reguleringen samlet set vil virke gunstigt i relation til Natura 2000 grundlaget.

Fredningsnævnet godkender derfor, at der i området kan ske regulering af ræv, mink og mårhund på vilkår som beskrevet i ansøgningen.

En kopi af ansøgningen opbevares på sagen som dokumentation af omfanget af den meddelte tilladelse.

Det tilføjes, at det er en forudsætning, at der i forbindelse med færdsel under udøvelsen af tilladelsen tages de fornødne hensyn til fuglelivet i området.

Nævnet har truffet afgørelse ved votering på skriftligt grundlag.

Da kommunen har oplyst, at ansøgningen sker på vegne de involverede lodsejere, forudsættes det, at kommunen orienterer disse.

Tilladelsen er meddelt i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1. Tilladelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfemt den ikke udnyttes inden 3 år fra meddelelse af tilladelsen.

Klagevejledning vedlagt.

Sagen sluttet.

Torben Bybjerg Nielsen

Kopi af denne skrivelse er sendt til:

1. Holger Holm
2. Lasse Puertas Navarro Olsen
3. Aalborg Kommune, *j. nr. 2009-352 (Jens Vinge)*
4. Naturstyrelsen v/Peder Møller
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. Danmarks Naturfredningsforening v/Søren Christian Jensen
7. Naturstyrelsen, København
8. Dansk Ornitologisk Forening

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Fedningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 27. juni 2012

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
Naturstyrelsen
28 JUNI 2012

Vedr.: Fredningssag FS 17/2012
Lille Vildmose

Vedlagt fremsendes ***til orientering kopi af fredningsnævnets afgørelse med klagevejledning vedr. Lille Vildmose.***

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del,Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307000

den 27. juni 2012

Aalborg Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Stigsborg Brygge 5, Boks 219
9400 Nørresundby

***Att:* Arkitekt/Projektmedarbejder**
Anna-Lise Fruelund

Vedr.: FS 17/2012
Ansøgning om godkendelse af naturgenopretning i zone 2.1 i arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose
j. nr. 2010-351

Ved skrivelse af 26. marts 2012 har De under j. nr. 2010-351 anmodet fredningsnævnet om dispensation til at foretage en naturgenopretning i zone 2.1. i fredningen for Lille Vildmose. Naturgenopretningen ønskes foretaget under henvisning til indholdet af en af firmaet Cowi for Aage V. Jensens Fonde udarbejdet masterplan.

Fredningsnævnet holdt den 18. juni 2012 møde til behandling af sagen og foretog i forlængelse af mødet votering. Forhandlingsprotokol vedlægges til orientering.

Nævnet kan dispensere til det ansøgte, der omfatter naturgenopretning i 4 delområder af fredningens zone 2.1., idet den ønskede naturgenopretning, som den er beskrevet i masterplan og de dertil hørende bilag, herunder den ønskede vandstandshævning, findes at være i overensstemmelse med fredningens formål.

Dispensationen omfatter i hovedtræk følgende:

1. Efterbehandling af Mou Fenner, Nord, Syd og Øst.
   Højmosen genskabes gennem vandstandshævning. Resterende tørveressourcer bevares og indgår som en del af spredningskorridorerne i Lille Vildmose.
   Pumpestation nedlægges. Vejgrøfterne på begge sider af Hegnsvej fyldes op til kote 4.1. Der skabes forbindelse mellem de vestligste gravebalke. Tværgrøfter lukkes.

2. Naturgenopretning af mellemområdet i Lille Vildmose, Høstemark

Fenner.
Grøften langs nordsiden af Hegnsvej tilfyldes til kote 4,8 meter og i det nordvestlige hjørne til kote 4,5. Den centrale grøft på nordsiden af den tidligere tørvebane tilfyldes til kote 4,4-4,8 meter.
Tørvedepoter over kote 5,0 meter kan fjernes ned til kote 4,8. Der etableres stemmeværker til at hæve vandspejl i delområder. Langs Hegnsvej pløjes en membran på min. 1200 meter ned i grøften for at sikre naboarealerne mod vandpåvirkning. Plejemyndigheden skal påse, at membranen får en sådan længde, at påvirkning af naboarealerne undgås.

3. Naturgenopretning for Smidie Fenner og Tofte Mose.
Der etableres vold med membran langs Haslegård Å samt øst-vest-gående dige med membran samt endvidere spunsvægge og stemmeværk til sikring af vandstand. Videre etableres sanddæmning med membran langs Tofte Mose for at undgå, at højmosen udtørrer og skrider ud. Lindenborg skelgrøft tilfyldes.

4. Efterbehandling for Purker Fenner.
Der foretages udjævning og bortkørsel af overskudsdepoter samt finregulering i et net af tørvebalker. Der etableres et antal stemmeværker.

Det tilføjes, at ifølge en af COWI udarbejdet foreløbig konsekvensvurdering i forhold til Habitatdirektivet er vandstandshævningerne enten neutrale eller bidrager til en forbedret bevaringsstatus for fugle og dyr. Planerne er endvidere i overensstemmelse med Natura 2000.

Der er således ikke fremkommet oplysninger, der taler imod den ønskede vandstandshævning, og fredningsnævnet godkender herefter i det hele de fremlagte naturgenopretningsplaner. Det bemærkes, at det er en forudsætning, at plejemyndigheden påser, at vandstandshævningerne ikke medfører ulemper, der går ud over fredningens formål, eller påvirker negativt naboarealer til fredningsområdet.

Som det fremgår er nævnets godkendelse udformet som 4 særskilte afgørelser. Der kan således ske påklage af hver af afgørelserne særskilt.

Tilladelserne er meddelt i henhold til naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1 og bortfalder, såfremt de ikke er udnyttet inden 3 år.

Tilladelserne må ikke udnyttes, førend den ordinære klagefrist er udløbet.

Klagevejledning vedhæftes.

Torben Bybjerg Nielsen

Kopi er fremsendt til:
1. Holger Holm

2. Lasse Puertas Navarro Olsen
3. Aalborg Kommune, att: Roar Skovlund Poulsen
4. Naturstyrelsen, Aalborg, att: Peder Møller
5. Danmarks Naturfredningsforening, København
6. Danmarks Naturfredningsforening v/Søren Christian Jensen
7. Naturstyrelsen, København
8. Dansk Ornitologisk Forening, København
9. Dansk Ornitologisk Forening v/Thorkild Lund
10. Vildmoseforeningen v/Martin Sloth Andersen
11. Vildmoseforeningen v/bo Gregersen
12. Følgende lodsejere:

- Pindstrup Mosebrug
- Ll. Vildmose Naturfond v/Aage Jensens Naturfonde v/Anders Skov
- Henrik W. Svendsen og Ole Kirk
- Christian Christiansen
- Eli O. Jensen
- Kongstedlund Gods v/Arne Thomsen og Hans Ole Kristensen,Agri Nord
- Kirsten R. Thomsen

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Mandag den 18. juni 2012 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 17/2012
Ansøgning om godkendelse af naturgenopretning i zone 2.1 i arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Holger L. Holm og det kommunalt udpegede medlem Lasse Puertas Navarro Olsen.

For Aalborg Kommune mødte Jens Vinge og Roar Skovlund Poulsen.

For Naturstyrelsen, Aalborg mødte Peder Møller.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Chr. Jensen, der tillige gav møde for Vildmoseforeningen.

For Lille Vildmosecenteret mødte Bo Gregersen

For Lille Vildmose Naturfond v/Aage Jensens Naturfonde mødte ingen, dog havde administrator af og bestyrelsesmedlem i Lille Vildmose Naturfond, Anders Skov meddelt, at Fonden er forhindret i at stille på fredningsnævnets møde den 18. juni d.å., men at Lille Vildmose Naturfond er indforstået med det af Aalborg Kommune ansøgte.

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Lodsejerne:
Pindstrup Mosebrug mødte ved Jess Houmøller

Henrik Svendsen var mødt ved Ole Kirk

Kongstedlund Gods var mødt ved Sanny Thomsen tillige med rådgiver Hans Ole Kristensen, Agri Nord.

Willy Jørgensen fra Danmarks Naturfredningsforening.

Søren Kjær, Naturstyrelsen Aalborg Arealforvaltning.

Eli O. Jensen og Kirsten R. Thomsen var ikke mødt.

Formanden bød velkommen, hvorefter der var en præsentationsrunde.

Formanden orienterede om fredningens indhold.
Nævnsformanden indledte sagens behandling med kort at redegøre for fredningsafgørelsen af 20. december 2007, hvorefter fredningen særlig har til formål at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark

skove og Kællingebjerg, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til naturlige højmoser og græssede skovområder. Videre skal der sikres gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter, der udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde og at sikre naturgenopretning i overensstemmelse hermed.

Denne sag angår alene ansøgning angående naturgenopretning i det område, der i fredningen er benævnt zone 2.1.

Ifølge § 3 har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af Fredningsnævnet.

Planer herom blev på baggrund af en af Cowi i 2007 for grundejeren Aage V. Jensens Fonde behandlet på et møde i Fredningsnævnet den 2. november 2009, hvor nævnet bestemte, at nærmere angivne områder i bl.a. zone 2.1. ikke kunne behandles særskilt, men skulle behandles samlet. Desuden savnedes redegørelse for, hvorledes en tilstand med blankt vand kunne bringes i overensstemmelse med fredningens formål. Endelig savnede nævnet en redegørelse vedrørende Habitatdirektivet for så vidt bilag 4-arter samt udpegningsgrundlaget i relation til Natura 2000.

Ved kendelse af 20. oktober 2010 bestemte Naturklagenævnet, at de enkelte delområder godt kunne behandles særskilt, dog var Naturklagenævnet enig med Fredningsnævnet i dettes bemærkninger om, at der manglede redegørelse på de førnævnte punkter.

Roar Poulsen, Aalborg Kommune bemærkede, at der ønskes særskilt dispensation for hver af de i ansøgningen beskrevne 4 delområder af zone 2.1. De ønskede uddybninger er nu foretaget i form af yderligere undersøgelser og redegørelser, som er bilagt ansøgningsmaterialet.

Roar Poulsen orienterede om naturgenopretningsprojektet og baggrunden for projektet. Med Naturklagenævnets afgørelse er det fastslået, delprojekter kan godkendes og gennemføres hver for sig. Det er kommunens vurdering, at projektet for delområde område 2.1 er i overensstemmelse med fredningen, og at projektet vil medføre en positiv eller neutral påvirkning af bilag IV-arter og udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området.

Roar Poulsen bemærkede, at Kommunen anmoder Fredningsnævnet om at træffe afgørelse for hvert af de 4 uafhængige afvandingsområder under zone 2.1.

Høstemark-fenner – ejes af Pindstrup Mosebrug.
Målsætningen er at skabe en mosaik af tørve og vandflader med gunstige muligheder for mosegendannelse. Grøfter tilfyldes, tørvedepoter fjernes og stemmeværker etableres.

Mou-fenner Syd – ejes af Aage V. Jensens fond.
Målsætningen er genskabelse af højmose gennem vandstandshævning. Skabe en mosaik af vand-, mose- og engflader, således at de resterende tørveressourcer bevares og indgår som en del af spredningskorridorerne i Lille Vildmose. Det åbne landskab skal sikres.Pumpestationen nedlægges. Vandstanden hæves ved Højer Mose. Grøfter fyldes op.

Purker-fenner: Området ejes af Henrik Svendsen og Lille Vildmose Naturfond. Hovedformålet er at hæve vandstanden, specielt med henblik på at skabe en mosaik af vand-, mose og engflader,

således at tørvebundsareal opretholdes. Et åbent landskab skal sikres. Overjordsdepoter udjævnes og stemmeværker etableres.

Smidie-fenner: Formålet er at hæve vandstanden og skabe en mosaik af vand-, mose- og engflader. Højmosen gendannes.Sanddæmning med membran etableres langs Tofte Mose for at undgå at højmosen udtørrer, øst- vestgående dige anlægges.

Med det samlede projekt søges 40-70 % højmose i området genskabt.
Indtil 2015 sikre betingelserne for at der kan skabes højmose. Tørvedannelse forudsætter 10-50 cm vand over terræn.

Vandstanden vil variere hen over året. Områder med høj vandstand/blankt vand vil hyppigst forekomme i vinter og forårsmånederne. Det er kommunens vurdering, at den foreslåede vandstandsforøgelse er nødvendig for genskabelse af højmosen og at projektet er i overensstemmelse med fredningen og Natura 2000 planen.

Herefter orienterede de fremmødte om deres holdning til projektet.

Willy Jørgensen, Danmarks Naturfredning fandt, at projektet er afgørende for sikring af en god naturtilstand i Natura 2000 området. Projektet bør igangsættes hurtigst muligt.

Søren Chr. Jensen fandt projektet meget positivt. Det er specielt vigtigt, at Højmosen bevares.

Thorkild Lund, DOF fandt, at alle de foreslåede tiltag er til gunst for fuglelivet. DOF kan varmt anbefalet projektet.

Ole Kirk for Henrik Svendsen anerkendte, at der ifølge den gældende fredning kan ske vandstandsstigninger i området, men for Henrik Svendsen har det været en forudsætning, at der ikke er blankt vand på arealerne. I så fald ville Henrik Svendsen have krævet ekspropriation. Med blankt vand på arealerne er de værdiløse. Det er helt afgørende for Henrik Svendsen, at den nuværende hektarstøtte kan opretholdes. Tilstødende arealer må ikke påvirkes af projektet.

Roar Poulsen viste på et kort, hvor der vil stå blankt vand dele af året – særligt i vinter- og forårsmånederne. Roar Poulsen forventer ikke, at projektet vil fjerne grundlaget for den nuværende udbetaling af hektarstøtte. Kommunen er om nødvendigt indstillet på overfor Fødevareministeriet at afgive en erklæring om, at forhøjet vandstand skyldes naturgenopretningsprojektet.
Membraner skal bl.a. sikre, at vandet ikke siver ud på de dyrkede naboarealer.

Søren Kjær fandt, at projektet er vigtigt for målopfyldelsen i forhold til Natura 2000.
Naturstyrelsens Arealenhed er positivt indstillet overfor projektet.

Sanny Thomsen oplyste, at de har kreaturer til at gå i området. Ifølge Sanny Thomsen var det en forudsætning for fredningen at markerne kunne græsses. Hun finder, at lodsejerens stilling bliver ringere end lovet ved fredningen

Roar Poulsen bemærkede, at det var en forudsætning for fredningen, at arealerne kunne udnyttes til afgræsning indtil et naturgenopretningsprojekt kunne gennemføres. Hvis tilstødende marker lider under det er man pligtig at erstatte.

Hans Ole Kristensen bemærkede, at det for Arne Thomsen er afgørende, at der fortsat kan opnås EU-støtte, og at der ikke opstår problemer på de tilstødende arealer. Sidstnævnte bør fremgå af Fredningsnævnets kendelse.

Hans Ole Kristensen tilsluttede sig i øvrigt Ole Kirks bemærkninger om, at det med fredningen ikke har været forudsat, at der skal stå blankt vand på arealerne.

Jess Houmøller fra Pindstrup Mosebrug havde ikke yderligere bemærkninger.

Bo Gregersen bemærkede, at projektet vil virke positivt i forhold til oplevelse af området. Vildmosecentret er positivt indstillet.

Hans Ole Kristensen spurgte efter en tidsplan for projektet.

Roar Poulsen oplyste, at projektet gerne skal være afsluttet inden 2014-2015.

Fredningsdommeren bemærkede, at erstatningsspørgsmålet er afgjort af Taksationskommissionen, og at Fredningsnævnets opgave er at vurdere, om det ansøgte kan godkendes inden for den gældende fredning.

Fredningsdommeren bemærkede, at sagen bliver optaget til afgørelse, der vil blive meddelt parterne snarest.

De tilstedeværende lodsejere og øvrige interessenter forlod mødet.

Fredningsnævnet voterede og traf afgørelse, der vil blive tilsendt sagens parter,

Torben Bybjerg Nielsen

Fedningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307177

den 21. marts 2013

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
Naturstyrelsen
22 MAR. 2013

Att: Mette Hald Simonsen/
Søren Ferdinand Hansen

Vedr.: Fredningsnævnssag

Vedlagt fremsendes ***kopi af fredningsnævnets afgørelse af d.d. vedr. ansøgning om tilladelse til oprensning af den sydvendte voldgrav på Hals Skanse.***

Endvidere vedlægges kopi af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i sag om naturgenopretning i Lille Vildmose.

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Modtt 18/3-13

NATUR- OG
MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

FS 17/12

18. marts 2013 · J.nr.: NMK-522-00101 · Ref.: Lisbeth Toft-Petersen, LTP-NMKN

AFGØRELSE
i sag om naturgenopretning i Lille Vildmose, Aalborg kommune

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del's godkendelse af 27. juni 2012 af naturgenopretningsprojekter i zone 2.1 i Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet[1]. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

[1] Lov nr. 483 af 11. maj 2010 om Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagen til Natur- og Miljøklagenævnet
Afgørelsen er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af tre berørte lodsejere for så vidt angår projektet om efterbehandling af Purker-fenner og naturgenopretning af Smidle-fenner. Lodsejerne har navnlig gjort gældende, at gennemførelse af projekterne vil indebære, at deres arealer bliver så vandlidende, at de ikke vil kunne benyttes til landbrugsmæssig drift/græsning og at dette ikke var forudsat, da fredningen blev gennemført og erstatningen fastsat.

Sagens oplysninger
Et af hovedformålene med fredningen af Lille Vildmose – Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 - er at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU habitatområde og at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn.

Formålet med fredningen i delområde 2 er at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Ifølge § 3 i fredningen har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven.

Fredningen er ikke til hinder for at andre dele af delområde 2 indgår i et naturgenopretningsprojekt.

Aalborg Kommune har ansøgt fredningsnævnet om at godkende de rammer for naturgenopretning i fredningens zone 2.1, som er beskrevet i en af COWI udarbejdet rapport "Naturgenopretning af Mellemområdet i Lille Vildmose – Masterplan med skitseprojekt" og i de delprojekter, som er udarbejdet med udgangspunkt i Masterplanen med tilhørende vandstandsniveauer og terrænarbejder m.m.

Af Masterplanen og af delprojekterne fremgår hvilke grøfter og dræn, der skal blokeres med henblik på udførelse af vandstandshævningen. Det vil ifølge kommunen være hensigtsmæssigt om grøfter kunne tilfyldes helt, således at de ikke længere udgør vanskeligt passable barrierer i landskabet for dyr og mennesker.

Kommunen har derfor samtidig anmodet fredningsnævnet om at godkende, at grøfter, der ifølge Masterplanen blot skal blokeres, generelt kan tilfyldes og evt. forstærkes med en membran. I tilknytning hertil har kommunen endvidere anmodet om råderum til at kunne lave enkelte tværdæmninger, hvor der opstår for store vandflader, rævesikrede øer af hensyn til de jordrugende fugle og minimale

afrømninger af overjord, hvor det er nødvendigt for at gennemføre forsøg med at få spagnum i vækst.

Masterplanen og delprojekterne ligger inden for flere uafhængige afvandingsområder. Alene afvandingsområde 1, 2, 3, og 4 ligger i fredningens zone 2.1 og er dermed omfattet af ansøgningen.

Delprojekterne omfatter:

Efterbehandling af Mou Fenner, nord, syd og øst
Målsætningen er langsigtet genskabelse af højmose gennem vandstandshævning, dannelsen af en mosaik af vand-, mose- og engflader, de resterende tørveressourcer bevares og indgår som en del af spredningskorridorerne i Lille Vildmose og det åbne land sikres.
Det indebærer, at pumpestation Syd nedlægges, at vejgrøfterne på begge sider af hegnsvej fyldes op til kote 4,2 m, at der skabes forbindelse mellem de vestligste gravebalke og at tværgrøfter lukkes.

Høstemark Fenner
Måsætningen er at skabe en mosaik af tørve- og vandflader med gunstige muligheder for mosedannelse.
Det indebærer, at grøften langs nordsiden af Hegnsvej fyldes til kote 4,8, at grøften i det nordvestlige hjørne tilfyldes til kote 4,5 m, at den centrale grøft på nordsiden af den tidligere tørvebane tilfyldes til kote 4,4 – 4,8m, at alle tørvedepoter over kote 5,0 m skal fjernes ned til kote 4,8 m, og etablering af 5 stemmeværker til at hæve vandspejl i delområdet.

Smidie Fenner og Tofte Mose
Målsætningen er vandstandshævning som skaber en mosaik af vand-, mose- og engflader, opretholdelse af karakteren af tørvebundsareal, del af spredningskorridorerne, sikring af det åbne landskab, skabe mulighed for genvækst af højmosevegetation, bedst mulig sikring af Tofte Mose mod negative påvirkninger.
Det indebærer etablering af vold med membran langs Haslevgård Å, af øst-vestgående dige med membran, af spunsvægge og stemmeværk til sikring af vandstand, af sanddæmning med membran langs Tofte Mose for at undgå at højmosen udtørrer og for at undgå tørveudskridninger samt tilfyldning af Lindenborg Skelgrøft.

Efterbehandlingsplan for Purker Fenner
Målsætningen er vandstandshævning med henblik på at skabe en mosaik af vand-, mose- og engflader, opretholdelse af karakteren af tørvebundsareal, del af spredningskorridorerne, sikring af et åbent landskab, bedst mulig sikring af Portlandmosen mod negativ påvirkning, langsigtet genskabelse af højmose.
Det indebærer, udjævning og bortkørsel af overjordsdepoter, finregulering i et net af tørvebalker og etablering af 5 stemmeværker.

Kommunen har anmodet om at fredningsnævnet træffer afgørelse for hvert af de 4 uafhængige afvandingsområder.

Kommunen har anført, at der er udarbejdet en statslig Natura 2000 plan for Lille vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov. Prognosen for zone 2.1 i fredningen er ugunstig eller vurderet ugunstig for bl.a. aktiv højmose, nedbrudt højmose først og fremmest på grund af uhensigtsmæssig hydrologi og

tilgroning med vedplanter og invasive arter. Det overordnede mål for området er bl.a. at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus og at områdets truede naturtyper og arter sikres. Det drejer sig udover højmose om artsrige kalkoverdrev, sure overdrev, tidvis våd eng.

Den konkrete målsætning for naturtyper og arter er at arealer, der i fredningen er udlagt til naturgenopretning, genoprettes til højmose og andre naturtyper, hvor naturgivne forhold gør det muligt og at arealer med aktiv højmose udvides med 40-70 % på bekostning af bl.a. skovbevokset tørvemose og nedbrudt højmose eller hvor naturgivne forhold i øvrigt gør det muligt.

I indsatsprogrammet angiver de generelle sigtelinjer, at der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på og omkring arealer med aktiv højmose, tidvis våd eng mv.

Af de konkrete sigtelinjer fremgår det bl.a. at forekomsten af aktiv højmose søges udvidet og sammenbundet hydrologisk gennem naturgenopretning, hvor de naturgivne forhold gør det muligt og at arealer med mulighed for gendannelse af aktiv højmose søges udvidet i størrelsesordnen 800 til 1100 ha. Der etableres den for denne naturtype mest hensigtsmæssige hydrologi på og omkring arealerne, og den mest optimale ekstensive drift og pleje.

Kommunen har anført, at fredningen og Natura 2000 planen har sammenfaldende mål, og at fredningen giver hjemmel til at udføre Natura 2000 planens målsætninger og indsatsprogrammer. Kommunen har nærmere redegjort herfor i ansøgningen.

Masterplanen har tre hovedformål, dels at beskytte de eksisterende højmoser, dels at hindre at tørven i Mellemområdet sætter sig yderligere, dels at give mulighed for naturgenopretning, særligt med henblik på mosedannelse. Målene opfyldes ved vandstandshævning, der tilpasses forskellige delmål og delområder. Planen indeholder forudsætninger og løsningsmuligheder for genopretning af "Mellemområdet" til naturformål og græsningsformål efterhånden som råstofindvindingen ophører.

Der forekommer mindre afvigelser mellem vandstandskoterne i Masterplanen og i delprojekterne. Det skyldes, at vandstandene er detailplanlagt i delprojekterne. Det er vandstandene i delprojekterne, der er gældende.

Det er kommunens vurdering at Masterplanen følger op på både fredningen og Natura 2000-planen. Den giver mere konkrete anvisninger på, hvorledes især de terrænmæssige og hydrologiske forhold kan bringes i overensstemmelse med fredningens og Natura 2000 planens mål og anvisninger. Masterplanen sikrer, særligt på grund af vandstandshævningerne, beskyttelse af de naturlige moser og sammenhæng og helhed mellem højmoserne. Planen giver grundlaget for Natura 2000 planens forventede pålæg om, at væsentlige dele af de ikke afgravede og delvis afgravede tørvearealer i zone 2.1 skal genetableres som moseområder samt for etablering af andre naturtyper.

I Masterplanen og i delprojekterne er der ikke redegjort for, hvorledes de påtænkte vandstandshævninger påvirker naboarealer uden for zone 2.1. Det er der efterfølgende redegjort for i en rapport fra COWI af 16. februar 2011.

Konklusionen er, at der ved de gennemførte og planlagte vandstandshævninger i Lille Vildmose er og bliver taget de nødvendige hensyn til afvandingen af de omkringliggende landbrugsarealer. Risikoen for skadelige påvirkninger af landbrugsarealerne vurderes således at være minimale.

Kommunen har nærmere redegjort for fredningens rækkevidde med henblik på at gennemføre naturgenopretning i zone 2.1. Kommunen har i den forbindelse anført, at omfanget af arealernes vandindhold vil afhænge af, hvilken naturtype, der satses på. Områdets naturlige og primære naturtype er mose og denne naturtype har første prioritet i områder, hvor det er muligt at sætte en udvikling i gang. Etablering af mose kræver optimalt tørvetykkelser over min. 50 – 60 cm og helst mere. For at etablere mose skal vandstanden ideelt ligge ca. 20 cm over tørveoverfladen. Andre naturtyper etableres, hvor de nødvendige tørveforekomster ikke er til stede og hvor den nødvendige vandstand ikke kan etableres.

Græsning er ikke en naturlig pleje af moser. Naturklagenævnet har således også ved erstatningsfastsættelsen udtrykt, at det er indgået, at der kun vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne vil blive vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt. Taksationskommissionen har i sin afgørelse lagt de samme forudsætninger til grund.

Der er således ved erstatningsfastsættelsen taget hensyn til, at arealerne kan blive vandlidende og ikke vil kunne anvendes som landbrugs-/græsningsarealer.

Fredningens bestemmelse om naturgenopretning er udformet således at de berørte lodsejere ikke kan modsætte sig gennemførelse af naturgenopretning, herunder vandstandshævninger. Efter kommunens vurdering har kommunen ret til at etablere den vandstand, som er nødvendig for at kunne etablere højmose, hvor det er muligt, herunder at etablere arealer med blankt vand.

Det er kommunens vurdering, at projektet indeholdt i Masterplanen ikke vil påvirke Natura 2000 området væsentligt og at der derfor ikke skal foretages en nærmere konsekvensvurdering af virkningerne på Natura-2000 området. Vandstandshævningerne er enten neutrale eller bidrager til forbedret bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget i Habitatområde nr. 18 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 7. Planen er nødvendig for på sigt at sikre og øge arealerne med aktiv højmose, da der selv efter ophør af tørvegravningen vil ske en degradering af de tilbageværende højmosearealer, hvis ikke der gøres noget aktivt for at sikre højere vandstand.

Fredningsnævnet har godkendt den ansøgte naturgenopretning, som den er beskrevet i Masterplanen og de dertil hørende bilag, herunder den ønskede vandstandshævning, som er nærmere beskrevet i delprojekterne og som findes at være i overensstemmelsen med fredningens formål.

Det er en forudsætning, at plejemyndigheden påser, at vandstandshævningerne ikke medfører ulemper, der går ud over fredningens formål, eller påvirker naboarealerne til fredningsområdet negativt.

Pindstrup Mosebrug kan ikke acceptere den påtænkte naturgenopretning af Purker Fenner. Klager har siden den 1. november 1993 forpagtet arealer med henblik på at påbegynde indvinding af spagnumforekomster på arealerne. Gennemføres den påtænkte naturgenopretning vil klager kræve erstatning for tabt indtjening.

Agri Nord har på vegne af Arne Thomsen anført, at hans jorder i Smidie-fennerne benyttes til afgræsning med kreaturer. Efter gennemførelse af naturgenopretningsprojektet vil jorderne ikke kunne anvendes til husdyrhold, da området vil blive sat under vand. I forbindelse med gennemførelse af

fredningssagen fik han ikke indtryk af, at projekterne ville indebære, at jorderne blev sat under vand.

Projektet vil efter hans opfattelse ikke kræve yderligere godkendelse efter vandløbsloven, idet det at bestemmelsen i lovens § 7a fremgår, at vandløbsmyndighedens godkendelse ikke er påkrævet til udførelse af foranstaltninger, som er påbudt i en fredning efter lov om naturbeskyttelse.

Projektet bør hjemvises til fredningsnævnet til fornyet behandling med henblik på en detaljeret gennemgang inden en eventuel godkendelse.

Videncentret for landbrug har på vegne af Henrik Svendsen klaget over projektet for Purker Fenner og har henvist til Taksationskommissionens afgørelse om erstatning i forbindelse med fredningssagen og bemærket, at kommissionen har vurderet, at arealerne i zone 2.1 efter fredningen ud fra prisniveauet i 2004 ville have en værdi på 15. – 20.000 kr./ha, hvilket efter prisstigningerne siden da vil svare til ca. det dobbelte.

Ifølge efterbehandlingsplanen for Purker Fenner skal der foretages udjævning og bortkørsel af overskudsdepoter samt finregulering i et net af tørvebalker. Der skal etableres et antal stemmeværker. Det er uklart om det er det forslag, som Cowi har udarbejdet, som fredningsnævnet har godkendt. Sagen bør derfor hjemvises til fredningsnævnet.

Såfremt klagers påstand om hjemvisning ikke kan imødekommes nedlægges der påstand om, at sagen hjemvises med henblik på rejsning af en ny fredningssag, da Cowis projekt går langt ud over, hvad der kan godkendes i henhold til fredningen, idet arealerne på grund af vandstandshævninger vil blive så vandlidende, at de ikke længere kan udnyttes landbrugsmæssigt. Arealerne vil i længere perioder om året stå under vand og vil derfor være værdiløse, hvilket er i strid med fredningsafgørelsen og erstatningsafgørelsen.

Kommunen har i anledning af klagen fra *Pindstrup Mosebrug* anført, at virksomheden med Taksationskommissionens kendelse har fået tilkendt den erstatning, der dækker virksomhedens tab i forbindelse med Naturklagenævnets afgørelse om fredningen af Lille Vildmose.

Til klagen fra *Arne Thomsen* og *Henrik Svendsen* har kommunen bl.a. anført, at fredningen har som målsætning at igangsætte en proces, hvor naturgenopretningen i zone 2.1 skal udvikle området til mose og/eller andre naturtyper. Området skal således overgå til naturformål med mose som væsentlig bestanddel. Bestemmelserne i fredningen for zone 2.1 giver plejemyndigheden aktive handlemuligheder i form af retten til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden.

Omfanget af arealernes vandindhold vil afhænge af, hvilken naturtype, der satses på. Områdets naturlige og primære naturtype er højmose og denne naturtype har 1. prioritet i områder, hvor det er muligt at sætte en udvikling i gang. For at etablere mose skal vandstanden ideelt ligge ca. 20 cm over tørveoverfladen. I Lille Vildmose-området har der i årevis været indvundet tørv ned til mange forskellige tykkelser over mineraljorden – nogle steder er der ikke indvundet tørv, andre steder er der indvundet tørv, så der efterlades ½ til 1 meter tørv, og atter andre steder er der gravet helt ned til mineraljorden. Det betyder, at vandstandshævninger, der har til formål at sikre en optimal vandstand på alle arealerne, vil resultere i, at der på nogle af de lavest liggende arealer, hvor der f. eks.

er gravet helt ned til mineraljorden vil forekomme områder, der er permanent eller periodevist vanddækkede.

Græsning med kvæg er ikke en nødvendig pleje af højmoser. Naturklagenævnet har også ved erstatningsfastsættelsen i forbindelse med gennemførelse af fredningen udtrykt, at det er indgået at der kun vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne bliver vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt. Taksationskommissionen har lagt de samme kriterier til grund for erstatningsfastsættelsen.

Der er således taget hensyn til, at græsning ophører, når/hvis arealerne bliver vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt.

Det er kommunens klare opfattelse, at lodsejerne er blevet fuldt ud orienteret om fredningens og naturgenopretningens konsekvenser gennem fredningsprocessen, hvor lodsejerne har været inddraget flere gange og er blevet gjort opmærksom på, at naturgenopretningen vil indebære, at arealerne ikke længere vil kunne anvendes til landbrugsformål. Det samme er kommet til udtryk i Taksationskommissionens kendelse, som tager udgangspunkt i, at der kan finde græsning sted indtil naturgenopretningen gennemføres og arealerne bliver vandlidende.

Det er kommunens opfattelse, at der inden naturgenopretningsprojekterne kan gennemføres skal meddeles tilladelse efter både naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven.

Kommunen ser ingen grund til fornyet behandling af sagen, der er blevet belyst gennem møder med fredningsnævnet, Taksationskommissionen, personlige møder med lodsejere og kommunen og gennem fremsendelse af sagens bilag til alle lodsejerne.

Det er endvidere kommunens opfattelse, at de af Cowi udarbejdede naturgenopretningsprojekter for både Purker og Smidie Fenner er tilstrækkelig præcise til at både fredningsnævnet og lodsejerne kan vurdere konsekvenserne for arealerne.

Videncentret for landbrug har på vegne af Henrik Svendsen indledningsvist anført, at han vil rejse krav om erstatning for tab af indtjening, hvis der ikke kan foretages indvinding af spagnum som planlagt. Der er således ved gennemførelsen af fredningen lagt til grund, at indvinding af spagnum kan findes sted uden at det vil være i strid med fredningens formål.

Videncentret har gentaget, at hovedproblemet er, at naturgenopretningen vil indebære, at vandstanden hæves til et niveau, så der står blankt vand på de pågældende arealer. Det betyder, at afgræsning af arealerne, høslet og indvinding af spagnum udelukkes.

Det af kommunen anførte om at området skal gendannes til højmose, hvilket er baggrunden for de store vandstandshævninger, herunder at nogle arealer permanent eller periodevist bliver dækket med vand, er nyt og har ikke været fremme under behandlingen af fredningssagen.

Det er rigtigt, at det ved erstatningsfastsættelsen både af Naturklagenævnet og af Taksationskommissionen er lagt til grund, at arealerne i forbindelse med naturgenopretning kan blive vandlidende, men ikke så vandlidende, at de ikke kan udnyttes. Hvis det havde været tilfældet skulle værdien efter gennemførelsen af fredningen være sat til 0.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Naturklagenævnet traf den 20. december 2007 afgørelse om fredning af Lille Vildmose og afgørelse om erstatning.

Et af hovedformålene med fredningen er at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssende skovområder, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområder og EU habitatområde og at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn.

Formålet med fredningen i delområde 2 er at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemarks Skov og Mode i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Ifølge § 3 i fredningen har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven.

Aalborg Kommune har ansøgt fredningsnævnet om at godkende de rammer for naturgenopretning i fredningens zone 2.1, som fremgår af en af COWI udarbejdet rapport "Naturgenopretning af Mellemområdet i Lille Vildmose – Masterplan med skitseprojekt" og de 4 delprojekter, som er udarbejdet med udgangspunkt i Masterplanen med tilhørende vandstandsniveauer, terrænarbejder m.m.

Klagerne vedrører dels efterbehandling af Purker-fennerne, dels naturgenopretning af Smidiefennerne. Det er navnlig gjort gældende, at efterbehandlingen/naturgenopretningen vil indebære, at arealerne vil blive så vandlidende, at de ikke vil kunne benyttes landbrugsmæssigt/til græsning og at dette ikke var forudsat, da fredningen blev gennemført og erstatningen fastsat.

Som det fremgår af § 3 i fredningen har kommunen ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1, herunder ret til at hæve vandstanden med henblik på at leve op til fredningens formål for delområde 2. Målsætningen for naturgenopretningen er at skabe mulighed for at udvikle området til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper gennem vandstandshævninger i området. Natur- og Miljøklagenævnet finder at det herved er forudsat, at vandstanden kan hæves til et niveau, der indebærer, at arealerne fremstår med åbne vandflader, såfremt det er nødvendigt for at opnå den ønskede tilstand.

Det er således nævnets opfattelse, at Masterplanen og de udarbejdede delprojekter er i overensstemmelse med fredningens formål og at bestemmelsen i fredningens § 3 giver kommunen ret til at

hæve vandstanden til det påtænkte niveau med henblik på at udvikle området til det ønskede naturområde med mose og andre naturtyper.

Ved erstatningsfastsættelsen i forbindelse med fredningsafgørelsen tilkendte Naturklagenævnet for dyrkningsophør på arealer i zone 2.1, der var under dyrkning, en erstatning på 72.000 kr./ha. Nævnet lagde vægt på, at der var tale om arealer med ringe bonitet og at arealerne uanset fredningsindgrebet ville have en vis værdi. Det indgik i erstatningsfastsættelsen, at der vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne måtte blive vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt. Taksationskommissionen forhøjede erstatningen for disse arealer til 80.000 kr./ha og kommissionen lagde herved til grund, at arealerne efter fredningen, hvor der er mulighed for at arealerne bliver vandlidende som led i naturgenopretningsprojektet ville have en værdi på omkring 15-20.000 kr.

Lodsejerne har således i forbindelse med behandlingen af fredningssagen været bekendt med, at arealerne i zone 2.1 ved gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt kunne blive så vandlidende, at de ikke ville kunne benyttes til landbrugsmæssig drift, herunder som græsningsarealer. Der er ligeledes taget højde herfor ved erstatningsfastsættelsen.

Masterplanen og de af Cowi udarbejdede forslag til henholdsvis naturgenopretning af Smidiefennerne og efterbehandling for Purker-fennerne redegør for de tiltag, der påtænkes gennemført i de pågældende områder. For så vidt angår Purker- fennerne er der detaljeret redegjort for efterbehandlingen, herunder for anvendelse af nærmere angivne overjordsdepoter og for de øvrige tiltag, der skal til for at opnå de ønskede vandstande. For så vidt angår Smidie-fennerne er der tilsvarende redegjort for, hvordan de nødvendige vandstande mv. opnås med henblik på dannelse af mose og andre naturtyper.

Fredningsnævnet var bekendt med omfanget og konsekvenserne af projekterne ved godkendelsen. Der er således ikke grundlag for at hjemvise sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet.

Det fremgår af bestemmelsen i § 3 i fredningsafgørelsen, at fredningen ikke er til hinder for udnyttelse af tørveforekomster i det omfang, der kan opnås tilladelse hertil efter de til enhver tid gældende regler. Efter det for Natur- og Miljøklagenævnet oplyste foreligger der ikke tilladelse efter råstofloven til tørveindvinding på de af Pindstrup Mosebrug forpagtede og de af Henrik Svendsen ejede arealer i Purker Fenner.

Spørgsmålet om gennemførelse af projekterne også kræver tilladelse efter anden lovgivning, herunder naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven henhører under kommunen.

Herefter stadfæstes Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del´s afgørelse af 27. juni 2012.

Lars Busck
Fredningskonsulent

Lisbeth Toft-Petersen
Fuldmægtig

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

Aalborg Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen - Natur, sags.nr. 2010-351,
teknik.miljoe@aalborg.dk og cc: ALF-teknik@aalborg.dk
Pindstrup Mosebrug A/S, pindstrup@pindstrup.dk
Agri Nord, info@agrinord.dk
Videncentret for landbrug, vfl@vfl.dk; oyk@vfl.dk
Fredningsnævnet for Nordjylland, Syd-østlig del, FS 17/2012, nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk
Naturstyrelsen, Att.: Fredningsregistret, nst@nst.dk

Fedningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg, Tlf. 96307177

den 3. april 2013

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Att: Mette Hald Simonsen/
Søren Ferdinand Hansen

Modtaget i
Naturstyrelsen
- 5 APR. 2013

Vedr.: Fredningsnævnssager

Vedlagt fremsendes ***til orientering kopi af fredningsnævnets afgørelser af 27. marts d.å.***

Med venlig hilsen

Kirsten Carstensen
sekretær for
Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 50 / 96 30 71 77.

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Att: Anne-Lise Fruelund
Stigsborg Brygge 5, Boks 219,
9400 Nørresundby.

Aalborg, den 3. april 2013.

Vedr.
FS 8/2013:
Ansøgning om tilladelse til at etablere en gangsti fra Vildmosevej til Kællingebjerg, nyanlægge 2 parkeringspladser i Lille Vildmose, genopføre en moderniseret udgave af et oprindeligt brandvagttårn med tilknyttet formidling samt gennemførelse af et demonstrationsprojekt om højmosegenopretning på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord kommuner.

Den 8. februar 2013 har De under Deres j.nr. 2012-17447 anmodet fredningsnævnet om dispensation fra ovennævnte til kendelse til forskellige nyanlæg i det fredede areal.

Nævnet foretog den 27. marts 2013 besigtigelse og forhandling i sagen. Udskrift af forhandlingsprotokollen vedlægges til orientering.

Som det fremgår heraf kunne nævnet dispensere til det ansøgte i sin helhed.

Tilladelserne er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 og kan inden 4 uger påklages til Natur- og miljøklagenævnet. Klagevejledning vedlægges. Tilladelserne bortfalder, såfremt de ikke udnyttes inden 3 år.

Christian Lundblad

Kopi er fremsendt til:

1. Holger L. Holm,
2. Lasse Olsen,
3. Naturstyrelsen, København, NST-4112-01534,
4. Naturstyrelsen, Himmerland, NST 4160-00298,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Christian Jensen,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,

8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Friluftsrådet,
10. Aage V. Jensens Fonde,
11. Lille Vildmose Naturfond,
12. Henrik Svendsen.

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Onsdag, den 27. marts 2013 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 8/2013:
Ansøgning om tilladelse til at etablere en gangsti fra Vildmosevej til Kællingebjerg, nyanlægge 2 parkeringspladser i Lille Vildmose, genopføre en moderniseret udgave af et oprindeligt brandvagttårn med tilknyttet formidling samt gennemførelse af et demonstrationsprojekt om højmosegenopretning på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord kommuner.

Nævnet var mødt ved formanden, byretspræsident Christian Lundblad, det ministerielt udpegede medlem Holger L. Holm og det kommunalt udpegede medlem Lasse Olsen,

For Aalborg kommune, Teknik- og Miljøforvaltning mødte Anna-Lise Fruelund,

For Naturstyrelsen, Himmerland mødte Katrine Petersen,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Christian Jensen, Søren Nordhald og Villy Jørgensen,

For Dansk ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund,

For Friluftsrådet mødte Børge Poulsen,

For Aage V Jensens Fonde og Lille Vildmose Naturfond mødte Jacob Palsgaard Andersen.

Der fremlagdes:
- ansøgning fra Aalborg kommune af 8. februar 2013 med bilag 1 - 8,
- udtalelse af 22. marts 2013 fra Naturstyrelsen, København.

Nævnsformanden redegjorde indledningsvist for fredningen formål, der blandt andet er at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint. Herudover at bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt forbedre naturværdierne. Derudover skal der sikres en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde. Offentlighedens adgang skal sikres, dog således at der er begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture.

Derudover er der særlige delmål for områderne 1 - 4, hvoraf det nu ansøgte berører delområderne 1,2 og 4.

Der kan henvises til kendelsen og det fremlagte notat fra Naturstyrelsen, der ligeledes gennemgår de enkelte delområders fredningsbestemmelser. Såle-

des vedrørende **delområde 1** må der blandt andet ikke foretages foretages terrænændringer, herunder dræning eller grøftning, dog bortset fra terrænændringer i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretning, anlæg af stier, parkeringspladser og opførelse af udkigstårne o.lign. Der er herudover bestemmelser om anlæg af en plankebro, board-walk og parkeringsplads langs Ny Høstemark Vej.

For **delområde 2** er der ligeledes bestemmelser om terrænændringer, der dog kan foretages i forbindelse med sti- og vejanlæg, anlæg af parkeringspladser og opførelse af udkigstårne. Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder master. For **delområde 4** er terrænændringer i forbindelse med anlæg af stier og parkeringspladser tilladt. Der er bestemmelser om anlæg af en sti på matr.nr. 1 x og 1 k, Sigsgård, Nr. Kongerslev, der allerede er etableret.

Det ansøgte brandvagttårn med parkerings- og formidlingsanlæg er beliggende i delområde 2. Anlæg af udsåningsbede er ligeledes beliggende i delområde 2, medens anlæg af parkeringsplads og stiforløb ti Kællingebjerg er beliggende i delområde 4.

Naturstyrelsen har oplyst, at ingen af e ansøgte tiltag i væsentlig grad vil påvirke naturtyper eller arter, omfattet af Udpegningsgrundlaget for Natura2000-området og at der ikke vil forekomme beskadigelse af plantearter eller yngle-eller rasteområder for dyrearter, der fremgår af habitatsdirektivet bilag IV.

Vedrørende brandvagttårnet med parkerings- og formidlingsanlæg:
Anna-Lise Fruelund henviste til ansøgningen, hvorefter tårnet vil få en grundflade på 16 m2 og en højde på 8-9 meter og med ca. 5 meter til tårnets ståsted. Trappen op til ståstedet vil blive udført i stål, hvorefter den kan fungere som lynafleder. Hun oplyste supplerende, at det er uvist, hvorvidt det eksisterende fundament fra det gamle brandvagttårn kan genanvendes ved opstilling af det nye tårn. Dette er baggrunden for, at der er ansøgt om et bygge felt, således at et nyt vil kunne opføres. Birketræerne øst for tårnet vil blive skåret ned af hensyn til udsigtsmuligheden ud over mosen. Parkeringsanlægget skal etableres, således at biler ikke skal bakke for igen at komme ud på Ny Høstemark Vej.

Jacob Palsgaard Andersen bemærkede, at der er mange mennesker i mosen hvert år og der har før været en tilbøjelighed til at underdimensionere projekterne, hvilket har betydet, at man efterfølgende har måttet revidere dem. Det er derfor skønnet, at tårnet skal kunne bære 10-12 personer ad gangen.

Villy Jørgensen forlod mødet.

Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet havde efter det om projektet nu oplyste ingen bemærkninger.

Nævnet voterede og tilkendegav, at man kunne imødekomme det ansøgte.

Vedrørende anlæg af demonstrationprojekt om etablering af højmose ved podning af sphagnum:
Katrine Petersen foreviste et af de udvalgte steder for podningsforsøget, der

skal foregå ved Lillesøfennerne og Grønnefennerne. Det er håbet, at en podning med sphagnum på eksisterende tørv under ca. 30 cm. overjord vil kunne bevirke en højmosegenopretning samlet set ved Tofte-, Portland- og Høstemark moserne. Det er håbet, at der vil kunne ske en 100 % dækning af forsøgsarealerne inden for 1 1/2 år. Tyske forsøg har vist dette.

Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet havde ingen bemærkninger.

Nævnet voterede og kunne imødekomme det ansøgte.

Vedrørende anlæg af parkeringsplads ved Vildmosevej og anlæg af stiforløb videre til Kællingebjerg:

Anna-Lise Fruelund og Jacob Palsgaard Andersen henviste til ansøgningen samt dens bilag 5 og 6, der angiver dels placeringen og udformningen af parkeringsanlægget i kanten af Vildmosevej samt stiforløbet, der vil kræve etablering af mindre plankespange i maksimalt 1 meters bredde på vanskeligt passable steder medens stien derefter etableres som trampesti i kanten af et markareal. Fra Portlandsmosens vestkant til Kællingebjergs skrændtfod forløber stien uden for det fredede område, medens den op af skrænten forløber i fredet område, men på udyrkede arealer og hvor der vil være mindst skadelig påvirkning af sjældne flora. Anlægget af stien vil i sig selv virke styrende for færdselen i området. Der skal af hensyn til publikum etableres trappetrin, udført i træ, op ad skrænten. Ansøgerne er bevidst om, at der ikke er tale om handikapvenlige stianlæg.

Det bemærkedes endeligt, at der er indgået en aftale med Henrik Svendsen, der er lodsejer på arealerne.

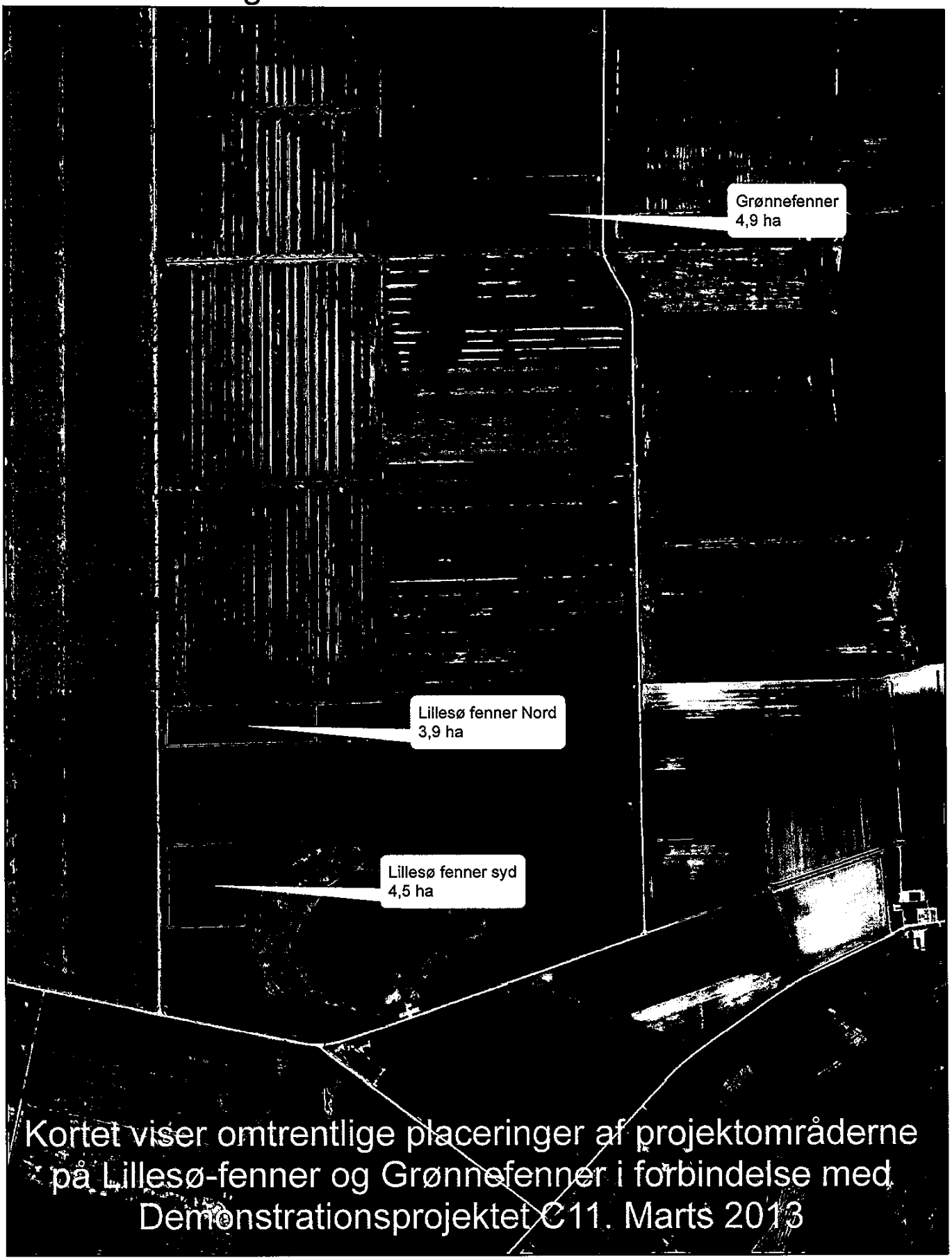
Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet havde ingen bemærkninger til det ansøgte.

Nævnet voterede og kunne imødekomme det ansøgte.

De mødende klagevejledtes.

Christian Lundblad

Oversigt over planlagte forsøgfelter på Lillesø-fenner og Grønnefenner - LIFE LI. Vildmose

Kortet viser omtrentlige placeringer af projektområderne på Lillesø-fenner og Grønnefenner i forbindelse med Demonstrationsprojektet C11. Marts 2013

Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Email: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

FS 2/2014:
Ansøgning om tilladelse til at opstille hegn om udsætning af kronvildt og elg i Mellemområdet i Lille Vildmose.

Sagens baggrund og fredningsnævnets afgørelse

Aalborg kommune har ved brev af 7. januar 2014 under j. sagsnr. 2011-56624 ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til at opstille et hegn og til at udsætte kronvildt samt et begrænset antal elge i et område af Lille Vildmose, der har betegnelsen Mellemområdet,

Det omhandlede område er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Fredningsnævnet skal tage stilling til, om den ansøgte hegning og udsætning af kronvildt og elge er i overensstemmelse med bestemmelserne i den afsagte fredningskendelse, jf. herved Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. stk. 2 og stk. 3.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele Aalborg kommune tilladelse til opstilling af hegn, herunder artsselektive hegn, og udsætning af kronvildt og elg i Mellemområdet i overensstemmelse med kommunens ansøgning, dog på vilkår som anført nedenfor.

Tilladelsen omfatter en dispensation til en mulig inddragelse af to yderligere områder, omtalt som alternativ A og B samt en dispensation til, at der kan ske mindre afvigelser fra den i fredningen fastlagte kortlinie, såfremt de naturmæssige forhold konkret gør dette mere hensigtsmæssigt samt endvidere en dispensation til, at hegningen enkelte steder på grund af terrænmæssige forhold får en højde på op til 3 meter. Tilladelsen omfatter for så vidt angår området ejet af Kongstedlund Gods alene den alternative linjeføring, der er beskrevet i kommunens brev af 12. februar 2014 med dertil hørende kort.

Tilladelsen omfatter udsætning af kronvildt og elg som beskrevet i kommunens forslag, dog således at at der efter en periode på 5 års udsætning, skal foretages en uvildig fagkyndig vurdering af elgenes indvirkning på områdets natur, herunder særlig højmosen og spaghnumopbygningen.

Beslutningen om at tillade udsætning af et begrænset antal elge er truffet af flertallet af nævnets medlemmer, mens et medlem ikke finder, at tilladelsen bør omfatte udsætning af elge.

Sagens oplysninger

Fredningsbestemmelserne:

Fredningens overordnede formål er i hovedtræk at sikre og forbedre områdets landskabelige helhed, bevare naturværdier og videnskabelige værdier, særlig de der er knyttet til de naturlige højmoser, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin samt sikre offentlighedens adgang til området.

Af særlig interesse for denne sag er der som hovedformål endvidere nævnt

- at der sikres mulighed for at området på længere sigt kan fungere som biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn, samt

- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området.

Om delområde 2 siges det i kendelsen:

> Fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Ifølge § 6 i fredningskendelsen har plejemyndigheden ret til som led i realiseringen af en samlet indhegning at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2., 2.1, 2.2. og 3.3. samt de ikke-indhegnede dele af zone 1,3. og 3.1. som vist på fredningskortet.

Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, der måtte blive udsat i området.

Bestemmelsen giver endvidere plejemyndigheden ret til at etablere et 3 meter bredt kørespor langs hegnet samt til at etablere lave artsselektive hegn i området, samt åbner endvidere mulighed for, at der indenfor hegnet - med fredningsnævnets tilladelse og efter høring af det rådgivende udvalg - kan udsættes dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark

Fredningen er ikke til hinder for, at andre arealer inden for fredningen indgår i hegningen.

Det eksisterende ydre hegn omkring Tofte Skov og Mose og Høstemark Skov og Mose kan - forudsat enighed mellem ejerne og plejemyndigheden - med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg indgå i den samlede indhegning, når det er godtgjort, at der i de pågældende områder kan bevares større bestande af krondyr og eventuelle andre dyr, som er i stand til at opretholde områdernes hidtidige åbne karakter og græsningspræg.

Ansøgningen og baggrundsoplysningerne vedrørende denne:

Aalborg kommune har ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til

1) at opsætte ca. 30 km. dyrehegn i en højde på 2 1/2 meter omkring Mellemområdet i Lille Vildmose, dog således at højden enkelte steder på grund af højdeforskelle blive 3 meter,

2) at få tilladelse til at udsætte 8-12 elge i det indhegnede område

3) at få tilladelse til at opsætte artsselektive hegn i forbindelse med moniteringen af dyrenes påvirkning på vegetationen.

Den ansøgte hegnslinie, der løber omkring Mellemområdet, er foreløbig beregnet til 29,7 km og dækker et areal på 2.106 ha. Heraf udgør eksisterende hegnsstrækninger mod nord og syd 7,6 km. Der er for hegnets forløb ansøgt om to mulige alternative løsninger, hvor hegnet i løsning A fortsættes i lige linje langs Møllesøvej, mens hegnet i løsning B forløber øst og nord om Vildmosecentret og nærmere således, at centret vil komme til at ligge indenfor hegnet. Den foreslåede hegning er detaljeret beskrevet, herunder for så vidt angår antallet af låger, åbninger, faunapassager og færiste mv. i en projektbeskrivelse af 10. december 2013, hvortil henvises. Hegningen fremgår endvidere af et til ansøgningen vedlagt kort.

Der er til ansøgningen vedlagt en ekspertudtalelse benævnt "Anbefalinger vedrørende naturpleje af Mellemområdet, Lille Vildmose" udarbejdet af Rita Merete Buttenschøn, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning; Københavns Universitet. Heri vurderes de forskellige muligheder for naturpleje af det omhandlede område. Der redegøres for de begrænsede erfaringer med udsætning af elge på et område som Vildmosen, men det konkluderes dog, at flerartsgræsning primært baseret på krondyr og elg formentlig vil være den bedst egnede metode til at udvikle og vedligeholde det omhandlede område på den måde, som det er tilsigtet. Den samlede foderproduktion i området kan bære et dyrehold på f.eks. 850 stk. kvæg på sommergræsning, 150 stk. rådyr og godt 150 stk. "krondyrs-ækvivalenter", men antallet af græssere begrænses af, hvad højmosen og spaghnumopbygningen kan tåle. Afslutningsvis anbefales indhegning til at huse krondyr og elge af antal henholdsvis 50-75 stk. og 8-10 stk. med en senere regulering af antallet af dyr.

Der foreligger ikke noget samlet referat af Det Rådgivende Udvalg for Lille Vildmosefredningens behandling af sagen, men der er fremlagt udtalelser fra de enkelte medlemmer af udvalget. Heraf fremgår det, at flertallet af medlemmerne af udvalget anbefaler det ansøgte, mens et enkelt medlem, Mette Risager, ikke kan tilslutte sig indstillingen, idet dette medlem lægger vægt på bl.a., at sphagnum kun tåler lavt græsningstryk, og det betvivles at der vil opnås den ønskede effekt i forhold til tæt bevoksning af særlig birk. Medlemmet hæfter sig herunder ved, at det af Rita Buttenschøns rapport fremgår, at krondyr har ingen eller kun let effekt på etableret eller tæt

bevoksning af birk, og at elge ikke æder dunbirk, der er hovedproblemet.

Det fremgår, at det ansøgte er beliggende i Natura 2000 område nr. 17, Lille Vildmose, omfattende fuglebeskyttelsesområde nr. 7 samt habitatområde nr. 18.

Kommunen har i ansøgningsområdet udarbejdet en foreløbig vurdering af projektet, jf. habitatsbekendtgørelsens § 7, og har heri konkluderet, at projektet vil være en klar forbedring af bevaringsstatus for alle relevante arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Kommunen har redegjort for forholdet til anden lovgivning.

Kommunen har oplyst, at man sammen med Aage V. Jensens Naturfond, og Naturstyrelsen har søgt og fået støtte fra EUs Life+-program, og der er bevilliget 41 mio. kr. fordelt over 5 år til brug for at genskabe naturlig hydrologi, hindre opvækst af navnlig birk og til plejeforanstaltninger i Mellemområdet med henblik på at genskabe en aktiv højmose.

Naturstyrelsen har på det oplyste grundlag konkluderet, at det ansøgte er i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætning, og at der således ikke ske negative påvirkninger af naturtyper samt endvidere bl.a., at det ansøgte vil medvirke til at øge graden af naturmæssig sammenhæng mellem naturtyper og delområder.

Sagens behandling

Forinden sagens fremsendelse til fredningsnævnet afholdt Aalborg kommune den 19. juni 2013 et offentligt møde, hvor områdets lodsejere havde mulighed for at komme med bemærkninger til kommunens forslag.

Fredningsnævnet afholdt den 27. januar 2014 møde i Lille Vildmose på Vildmosecentret, hvortil de berørte lodsejere samt de organisationer, der antages at have interesse i sagen, var indkaldt.

Under mødet fremkom en række indsigelser, herunder blev det fra enkelte lodsejere anbefalet at se tiden an, herunder fordi det blev betvivlet, at det er hensigtsmæssigt at udsætte elge i området.

Videre blev der rejst kritik af den påtænkte hastighedsbegrænsning i området. Kommunen oplyste, at der langs med vejkanten vil blive fældet træer og buske med henblik på at sikre indsyn til eventuelle dyr langs med vejen. Afstandene i færistene er fastlagt efter erfaring fra Sverige, hvor det angiveligt er muligt at passere med en hastighed af 60 km/t.

Lodsejerne Elly og Arne Thomsen, Kongstedlund Gods, ønskede den sydøstlige del af deres ejendom udtaget af hegningen og fremhævede, at de er imod planen, og at de føler sig snydt ved den tilkendte - utilstrækkelige - erstatning, idet de var stillet i udsigt, at de uhindret ville kunne anvende arealerne i en lang årrække.

Advokat Kim Østergaard har i brev af 22. januar 2014 på vegne lodsejeren Henrik Svendsen gjort indsigelse imod forslaget særlig under henvisning til, at et samlet hegn vil hindre vildtets frie vandring, at hegnet er naturskæmmende og vil besværliggøre adgangsforholdene i Vildmosen, og desuden er en væsentlig ændring af det eksisterende miljø, hvilket ikke vil være til gavn for Vildmosen.

Kommunen oplyste på mødet, at arealerne efterhånden må forventes at blive så våde, at almindeligt kvæg ikke kan afgræsse. Det er mindre sandsynligt at elge og kronvildt vil være et sted samtidig med kvæget, så der bliver dog næppe nogen pludselig ændring i lodsejerens mulighed for græsning. Når arealerne blive tiltagende mere våde, skyldes det den tidligere beslutning om vandstandshævning, som der er givet erstatning for. Det er ikke afhængigt af hegningen. Denne problematik var såvel fredningsmyndighederne som taksations- og overtaksationskommissioner bekendt ved fastsættelsen af erstatningen. Det er vigtigt, at hele området er hegnet for at sikre afgræsning med dyr, der kan holde birken nede. I modsat fald vil arealerne springe i skov og fortrænge muligheden for en aktiv højmose.

Kommunen oplyste videre bl.a., at et enkelt sted vil hegnet blive 3 meter højt, idet det grænser op til en grøft. I forhold til fredningskendelsen vil der blive afvigelser i hegnets forløb i område 2.3 og 2.4. Der vil blive etableret 74 faunapassager og 5-6 færiste, bl.a. til hestevognskøretøjer. Antallet er afhængigt af udfaldet af forhandlinger om overtagelse af arealer. Om de på kortet i projektbeskrivelsen to alternative linjeføringer, A og B, bemærkedes f.s.v. angår "B", at Vildmosecentret i givet fald bliver inddraget under hegningen. Der etableres 18 publikumslåger. I Mellemområdets nordlige del er en mindre "arm" fravalgt i forhold til fredningsarealet, og ved Kællingebjerg vil et område, der ikke er under fredning, men som er overtaget af Aage V. Jensens Fonde blive inddraget under hegningen. Artsselektive hegn kan blive en nødvendighed efter en løbende vurdering og monitering af elgenes og kronvildtets påvirkning af vegetationen.

Der anbefales udsat 50-70 krondyr og 8-10 elge. Der skal være en minimal tilskudsfodring ud over mineraltilskud. Det vil blive nødvendigt med en vis regulering for at undgå indavl, ligesom der vil være behov for blodfornyelse. Der vil i en periode på ca. 10 år fortsat være behov for græsning og høslet på fennerne og delhegning med adgang til skygge og læ. Alt det, der nu foreslås, er nævnt som muligheder i fredningsafgørelsen. Det er ikke kommunens vurdering, at det foreslåede vil være skæmmende for naturen. Hegningen vil virke hindrende på råvildtets vandring, men der kan etableres særlige passager for dem.

Dansk Ornitologisk Forening, Lille Vildmosecentret, Vildmoseforeningen og Danmarks Naturfredningsforening tilkendegav på mødet, at de anbefaler forslaget.

Efterfølgende har Aalborg kommune v. biolog Roar Skovlund Poulsen i brev af 12. februar 2012 oplyst, at der den 6. februar 2014 har været afholdt

et møde med lodsejeren Arne Thomsen, Kongstedlund Gods ApS, hvilket møde resulterede i et alternativt forslag til linjeføring, som er vist på et vedlagt kortbilag, og hvorefter en mindre del af godsets arealer udeholdes af hegningen. Forslaget har følgende indhold:

- hegnslinjen langs Smidie Fenners vestkant placeres langs den blå linje

- derved vil ca. 6 ha af Smidie Fenner ligge udenfor det ansøgte vildthegn

Kommunen har anført, at eftersom det detaljerede projekt stadig er under færdiggørelse, er det ikke muligt nu at sige nøjagtigt, hvor hegnet kommer til at gå. For at kunne stå så frit som muligt, ser kommunen helst tilladelse til såvel den oprindeligt planlagte linjeføring som den nu med lodsejeren aftalte, selv om man erklærer at ville arbejde for gennemførelsen af den sidstnævnte linjeføring.

Kommunen har i forhold til fredningsbestemmelserne og Natura 2000-planerne vurderet, at at de planlagte udeholdte 6 ha ikke som udgangspunkt vil være egnede til at genoprette til mose eller højmose, idet disse arealer enten ligger for højt i terrænet til at de kan blive tilstrækkeligt vandmættede, eller fordi arealerne skal fungere som buffer for at forhindre vandstands-påvirkning af Haslevgaard Å. Den alternative linjeføring vil således ikke være i strid med hverken fredningsbestemmelserne eller Natura 2000-planerne, og det areal, der udeholdes af hegningen, vil fortsat blive plejet i overensstemmelse med fredningens formål.

På fredningsnævnets forespørgsel har kommunen i brev af 20. marts 2014 redegjort for bl.a., at de eneste steder, hvor der inddrages mere areal under hegning, end det, der er indenfor fredningskendelsens hegnslinie, er på de arealer, som eventuelt inddrages, hvis alternativerne A og/eller B realiseres. Endvidere har kommunen i besvarelsen oplyst bl.a., at man i forslaget har foretaget småjusteringer, hvorved hegnslinjen er trukket længere ind end den er i fredningskendelsen. Yderligere er efter aftale med Aage V. Jensens Fond i hegningen inddraget ca. 30 ha, som tilhører fonden.

Kommunen har videre anført, at der planlægges en grundig monitering af dyrenes (kronhjortes og elges) trivsel med evaluering hvert femte år. Kommunen finder derfor en god overensstemmelse, hvis nævnet tillader udsætning af elge i en 5-årig periode med mulighed for forlængelse, men har ved et efterfølgende brev af 24. marts 2014 meddelt, at idet Aage V. Jensens Fond ikke vil medvirke til en hegning, såfremt der er risiko for, at projektet senere opgives, så foreslås i stedet et vilkår om permanent tilladelse til udsætning af elg og opsætning af hegnet, men hvor selve forvaltningen af dyrene evalueres efter 5 år.

Kommunen har videre i besvarelsen af 20. marts 2014 oplyst, man agter at give tilladelse til opsætning af hegn og udsætning af krondyr og elg efter naturbeskyttelseslovens § 3, og man anser projektet for direkte forbundet med og nødvendigt for Natura 2000-områdets forvaltning. I forbindelse med

§ 3-tilladelsen vil der blive foretaget en vurdering efter habitatsbekendtgørelsens 7, som forventes at munde ud i, at der ikke skal foretages en egentlig habitatskonsekvensvurdering, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Begrundelsen for fredningsnævnets afgørelse:

Efter fredningskendelsens § 6 er der på baggrund af fredningens overordnede formål og for at sikre, at området kan fungere som en biologisk og funktionel enhed tillagt plejemyndigheden, Aalborg kommune, ret til at realisere et samlet ydre hegn omkring Mellemområdet. Den plan for hegning, som er forelagt for fredningsnævnet, er således overordnet i overensstemmelse med fredningens intentioner.

Kommunen har som alternativ foreslået inddragelse af to yderligere områder, og har fremlagt kort med denne inddragelse som alternativ A og B.

Nævnet dispenserer til, at kommunen inddrager disse områder under hegningen, såfremt der kan opnås mulighed herfor, idet bemærkes, at det fremgår af fredningsbestemmelserne, at også andre områder indenfor fredningen kan inddrages under hegningen.

Nævnet kan videre dispensere til, at der sker mindre afvigelser fra den i fredningen fastlagte kortlinie, såfremt de naturmæssige forhold konkret gør dette mere hensigtsmæssigt samt til, at hegningen enkelte steder på grund af terrænmæssige forhold får en højde på op til 3 meter, idet dette ikke ses at stride imod fredningens formål.

Idet fredningens formål også er at sikre den fornødne harmoni mellem naturgenopretning og landbrug, anser nævnet det mest hensigtsmæssigt for så vidt angår området, der tilhører Kongstedlund Gods, alene at godkende den alternative linjeføring, der er beskrevet i kommunens brev af 12. februar 2014 med dertil hørende kort. Fredningsnævnet lægger her vægt på, at langt hovedparten af de 6 ha, som frahegnes, ikke kan antages at være egnede til at genoprette til mose eller højmose.

Hvad angår de enkelte elementer i planen, herunder om etablering af færiste, faunapassager, køreveje mv. samt etablering af hastighedsbegrænsning, anses de i det hele som et naturligt led i opfyldelsen af kommunens plan.

Nævnet kan således på de vilkår, som er nævnt ovenfor godkende den fremlagte plan for områdets hegning.

Hvad dernæst angår planen om at udsætte krondyr og elg, bemærkes det, at fredningen som et af hovedformålene har at sikre de lokale stammer af krondyr, hvorfor kommunens bestræbelser på at udbrede denne lokale bestand, er ganske i overensstemmelse med fredningens formål.

Idet elg også må anses for en oprindelig dansk dyreart, er udsætning af elg formelt også i overensstemmelse med fredningens overordnede formål. Det fremgår af den fra Rita Merete Buttenschøn indhentede ekspertudtalelse, at der ikke er sikre erfaringer at bygge på med hensyn til udsætning af elg på et

område som Vildmosen, og at antallet af græssere generelt vil være begrænset af, hvad højmosen og spaghnumopbygningen kan tåle.

To medlemmer udtaler herefter:

Når henses til, at det kun er planlagt at udsætte et så begrænset antal dyr som 8-12 elge, og idet der er lagt op til, at plejemyndigheden nøje vil følge dyrenes brug af arealet og effekten på naturtilstanden, finder vi det dog forsvarligt at meddele tilladelse til udsætning af de ønskede 8-12 dyr. Tilladelsen meddeles således, at der efter en periode på 5 års udsætning, skal foretages en uvildig fagkyndig vurdering af elgenes indvirkning på områdets natur, herunder særlig højmosen og spaghnumopbygningen, idet vi finder et vilkår om en sådan vurdering nødvendig, særlig på grund af den usikkerhed, der hersker med hensyn til elgenes påvirkning af de sårbare naturtyper, som de udsættes i.

Et medlem udtaler:

Under hensyn til de manglende erfaringer med udsætning af elge i et så sårbart område som Lille Vildmose, anser jeg det ikke forsvarligt uden yderligere fagkyndige vurderinger at foretage et eksperiment med udsætning af elge i området. Hertil kommer, at det ikke er sandsynliggjort, at udsætningen vil have nogen indflydelse på den uønskede trævækst. Jeg finder derfor ikke, at der på det foreliggende grundlag bør meddeles tilladelse til udsætning af elge.

Nævnet har truffet afgørelse efter stemmeflertallet.

Tilladelse med indeholdende dispensationer er meddelt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, og jf. stk. 2 og 3, idet de hensyn, der er nævnt i disse bestemmelser er iagttaget tilgodeset.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen på 4 uger er udløbet.

Klagevejledning er vedlagt.

Såfremt dispensationen ikke er udnyttet inden 3 år, bortfalder den.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgeren rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del.

Aalborg, den 19. maj 2014.

Torben Bybjerg Nielsen

formand

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Kopi sendes til:

1. Holger Holm,

2. Peter Halgren Madsen,

3. Naturstyrelsen, København, att: Søren Hansen,

4. Aalborg Kommune, att: Anna-Lise Fruelund,

5. Danmarks Naturfredningsforening, København,

6. Danmarks Naturfredningsforening v/Søren Christian Jensen,

7. Dansk Ornitologisk Forening, København,

8. Dansk Ornitologisk Forening v/Thorkild Lund,

9. Lille Vildmosecenteret, att: Bo Gregersen,

10. Buderupholm Statsskovdistrikt, att: Peter Hahn,

11. Lodsejerne:

Kongstedlund Gods,

Lille Vildmose Naturfond,

Henrik Winther Svendsen,

Pindstrup Mosebrug A/S,

Aksel Hybertz Nielsen,

Kirsten Ravn Thomsen,

Peter Skølstrup Larsen,

Christian Christiansen,

Aalborg Kommune,

Bent Mosegaard Nielsen,

Eli O. Jensen,

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 96 30 70 50,
Mail: udb@domstol.dk / kca@domstol.dk

Aalborg Kommune,
Teknik- og Miljøforvaltningen,
Stigsborg Brygge 5, Boks 219,
9400 Nørresundby.

Aalborg, den 30. juni 2014.

Vedr.
FS 9/2014:
Ansøgning om tilladelse til at lukke alle indre grøfter og dræn i Porsemosen, til at etablere 8 tværdæmninger med indbyggede vandstandsende membraner og til at etablere to stemmeværker i Skelgrøften på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 vedrørende Ll. Vildmose.

Ved brev af 9. april 2014 har De ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til at lukke alle indre grøfter, etablere 8 tværdæmninger med indbyggede vandstandsende membraner og til at etablere to stemmeværker i Skelgrøften i Lille Vildmose.

Nævnet afholdt den 26. maj 2014 besigtigelse og forhandling på Vildmosecentret i sagen. Kopi af protokoltilførsel vedlægges til orientering.

Efter mødet voterede nævnet og besluttede at det ansøgte kunne imødekommes som værende indeholdt i de anvisninger, der fremgår af fredningskendelsen om naturgenopretning i Porsemosen (Paraplymosen). Nævnet har lagt vægt på, at det ansøgte er i overensstemmelse med fredningens formål samt enkeltbestemmelserne i fredningskendelsen om naturgenopretning på arealerne. Endvidere er det tillagt vægt, at såvel kommunen som Naturstyrelsen vurderer, at det ansøgte vil forbedre forholdene for naturtypen aktiv højmose og yngleartерne tinksmed og trane.

Afgørelsen, der er truffet som en godkendelse i henhold til fredningskendelsen, kan inden 4 uger fra modtagelse af denne afgørelse påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Såfremt arbejdets udførelse kræver godkendelser fra andre myndigheder end fredningsnævnet, skal kommunen selv indhente sådanne godkendelser.

Klagevejledning vedlægges.

Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Torben Bybjerg Nielsen

Torben Bybjerg Nielsen.

Kopi fremsendes til:
1. Holger L. Holm,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København, NST 4112- 02333,
4. Aalborg Kommune, sagsnr. 2011-56624,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Christian Jensen,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9 Lodsejerne:

1)- A/B Kastaniegården,
2)- Agri International Holding ApS,
3)- Anders Albrechtsen,
4)- Anders Overgaard Jensen,
5)- Anders Siggaard,
6)- Anja Vigbert,
7)- Anne-Mette Bundgaard,
8)- Annette Bystrup Larsen,
9)- Arne Landbo,
10)- Bernt Borissoff Kristensen,
11)- Birger Christensen,
12)- Birgitte Dam Westergaard,
13)- Birgitte Kjærsgaard,
14)- Bjarne Kjærgaard,
15)- Bo Larsen,
16)- Boet efter Lorenze Sørensen,
17)- Brita Irene Bang Jensen,
18)- Børge Alfred Christensen,
19)- Carsten Kragelund,
20)- Casper Karup Kibsdal,
21)- Cathrine Kristensen,
22)- Christian Jensen,
23)- Christian Jensen, Mosbrovej 4,
24)- Christian Møller Kaasing,
25)- Cilius Ejner Thomsen,
26)- Claus Christensen,
27)- Claus Christensen, Ladefogedvej 2,
28)- Claus Hansen,
29)- Claus Rudolf Andersen,
30)- Dan Nielsen,
31)- Edel Jensen,
32)- Elisabeth Birnbaum,
33)- Erik Hassing,
34)- Esther Marie Nielsen,
35)- Finn Kjærgaard,
36)- Frants Henrik Krebs,
37)- Frede Dorph Møller Christensen,
38)- Fælleslod,
39)- Hans Flou,
40)- Helga Johanne Kjeldgaard,

41)- Henning Madsen,
42)- Henrik Fredsøe Saarup,
43)- Henrik Grønderup Vegeberg,
44)- Henrik Riber Villesen,
45)- Hertha Skøtt,
46)- Inger Marie Nielsen,
47)- Jan Bystrup Larsen,
48)- Jan Grøndahl,
49)- Jens Christian Kaasing,
50)- Jens Ladefoged Jensen,
51)- Jesper Gregers Nielsen,
52)- Jesper Olesen,
53)- Jette Kjærgaard,
54)- John Thyge Thygesen,
55)- Jørgen Peder Johansen,
56)- K. Lis Østergaard,
57)- Kaj Hansen,
58)- Kenneth Zinck,
59)- Kim Kjærsgaard,
60)- Kim Krebs,
61)- Kim Larsen,
62)- Kirsten Haslund Jensen,
63)- Knud Just,
64)- Kresten Kjeldsen Ladefoged,
65)- Kristian Hejlesen Jakobsen,
66)- Kurt Kjærgaard Sommer,
67)- Lars Peter Kragh,
68)- Lejf Kragh Jensen,
69)- Lille Vildmose Produktionsskole,
70)- Lissy Johanne Nielsen,
71)- Marianne Christina Harbo Mosgaard,
72)- Marianne Korsgaard Jensen,
73)- Martin Grøndahl,
74)- Mette Østergaard Kristensen,
75)- Michael Westergaard,
76)- Mogens Mosgaard,
77)- Morten Jensen,
78)- Morten Schroll Kristensen,
79)- Mou Jagtforening,
80)- Mou Menighedsråd Kirkekasse,
81)- Nanett Simone Alstrup Nielsen,
82)- Niels Erik Larsen,
83)- Niels Jørgen Madsens dødsbo,
84)- Ole Dyrman Nielsen,
85)- Palle Nielsen,
86)- Per Bæch Vigbert,
87)- Per Jensen,
88)- Per Møller Kaasing,
89)- Peter Melgaard Olesen,
90)- Peter Robin Thwaites,
91)- Pindstrup Mosebrug A/S,
92)- Poul Erik Nielsen,

93)- Pædagogisk Kompetencecenter ApS,
94)- Stine Dinesen Saarup,
95)- Svend Christensen,
96)- Søren Birk Nielsen,
97)- Søren Dyrman Nielsen,
98)- Tage Nielsen,
99)- Taus Bo Adamsen,
100)- Torben Hende,
101)- Vibeke Skriver Heuckendorff,
102)- Willy Jørgensen,
103)- Aalborg Kommune.

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Mandag, den 26. maj 2014 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 9/2014:
Ansøgning om tilladelse til at lukke alle indre grøfter og dræn i Porsemosen, til at etablere 8 tværdæmninger med indbyggede vandstandsende membraner og til at etablere to stemmeværker i Skelgrøften på arealer, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 vedrørende Ll. Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Holger L. Holm og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen.

For Naturstyrelsen, København mødte Søren Hansen,

For Aalborg Kommune mødte Anna- Lise Fruelund, Roar Poulsen og Jens Vinge.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Søren Christian Jensen.

En række lodsejere var mødt.

Der blev fremlagt ansøgning af 9. april 2014 fra Aalborg Kommune med de deri nævnte bilag og udtalelse af 29. april 2014 fra Naturstyrelsen, København.

Der var ikke navneopråb af de fremmødte. Det aftaltes derfor, at de, der ønskede at få taletid, oplyste om deres navne.

Følgende matrikelnumre er berørt:

Mou by, Mou:

15, 33, 70, 84, 85, 89, 92, 93, 94, 97,

101, 102, 104, 105, 108, 110, 114, 116, 117, 118, 124, 125, 127, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 157, 180, 197, 198, 199,

202, 211, 212, 214, 216, 228, 240, 244, 246, 251, 253, 255, 256, 258, 259, 260, 262,

Høstemark Hgd, Mou:
1,

Nævnsformanden orienterede om fredningskendelsen, der har til formål blandt andet, at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjergs Klint. Naturværdier og videnskabelige værdier skal bevares og især de, der er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, som et biologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og

skovens udvikling. Endvidere skal naturværdierne bevares. Der skal sikres en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør grundlaget for udpegningsgrundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde. Endelig skal der sikres mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med disse formål.

For Porsemosen - Paraplymosen - gælder særligt, at den skal bevares som stor, velfungerende levested for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelser for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning.

Porsemosen er beliggende i kendelsens zone 1.1. hvorefter al dyrkning skal ophøre senest 2 år efter fredningens endelige gennemførelse. Arealerne skal herefter henligge udyrkede eller naturgenoprettes efter en af fredningsnævnet godkendt plan. Grøfter og der skal i den forbindelse lukkes i en afstand af 20 til 40 meter fra den nordlige fredningsgrænse fro at undgå at arealer uden for fredningen nord for fredningsgrænsen bliver vandlidende.

Naturstyrelsen har oplyst, at arealerne er beliggende på Natura2000-område nr. 17. Styrelsen vurderer, at det ansøgte vil forbedre forholdene for naturtypen aktiv højmose og ynglefuglearterne tinksmed og trane fra udpegningsgrundlaget samt at det ansøgte vil være i overensstemmelse med Natura2000-planens overordnede formål.

Roar Poulsen forelagde herefter projektet, der skal sikre de eksisterende moseområder. og nævnte i sin redegørelse bl.a. følgende:

Mosen er i tilbagegang, blandt andet på grund af udtørring og medfølgende tilgroning. Således er mosekanterne er ved at vokse til i birk. Paraplymosen er en unikt velbevaret højmosedel, der trues af birk. Aalborg Kommune har nu sammen med Aage V. Jensens Naturfond og Naturstyrelsen fået EU-støttemidler med 41 millioner kroner til anvendelse i et femårigt projekt. Kommunen har inden i dag forsøgt at kontakte alle lodsejere i Paraplymosen, men har endnu ikke fået kontakt til alle. Det forventes at ske efter dette møde. Hensigten er kun at påvirke mosen inden for fredningen. Man vil således hæve vandstanden i mosen ved at lukke grøfter og dræn samt lave volde. De indre grøfter i mosen lukkes 20-40 meter fra den nordlige fredningsgrænse. Denne afstandsgrænse kan blive justeret eventuelt efter forhandling med de enkelte lodsejere, men der søges i overensstemmelse med fredningskendelsen. Små og mindre grøfter lukkes ved at nedlægge tørv medens større grøfter lukkes ved en spunsvæg g. Få steder kan det blive nødvendigt etablere en vold med membran. Det drejer sig om steder, hvor vandet siver ud af mosen, men afvandingen der pågår afhænger af hvorvidt der er gravet tørv helt ned til sandet. Effekten er tvivlsom mod sydøst, men der søges om det som en mulighed. Nogle steder vil der permanent stå vand, men langt de fleste steder vil det kun være i vinterperioden. Ved Høstemarkvej skal der på vestsiden etableres en mindre vold med membran. I Skelgrøften skal der etableres to stemmeværk som vist på det fremlagte materiale. Beliggenheden af stemmeværkerne skyldes hensyn til de lodsejere mod sydvest, der har behov for afvanding i Skelgrøften. Projektet får ingen påvirkning af tilstødende area-

ler. Hvor der etableres en membran, graves ned til muldjorden i tørvelaget.

Søren Birk Nielsen, lodsejer nr. 96, bemærkede, at det må anses for tvivlsomt, hvorvidt en lavtliggende mark i mosen har betydning for afvanding. Mange dræn og grøfter er allerede lukkede, og tiltaget vil derfor ikke få effekt. Hertil kommer, at tunge maskiner vil ødelægge meget i mosen. Han ønsker ikke jord under vand. Det er ikke muligt at Skelgrøften lukkes delvist, idet man ikke kan styre vand. Sphagnumforekomsten i mosen har altid været varierende, så man skal bare vente, så vil naturen af sig selv fortsat regulere forekomsten af sphagnum. De birke, der nu står i mosen er allerede ved at gå ud, blandt andet fordi grøfterne ikke er blevet renset op. Når der opstemmes, vil en større mængde regnvand, ved "monster-regn", blive for meget for mosen. Herudover ønsker han oplyst, hvorvidt vandløbsregulativet for grøfterne vil blive ændret.

Roar Poulsen bemærkede, at da mange grøfter allerede er lukkede, vil der blive tale om et relativt lille indgreb. Hvis ikke der foretages noget, vil der via grøfterne ske fortsat afvanding. Den østlige del af mosen, hvor der er mange gravebaner, er i dag uden ret meget sphagnum og er derfor meget tilgroet. Der vil under projektet blive kørt så lidt som muligt med store maskiner. Han vil afklare, hvorvidt der sker ændringer i vandløbsregulativet.

Mogens Mosgaard, lodsejer nr. 76, ønskede oplyst, om man helt kan undgå birk ved de projekterede tiltag.

Roar Poulsen oplyste, at man ikke helt vil kunne udelukke birke i mosekanten, men vandstandshævningen i sig selv vil begrænse fremtidig opvækst.

Tage Nielsen, lodsejer nr. 98, bemærkede, at det er unødvendigt med en membran ved Ny Høstemarkvej, idet der ikke i dag sker udsivning fra mosen.

Roar Poulsen svarede, at kommunen på rådgivers vejledning har vurderet, at det vil være nødvendigt for at sikre, at der ikke siver vand ind under vejen med skadevirkning til følge.

Henning Nielsen, lodsejer nr. 41, ønskede oplyst, hvorvidt det bliver nødvendigt at fælde mange træer.

Roar Poulsen oplyste, at der kun vil blive fældet i traceer, men ikke i mosekanterne.

Jes Houmøller, Pindstrup Mosebrug A/S, lodsejer nr. 91, bemærkede, at der er håb om sphagnumvækst af sig selv.

Roar Poulsen var enig heri, men over lang tid. For 50-60 år siden var de ingen træer på arealerne. Det er der nu, idet afvanding er sket.

Kresten Ladefoged, lodsejer nr. 64 tilkendegav, at der netop ikke var træer, fordi man gravede tørv.

Søren Christian Jensen, Danmarks Naturfredningsforening bemærkede,

at er stort projekt i mosen er startet og bør føres til ende. Han opfatter projektet særdeles positivt.

Erik Hassing, lodsejer nr. 33, forespurgte, hvorvidt man må slå græs på de tidligere dyrkede arealer.

Roar Poulsen tilkendegav, at han og kommunen ikke mener, det vil være i modstrid med fredningen. På forespørgsel bemærkede han, at hver enkelt lodsejer vil blive særskilt kontaktet ved lukning af grøfter, eventuelt efter tilpasning.

Niels Larsen, lodsejer nr. 82 ønskede oplyst, om man kan slå græs når vandstanden hæves.

Roar Poulsen tilkendegav, at der er risiko for at arealerne bliver for våde.

Mou Jagtforening v/ Søren Laursen, lodsejer nr. 79, oplyste, at mosen mod syd er ved at komme sig af sig selv og nævnte, at man bare kan vente 50 år mere og lade naturen gå sin gang.

Per Kaasing, lodsejer nr. 88, ønskede oplyst, hvad der sker, hvis vand fra mosen løber ud og beskadiger naboarealerne.

Roar Poulsen bemærkede, at arealer nord for Ringgrøften ikke påvirkes samt at denne grøft vil blive oprenset hyppigere.

Claus Christensen, lodsejer nr. 26 bemærkede, at han i dag ved kraftigt regnvejr har vand helt op til sit stuehus. Hvad vil projektet bevirke for ham?

Roar Poulsen tilkendegav, at projektet i sig selv ikke vil ændre på den situation.

Lodsejerne Svend Kristensen, Tage Nielsen og Niels Larsen tilkendegav samstemmende, at de var imod projektet og tilkendegav, at den kompensation, de oprindelig fik ved fredningen ikke er dækkende for det tab de lider ved ikke at kunne komme ud på jorderne.

Nævnsformanden oplyste. at der ikke kan blive tale om yderligere erstatning, hvis det ansøgte er i overensstemmelse med fredningen, idet der jo er ydet erstatning for denne.

Nævnsformanden oplyste om sagens fortsatte behandling, herunder om, at referat og afgørelse udsendes til alle indkaldte.

Sagen udsat.

Torben Bybjerg Nielsen

Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del
Badehusvej 17
9000 Aalborg
Email: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Aalborg, den 15. august 2014

Naturstyrelsen Himmerland
Møldrupvej 26
9520 Skørping

FS 19/2014:
Ansøgning om tilladelse til at gennemføre et naturgenopretningsprojekt ved Birkesø og Toftemose i Lille Vildmose på matr. nr. 1 ck, 1 ha, 1 gv, 1 gt, 1 fi, 1a og 5 Vildmosegaard, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 vedrørende fredning af Ll. Vildmose.

Ved brev af 2. juni 2014 har De sammen med Aalborg kommune på vegne af EU LIFE+ Lille Vildmoseprojektet ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til at gennemføre to naturgenopretningsprojekter indenfor Lille Vildmosefredningen i området Birkesø og nordøstsiden af Tofte Mose.

Det fremgår, at projektet overordnet omfatter

- gendannelse af Birkesø

- etablering af membran sydøst for Birkesø mellem Tofte Mose og Birkesø/ Tofte Fenner

Genetableringen af Birkesø omfatter lukning af dele af kanaler samt sløjfning af grusveje genne Birkesø, hævning af Vildmosevej på 400 meter, opgradering og forlængelse af vej gennem Purker Fenner samt opgradering af dele af Langelinje.

Formålet er at bevare den eksisterende højmose, Tofte Mose, ved at reducere den hydrologiske gradient ud af mosen.

Projektet er bilagt kortmateriale og detailleret projektbeskrivelse af juni 2014, udarbejdet af firmaet Rambøll.

Nævnet afholdt den 23. juni 2014 forhandling i sagen på Vildmosecentret. I mødet deltog bl.a. et antal lodsejere.

Det fremgår, at de omhandlede arealer er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse om fredning af 20. december 2007. Det ansøgte er beliggende i delområde 1 i zone 2.1., 2.2. og 2.3. Fredningen har til formål blandt andet,

at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjergs Klint. Der er herunder i kendelsen tilladelse til genopretning af Birkesø samt til vandstandshævninger i de berørte områder.

Af fredningskendelsens § 3 fremgår det, at plejemyndigheden har ret til at foretage naturgenopretning, herunder vandstandshævning, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Bestemmelsen åbner mulighed for at lade andre dele af delområdet indgå i naturgenopretningen. Videre giver kendelsen mulighed for som led i oprettelsen af sø eller vådområde i Birkesø at nedlægge eller omlægge den nuværende vej gennem Birkesø efter fredningsnævnets godkendelse. Endelig fremgår det, jf. kendelsens § 8, at der kan ske nedlæggelse eller omlægning af veje, hvis det sker af hensyn til bl.a. områdets naturværdier, dog kun med fredningsnævnets godkendelse.

Naturstyrelsen har for nævnet foretaget en vurdering af projektet og har herunder bemærket, at der i forbindelse med kommunens tilladelser efter naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven vil ske en vurdering efter habitatbekendtgørelsens § 7, der forventes at munde ud i, at der ikke skal foretages en egentlig habitatskonsekvensvurdering efter bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Arealerne er beliggende i Natura2000-område, og der er udarbejdet VVM-redegørelse ved firmaet COWI med en en miljøvurdering indeholdende en Natura2000-konsekvensvurdering i forbindelse med VVM-tilladelse. Heri vurderes det sammenfattende, at gennemførelse af de 4 delprojekter - hvortil dette projekt hører - vil have væsentlig positiv effekt på mulighederne for at opnå gunstig bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget for EF-Habitat- og Fuglebeskyttelsesområdet.

Der er fra lodsejeren Henrik Svendsen gjort indsigelse mod projektet, herunder mod nyanlæg af vej samt mulig oversvømmelse af græsarealer.

Ansøger har på mødet med lodsejerne præciseret, at vejetableringen forudsætter en ekspropriation, og man er i færd med at starte en ekspropriationssag angående vejen. Vandstandshævning er en del af fredningsgrundlaget, og der er ydet erstatning herfor, men det påtænkte vil ikke ganske udelukke en vis anvendelse af de nuværende græsarealer.

Videre blev på lodsejermødet gennemgået en påtænkt trampesti ved den sydøstlige del af Birkesø, ligesom afvandingsforholdene blev gennemgået. Vedrørende sidstnævnte fremhævede Preben Clausen, at man ikke tror på de beregninger, de sagkyndige har lavet, hvorfor man har bedt om en anden sagkyndig vurdering. Ansøger gav tilsagn om isætning af et rør, således at vandoverbelastning kan undgås, og Preben Clausen erklærede sig tilfreds med dette løfte, og bemærkede, at det i så fald er sandsynligt, at man vil trække en fremsat indsigelse mod VVM-godkendelsen tilbage.

Fredningsnævnet har efter votering besluttet, at det ansøgte kan imødekommes som værende indeholdt i de anvisninger og bestemmelser, der fremgår af fredningskendelsen for de omhandlede områder. Fredningsnævnet kan herunder meddele tilladelse til nedlæggelse, omlægning og nyanlæg af veje som beskrevet i ansøgningen, alt jf. princippet i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Det bemærkes, at det ansøgte efter de afgivne udtalelser herom ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for, og indebærer ejheller beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder for dyrearter nævnt i bilag til loven og ses ejheller at ødelægge truede plantearter, jf. herved naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 og 3.

Såfremt projekternes udførelse kræver godkendelse fra andre myndigheder end fredningsnævnet, skal ansøger selv indhente sådanne godkendelser.

Klagevejledning vedlægges.

Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke udnyttes inden 3 år.

Torben Bybjerg Nielsen
fmd.

Kopi fremsendes til: (se side 4)

1. Holger Holm
2. Peter Halgren Madsen
3. Naturstyrelsen, København, att: Søren Hansen/Erling Krabbe
4. Aalborg Kommune, att: Anna-Lise Fruelund og Roar Poulsen
5. Miljøministeriet Naturstyrelsen, att: Peter Hahn, nst-4160-00335
6. Danmarks Naturfredningsforening, København
7. Danmarks Naturfredningsforening v/Søren Christian Jensen
8. Dansk Ornitologisk Forening, København
9. Dansk Ornitologisk Forening v/Thorkild Lund
10. Henrik Winther Svendsen
11. Lille Vildmose Naturfond
12. Aksel Hybertz Nielsen
13. Aage V. Jensen Naturfond
14. Pindstrup Mosebrug A/S
15. advokat Kim Østergaard, j.nr. 78407 (på vegne af lodsejer Henrik Winther Svendsen)

Fredningsnævn SYD

Klagevejledning
Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. Du får kopi af fredningsnævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis der bliver klaget, vil Fredningsnævnet underrette dig hurtigst muligt.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Klager modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Mandag, den 23. juni 2014 afholdt fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del besigtigelse og forhandling i

FS 19/2014:
Ansøgning om tilladelse til at gennemføre et naturgenopretningsprojekt ved Birkesø og Toftemose i Lille Vildmose på matr. nr. 1 ck, 1 ha, 1 gv, 1 gt, 1 fi, 1a og 5 Vildmosegaard, Mou, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 vedrørende fredning af Ll. Vildmose.

Nævnet var mødt ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Holger L. Holm og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen.

For Naturstyrelsen, Himmerland, mødte Karen Poulsen.

For Miljøministeriet, Naturstyrelsen, mødte Peter Hahn.

For Aalborg Kommune mødte Anna- Lise Fruelund, Roar Poulsen og Jens Vinge.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Willy Jørgensen og Søren Nørhald.

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund

For Aage V. Jensens Naturfond mødte Jakob Palsgaard Andersen

Lodsejeren Aksel Hybertz Nielsen var mødt med rådgiver Preben Clausen.

Der blev fremlagt ansøgning af 2. juni 2014 fra Miljøministeriet, Naturstyrelsen med deri nævnte bilag og udtalelse af 19. juni 2014 fra Naturstyrelsen, København.

Nævnsformanden bemærkede, at der fra lodsejeren Henrik Svendsen v. advokat Kim Østergaard er fremkommet indsigelse mod projektet ved brev af 18. juni 2014, og forespurgte, om advokaten også har sendt indsigelsen til ansøgeren..

Ansøgeren oplyste, at de ikke har modtaget kopi af denne henvendelse.

Nævnsformanden orienterede kort om fredningskendelsen, der har til formål blandt andet, at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjergs Klint. Der er herunder i kendelsen tilladelse til genopretning af Birkesø samt til vandstandshævninger i de berørte områder.

Naturstyrelsen har for nævnet foretaget en vurdering af projektet og har herunder bemærket, at der i forbindelse med kommunens tilladelser efter naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven vil ske en vurdering efter habitatbekendtgørelsens § 7, der forventes at munde ud i, at der ikke skal foretages en egentlig habitatkonsekvensvurdering efter bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Arealerne er beliggende i Natura2000-område, og der er udarbejdet en miljøvurdering indeholdende en Natura2000-konsekvensvurdering i forbindelse med VVM-tilladelse. Heri vurderes det sammenfattende, at gennemførelse af de 4 delprojekter - hvortil dette projekt hører - vil have væsentlig positiv effekt på mulighederne for at opnå gunstig bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget for EF-Habitat- og Fuglebeskyttelsesområdet.

Karen Poulsen forelagde herefter projektet, der i øvrigt er fyldigt beskrevet i ansøgningen og det fremlagte materiale, hvortil henvises.

Hun bemærkede, at VVM-tilladelsen, der er indhentet med baggrund i etableringen af den nye vej over Purker Fenner, af lodsejerne Arne Thomsen og Aksel H. Nielsen er påklaget til Natur-og Miljøklagenævnet.

Indsigelserne fra Henrik Svendsen, der bl.a. omhandler nyanlæg af vej, blev gennemgået. Karen Poulsen oplyste herunder, at vejetableringen forudsætter en ekspropriation, og man er i færd med at starte en ekspropriationssag angående vejen.

Videre blev gennemgået en påtænkt trampesti ved den sydøstlige del af Birkesø, ligesom afvandingsforholdene blev gennemgået. Vedrørende sidstnævnte fremhævede Preben Clausen, at man ikke tror på de beregninger, de sagkyndige har lavet, hvorfor man har bedt om en anden sagkyndig vurdering.

Karen Poulsen gav tilsagn om isætning af et rør, således at vandoverbelastning kan undgås, og Preben Clausen erklærede sig tilfreds med dette løfte, og bemærkede, at det i så fald er sandsynligt, at man vil trække indsigelsen mod VVM-tilladelsen tilbage.

Et andet kritikpunkt fra Henrik Winther Svendsen, oversvømmelse af hans marker, således at græsning angiveligt umuliggøres, blev gennemgået.

Roar Poulsen bemærkede, at der er ydet fuld erstatning for de indgreb, der nu agtes iværksat med hensyn til vandstandshævning, men det er i øvrigt forventningen, at der fortsat på en del af områderne vil være mulighed for græsning, og der vil fortsat kunne opnås landbrugsstøtte.

De mødte foreningsrepræsentanter kunne alle støtte, at der gives tilladelse.

Nævnsformanden oplyste om den videre sagsbehandling, at nævnet vil votere og træffe en afgørelse, der vil blive meddelt alle sagens parter efter sommerferien.

Sagen udsat.

Torben Bybjerg Nielsen

NATUR- OG
MILJØKLAGENÆVNET
Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

16. december 2014 • J.nr.: NMK-522-00221 • Ref.: LTP-NMKN

AFGØRELSE
i sag om opsætning af hegn og udsætning af kronvildt og elge i Lille Vildmose

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig dels dispensation af 19. maj 2014 til etablering af et nyt ydre hegn i Lille Vildmosefredningen - omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1 - samt til at udsætte elge og krondyr i området.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet[1]. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 736 af 14. juni 2013 om Natur- og Miljøklagenævnet

Klagen til Natur- og Miljøklagenævnet
Afgørelsen er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af to lodsejere, der ejer arealer i zone 2.1.

Henrik Svendsen har navnlig gjort gældende, at det ansøgte samlede hegn vil være skæmmende i landskabet og besværliggøre adgangsforholdene i området.

Han finder endvidere ikke, at der bør udsættes krondyr og elge i området af de af fredningsnævnets mindretal anførte grunde.

Arne Thomsen har navnlig gjort gældende, at det ansøgte hegn vil være i konflikt med den landbrugsmæssige udnyttelse af ejendommen. Så længe klagers arealer bliver benyttet til afgræsning, vil de udgøre en langt mere attraktiv græsning for de udsatte dyr.

Klager har endvidere anført, at det ved fredningens gennemførelse er stillet klager i udsigt, at arealer i zone 2.1 fortsat vil kunne benyttes til landbrugsformål, idet klager dog skal tåle vandstandshævninger.

Sagens oplysninger
Naturklagenævnet traf den 20. december 2007 afgørelse om fredning af Lille Vildmose.

Fredningen har som hovedformål bl.a.

at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint,
at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin samt sikre offentlighedens adgang til området,
at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel enhed under et samlet hegn,
at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, og
at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Fredningen har som delmål i område 2

at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og

Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Fredningen indeholder i § 6 en bestemmelse om, at plejemyndigheden som led i realiseringen af en samlet indhegning, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, har ret til at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter, og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at fredningen ikke er til hinder for, at andre arealer indenfor fredningen indgår i hegningen.

Hegningen må ikke medføre begrænsninger i den adgang, som offentligheden har til området i henhold til de foranstående bestemmelser, eller lægge hindringer i vejen for tørveindvinding i området.

Der kan med fredningsnævnets godkendelse etableres lave, artsselektive hegn, der begrænser dyrenes færden i området af hensyn til naturværdierne eller publikums sikkerhed.

Dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark, kan med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg udsættes indenfor hegnet, når det er godtgjort, at der findes et passende livsgrundlag der sikrer, at der kan opretholdes levedygtige bestande.

Jagt på fuglevildt og pattedyr inden for hegnet er ikke tilladt. Plejemyndigheden kan udføre regulering af bestandene af pattedyr i samråd med ejerne og efter høring af det rådgivende udvalg. Eventuelt overskud herfra skal anvendes til områdets etablering og drift. Uenighed mellem ejerne og plejemyndigheden om bestandenes størrelse afgøres af fredningsnævnet.

Der må ikke fodres uden for vintersæsonen, bortset fra kortvarig fodring i forbindelse med regulering og indfangning af dyr. Vinterfodring kan finde sted med henblik på at opretholde bestandene på et passende niveau, der sikrer områdets åbne karakter og hindrer unødvendige lidelser for dyrene.

Ifølge § 10 nedsætter Aalborg og Mariagerfjord Kommune i fællesskab et udvalg bestående af fagkyndige eksperter indenfor hydrologi, botanik, vildtbiologi mv. samt en repræsentant for miljøministeriet. Kommunerne udpeger i fællesskab en formand og varetager sekretariatsfunktioner. Udvalget er rådgivende for plejemyndigheden i spørgsmål om drift og pleje af de fredede arealer. Udvalget kan efter behov inddrage lodsejere i arbejdet.

Lille Vildmose ligger i Natura 2000 område nr. 17 – Lille Vildmose, omfattende fuglebeskyttelsesområde nr. 7 og habitatområde nr. 18.

Aalborg Kommune har ansøgt om fredningsnævnets godkendelse/tilladelse til

at opstille et 2,5 meter højt dyrehegn omkring et nærmere angivet areal – i det følgende kaldet "Mellemområdet". Enkelte steder vil hegnet få en højde på 3 meter.

at udsætte 8-12 elge og 50-75 krondyr i området, og

at etablere et antal artsselektive hegn af hensyn til monitoreringen af dyrenes påvirkning af vegetationen.

Den ansøgte hegnslængde omkring "mellemområdet" er 29,7 km og dækker et areal på 2.106 ha, heraf udgør de eksisterende hegnsstrækninger mod nord (Høstemark Skov) og syd (Tofte Skov og Mose) 7,6 km. Den nye ansøgte hegnslinje udgør således 22,1 km. Der er for så vidt angår hegnets forløb ansøgt om to mulige alternative løsninger, hvor hegnet i løsning A fortsætter i lige linje langs Møllevej, mens hegnet i løsning B forløber øst og nord om Vildmosecentret og således, at centret vil komme til at ligge inden for hegnet.

Der vil blive etableret 74 faunapassager, som skal tjene til, at de mindre pattedyr, harer, grævling m.m. kan passere hegnet. De vil blive placeret efter allerede kendte spor og veksler i terrænnet. For at sikre arternes frie bevægelighed på alle strækninger planlægges etableret korte rørpassager under hegnet.

For at sikre offentlighedens adgang til det hegnede område vil der blive etableret 5-6 færiste med hestevognslåger, 23 arbejdslåger, 18 publikumslåger, 62 faunapassager og 43-46 vandløbskrydsninger.

Det vil - af hensyn til monitoreringen af krondyrenes og elgenes påvirkning af områdets vegetation - være nødvendigt at etablere et antal artsselektive hegn i området. Den nærmere placering, omfang og varighed vil afhænge af monitoreringsforløbet og behovet for at undersøge og dokumentere dyrenes påvirkning af vegetationen.

Behovet for regulering af pattedyrsbestandene i området vil blive vurderet løbende som en del af den monitering, der kommer til at foregå, og vil blive beskrevet i en kommende forvaltningsplan for området.

Det er intentionen, at al fodring skal undgås udover mineraltilskud. Det vil kun være i helt specielle situationer, at det kan komme på tale at tilskudsfodre dyrene i tilfælde, hvor det er bydende nødvendigt for at sikre dyrevelfærden.

Projektet er detaljeret beskrevet i en vedlagt projektbeskrivelse af 10. december 2013. Hegningen fremgår af et til ansøgningen vedlagt kort.

Det fremgår bl.a. heraf, at hegnet er planlagt med store masker (30 cm mellem lodrette tråde), som ifølge ansøgningen allerede på kort afstand vil give en meget begrænset synlighed og samtidig mindske hegnets barriereeffekt for de mindste vildtarter. På længere afstand vil selve nethegnet ikke sære synligt.

Ansøgningen er vedlagt en ekspertudtalelse benævnt "Anbefalinger vedrørende naturpleje af Mellemområdet, Lille Vildmose" udarbejdet af Rita Merete Buttenschøn fra Københavns Universitet. I rapporten vurderes de forskellige muligheder for naturpleje. Rapporten konkluderer, at flerartsgræsning primært baseret på krondyr og elg vil være den bedst egnede metode til at udvikle og vedligeholde et åbent landskab, hvor dyrene er en integreret del af en dynamisk natur.

For at opnå et stort selvregulerende system, hvor græsning dels hæmmer tilgroningen med birk og dels fremmer udvikling af naturlige kærsamfund med tørveopbygning, foreslås det at supplere krondyr og elg med udprægede græssere, kvæg og/eller heste eller bison.

Den samlede foderproduktion i området vurderes at kunne bære et dyrehold på 850 stk. kvæg på sommergræsning sammen med 150 stk. rådyr og ca. 200 stk. "krondyrs-ækvivalenter", men antallet af dyr i helårsgræsning vil være begrænset af, hvad højmosen og spaghnumopbygningen kan tåle. Det er nødvendigt at starte med et lavt græsningstryk for at undgå, at der ved etableringen sker en overudnyttelse med varige skader af de mest sårbare områder. En løbende opfølgning af dyrenes brug af arealerne og effekten på naturtilstand og dyrenes trivsel er nødvendig for at kunne sætte en endelig ramme for hvor mange dyr, der kan være.

Det anbefales i rapporten, at der til en start udsættes 50-75 krondyr og 8-10 elge, at driften lægges an på at undgå tilskudsfodring, og at der fortsættes med traditionel græsnings- og høsletdrift i delhegn i en årrække, hvorunder arealerne gradvist udtages af drift i takt med, at produktiviteten falder og antallet af vildt øges. Sommergræsningen afløses af helårsgræsning med robuste racer af kvæg og heste eller bison.

Kommunen har udarbejdet en foreløbig vurdering af projektet i henhold til habitatbekendtgørelsens § 7 og på den baggrund konkluderet, at projektet vil være en klar forbedring af bevaringsstatus af alle relevante arter og naturtyper i udpegningsgrundlaget.

Kommunen har oplyst, at man sammen med Aage V. Jensens Naturfond og Naturstyrelsen har ansøgt om og fået støtte fra EU´s Life + program. Der er bevilget 41 mill. kr. over 5 år til brug for at genskabe naturlig hydrologi, hindre opvækst af navnlig birk og til plejeforanstaltninger i "Mellemområdet" med henblik på at genskabe aktiv højmose.

Kommunen har inden ansøgningens fremsendelse til fredningsnævnet afholdt et offentligt møde, hvor lodsejerne i området havde mulighed for at komme med bemærkninger til ansøgningen.

Fredningsnævnet afholdt som led i sagens behandling den 27. januar 2014 møde, hvortil de berørte lodsejere samt de organisationer, der antages at have interesse i sagen, var indkaldt.

Arne og Elly Thomsen, Kongstedlund Gods ønskede et nærmere angivet areal i den sydøstlige del af deres ejendom udtaget af hegningen og anførte, at de er imod projektet og føler sig snydt ved den tilkendte, utilstrækkelige erstatning, idet de var stillet i udsigt, at de uhindret ville kunne anvende arealerne i en lang årrække.

Kommunen anførte hertil, at arealerne efterhånden må forventes at blive så våde, at de ikke kan afgræsses af kvæg, hvilket skyldes muligheden for naturgenopretning, som der er tilkendt erstatning for. Det er vigtigt, at hele området er hegnet for at sikre afgræsning med dyr, der kan holde birken nede. I modsat fald vil området springe i skov og fortrænge muligheden for at skabe aktiv højmose.

Henrik Svendsen var af den opfattelse, at et samlet hegn ville hindre vildtets frie vandring, og være skæmmende i landskabet og besværliggøre adgangsforholdene i området.

DOF, Lille Vildmosecentret, Vildmoseforeningen og Danmarks Naturfredningsforening kunne anbefale det ansøgte projekt.

Kommunen har efterfølgende haft et møde med Arne Thomsen, som resulterede i et alternativt forslag til linjeføring af hegnet, hvorefter en mindre del - ca. 6 ha af Smidiefennerne - holdes uden for hegnet. Da det detaljerede projekt for naturgenopretning stadig er under færdiggørelse, er det ifølge kommunen ikke muligt at sige præcist, hvor hegnet skal stå. Det afhænger bl.a. af fremtidige vandstandsforhold. Kommunen ønsker derfor fortsat at have mulighed for at opsætte hegnet i overensstemmelse med fredningsafgørelsen. Kommunen vil dog arbejde for, at det omhandlede areal udtages i overensstemmelse med den linjeføring, som kommunen har angivet på et vedlagt kortbilag. Dette areal vil ifølge kommunen som udgangspunkt ikke være egnet til at genoprette mose eller højmose. Efter kommunens vurdering vil den alternative placering af hegnet ikke være i modstrid med fredningens formål eller Natura 2000 planen for området.

Kommunen har endvidere på fredningsnævnets forespørgsel oplyst, at de eneste steder, hvor der inddrages yderligere arealer end det, der fremgår af fredningsafgørelsen, er de under alternativ A og B beskrevne. Kommunen har endvidere anført, at der vil kunne ske mindre afvigelser fra den i fredningen fastlagte hegnslinje, såfremt de naturmæssige forhold konkret gør det mere hensigtsmæssigt. Hegnet vil visse steder få en højde på ca. 3 meter.

Der foreligger ikke et samlet referat af Det Rådgivende Udvalg for Lille Vildmosefredningens behandling af sagen, men der er overfor fredningsnævnet fremlagt udtalelser fra de enkelte medlemmer.

Det fremgår heraf, at der er bred enighed om, at opstilling af vildthegn med udsætning af kronvildt og elg vil være en god løsning i forhold til at sikre den mest optimale pleje af "Mellemområdet". Alle på nært et medlem har således anbefalet den ansøgte løsning.

Et medlem, højmoseekspert Mette Risager, kan ikke tilslutte sig indstillingen. Hun mener ikke, at den udarbejdede rapport på nogen måde entydigt anbefaler græsning med krondyr og elg. Hun har særligt fremhævet passager i rapporten, hvoraf det bl.a. fremgår, at spaghnum kun tåler lavt græsningstryk, at der er meget lidt dokumentation for effekten af helårsgræsning og tvivlsomt, om man kan hæmme tilgroningen med birk, samt at det er svært at finde en balance mellem græsning, der både understøtter mosegenopretningen og ikke har negativ effekt på de eksisterende tørvemoser og sikringen af et lysåbent landskab.

Hun anfører dog, at hvis græsningen er tilstrækkelig ekstensiv udgør den ikke en trussel, men den fjerner ikke behovet for rydninger.

Aalborg Kommune har hertil bemærket, at man er opmærksom på risikoen ved et for højt græsningstryk, og kommunen vil derfor iværksætte et intensivt overvågningsprogram, der dels skal overvåge bestandsudviklingen af kronvildt og elg, dels overvåge den direkte påvirkning af vegetationen på udvalgte områder inden for hegnet. Såfremt det måtte vise sig, at dyrene påvirker de kommende og eksisterende højmosearealer negativt, vil dyretrykket blive reguleret ned til et passende niveau.

Kommunen er også enig i, at det kan blive nødvendigt at supplere plejen med kronvildt og elg med manuel rydning af særlig birk. Det er dog fortsat kommunens vurdering, at pleje med kronvildt og elg med et passende lavt græsningstryk vil være den mest hensigtsmæssige løsning i forhold til at

udvikle højmose og biologisk mangfoldighed i området, der er så vådt, at manuel rydning både vil være en meget dyr løsning og på de vådeste steder i praksis umuligt.

Naturstyrelsen har overfor fredningsnævnet anført, at man er enig med kommunen i, at det ansøgte projekt er i overensstemmelse med Natura 2000 planens målsætning, idet selve hegningen ikke vil påvirke naturtyperne negativt, og idet udsætning af elg og kronvildt vil medvirke til, at de naturarealer, der i dag ikke underlægges sommergræsning med kreaturer, i fremtiden vil blive underlagt græsning med elg og kronvildt. Det vil medvirke til at holde området lysåbent. Det ansøgte vil endvidere medvirke til at øge graden af naturmæssige sammenhæng mellem naturtyper og delområder.

Fredningsnævnet har i afgørelsen bemærket, at kommunen som plejemyndighed har ret til at realisere et samlet ydre hegn om mellemområdet. Den af kommunen udarbejdede plan, som er forelagt fredningsnævnet, er således overordnet i overensstemmelse med fredningens intentioner.

Fredningsnævnet har meddelt dispensation til at inddrage to yderligere områder under hegningen. benævnt alternativ A og B på et vedlagt kortbilag.

Fredningsnævnet har endvidere meddelt dispensation til, at der sker mindre afvigelser fra den i fredningen fastlagte hegnslinje, såfremt de naturmæssige forhold konkret gør dette mere hensigtsmæssigt samt til, at hegningen enkelte steder på grund af terrænmæssige forhold får en højde på op til 3 meter, idet dette ikke ses at stride imod fredningens formål.

Idet fredningens formål også er at sikre den fornødne harmoni mellem naturgenopretning og landbrug, anser nævnet det mest hensigtsmæssigt for så vidt angår området, der tilhører Kongstedlund Gods, alene at godkende den alternative linjeføring, der er beskrevet i kommunens brev af 12. februar 2014 med dertil hørende kort. Fredningsnævnet lægger her vægt på, at langt hovedparten af de 6 ha, som frahegnes, ikke kan antages at være egnede til at genoprette mose eller højmose.

Hvad angår de enkelte elementer i planen, herunder om etablering af færiste, faunapassager, køreveje mv. samt etablering af hastighedsbegrænsning, anses de i det hele som et naturligt led i opfyldelsen af kommunens plan.

Nævnet kan således på de vilkår, som er nævnt ovenfor, godkende den fremlagte plan for områdets hegning.

Hvad dernæst angår planen om at udsætte krondyr og elg, bemærkes det, at fredningen som et af hovedformålene har at sikre de lokale stammer af krondyr, hvorfor kommunens bestræbelser på at udbrede denne lokale bestand, er ganske i overensstemmelse med fredningens formål. Idet elg også må anses for en oprindelig dansk dyreart, er udsætning af elg formelt også i overensstemmelse med fredningens overordnede formål. Det fremgår af den fra Rita Merete Buttenschøn indhentede ekspertudtalelse, at der ikke er sikre erfaringer at bygge på med hensyn til udsætning af elg på et område som Vildmosen, og at antallet af græssere generelt vil være begrænset af, hvad højmosen og spaghnumopbygningen kan tåle.

To medlemmer udtaler herefter:

”Når henses til, at det kun er planlagt at udsætte et så begrænset antal dyr som 8-12 elge, og idet der er lagt op til, at plejemyndigheden nøje vil følge dyrenes brug af arealet og effekten på naturtilstanden, finder vi medlemmer det dog forsvarligt at meddele tilladelse til udsætning af de ønskede 8-12 dyr. Tilladelsen meddeles således, at der efter en periode på 5 års udsætning, skal foretages en uvildig fagkyndig vurdering af elgenes indvirkning på områdets natur, herunder særlig højmosen og spaghnumopbygningen, idet vi finder et vilkår om en sådan vurdering nødvendig, særlig på grund af den usikkerhed, der hersker med hensyn til elgenes påvirkning af de sårbare naturtyper, som de udsættes i.”

Et medlem udtaler:

”Under hensyn til de manglende erfaringer med udsætning af elge i et så sårbart område som Lille Vildmose, anser jeg det ikke forsvarligt uden yderligere fagkyndige vurderinger at foretage et eksperiment med udsætning af elge i området. Hertil kommer, at det ikke er sandsynliggjort, at udsætningen vil have nogen indflydelse på den uønskede trævækst. Jeg finder derfor ikke, at der på det foreliggende grundlag bør meddeles tilladelse til udsætning af elge.”

Nævnet har truffet afgørelse efter stemmeflertallet.

Henrik Svendsen har i klagen navnlig anført, at der ikke bør meddeles tilladelse til opsætning af hegn og udsættes krondyr og elge i ”Mellemområdet” som ansøgt af de af mindretallet anførte grunde.

Det er endvidere klagers opfattelse, at et samlet hegn vil hindre vildtets frie bevægelighed. Højden, arten og omfanget af det påtænkte hegn samt de påtænkte færiste vil endvidere være særdeles skæmmende i landskabet og ikke fremmende for naturen i sin helhed i Lille Vildmose. Hegnet vil endvidere besværliggøre adgangen til andre arealer i området.

Arne Thomsen, Kongstedlund Gods har i klagen anført, at han ejer ca. 37 ha græsningsjord i Smidie Fenner, som afgræsses om sommeren. Arealet er hegnet med almindelig elektrisk kreaturhegn. Klagen er primært begrundet i konflikten mellem den landbrugsmæssige udnyttelse af ejendommens jorder til græsning og det planlagte hegn, når bestanden af kronvildt og elge kun kan opholde sig indenfor hegnet og søge føde der. Der er ingen erfaring med elge, men krondyr kan være særdeles hårde ved landbrugshegn, og hvis naturarealerne ikke giver den nødvendige føde lokkes eller tvinges dyrene ned til den bedre græsning på Kongstedlunds jorder.

Når vandstandshævningen er etableret i fuldt omfang, kan arealerne muligvis blive mere ensartede naturarealer, men så længe Smidie Fennerne udnyttes til afgræsning er der stor risiko for, at de bliver et spisekammer for de krondyr og elge, som skal udsættes. Der er ikke sig selv noget galt i, at vildtet græsser sammen med kreaturerne. Men i denne sag omdannes ”Mellemområdet” til en dyrehave med hjortehegn omkring, så vildtet ikke kan vandre frit, men begrænses til et område, som hovedsagelig består af naturarealer. Lodsejerne i området kan ikke selv regulere vildtbestanden, og der er i afgørelsen ikke lagt nogen normer for, hvilke påvirkninger af landbrugsarealerne, som vil udløse regulering fra kommunens side.

Fredningsnævnets afgørelse bygger bl.a. på en ekspertudtalelse om, hvilke bestande af vildt, området kan bære, men beregningerne tager ikke hensyn til, at Smidie Fenner i dag er i landbrugsproduktion og dermed udgør en langt mere attraktiv græsning for de dyr, der udsættes end de omgivende mosearealer.

Klager frygter derfor, at landbrugshegningen i området ikke vil kunne holde til trykket, når krondyr og elge sættes ud.

Klager er ved fredningens gennemførelse stillet i udsigt, at området fortsat vil kunne benyttes til landbrugsformål – idet klager dog skal tåle vandstandshævning. Hegningen er foreslået gennemført, uafhængigt af, om der kommer en vandstandshævning, og hegningen må derfor vurderes i forhold til den eksisterende landbrugsudnyttelse. Der bør være sikkerhed for, at landbrugsudnyttelsen ikke hindres eller generes af hegningen. Det er klagers vurdering, at indhegningen af vildtbestanden sammen med afgræsning med kreaturer i bedste fald vil betyde tab, i værste fald ophør af landbrugsdriften. Fredningsnævnets afgørelse rummer ingen afvejning af, hvornår ulemperne bliver så store, at der tages skridt til at beskytte landbrugsinteresserne. Afgørelsen er tidsubegrænset.

Kommunen har til klagerne anført, at det overordnet er kommunens vurdering, at det ansøgte projekt er i overensstemmelse med fredningens formål og fredningens bestemmelser i §§ 3 og 6. Det er endvidere kommunens opfattelse, at der er givet erstatning herfor.

Kommunen har til klagen fra Arne Thomsen bemærket, at fredningsnævnets tilladelse indebærer, at hegnslinjen på klagers arealer i Smidie Fenner er ændret, således at et nærmere angivet areal, heraf ca. 4 ha kultureng i områdets vestlige del, ikke bliver inddraget i hegningen. Dette areal vil således fortsat kunne afgræsses, hvis det i øvrigt er i overensstemmelse med fredningsbestemmelserne mv.

Kommunen har endvidere henvist til, at fredningsnævnet har godkendt et naturgenopretningsprojekt, som er stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet i marts 2013, der giver mulighed for vandstandshævninger i fredningens zone 2.1, som bl.a. omfatter Smidie Fenner. Der vil derfor ikke kunne foregå afgræsning med kreaturer inden for hovedparten af klagers arealer i Smidie Fenner, når projektet er gennemført. Det ovennævnte areal vil ikke blive påvirket af dette projekt.

Kommunen har endvidere anført, at der kun er opsat trådhegn omkring en del af klagers arealer i Smidie Fenner, og kommunen har kun observeret kreaturer på dele af arealet de senere år.

Kommunen har bemærket, at fredningsnævnet har meddelt tilladelse til udsætning af en startbestand på 8-12 elge og 50-75 kronvildt. Også Fødevarestyrelsen har i medfør at lov om dyrehold meddelt tilladelse til, at området registreres som dyrehave på i hovedtræk lignende betingelser som i de to eksisterende indhegninger omkring henholdsvis Høstemark Skov og Tofte Skov og Mose. Styrelsen har endvidere givet tilladelse til udsætning af elg i området. Også Vildtforvaltningsrådet har udtalt sig positivt om projektet.

Det er korrekt, at kommunen ikke på nuværende tidspunkt har lagt sig fast på, hvordan bestandsudviklingen i området skal forløbe. I den udarbejdede videnskabelige rapport, der ligger til grund for projektet, er det ud fra en analyse af det fremtidige fødegrundlag i området vurderet, hvor mange dyr området har fødegrundlag til. Det vil dog altid være belagt med en vis usikkerhed. Kommunen vil derfor fra første dag følge projektet op med en overvågning af dyrenes antal, tilstand samt deres påvirkning af naturens tilstand med henblik på at sikre, at områdets store mose- og højmosearealer får optimale forhold at udvikle sig under. Det indebærer bl.a. sikring af, at området ikke vokser til i tæt birkeskov, hvilket bestande af kronvildt og elg kan være med til at sikre.

Kommunen er ikke enig med klager i, at arealerne i Smidie Fenner giver en langt mere attraktiv græsning for de dyr, der udsættes, end de omgivende mosearealer, dels må arealerne i området hverken gødskes, omlægges, sprøjtes eller lignende, dels er der tale om meget næringsfattig tørvejord, hvilket indebærer, at der er og i fremtiden vil være meget dårlig foderværdi på arealerne for dyrene. Til gengæld er der umiddelbart nord for klagers arealer i Smidie Fenner flere hundrede hektar højtliggende græsfenner, som i dag anvendes til kreaturgræsning. Kommunen forventer, at disse langt større arealer og arealer med bedre græsningskvalitet vil tiltrække kronvildt og elg i højere grad end klagers arealer i Smidie Fenner. Det forventes derfor ikke, at klagers arealer vil blive benyttet til græsning af kronvildt og elg i større grad end andre arealer indenfor hegnet.

Kommunen har til klagen fra Henrik Svendsen anført, at projektet efter kommunens vurdering hviler på et forsvarligt fagligt grundlag. Kommunen har bl.a. henvist til den baggrundsrapport, der er udarbejdet af en af de kyndigste vildtforvaltningsspecialister i Danmark, Rita Buttenschøn fra Københavns Universitet, og som var vedlagt ansøgningen til fredningsnævnet. Det er denne rapports anbefalinger, der sammen med anbefalinger til projektet fra alle på nær et medlem af Det rådgivende Udvalg for Lille Vildmosefredningen, er kernen i det faglige grundlag for projektet.

Derudover startes der med en relativ lille bestand af kronvildt og elg, som derefter vil blive fulgt intensivt gennem et overvågningsprogram, som kommunen iværksætter fra første dag og som skal overvåge dyrenes antal og tilstand samt deres bidrag til plejen og deres påvirkning af den sårbare højmosenatur. Dertil kommer, at fredningsnævnet har stillet vilkår om, at der efter fem år foretages en uvildig, faglig vurdering af projektet.

Kommunen er enig med klager i, at effekten af dyrenes indflydelse på den uønskede trævækst de første år vil være beskeden. Men efterhånden som bestandene vokser sig større er forventningen, at både kronvildt og elg vil bidrage væsentligt til bekæmpelse af den uønskede trævækst.

Det er et af fredningens formål "at sikre et lysåbent landskab". Det er afgørende for kommunen som plejemyndighed at sikre en så omkostningseffektiv og naturlig pleje af området som muligt. Kommunen er med udgangspunkt i den omhandlede rapport ikke i tvivl om, at en bestand af kronvildt og elg vil kunne bidrage væsentligt til dette i kraft af deres fødevalg.

Kommunen har endvidere anført, at det med projektet er tilstræbt, at den frie bevægelighed på tværs af hegnet hindres så lidt som muligt. Hegnet konstrueres derfor med så store maskestørrelser som muligt samt med faunapasser i form af nedgravede betonrør med regelmæssige mellemrum langs hele hegnsforløbet. Derved sikres, at hegnet kun for rådyrs vedkommende vil opleves som en barriere. Rådyr er dog meget standfaste sammenlignet med andre hjortedyr, og de vandrer derfor kun i begrænset omfang over længere afstande i landskabet. Det er derfor kommunens vurdering, at dette kun i begrænset omfang vil virke forstyrrende på råvildtets naturlige adfærd. Kommunen har i den forbindelse oplyst, at Fødevarestyrelsen har givet tilladelse til, at en bestand af råvildt med hegnets etablering vil blive hegnet inde i "Mellemområdet".

Kommunen har også anført, at der i forbindelse med hegnet vil blive opsat et stort antal publikumslåger, arbejds- og kørelåger, færiste og hestevognslåger. Såfremt klager ønsker yderlige passagemuligheder gennem det foreslåede hegn, vil kommunen se positivt på dette.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Fredningen har som hovedformål bl.a.

at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint,
at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin samt sikre offentlighedens adgang til området,
at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel enhed under et samlet hegn,
at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik
på at skabe en mere naturlig dynamik i området.

Fredningen har som delmål i område 2

at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.
Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Plejemyndigheden har i henhold til § 6 - som led i realiseringen af en samlet indhegning, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd - ret til at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter, og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at fredningen ikke er til hinder for, at andre arealer indenfor fredningen indgår i hegningen.

Hegningen må ikke medføre begrænsninger i den adgang som offentligheden har til området i henhold til de foranstående bestemmelser, eller lægge hindringer i vejen for tørveindvinding i området.

Der kan med fredningsnævnets godkendelse etableres lave, artsselektive hegn, der begrænse dyrenes færden i området af hensyn til naturværdierne eller publikums sikkerhed.

Dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark, kan med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg udsættes indenfor hegnet, når det er godtgjort, at der findes et passende livsgrundlag, der sikrer at der kan opretholdes levedygtige bestande.

Jagt på fuglevildt og pattedyr inden for hegnet er ikke tilladt. Plejemyndigheden kan udføre regulering af bestandene af pattedyr i samråd med ejerne og efter høring af det rådgivende udvalg. Even-

tuelt overskud herfra skal anvendes til områdets etablering og drift. Uenighed mellem ejerne og plejemyndigheden om bestandenes størrelse afgøres af fredningsnævnet.

Der må ikke fodres uden for vintersæsonen, bortset fra kortvarig fodring i forbindelse med regulering og indfangning af dyr. Vinterfodring kan finde sted med henblik på at opretholde bestandene på et passende niveau, der sikrer områdets åbne karakter og hindrer unødvendige lidelser for dyrene.

Ifølge § 10 i fredningsafgørelsen nedsætter Aalborg og Mariagerfjord Kommune i fællesskab et udvalg bestående af fagkyndige eksperter indenfor hydrologi, botanik, vildtbiologi mv. samt en repræsentant for miljøministeriet. Kommunerne udpeger i fællesskab en formand og varetager sekretariatsfunktioner.

Udvalget er rådgivende for plejemyndigheden i spørgsmål om drift og pleje af de fredede arealer. Udvalget kan efter behov inddrage lodsejere i arbejdet.

Kommunen har - som det fremgår af fredningen - ret til som plejemyndighed at etablere et nyt ydre hegn omkring Mellemområdet, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter, og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området.

Fredningsnævnet her meddelt dispensation til at inddrage to yderligere områder under hegningen samt til at et nærmere angivet areal, tilhørende Arne Thomsen, udtages af hegningen.

Fredningsnævnet har endvidere meddelt dispensation til, at der sker mindre afvigelser fra den i fredningen fastlagte hegnslinje, såfremt de naturmæssige forhold konkret gør dette mere hensigtsmæssigt samt til, at hegningen enkelte steder på grund af terrænmæssige forhold får en højde på op til 3 meter.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at hensyn til offentlighedens adgang til området er imødekommet med de påtænkte publikumsåbninger mv. Det er endvidere nævnets vurdering, at hegnet med den valgte udformning ikke vil være særligt synligt i landskabet.

Natur- og Miljøklagenævnet medgiver, at der ikke er mange erfaringer med at udsætte elge i et område som Lille Vildmose, og at det derfor kan være vanskeligt at finde den rette balance mellem en græsning, der på den ene side understøtter genopretningen af højmosen og sikrer et lysåbent landskab, og som på den anden side ikke samtidig påvirker den eksisterende tørvemose i negativ retning.

Nævnet finder imidlertid på baggrund af de foreliggende ekspertudtaleser, at græsning med kronvildt og elge med et passende lavt græsningstryk (antal dyr) må antages at være en velegnet metode til at sikre et åbent landskab uden at udgøre en trussel mod den sårbare højmose.

Uanset de manglende erfaringer med udsætningen af krondyr og elge, herunder om dyrene vil have den ønskede effekt på opvækst af navnlig birk finder nævnet, at bør meddeles tilladelse til at udsætte et begrænset antal dyr som de ansøgte 8-12 elge og 50-75 krondyr.

Nævnet har herved lagt afgørende vægt på, at kommunen vil foretage en løbende monitorering af dyrenes påvirkning af eksisterende og fremtidige højmosearealer med henblik på at regulere dyretrykket og dermed sikre en så lav bestand, at der ikke sker en negativ påvirkning af de sårbare naturtyper.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke, at der - henset til det af kommunen anførte - er grundlag for at antage, at arealerne i Smidie Fenner i større omfang vil blive benyttet til græsning af kronvildt end andre arealer indenfor det samlede hegn. Dertil kommer, at det af Natur- og Miljøklagenævnet godkendte naturgenopretningsprojekt i zone 2.1 vil betyde, at hovedparten af arealerne i Smidie Fenner bliver så vandlidende, at der ikke vil længere vil kunne ske afgræsning med kreaturer.

Natur- og Miljøklagenævnet skal bemærke, at Naturklagenævnet ved erstatningsfastsættelsen i forbindelse med fredningsafgørelsen tilkendte en erstatning for dyrkningsrestriktionerne på landbrugsarealerne i zone 2.1 på 72.000 kr./ha. Der blev i den forbindelse lagt vægt på, at der var tale om arealer med ringe bonitet, men at arealerne uanset fredningsindgrebet havde en vis værdi. Det indgik i erstatningsfastsættelsen, at der vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne måtte blive vandlidende, som følge af et naturgenopretningsprojekt.

Erstatningen for ferske enge omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 blev fastsat til 62.000 kr./ha.

Der var ved de fastsatte erstatninger taget højde for, at lodsejerne på længere sigt skulle tåle opsætning af hegn og eventuel udsætning af dyr.

Naturklagenævnets erstatningsafgørelse blev påklaget til Taksationskommissionen af bl.a. Arne Thomsen og Henrik Svendsen.

Kommissionen udtalte da, at der med den af Naturklagenævnet tilkendte erstatning på 62.000 kr./ha for dyrkningsophør på engarealerne i zone 2.1 – ud fra prisniveauet omkring juli 2004 – var ydet fuld erstatning for den værdinedgang, som fredningen medførte.

For så vidt angår de egentlige landbrusarealer i zone 2.1, der generelt er store og regulære, fandt kommissionen, at det ud fra oplysninger om ejendomssalg i Lile Vildmose og det nærliggende område, at disse ud fra prisniveauet i 2004 havde en værdi på omkring 95-100.000 kr./ha. Kommissionen lagde endvidere til grund, at arealerne efter fredningen, hvor der var mulighed for at arealerne ville blive vandlidende som led i naturgenopretningsprojektet, og hvor arealerne ikke måtte udnyttes til jagt, havde en værdi på omkring 15-20.000 kr./ha. Kommissionen fandt på den baggrund, at erstatningen for disse arealer burde forhøjes til 80.000 kr./ha.

Klagerne har således i forbindelse med behandlingen af fredningssagen været bekendt med - og fået kompensation for - at arealerne i fredningens zone 2.1 ved gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt kunne blive vandlidende, og at der ville kunne opsættes et hegn og udsættes dyr som elge og krondyr.

Herefter stadfæstes Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig dels dispensation af 19. maj 2014.

Line Theil Elikofer
Ankechef

/

Lisbeth Toft-Petersen
fuldmægtig

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

Advokat Kim Østergård, kioe@avodan.dk; aalborg@avodan.dk – Sags.nr. 77498
AgriNord, att: Hans Ole Kristensen, hok@agrinord.dk; info@agrinord.dk
Aalborg Kommune, aalborg@aalborg.dk og Roar Skovlund Poulsen, roar.poulsen@aalborg.dk – Sags.nr. 2011-56624
Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige del, udb@domstol.dk; kca@domstol.dk – Sags.nr. FS 2/2014

Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlig del, Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk,
telefon 9968 8461.

Aalborg Kommune
Att: arkitekt Anna-Lise Fruelund

Aalborg, den 22. april 2015

FS 9/2015:
Hegning på matr.nr. 1ck Vildmosegaard, Mou i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 2. februar 2015 fra Aalborg Kommune modtaget en henvendelse om tilladelse til at opsætte et kraftigt - og højt - elhegn omkring matr.nr. 1 ck Vildmosegaard, Mou i Purker Fenner, der tilhører Henrik Svendsen.

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, og fredningsnævnet skal derfor meddele dispensation hvis det ansøgte skal gennemføres.

Fredningsnævnet har behandlet sagen under et møde med besigtigelse den 23. marts 2015 og har besluttet ikke at meddele dispensation. Begrundelsen for fredningsnævnets afgørelse fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund
Fredningen af Lille Vildmose har til formål at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skov og Kællingebjerg, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, sat at forbedre naturværdierne, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, og at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

I overensstemmelse hermed gav fredningsnævnet og Natur- og Miljøklagenævnet i 2014 tilladelse til, at der udsættes et antal elge og krondyr på arealerne i zone 2.1 med den begrundelse, at naturgenopretningen i henhold til fredningskendelsen tillader udsætning af hjemmehørende dyr.

Fredningsnævnets behandling af sagen
Fredningsnævnet har behandlet sagen under et møde med besigtigelse den 23. marts 2015. Nævnet deltog ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren. For Aalborg Kommune deltog Roar Poulsen og Jens Vinge, for Danmarks Naturfredningsforening Søren Christian Jensen, for Dansk Ornitologisk Forening Thorkild Lund, og fra Agrinord Hans Ole Kristensen for ejeren Henrik Svendsen, der tillige gav møde ved Preben Clausen. Herudover var Arne og Sanny Thomsen mødt.

Henrik Svendsen og Hans Ole Kristensen oplyste, at der på de omhandlede fenner i delområde 2 i mange år har været gravet tørv, men da det nu er afsluttet, er det tanken, at der skal afgræsses. Der er ca. 117 ha, som skal indhegnes for at holde dyrene inde, men også elge og krondyr ude. Det forventes, at der kan afgræsses med ét dyr pr. ha. Det er deres vurdering, at der i fredningskendelsen ikke er restriktioner mod sædvanlig hegning. Der er overordnede bestemmelser i fredningen, men helt særlige bestemmelser om zone 2.1, 2.2. mv. Hegnet, der ønskes opsat, skal være så højt, at det kan holde elgene og krondyrene ude.

Arne Thomsen oplyste supplerende, at han har samme problematik i Smidie Fenner, hvor han har ca. 50 sortbrogede dyr til at afgræsse. Herudover giver arealerne ca. 50-60 store baller hø. Han ønsker ikke at elge og krondyr kommer ind på arealerne for at græsse, hvilket også vil skabe uro blandt dyrene. Han har ansvaret for, at hans dyr bliver inde på arealerne. Han ser med bekymring på, at de store elge vil kunne ødelægge hegnene.

Roar Poulsen oplyste, at han er enig i, at almindelig hegning kan finde sted, men opstilles der meget høje hegn vil det skabe en barriere mod en biologisk helhed, og de udsatte elge og krondyr vil ikke få et tilstrækkeligt levegrundlag og der vil ikke kunne skabes en levedygtig bestand. Desuden vil elgene ikke ødelægge hegnene, men blot springe over dem. Et sædvanligt dyrehegn vil være ikke over 1- 1,25 meter højt. Dertil kommer, at der er givet erstatning for, at lodsejerne må tåle, at der kan udsættes elge på arealerne. Det er hans vurdering, at bestemmelserne om zone 2.1. har forrang for de generelle bestemmelser i fredningen.

Dansk Ornitologisk Forening bemærkede, at elge ikke vil findes i et område, der afgræsses: den spiser af træer.

Danmarks Naturfredningsforening bemærkede, at områderne, hvor der er naturgenopretning, med tiden vil blive så våde at det ikke vil blive muligt at udsætte kreaturer dér.

Fredningsnævnets afgørelse

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, at fredningsnævnet kan dispensere fra en fastsat fredningsbestemmelse, når det ikke vil stride mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.

Nævnet har besluttet ikke at meddele dispensation til det ansøgte, idet det er en forudsætning i fredningskendelsen, at der skal være fri passage for blandt andet elge og krondyr. Hertil kommer, at det efter nævnets skøn vil være muligt at holde kreaturer inde ved et robust hegn med en højde på op til 1,25 meter.

Nævnet har således ikke kunnet dispensere til et hegn af den ønskede karakter, men henstillede, at lodsejerne og kommunen i fællesskab forhandler sig frem til typen af opsætning af et hegn, der både kan holde kreaturerne effektivt inde og samtidig ikke forhindrer elges og krondyrs vandring i området.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger pa° www.borger.dk og www.virk.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til fredningsnævnet. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for fredningsnævnet i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 500 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Natur- og Miljøklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til fredningsnævnet, der videresender anmodningen til Natur- og Miljøklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Såfremt en klage indgives, må en dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og i givet fald stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.

En dispensation må ikke udnyttes inden klagefristens udløb og bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Denne afgørelse sendes til:

- Poul Roesen,
- Peter Halgren,
- Naturstyrelsen, København,
- Aalborg Kommune, sagsnr. 2011-56630,
- Danmarks Naturfredningsforening, København,
- Danmarks Naturfredningsforening v/ Søren Christian Jensen,
- Dansk Ornitologisk Forening, København,
- Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
- Henrik Svendsen,
- Agrinord v/ Hans Ole Kristensen,
- Arne Thomsen.

Fredningsnævn for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon: 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 25. august 2015

FN-NJS 23/2015:
Etablering af udslusningsstationer i Mellemområdet i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 4. juni 2015 fra Aalborg Kommune modtaget en ansøgning om tilladelse til på matr.nr. 1a Høstemark Hgd, Mou at etablere forskellige udslusningsinstallationer i forbindelse med et kommende vildthegn i Mellemområdet i Ll. Vildmose på arealer, der ejes af Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af arealerne besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, vedrørende delområde 2, zone 3.1. Fredningen har blandt andet til formål at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som biologisk og funktionel helhed under samlet hegn og at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området. Det fremgår af bestemmelsen i fredningens § 6, at plejemyndigheden har ret til som led i realiseringen af en samlet indhegning at etablere hegning omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt 1.3 og 3.1. Ved fredningsnævnets dispensation af 19. maj 2014 og senere Natur - og Miljøklagenævnets afgørelse af 16. december 2014 fik plejemyndigheden tilladelse til at udsætte 8-12 elge samt et antal krondyr (50 - 75 stk.) inden for hegningen.

Til realisering heraf ansøger Aalborg Kommune nu om tilladelse til at etablere følgende:

- Bomaer - efter ankomst udføres parasitær behandling i mindre karantænefolde.
- Vinterhegn - elgene overføres efter parasitbehandling til vinterresidens.
- Udslusningshegn - dyrene akklimatiseres og overgår til naturlig føde.
- Mellemområdet - udsætning i stort hegn, når dyrene vurderes at kunne klare sig selv.

Af en "Projektbeskrivelse for udsætning af elg og krondyr i Mellemområdet" fremgår blandt andet vedrørende reintroduktion af elge i Mellemområdet, at denne:

"fremfor alt skal sikre etablering af en levedygtig bestand, der fremover kan udfylde en vigtig biologisk rolle i økosystemet og således være den primære nøgleart på de lysåbne fugtige naturtyper. Håndtering af potentielle sygdomme og parasitter er vigtig for at sikre bedst mulig sundhed hos de translokerede dyr samt minimere risikoen for at introducere nye patogener i Mellemområdet. Parasitbehandling planlægges foretaget både før afgang

fra hjemlandet samt efter ankomst til Mellemområdet, så dyrenes sundhedsmæssige tilstand maksimeres og risikoen for introduktion af parasitter til området minimeres. Etablering og anvendelse af to mindre karantænefolde ("bomaer") skal efter ankomsten til Mellemområdet medvirke til en vellykket parasitær behandling.

Forventeligt mangler elgene på baggrund af deres opvækst i fangenskab grundlæggende overlevelsesevner. På den baggrund planlægges anvendt en udsætningsmetode, der i en periode tilbageholder dyrene i først et vinterhegn og derefter et udslusningshegn ("soft release"), hvor de akklimatiseres og klargøres til de lokale forhold inden den endelige udsætning i Mellemområdets store hegn.

Elgene tilstræbes overført fra vinter- til udslusningshegn omkring vækstsæsonens begyndelse for hurtigst muligt at få dyrene fuldstændigt over på en naturlig føde. En udsætning i foråret vurderes også at være sammenfaldende med en naturlig spredningsadfærd, hvor unge individer på dette tidspunkt af året normalt frigør sig fra moderdyret og søger væk fra hjemområdet. Det forventes, at nogle dyr kan kræve op til flere måneders ophold i udslusningshegnet, hvormed dyrene efter planen kan udsættes i Mellemområdet i løbet af sommeren eller senest først på efteråret.

Til bomaer, vinter- og udslusningshegn er udvalgt en lokalitet i den nordligste del af Mellemområdet i umiddelbar tilknytning til Høstemark. Lokaliteten vurderes at kunne tilgodese en lang række praktiske behov for translokationen med blandt andet gode transportforhold, der kan bidrage til en vellykket udsætning. Området vurderes at kunne dække elgenes biotiske som abiotiske habitatbehov, først og fremmest i vækstsæsonen, med en passende blanding af både føde og skjul. Desuden har området en god sammenhæng med egnede elgbiotoper uden for udslusningshegnet, så dyrene hurtigt kan tage de omkringliggende områder i Mellemområdet i brug. I første omgang er der kun udvalgt ét udsætningssted, der med sin placering op til Høstemark kan anvendes både som udslusningshegn for elgene samt for krondyrene fra Høstemark. De to arter planlægges dog ikke at kunne anvende udslusningshegnet samtidigt".

Herudover anføres det:

"at bomaerne konstrueres som 2 selvstændige faciliteter i umiddelbar nærhed af hinanden, så flytning mellem disse kan ske ubesværet i en kort mellemgang. Bomaernes størrelse ventes at andrage cirka 30 x 30 m og bestå af en solid trækonstruktion med sider af firskårne lægter i robinie hævet cirka 15 cm over terræn til en højde på cirka 3 m eventuelt med sand i et lag med cirka ½ m tykkelse i bomaerne. Sidstnævnte forsynes med ydre strømhegn monteret med isolatorer på afstandsholdere for at holde øvrige dyr i Mellemområdet væk under den parasitære behandling.

Vinterhegnet ventes at udgøre godt 7 ha. En placering i Mellemområdets nordligste hjørne fremstår umiddelbart velegnet, hvor henholdsvis Mellemområdets yderhegn samt udslusningshegnet kan udgøre størstedelen af den samlede hegnsstrækning. Vinterhegnets hegnstype vil være identisk med den øvrige del af Mellemområdet og bestå af et stormasket trådhegn (stålgærde) med en højde på 2,5 m monteret på træpæle af robinie.

Udslusningshegnet planlægges at dække knap 21 ha med en samlet hegnslængde på godt 1.900 m, hvoraf cirka 835 m er fælleshegn mellem Høstemark og Mellemområdet og cirka 1.075 m er en ny supplerende hegnslinje. Såvel mod Høstemark som mod Mellemområdet etableres i udslusningshegnet en række sluser med låger, der kan efterlades åbne og eventuelt i kombination med tilskudsfodring animere dyr til at gå ind eller ud af området. Udslusningshegnets hegnstype vil være identisk med den øvrige del af Mellemområdet og bestå af et stormasket trådhegn (stålgærde) med en højde på 2,5 m monteret på træpæle af robinie".

Vedrørende krondyrene anføres det, at:

"den fremtidige kronvildtbestand i Mellemområdet skal ligesom for elgenes vedkommende grundlægges ved udsætning. Krondyrenes eksisterende tilstedeværelse i de tilgrænsende hegn i både Tofte og Høstemark gør dog translokationen mindre udfordrende. Af praktiske hensyn er udsætning af dyr fra Høstemark langt nemmest, da dyr i denne bestand allerede på nuværende tidspunkt færdes tæt på det kommende fælleshegn mellem Høstemark og Mellemområdet. Udsætning af et større antal dyr fra Høstemark suppleret af et mindre antal fra Tofte er derfor af praktiske hensyn at foretrække. De udstedte tilladelser og dispensationer muliggør udsætning af op til 70 krondyr. I første omgang planlægges primo 2016 udsat op til 40 dyr fra Høstemark domineret af hinder, kalve samt unge hjorte. Som supplement udsættes op til 10 unge til mellemaldrende hjorte fra Tofte.

Dyrene fra Høstemark planlægges overført til Mellemområdet via elgenes udslusningshegn som en forkortet "soft release". Ideelt set kan udslusning af krondyr og elge ske i forlængelse af hinanden. Kronvildtudslusningen kan gennemføres efter hegnets etablering primo januar 2016 frem til elgenes planlagte udslusning fra foråret 2016. Såfremt antal, køns- og aldersfordeling vurderes acceptabel kan dyrene efterfølgende udsluses til Mellemområdet".

Naturstyrelsen har i en udtalelse af 22. januar 2014 til brug for nævnets tidligere behandling af spørgsmålet om hegning i Mellemområdet oplyst, at arealerne er beliggende i Natura2000-område med habitatområde H18 og Fuglebeskyttelsesområde F7. Naturstyrelsen konkluderede dengang, at selve hegningen ikke ville påvirke naturtyperne negativt.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 10. august 2015. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen. For Naturstyrelsen mødte Peter Hahn, for Aalborg Kommune mødte Roar Poulsen, Anna-Lise Fruelund og Jens Vinge, for Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen, for Aage V. Jensen Fonde mødte Jacob Palsgaard Andersen, for Ll. Vildmose Naturfond mødte Jacob Skriver, og for Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Jens Vinge oplyste supplerende, at hegnene skal forblive i en årrække af hensyn til muligheden for at supplere bestanden af elge. Bomaer vil få en størrelse på 15 x 15 meter og ikke som anført tidligere 30 x 30 meter. Han vurderer, at der vil komme 12 elge i alt fordelt på 2-3 transporter samt 50

krondyr fra Høstemark.

Jacob Palsgaard Andersen fandt installationerne velplacerede.

Ingen havde derudover bemærkninger.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealer i Lille Vildmose har blandt andet til formål at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området. Denne udsætning skal ske inden for den hegning, fredningsnævnet meddelte tilladelse til den 19. maj 2014. De nu ansøgte hegninger til brug for udslusning er som udgangspunkt indeholdt i denne tilladelse, men nævnet finder alligevel at det bør behandle sagen i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at projektet er i overensstemmelse med fredningens formål samt fredningsnævnets afgørelse af 19. maj 2014. Nævnet kan derfor i medfør af de nævnte bestemmelser meddele dispensation til det ansøgte.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger på www.borger.dk og www.virk.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til fredningsnævnet. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for fredningsnævnet i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 500 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Natur- og Miljøklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til fredningsnævnet, der videresender anmodningen til Natur- og Miljøklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Såfremt en klage indgives, må en dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og i givet fald stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.

En dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland,
5. Aalborg Kommune, att. Roar Poulsen,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
10. Aage V. Jensen Fonde,
11. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon: 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 25 august 2015

FN-NJS 24/2015: Ansøgning om forlængelse af fredningsnævnets tilladelse af 27. juni 2012 og Naturklagenævnets afgørelse af 18. marts 2013 om dispensation til naturgenopretningsprojekt i zone 2.1. på nærmere angivne matrikelnumre, der er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

Mødet blev indledt i Lille Vildmosecentret.

Der blev fremlagt ansøgning af 4. juni 2015 fra Aalborg Kommune med bilag, herunder fredningsnævnets afgørelse af 27. juni 2012 og Naturklagenævnets afgørelse af 18. marts 2013 og mail af 7. august 2015 fra landbrugskonsulent Hans Ole Kristensen.

Fredningsnævnet var mødt ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen.

For Naturstyrelsen, Himmerland mødte Peter Hahn og Karen Poulsen,

For Aalborg Kommune mødte Roar Poulsen, Anna-Lise Fruelund og Jens Vinge,

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen,

For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund,

Følgende lodsejere var mødt:
- Henrik Svendsen sammen med Preben Clausen,
- Lille Vildmose Naturfond og Aage V. Jensen Fonde v/ Jakob Palsgaard Andersen,
- Kongstedlund Gods ApS ved Sally Thomsen,
- lodsejerlauget for Haslevgård Å v/ Erik Brunø og Preben Clausen,
- Eli O. Jensen

Nævnsformanden indledte mødet med at oplyse, at Aalborg Kommune har søgt om forlængelse af den tidligere meddelte tilladelse. Denne tilladelse er senest meddelt af Naturklagenævnet den 18. marts 2013, hvorfor dispensationen udløber 3 år derefter, hvilket er den 18. marts 2016.

Roar Poulsen bemærkede, at Aalborg Kommune med dette udgangspunkt og idet de arbejder, der blev meddelt dispensation til er eller vil være godt i gang inden udløbet af fristen, tilbagekalder sin ansøgning.

Nævnsformanden tydeliggjorde, at det vil være en skønsmæssig afgørelse, om der til den tid vil være behov for en forlængelse af dispensationen, idet praksis lægger vægt på, om arbejderne i det væsentlige er ved at være færdiggjort.

Sagen hermed sluttet.

Torben Bybjerg Nielsen.

Dette referat sendes til:
1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland,
5. Aalborg Kommune, att. Roar Poulsen,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
10. Henrik Svendsen,
11. Pindstrup Mosebrug A/S,
12. Lille Vildmose Naturfond,
13. Kirsten Ravn Thomsen,
14. Kongstedlund Gods ApS,
15. Eli O. Jensen,
16. Christian Christiansen,
17. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 25. august 2015

FN-NJS-26-2015: Ansøgning om ændret hegnsføring på matr.nr. 1 ds Vildmosegaard, Mou, beliggende ved Møllesøvej, Mou.

Fredningsnævnet har den 4. juni 2015 fra Peter Larsen modtaget en ansøgning om tilladelse til ændret hegnsføring på matr.nr. 1 ds Vildmosegaard, Mou, beliggende ved Møllesøvej 20, Mou.

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, Der har til formål blandt andet

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,

For Delområde 2 er anført, at fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Det ansøgte areal er beliggende inden for zone 2.2. kaldet "græsningszonen".

Naturstyrelsen har i udtalelse af 31. juli 2015 anført, at fredningsnævnet den 19. maj 2014 har meddelt dispensation til opsætning af ydre hegn mm. uden om mellemområdet i Lille Vildmose herunder delområde 2.2. Denne afgørelse er stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet 16. december 2014. Genoptagelse af sagen forudsætter at afgørelsen lider af væsentlige mangler, eller hvis der i forbindelse med anmodning om genoptagelse fremkommer relevante faktiske oplysninger, som Fredningsnævnet ikke var bekendt med ved behandlingen af sagen, og som må antages, at ville have haft væsentlig betydning for sagens afgørelse. Aalborg Kommune redegør i brev af 3. juli for, hvorfor kommunen finder det problematisk at udtage arealet af det indhegnede område. Det er Naturstyrelsens vurdering at Aalborg Kommune som tilsynsmyndighed overfor fredningsnævnet bør vurdere, om der er indkommet sådanne nye oplysninger, der kan begrunde en ny sagsbehandling af

Fredningsnævnet.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 10. august 2015. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren, for Naturstyrelsen mødte Peter Hahn og Karen Poulsen, for Aalborg Kommune mødte Roar Poulsen, Anna-Lise Fruelund og Jens Vinge, for Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen, for Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund. Ejeren Peter Larsen var mødt sammen med sin søn, Rasmus Larsen.

Peter Larsen oplyste om sin ansøgning, at han samlet har et areal på 36 ha, hvoraf hegningen omkring fredningen adskiller arealet i to halvdele på hver 18 ha. Denne adskillelse besværliggør den daglige flytning af dyrene og tager omkring 1 time hver dag, hvilket han kunne spare, hvis hegningen blev ændret til at gå rundt om hele arealet. Han har lejet en del af arealet af Pindstrup Mosebrug i 5-6 år og har forlænget kontrakten med 10 år.

Roar Poulsen bemærkede, at formålet med fredningen er at primært krondyr og elge, men eventuelt også heste og bison kan pleje arealerne. Det er derfor vigtigt, at der er tilstrækkeligt med græsningsarealer om vinteren. De omliggende arealer vil på sigt springe i højmose, hvilket i endnu højre grad gør det påkrævet at sikre græsningsarealerne. Det vil især blive aktuelt om 5-10 år. Kommunen er indstillet på at installere de låger, som Peter Larsen måtte ønske samt at søge de teknisk bedste løsninger for ham.

Danmarks Naturfredningsforening tilsluttede sig kommunens udtalelse.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen ved Lille Vildmose har blandt andet til formål at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint. Herudover er et formål at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under samlet hegn og at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en naturlig dynamik i området.

For Delområde 2 er anført, at fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Det ansøgte areal er beliggende inden for zone 2.2. kaldet "græsningszonen".

Fredningsnævnet har tidligere taget stilling til, at kommunen er berettiget til i henhold til fredningen at opsætte hegnet. Denne afgørelse kan nævnet ikke nu ændre, idet der ikke er fremkommet væsentlige nye oplysninger. Det er derfor en myndighedsopgave for kommunen som tilsynsmyndighed at påse, at kendelsen efterleves, og parterne henvises derfor til en eventuel forligsmæssig løsning.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.
Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører så danne interesser.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger på www.borger.dk og www.virk.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til fredningsnævnet. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for fredningsnævnet i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 500 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Natur- og Miljøklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til fredningsnævnet, der videresender anmodningen til Natur- og Miljøklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Såfremt en klage indgives, må en dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og i givet fald stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.
En dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.
Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:
1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland,
5. Aalborg Kommune,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,

10. Peter Larsen.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 25. august 2015

FN-NJS 31/2015: Lovliggørelse af rundbuehal og hønsehold, bekkasinskrab samt hegning til nubiske geder på ejendommen Ny Høstemarkvej 3, Mou.

Fredningsnævnet har den 2. juli 2015 modtaget en ansøgning på vegne af ejeren af matr.nr.1 ga Høstemark Hgd, Mou, Kim Krebs, om lovliggørelse af en opsat rundbuehal til brug for et allerede etableret hønsehold, samt tilladelse til at opsætte hegn til brug for 15-20 nubiske geder.

Efter besigtigelse af ejendommen har fredningsnævnet besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Ejendommen er omfattet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose fra 20. december 2007 og er beliggende i delområde 1 zone 1.1. Fredningen har som hovedformål blandt andet at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint. Delmålet for delområde 1 er at sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland-, Høstemark Mose bevares som store velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelser for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning.

Det fremgår af fredningsbestemmelserne, at delområde 1 ikke må udnyttes til erhvervsformål, der kan have negativ indflydelse på disse områders nuværende tilstand og udvikling. Arealerne må ikke gødskes, og der må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler. Der ikke må opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger. Herudover fremgår det, at der ikke må fortages terrænændringer bortset fra terrænændringer i forbindelse med naturgenopretning og etablering af publikumsfaciliteter.

Det er af Aalborg Kommune oplyst, at ansøgeren ønsker lovliggørelse af den opsatte **rundbuehal**, hvor der for tiden går **180 høns**. Han vil i forbindelse med omlægning til økologisk landbrug flytte hallen og hønsene ind til gården den 1. marts 2016. Det er kommunens vurdering, at rundbuen med hønseholdet i den ansøgte periode ikke vil have nævneværdig negativ indflydelse på naturværdierne i området. Kommunen bemærkes derudover, at hønsehold generelt vurderes at være i strid med fredningens overordnede målsætning om at bevare områdets naturværdier. Dette skyldes, at hønsehold gennem hønsenes fodring og efterfølgende afsætning af gødning på arealet, vil betyde en betragtelig næringsstofbelastning af de påvirkede arealer på lang sigt og dermed en forarmning af områdets flora og fauna. Det må dog

anses som et så begrænset tiltag, såfremt det er fjernet inden d. 1. 3. 2016, at det ikke vil have en negativ påvirkning på udpegningsgrundlaget på kort sigt. Det kan dog ikke udelukkes, at det vil have en marginal negativ effekt på arealets fremtidige potentiale for at kunne udvikle sig til habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose (91D0), aktiv højmose (7110) eller blåtopeng (6410), idet der vil ske en svag næringsstofberigelse på de ca. 1000 m2, hvor hønsegården er placeret.

Det oplyses yderligere, at der endvidere søges der om tilladelse til efter d. 1.3. 2016 at hegne hele arealet/matriklen og lade **15-20 nubiske geder** afgræsse arealet. Dyrene vil ikke blive tilskudsfodret og der vil ikke blive opstillet nogen form for skur, fordi de udelukkende vil opholde sig på arealet i sommerhalvåret. Hegnet, som bliver 1,2 m højt, er et lavt fårehegn, som afsluttes med 2 tråde for oven så det syner mindst muligt.

Aalborg Kommune har ingen indvendinger mod at arealet bliver græsset af et begrænset antal geder på maksimalt 15 stk. i sommerhalvåret, når det kan foregå uden tilskudsfodring og uden at opstille nogen form for bygning. Kommunen anbefaler, at en eventuel tilladelse gives for en begrænset periode på 2 år, som evt. kan forlænges. Gedeholdet på 15-20 dyr vil efter kommunens opfattelse formodentlig være umuligt at opretholde når arealet i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretningsprojektet for Porsemosen bliver vandlidende. Indtil da vil en nænsom sommerafgræsning af et begrænset antal geder, som ikke tilskudsfordres, ikke have nogen negativ påvirkning på områdets udpegningsgrundlag, idet de nærmeste kortlagte habitatnaturtyper ligger i en afstand af mindst 50 meter fra arealet som ønskes kortlagt.

Det oplyses endelig, at lodsejeren søger om tilladelse til i det sydvestligste hjørne af arealet at lave et **bekkasinskrab på ca. 200 m2.** Dybden på skrabet vil blive på 20 -30 cm. Jorden, som fjernes fra skrabet vil blive jævnt fordelt på det omliggende terræn langs matriklens sydgrænse. Dette areal vil i forbindelse med det kommende naturgenopretningsprojekt i Porsemosen, som fredningsnævnet 27. juni 2012 har givet tilladelse til, og som blev stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013, blive oversvømmet med lavt vand, hvorved det udjævnede materiale ikke vil blive synligt i terrænet derefter.

Bekkasinskrabet vurderes af kommunen, at ville have en neutral til positiv påvirkning på fugle som trane og tinksmed på udpegningsgrundlaget, idet bekkasinskrabet alt andet lige vil medføre neutrale eller marginalt forbedrede forhold for padder og andre vandhulsdyr, som udgør fødegrundlag for den nævnte fuglearter. Aalborg Kommune har ingen indvendinger mod ønsket om at lave et bekkasinskrab på ca. 200 m2 i det sydvestligste hjørne af arealet, fordi det kan bidrage til at øge den biologiske mangfoldighed i området.

Aalborg Kommune oplyser endvidere, at arealet, der udgør en meget beskeden del af Porsemosen, har indtil to år efter fredningens gennemførelse i 2007 været landbrugsjord i omdrift. Området ønskes naturgenoprettet primært gennem vandstandshævninger. Det ligger inden for Natura2000-område nr. 17 med habitatområde 18 og fuglebeskyttelsesområde nr. 7. Det er ikke kortlagt som habitatnatur i Natura 2000 - basisregistreringen. Det ligger med en afstand af ca. 50 m til øst og 100 m til vest mellem

habitatnaturtypen skovbevokset tørvemose (91D0) og de ønskede projekter vil ikke få nogen indflydelse på disse arealers tilstand.

Som det fremgår af ovenstående vurderinger er det Aalborg Kommunes samlede vurdering, at projektet ikke vil påvirke bevaringsstatus for alle relevante arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området negativt.

Om **Bilag IV-arter** oplyser kommunen, at der er kendskab til forekomst af følgende bilag IV-arter inden for Porsemosen: arter af flagermus, herunder i hvert fald vandflagermus og damflagermus, odder, samt spidssnudet frø, samt evt. stor vandsalamander og løgfrø. Det vurderes for alle arter, at det ansøgte bekkasinskrab, det midlertidige hønsehold og efterfølgende gedeholdet ikke vil have hverken positiv eller negativ effekt på forekomsten af de nævnte arter. Dog kan det ikke udelukkes, at bekkasinskrabet vil have en svag positiv effekt på alle nævnte arter, idet det vil kunne medføre et svagt forbedret fødegrundlag, som følge af et større vandfladeareal.

Det er desuden kommunens vurdering på baggrund af den modtagne ansøgning, at der ikke skal foretages en egentlig konsekvensvurdering efter habitatbekendtgørelsens § 7, idet projekterne ikke vurderes at have negativ effekt på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 10. august 2015. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen. For Naturstyrelsen mødte Peter Hahn, for Aalborg Kommune mødte Roar Poulsen, Anna-Lise Fruelund og Jens Vinge. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen. For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund. Ejeren Kim Krebs var mødt.

Kim Krebs oplyste, at han ønsker gederne til at afgræsse primært opvoks af bævreasp.

Danmarks Naturfredningsforening havde ingen indvendinger mod et ansøgte, men foreslog en midlertidig dispensation for 2 år.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af Lille Vildmose, Delområde 1 zone 1.1 indeholder bestemmelser om bebyggelse og terrænændringer. De ansøgte henholdsvis lovliggørelse og tilladelser kræver derfor fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation fra en fastsat fredningsbestemmelse, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Det er fredningsnævnets opfattelse, rundbuehallen med hønseholdet henset til den korte periode, det skal forblive på stedet ikke vil være i strid med fredningen. Henset til kommunen bemærkninger vedrørende såvel bekkasinskrab som hegning med henblik på afgræsning af 15- 20 nubiske geder, finder fredningsnævnet ligeledes, at dette ikke vil være i strid med fredningens formål. Der fastsættes ingen tidsfrist, idet bemærkes, at gedeholdet naturligt må vige, såfremt området oversvømmes som følge af den tidligere meddelte tilladelse til naturgenopretning.

Med disse bemærkninger meddeler fredningsnævnet dispensation.

Såfremt afgørelsen kræver tilladelser eller godkendelser fra andre myndigheder, påhviler det ansøgeren selv at indhente sådanne.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger på www.borger.dk og www.virk.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til fredningsnævnet. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for fredningsnævnet i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 500 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Natur- og Miljøklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til fredningsnævnet, der videresender anmodningen til Natur- og Miljøklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Såfremt en klage indgives, må en dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og i givet fald stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.

En dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:
1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland
5. Aalborg Kommune,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
10. Kim Krebs.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 25. august 2015

FN-NJS 33/2015 Ansøgning om tilladelse til at opføre en udsigtspavillion ved den kommende Birkesø i Lille Vildmose

Fredningsnævnet har den 26. juni 2015 fra Aalborg Kommune modtaget en ansøgning om tilladelse til at etablere en udsigtspavillion på matr.nr. 1 gt Vildmosegaard, Mou, der tilhører Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af arealet besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 vedrørende Lille Vildmose, der som hovedformål har blandt andet,

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål,
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture.

Arealet er beliggende i delområde 2, zone 2.1., der har som delmål at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

For delområde 2, (zone 2.1, 2.2, 2.3 og 2.4) er der bestemmelser om terrænændringer og bebyggelse mv. Terrænændringer, dræning og grøftning mv. er tilladt som led i råstofindvindingen og landbrugsdriften, i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretning og i forbindelse med sti- og vejanlæg, opførelse af udkigstårne, anlæg af p-pladser o. lign.

Om veje og stier mv. er der bestemmelse om, at der kan anlægges stier og p-pladser og opføres udkigstårne mv. i området efter fredningsnævnets forudgående godkendelse, når disse anlæg ikke skader områdets natur- og kulturværdier. Der kan ligeledes opsættes informationstavler i området.

Aalborg Kommune har i sin fremsendelsesskrivelse anført blandt andet, at Naturstyrelsen, Aage V. Jensen Naturfond og Aalborg Kommune gennemfører, støttet af lokale foreninger og Lille Vildmosecentret, omfattende naturgenopretningsprojekter i Lille Vildmose. Det anføres, at det betyder, at variationen af naturoplevelser øges, og interessen for at besøge Lille Vildmose

er derfor stigende. Det antages, at med denne udvikling følger behovet for at kunne levere kompetent formidling med udgangspunkt i tidssvarende og tilpassede publikumsfaciliteter.

Herudover anføres, at med genskabelse af Birkesø vil Lille Vildmose få endnu en lokalitet, som vil tiltrække et rigt og varieret fugleliv. Afstanden til søen fra Lille Vildmosecentret, hvorfra mange af mosens gæster starter deres besøg, er overkommelig hvad enten man vælger at gå eller lade sig transportere af det lille tørvetog, som kører fra centret til søbredden. Det er derfor forventningen, at området hvor pavillonen ønskes opført, vil blive et knudepunkt for formidling af dels den genskabte sø og dens funktion som buffer mod udtørring af Tofte Mose og dels det fugleliv, som vil benytte søen som fouragerings- og rasteområde. Pavillonen er derfor planlagt til at kunne rumme ca. 40 personer.

Pavillonen vil blive placeret på søbredden nordvest for perronen til tørvetoget. Herfra kan man bevæge sig over hovedkanalen, passere gennem en låge i hegnet og via en spang over et lille vandløb komme hen til pavillonen, som er skjult mest muligt i den eksisterende bevoksning. Pavillonen vil blive tilpasset terrænet og omgivelserne så den både syner mindst mulig og samtidig udgør en fin detalje på søbredden. Den kommer til at stå med " tæerne i vandet" så publikum får en oplevelse af at opholde sig på vandoverfladen. Facaden mod søen vil, ud over vinduespartier, der kan skydes ned, blive opført med glas, som man kan kigge ud af men ikke ind af. På den måde forstyrres fuglelivet mindst muligt. På begge sider af bygningen vil der være terrasser, som ikke er overdækkede, så fuglelivet på himlen også kan observeres. Syd for Pavillonen vil der i forbindelse med genskabelse af Birkesø blive etableret en fugleø, således at publikum får optimale muligheder for at opleve fuglelivet.

Naturstyrelsen har i en udtalelse af 31. juli 2015 oplyst, at det ansøgte er beliggende i landzone og ejes af Aage V Jensen Naturfond, som oplyses i ansøgningen at være en del af det samlede naturgenopretningsprojekt.

Naturstyrelsen anfører om projektet, at det drejer sig om opførelse af overdækket observationspavillon ned et samlet areal på 60 m2 (grundplan 15 x 4 m) og to terrasser på hver 12 m2 på begge sider af pavillon. Det samlede grundplan er således 84 m2. Bygningens højde fremgår ikke af ansøgningsmaterialet, men Aalborg Kommune har i email af 30. juli 2015 oplyst at facaden ud mod vandet er ca. 2,5 m høj og bagvæggen er ca. 3 m.

Aalborg Kommune oplyser i ansøgningen at glaspartierne mod søen, er envejsglas for at forhindre genskin og forstyrrelse af fuglelivet. Begrundelsen for de to uoverdækkede terrasser oplyses i ansøgningen at være et ønske om, at give mulighed for at opleve overflyvende fugle på himlen.

Det må antages at ansøgningen omfatter de stianlæg og spang, der fremgår ansøgningsmaterialet. I forbindelse med fortolkning af fredningens § 8 "udsigtstårne mv." kan Naturstyrelsen oplyse, at overdækkede observationsskjul er opført ved en række danske naturområder med det formål at tilbyde den besøgende muligheden for at opleve fuglelivet på tæt hold. Der findes bl.a. eksempler fra Sønderho, Vejlerne, Tryggelev Nor og Bøjden Nor. Disse

bygningers funktion kan sidestilles med egentlige udsigtstårne (fugletårne).

Det oplyses yderligere, at arealet er beliggende i Natura 2000-område
Det ansøgte er beliggende i Natura 2000-område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov (Habitatområde H18, Fuglebeskyttelses-område F7).

Det er Naturstyrelsens samlede vurdering, at det ansøgte ikke kan påvirke Natura området negativt i væsentlig grad, som følge af at det anlægges på et areal, som er omfattet af naturgenopretningsprojektet for Birkesø samt at der ikke findes naturtyper fra habitatområdets udpegningsgrundlag. Som følge af at der er tale om en form for observationsskjul, hvor der er lavet tiltag med henblik på at minimere forstyrrelse af fuglelivet, vurderer Naturstyrelsen ikke, at det ansøgte vil påvirke fuglelivet negativt og dermed heller ikke arterne på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet. Det er Naturstyrelsens vurdering at det ansøgte ikke kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til naturbeskyttelsesloven.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 10. august 2015. I besigtigelse deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Pater Halgren. For Naturstyrelsen mødte Peter Hahn og Karen Poulsen, for Aalborg Kommune mødte Anna-Lise Fruelund, Roar Poulsen og Jens Vinger, For Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen, for Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund.

Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Ornitologisk Forening udtrykte bekymring for, at der bliver behov for en række faciliteter til de mange forventede mennesker i området. Der er således allerede nu ca. 25.000 besøgende ved boardwalken og tårnet ved Tofte sø.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af Lille Vildmose, Delområde 1 zone 1.1 indeholder bestemmelser om bebyggelse og terrænændringer. Det ansøgte kræver derfor fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation fra en fastsat fredningsbestemmelse, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensati-

on ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at det ansøgte vil være i overensstemmelse med fredningens intentioner om at skabe adgang for offentlighedens oplevelse af området samt, at det ansøgte ved sin beliggenhed og udformning ikke er i strid med fredningens formål.

Med disse bemærkninger meddeler fredningsnævnet dispensation.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.
Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.
Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører så danne interesser.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger på www.borger.dk og www.virk.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til fredningsnævnet. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for fredningsnævnet i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 500 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Natur- og Miljøklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til fredningsnævnet, der videresender anmodningen til Natur- og Miljøklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Såfremt en klage indgives, må en dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og i givet fald stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.
En dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.
Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:
1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland,
5. Aalborg Kommune,
6. Naturstyrelsen, Himmerland,
7. Danmarks Naturfredningsforening, København,
8. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
9. Dansk Ornitologisk Forening, København,
10. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
11. Aage V. Jensen Fonde.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Aalborg Kommune,
Natur BLF,
By- og Landskabsforvaltningen.

Aalborg den 2. februar 2016

FN-NJS 45/2015: Naturgenopretning i Smidie Fenner, Lille Vildmose

Fredningsnævnet har den 2. oktober 2015 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at foretage naturgenopretning i en del af Lille Vildmose, nemlig indenfor de i fredningen benævnte zoner 2.1. og 1.4.

Efter behandling af sagen meddeler fredningsnævnet dispensation til det ansøgte.

Begrundelsen for afgørelsen fremgår nedenfor i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der som overordnet formål blandt andet har at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint samt at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - samt at forbedre naturværdierne samt sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde.

For delområde 2, herunder Smidie Fenner, indeholder fredningsafgørelsen som delmål, at naturgenopretning og vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper. Der er tillige mulighed for græsning, landbrug og bebyggelse.

For delområde 1 skal fredningen sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland-, Høstemark Mose bevares som store, velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelse og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning. Det fremgår særskilt for område 1.4. at der med plejemyndighedens godkendelse kan gennemføres naturforbedrende foranstaltninger i overensstemmelse med en masterplan.

Fredningsnævnet har i afgørelse af 27. juni 2012 meddelt tilladelse til naturgenopretningsprojekt blandt andet i Smidie Fenner, zone 2.1. Afgørelsen er stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013. Som grundlag forelå bl.a. en omfattende rapport fra COWI. Tilladelsen er ikke fuldt udnyttet, hvorfor Aalborg Kommune fremsender fornyet ansøgning, udvidet med projekt som går et beskedent stykke ind i del af zone 1.4.

Aalborg Kommune anfører om projektets målsætning blandt andet, at der ønskes etableret en dæmning langs Tofte Moses nordvestlige kant for derved at standse afvanding af Tofte Moses nordvestlige del og derved sikre de bedste betingelser for denne del af den aktive højmoses gunstige bevaringsstatus i forhold til kravene i Natura2000-planen for området. Ligeledes ønskes gennemført en vandstandshævning i Smidie Fenner for at sikre de bedst mulige vilkår for højmosevegetation, herunder navnlig sphagnummosserne med en deraf følgende minimering af tørforbrænding af tørven.

Aalborg Kommune beskriver projektet vedrørende Tofte Moses nordvestlige del således, at der på en ca. 1000 meter strækning etableres en mineraljorddæmning med indbygget membran langs med Tofte Moses nordvest kant. Overfladen vil blive uden træer og rødder og uden på mosekanten etableres membranen, der er uigennemtrængelig for vand. På nordvestsiden af membranen etableres på ydersiden en dæmning af mineraljord. Vinkelret på dæmningen etableres et antal tværdæmninger, der skal sikre, at vandet bliver i højmosen så længe som muligt. Kommunen vurderer, at der ikke er væsentlige naturkvaliteter på den del af højmosen, der påvirkes af dæmningsprojektet, men tværtimod vurderes det, at den samlede positive effekt, som dæmningen vil have for højmosens fremtidige udvikling, langt overgår den begrænsede negative effekt. Projektet og den deraf følgende forbedrede hydrologi vurderes at være en afgørende forudsætning for, at Tofte Mose kan fastholdes som højmose på lang sigt.

Kommunen har videre oplyst, at vandstandsændringen i Smidie Fenner foretages ved etablering af 7 nye stemmeværker i eksisterende afvandingsgrøfter, heraf 4 langs sydkanten af fenne 1-5 for derved at sikre højere vandstand i disse græsfenner. De resterende 3 stemmeværker regulerer udløbet af vand fra Smidie Fenner til Haslevgaard Å, alt for at sikre, at der er en begrænsning på den vandmængde, der kan udledes til Haslevgaard Å. For at sikre, at de drænede og dyrkede naboarealer mod vest ikke påvirkes af vandstandsstigningen i Smidie Fenner, etableres en ny afvandingsgrøft langs eksisterende hoveddræn i skellet mellem matr.nr. 1a Kongstedlund Hgd eller alternativt etableres en nedgravet membran 5-10 meter øst herfor på Aage V. Jensen Naturfonds arealer. Endvidere etableres lave tørvedæmninger langs vestkanten af Smidie Fenner i fenne 7-9.

Kommunen har oplyst, at de berørte arealer er beliggende i Natura 2000-område, men den samlede vurdering er, at naturgenopretning i Smidie Fenner vil være en klar forbedring af bevaringsstatus for alle relevante arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000. Det vurderes særskilt, at projektet vil have en positiv effekt på bevaringsstatus for højmose og for muligheden for at udvide arealet med aktiv højmose. Det vurderes, at der ikke skal foretages en konsekvensvurdering.

Vandstandshævningen i Smidie Fenner skønnes at ville have en gunstig indflydelse på de kendte bilag IV-arter i området.

Rambøll har i rapport afgivet til Naturstyrelsen og Aalborg Kommune december 2014 blandt andet anført, at for de projekterede forhold er der taget udgangspunkt i en situation, hvor der er placeret en række stem, som ved en ligevægtstilstand vil medfører et vandret vandspejl i de vandfyldte områder på opstrøms side af stemmene. Denne er benævnt sommermedian, men pga. stemmekanten og det deraf forholdsvis konstante vandspejle er det det vandspejl, man kan forvente i store dele af året.

Ved at hæve vandspejlet på opstrøms side af stemmene i selve Smidie Fenner vil der etablere sig en ligevægt i afvandingstilstanden, der betragtes som vandret fra det frie vandspejl i de åbne flader og grøfter og videre ud i Smidie Fenner. Denne betragtning er anvendt i projektforslaget for Smidie Fenner fra 2010, ligesom den er anvendt i Mou Fenner, hvor der i dag kan observeres vandfyldte grøfter og partier imellem de tørre områder, hvor man i øvrigt kan færdes til fods.

I forbindelse med etablering af en række stemmeværker i Smidie Fenner i er der fra Haslevgaard Aalaug udtrykt et ønske om at afstrømningen fra Smidie Fenner ud igennem de nye bygværker beregnes efter samme princip som ved etablering af regnvandsbassiner. Rambøll har derfor iværksat beregninger til at fastlægge den nødvendige længde af overløbskanten set i relation til det tilgængelige opstuvningsvolumen.

Ved opstemning af arealet til kote 3,30 m og 3,75 m vil i alt 36 ha af de i alt 120 ha komme til at stå med et permanent vandspejl. I dette areal er der medregnet de arealer, som er beliggende 0-25 cm over det frie vandspejl. De 36 ha, svarer til 30 % af Smide Fenners samlede areal.

Naturstyrelsen har i udtalelse af 10. november 2015 tilkendegivet, at sagen er fuldt oplyst af Aalborg Kommune og bemærker supplerende, at det af fredningskendelsens §3 vedrørende delområde 2 blandt andet fremgår, at " I zone 2.1. har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelsen af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven".

Sagens behandling

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med kommunen og lodsejerne den 30. november 2015. I mødet deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen.

For Aalborg Kommune mødte Roar Poulsen og Jens Vinge. For Naturstyrelsen, Himmerland mødte Karen Poulsen. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen. For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund. For Dansk Botanisk Forening mødte Villy Jør-

gensen, og fra Vildmoseforeningen mødte Ole Jensen og Jacob Konderup.

Følgende lodsejere var mødt:

- Kongstedlund Gods ApS v/ Arne og Sanne Thomsen,
- Jens Hjort,
- Eli O. Jensen,
- Christian Christiansen.

Sammen med disse 4 lodsejere mødte landbrugskonsulent Hans Ole Kristensen og Preben Clausen.

Roar Poulsen oplyste, at Aalborg Kommune med baggrund i, at den oprindelige tilladelse til naturgenopretning i Smidie Fenner udløber den 18. marts 2016 har fremsendt et mere detaljeret projekt til fredningsnævnet. Projektet er dog grundlæggende det samme som det, der tidligere blev meddelt dispensation til ved fredningsnævnets godkendelse af 27. juni 2012 og Natur- og Miljøklagenævnets stadfæstelse af 18. marts 2013, hvortil han henviste.

Der ønskes etableret en dæmning mellem Smidie Fenner og Tofte Mose for at sikre mod udtørring af arealerne. Etableringen er nødvendig for at opnå fredningens og Natura 2000-planens formål. Der kan derved genskabes 800-1200 m2 højmose. Der udover ønskes en vandstandshævning i Smidie Fenner op til det omkringliggende terræn for derved at opnå de optimale betingelser for at udvikle til højmose og en økologisk korridor mellem Høstemark og Tofte Mose. Hjemmelen findes særlig i fredningskendelsens § 3. Kun en yderst beskeden del af projektet, kanten af den påtænkte dæmning, går lige akkurat ind i zone 1.4., og denne del af projektet omfatter kun jord tilhørende Aage Jensens Fonde, der ikke gør indsigelse imod projektet.

Det er vigtigt for kommunen, at projektets gennemførelse ikke påvirker naboarealerne. Det er rigtigt, at der foretages mange ændringer efter dialog med lodsejerne blandt andet for at afværge uheldige følgevirkninger.

Rambøll Danmark A/S ved Jens Bak gennemgik projektet i detaljer med udgangspunkt i det fremsendt materiale. Han oplyste supplerende, at der ved etablering af regulerbare stemmeværker ved alle grøfter sammenholdt med terrænhævninger og 3 "propper" i grøften sammen med et rør til udledning af vand, vil kunne udledes maksimalt 40 l vand/sek. eller i alt 120 l/sek. Diget mod vest skal hæves med 1/2 meter og anlægges i en bredde på 2-3 meter i et fladt anlæg på Kongstedlunds og Naturfondens jorder. Tidshorisonten for anlægget er 2016-2017.

Dansk Ornitologisk Forening havde ingen bemærkninger.

Hans Ole Kristensen oplyste, at de lodsejere, han repræsenterer, er imod projektet, der er for lidt detaljeret i forhold til ejernes fremtidige rådighed over arealerne. Projektet er ændret på mange punkter hen imod kommunens råderet over arealerne, der med tiden bliver så fugtige, at de ikke kan anvendes til noget. Lodsejerne ser i fredningskendelsen en blankofuldmagt til kommunen, således at de er uden indflydelse på yderligere ændringer og tiltag. De ser et projekt i bevægelse, men lodsejerne kan nu se, hvilke konsek-

venser, projektet får og derfor nu kan overskue de skademæssige konsekvenser tiltagene får. Tilladelser efter vandløbsloven og naturbeskyttelsesloven er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet i november 2015.

Preben Clausen bemærkede, at Masterplanen har været undergivet flere projektændringer og med manglende vurdering af de hydrologiske påvirkninger. Disse bør afklares og underbygges, hvorfor sagen med en ny tilladelse bør udskydes, ligesom tilladelser efter vandløbsloven og naturbeskyttelsesloven bør afgøres i Natur- og Miljøklagenævnet, der er i besiddelse af alle de tekniske oplysninger.

Jens Hjort henviste til Agrinord indlæg af 25. november 2015 og tilføjede, at han har købt de berørte arealer i tillid til, at de kan dyrkes som landbrugsarealer under Miljø Fokus Område. Det er derfor nødvendigt, at han kan slå græs på arealerne fra maj til september, hvorfor der vil være behov for afvanding og oprensning af grøfter. I modsat fald bør kommune købe jorden til markedspris. Såfremt det var hensigten med fredningskendelsen at skabe en sø, burde det være skrevet ind i kendelsen.

Ud over sig selv repræsenterer han Haslevgaard Aalaug, hvor der frygtes oversvømmelser. Han mener at sagen bør behandles efter vandløbslovens bestemmelser. Han mener i øvrigt, at det er betænkeligt, at kommunen både ansøger om gennemførelse af projektet samt bevilliger sig tilladelse dertil i en anden afdeling.

Arne Thomsen bemærkede, at han ville være tilfreds, hvis kommunen overtager jorden.

Danmarks Naturfredningsforening havde ingen kommentarer, men bemærkede, at kommunen efter forhandlinger med de berørte lodsejere velvilligt har indrettet for at tilgodese lodsejerne. Hverken kommunen eller Naturstyrelsen kan tage endelig stilling til erstatningskrav fra lodsejerne.

Naturstyrelsen, Himmerland oplyste, at det var dennes opfattelse, at der i foråret var opnået enighed med alle lodsejerne såvel efter vandløbs- som efter naturbeskyttelsesloven.

Efter mødet har Hans Ole Kristensen i brev af 30. november 2015 uddybet de indsigelser, han og disse lodsejere fremkom med på mødet. Han har i brevet konstateret, at ændringer i projektet ikke løbende forelægges fredningsnævnet, hvorfor dettes godkendelse er en overordnet godkendelse, og ikke den tætte opfølgning som fordres i vandløbsloven. Han kritiserer i brevet , at den tolkning, som kommunen lægger for dagen, betyder, at der kan ske oversvømmelse af private lodsejeres jord uden erstatning. Dette burde have været direkte formuleret i fredningen og tinglysningen, således at lodsejerne kunne få den erstatning, de er berettigede til. Når dette ikke er tilfældet, bør en hver tvivl komme lodsejerne til gode. Videre henvises til, at der er kommet nye regler for anvendelsen af arealerne bl.a. MFO., som har ændret forudsætningerne for lodsejerne. Det foreslås derfor, at hele sagen behandles på ny. Endvidere opfordres fredningsnævnet til at bekræfte overfor lodsejerne, at fremtidige ændringer skal behandles efter vandløbsloven i forbindelse med vedtagelse.

Vedrørende spørgsmålet om godkendelse efter vandløbsloven er der den 23. december 2015 af Natur- og Miljøklagenævnet truffet afgørelse efter vandløbslovens §§ 16, 17 og 18 i bkg. om vandløbsregulering og restaurering mv. I afgørelsen, hvortil henvises, stadfæstes Aalborg kommunes afgørelse af 22. januar 2015 om bl.a. tilladelse til regulering af Hovedkanalen med henblik på at genskabe Birkesø.

Fredningsnævnets afgørelse

Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose har som et af hovedformålene at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint samt at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - og at sikre, at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn.

For delområde 2, herunder Smidie Fenner, er formålet bl.a. at sikre naturgenopretning og vandstandshævninger, og at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

For delområde 1 skal fredningen sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland-, Høstemark Mose bevares som store, velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelse og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning.

Projektet kræver derfor fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Aalborg kommune har ansøgt fredningsnævnet om at godkende de rammer samt konkrete tiltag for naturgenopretning, som fremgår af ansøgningen og

af det af Rambøll A/S udarbejdede baggrundsmateriale med angivelse af terrænarbejder, vandstandsreguleringer mv.

Nævnet lægger til grund, at lodsejernes klager i særlig grad har sin baggrund i, at naturgenopretningen medfører, at deres arealer bliver så vandlidende, at de fremtidig vil blive afskåret fra at benytte deres landbrugsarealer til bl.a. græsning, samt at der er risiko for oversvømmelse af naboarealer, hvilket alt ikke svarer til det, der var forudsat, da fredningen blev gennemført og erstatningen fastsat.

Fredningsnævnet bemærker, at det fremgår af § 3 i fredningen, at kommunen har ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1. Det er i § 2 vedrørende zone 1.4. tillige anført, dels at der kan gennemføres naturforbedrende foranstaltninger samt terrænændringer i forbindelse med gennemførelse af bl.a. naturgenopretning. Den overordnede målsætning for naturgenopretningen er at skabe mulighed for at udvikle området til et område med mose/ og eller andre naturtyper, herunder gennem vandstandshævninger i det fredede område.

Fredningsnævnet finder, at den overordnede plan og de udarbejdede delprojekter er i overensstemmelse med fredningens overordnede formål samt med de bestemmelser, der gælder for de enkelte delområder, herunder således, at kommunen gives adgang til at regulere og hæve vandstanden til det påtænkte niveau med henblik på at området kan udvikle sig som ønsket til naturområde med moser og andre naturtyper.

Natur- og Miljøklagenævnet har vedrørende arealerne i zone 2.1. ved sin afgørelse af 18. marts 2013 fastslået, at lodsejerne i forbindelse med afgørelsen af fredningssagen var bekendt med, at naturgenopretningsprojektet kunne betyde, at deres arealer kunne blive så vandlidende, at de ikke i længden kan benyttes til landbrugsdrift, herunder græsning, og at der er taget højde herfor ved erstatningsfastsættelsen. Fredningsnævnet finder ikke, at det nu projekterede kan give anledning til nogen ændret bedømmelse heraf for nogen del af de af denne sag omfattede arealer.

Fredningsnævnet finder tillige, at det nu forelagte projekt med dertil hørende baggrundsmateriale har en sådan detaljeringsgrad, at det i fuldt tilstrækkelig grad beskriver, hvad en tilladelse indebærer.

Fredningsnævnet godkender derfor det forelagte projekt om naturgenopretning mv. i zone 2.1 og 1.4.

Det tilføjes, at i det omfang projektet kræver tilladelse eller godkendelse fra andre myndigheder, herunder i medfør af vandløbsloven, påhviler det ansøgeren selv at indhente sådanne tilladelser.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Natur- og Miljøklagenævnets

Klageportal, der findes via Borger.dk eller Virk.dk, jf. også vejledningen på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.
Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 500 kr.
Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Klageportalen. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.
Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.
Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Naturstyrelsen, Himmerland,
5. Aalborg Kommune, att. Roar Poulsen,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
10. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
11. Vildmoseforeningen v/ Ole Jensen og Bo Gregersen,
12. lodsejerne:
 - Aage V. Jensen Naturfond,
 - Kongstedlund Gods ApS,
 - Jens Hjorth,
 - Pindstrup Mosebrug,
 - Eli O. Jensen,
 - Christian Christiansen.

samt Agrinord, Aalborg v/ Hans Ole Kristensen.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Aalborg Kommune,
By- og Landskabsforvaltningen.

Aalborg, den 4. maj 2016

FN-NJS-10-2016: Kartoffelhus i Ll. Vildmose

Fredningsnævnet har den 14. marts 2016 fra Aalborg Kommune modtaget udtalelse om ansøgning om tilladelse til at opføre et nyt kartoffelhus på matr.nr. 1cn Vildmosegaard, Mou, beliggende Birkesøvej 7, 9280 Storvorde.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af ejendommen besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund
Ejendommen er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der har til formål blandt andet at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint. Denne ejendom er beliggende i delområde 2, der har som delmål at sikre et åbent landskab samt sikre muligheden for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Derudover er ejendommen beliggende i zone 2.4, der i følge fredningen må udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift, dog således, at der ikke må opføres ny bebyggelse, skure boder, jagthytter eller lignende, opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger. Ombygninger og mindre udvidelser af eksisterende bygninger kan ske efter fredningsnævnets forudgående godkendelse. Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse af størrelse, udformning og placering kan opføres nødvendige driftsbygninger i tilknytning til eksisterende bebyggelse. Forbuddet mod bebyggelse gælder således ikke i zone 2.4.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen. Ejeren var mødt sammen med bygningskonsulenterne Jørn Ørnæs og Gunner Olesen.

Det blev oplyst, at det ansøgte skal erstatte en bygning, der brændte i efteråret. Den skal anvendes til kartoffelhus og indeholde maskiner til sortering samt kølehus og plads til paller. Den erstatter den brændte bygning samt gylletank, der i alt udgjorde ca. 1500 m2, medens nybygningen bliver på 1904 m2 for at få tilstrækkelig plads også til køleanlæg, paller og maskiner, ligesom den vil komme til at indeholde velfærdshjørne. Den placeres i hovedsa-

gen som den tidligere bygning, men lidt mere tilbagetrukket/til dels forskubbet for sikre plads til at køre ind i bygningen med større biler. Bygningen opføres i materialer i jordfarveskalaen.

Naturstyrelsen har i udtalelse af 27. april 2016 bemærket, at det ansøgte er beliggende i Natura 2000 område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov, samt at det ansøgte er beliggende på en landbrugsejendom i tilknytning til ejendommens eksisterende bygninger. Der findes ikke naturtyper eller arter fra udpegningsgrundlaget på stedet, hvor bygningen opføres. Som følge heraf vurderer Naturstyrelsen at det ansøgte ikke kan påvirke arter eller naturtyper fra Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag eller målsætningen for Natura 2000 området negativt i væsentlig grad.

Danmarks Naturfredningsforening har tilkendegivet, at den er positiv over for ansøgningen.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealer i Lille Vildmose, delområde 2, zone 4 hindre ikke bebyggelse, men fredningsnævnet vurderer, at projektet kræver fredningsnævnets censur med hensyn til størrelse, beliggenhed, udseende mv., og at der derfor kræves dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund at det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, samt at bygningen i hovedsagen blot erstatter en nedbrændt bygning og i øvrigt tjener erhvervsmæssige interesser. Forøgelsen i størrelse findes efter det oplyste velbegrundet, herunder med indretning af et velfærdshjørne. Fredningsnævnet kan derfor meddele dispensation.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal, der findes via Borger.dk eller Virk.dk, jf. også vejledningen på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål

varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 500 kr. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Klageportalen. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse, eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Natur- og Miljøklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Natur- og Miljøklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Aalborg Kommune,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Aksel Hybert Nielsen,
11. Gunner Olesen.

Fredningsnævnet for Nordjylland,
Sydøstlig del,
Telefon: 9988 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 13. september 2016

FN-NJS-17-2016: Naturgenopretningsprojekt i Purker Fenner, Lille Vildmose.

Fredningsnævnet har den 26. april 2016 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at foretage naturgenopretning i Purker Fenner i Lille Vildmose på matr.nr. 1 ck, 5 og 1 ha alle Vildmosegaard, Mou, beliggende i den i fredningskendelsen for området benævnte zone 2.1.

Fredningsnævnet har efter afholdelse af møde og votering i sagen besluttet at meddele dispensation til det ansøgte.

Begrundelsen for afgørelsen fremgår nedenfor i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der som overordnet formål blandt andet har at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint samt at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - samt at forbedre naturværdierne samt sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde og at sikre, at området på længere sigt kan fungere som en biologisk enhed under et samlet hegn.

For delområde 2, herunder Purker Fenner, er formålet at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området med græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper. I følge fredningen har plejemyndigheden rets til at foretage naturgenopretning i zone 2.1., herunder vandstandshævninger, efter planer godkendt af fredningsnævnet.

Fredningsnævnet meddelte i afgørelse af 27. juni 2012 tilladelse til et naturgenopretningsprojekt, blandt andet i Purker Fenner, zone 2.1., således at der kunne foretages udjævning og bortkørsel af overskudsdepoter samt finregulering i et net af tørvebalker, samt at der kunne etableres et antal stemmeværker. Afgørelsen blev stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013. I begrundelsen siges det bl.a..: "*Det er således nævnets opfattelse, at Masterplanen og de udarbejdede delprojekter er i overensstemmel-*

se med fredningens formål og at bestemmelsen i fredningens § 3 giver kommunen ret til at hæve vandstanden til det påtænkte niveau med henblik på at udvikle området til det ønskede naturområde med mose og andre naturtyper."

Aalborg kommune oplyste i forbindelse med den daværende sagsbehandling, at målsætningen er vandstandshævning med henblik på at skabe en mosaik af vand-, mose- og engflader, sikring af et åbent landskab, bedst mulig sikring af Portlandmosen mod negativ påvirkning, og langsigtet genskabelse af højmose. Til projektet forelå en masterplan.

Da kommunen kun delvis fik udnyttet tilladelsen inden 3-årsfristens udløb, har kommunen sendt en fornyet ansøgning om tilladelse til fredningsnævnet.

Det fremgår, at det overordnede formål er det samme som ved den tidligere ansøgning. Kommunen har oplyst bl.a., at der er foretaget efterbehandling af Purker Fenner med udjævning og bortkørsel af jord fra depoterne i området. Der er i september 2013 givet VVM-tilladelse til gennemførelse af projekterne, bl.a. med vandstandshævninger i Purker Fenner.

Til ansøgningen er vedlagt et af firmaet NaturRådgivningen A/S udarbejdet detailprojekt af juni 2015, benævnt *"Purker Fenner, EU - LIFE + Lille Vildmose, Action C 4."* De ønskede tiltag er i detailprojektet beskrevet således:

> *"Bunden i Skelgrøften oprenses for løse aflejringer af blade, grene, førne og muld i en dybde af 20- 30 cm hen over den påviste lunke mellem St. 100 og 350 m. Fylden udspredes på sædvanlig vis langs grøftens sider.*
>
> *For at sikre det fremtidige afløb fra Skelgrøften etableres først en 12 m lang Ø200 mm plastrørledning med bund af indløb i kote 4,25 m og 25 ‰ fald. Herefter graves en 55 m lang grøft videre mod øst med 5 ‰ fald til udløb i den nuværende grøft mod nord med bundkote 3,73 m. Grøften graves med bundbredde på 0,4 m og skråningsanlæg 1:2. Gravefyldet udplaneres på terræn.*
>
> *Der etableres et nyt 50 m langt åbent afløb fra den ovennævnte, vestligste af de nordgående grøfter og mod nord til den østvestgående gravebane med en bundbredde af 0,5 m i kote 3,60 m DVR 90 og skråningsanlæg 1:2. På strækningen lægges en 9 m lang Ø 250 mm røroverkørsel med bund i kote 3,65 m, som tildækkes med indbygget gravefyld op til nuværende terræn. Det resterende gravefyld udplaneres hen over overkørslen ned langs siderne af gravebanen.*
>
> *Den nuværende grøft igennem banedæmningen på vestsiden af Purker Fenner tilfyldes med komprimeret bundsikring op til den nuværende dæmnings profil og op til det omgivende terræn yderligere 5 m nedstrøms således, at det er muligt at færdes langs banedæmningens yderside under og efter anlægsarbejdet.*
>
> *På en 460 m lang strækning langs Vildmosevej, den vestlige banedæmning og de nederste ca. 110 m af Skelgrøften ryddes sideskråningerne for buske og vegetation, inkl. rødder og sten, idet skråningerne profi-*

leres således, at der ikke er spidse eller skarpe sten eller genstande i overfladen med henblik på indbygning af en bentonitmembran.

Der graves strækningsvist en rende ved fod af sideskråningen ned til kote 2,50 m DVR90, hvor membranen udlægges fra bund og op ad sideskråningen til minimum kote 4,50 m. Der skal ikke tages hensyn til de bestående dræn og rørledninger.

Membranen etableres som en min. 3,5 m bred bentonitmembran svarende til Geobent XP3 310 eller Bentomat HQ100, der udlægges efter leverandørens anbefalinger med min. 0,3 m tætte overlæg for at opnå mest mulig tæthed mod udsivning under vejen. De øverste 0,5 m af membranen bukkes ind i en låserende.

Udlægningen af Bentonitmembranen skal foregå etapevist og skal løbende tildækkes med jord/tørv, før membranen optager fugt og med ler, gytje eller uomsat tørv nederst. Den nuværende afløbsbrønd ved banedæmningen findes, og 25 cm afløbsrøret afbrydes i kanten på begge sider af banedæmningen.

På nordsiden af banedæmningen prøvegraves efter den formodede rørledning fra Skelgrøften mod nord. Såfremt rørledningen findes, skal den spules for aflejringer, og der skal sikres frit afløb fra Skelgrøften til rørledningen.

Såfremt rørledningen ikke kan findes, skal der kunne lægges en ny 135 m lang Ø100-110 mm tæt afløbsledning med indløb fra Skelgrøften i kote 3,80 m DVR90 svarende til 0,13 m under opmålt nuværende bund. Rørledningen lægges med et fald på 40 ‰ på de første 20 m igennem banedæmningen og dernæst med 4 ‰ fald på de følgende 115 m frem til udløb i den bestående grøft i kote 2,54 m, hvilket er 0,06 m højere end bunden i en 30 cm røroverkørsel ved grøftens udløb i Hovedgrøften, 138 m længere mod vest.

Den nye rørledning kommer herved til at ligge ca. 0,8 m til 1,0 m under markniveau.

Såfremt der kan findes en rørledning på strækningen, tilsluttes det nye rør til denne rørledning.

Under den vestgående tørvebalke, vest for Markvej 2 lægges en 32 m lang Ø150-160 mm tæt plastrørledning med indløb fra grøften på sydsiden i kote 3,75 m og med 2 ‰ fald mod NNØ til udløb på nordsiden af tørvebalken.

Fra udløbet af ovennævnte rørledning lægges en ny 28 m lang 400 mm plastrørledning under Markvej 2 med bundkote i indløbet i 3,65 m og udløb i kote 3,60 m på østsiden af vejen. I det omfang terrænet ved ind og udløb viser sig ikke at være i kote 3,60 m graves en bred rende med denne kote ud til terræn i samme kote. Nær rørudløbet sættes i terræn omkring kote 4,3 m en 1,0 m plastbrønd med et rustfrit højvandslukke/ modløbsklap på rørledningen og et dæksel i terrænniveau.

Under den nuværende østlige markvej, Markvej 1, som udvides til ny

forbindelsesvej fra Vildmosevej til Langelinje, lægges to styk ca. 9 meter lange 400 mm plastrør under vejen som røroverkørsler med rørbund i kote 3,60 m DVR90. De to røroverkørsler lægges i forlængelse af den 2. og den 3. grøft (regnet fra nord) igennem Purker Fenner mod Birkesø.

Endelig skal det sikres, at den 250 mm rørledning, hvis udløb i dag er starten på den nordligste af grøfterne fra Markvej 1 mod øst, fortsat får udløb i grøften og i nødvendigt omfang ved at forlænge røret med nogle få meter under vejopbygningen."

Der er endvidere nøje beskrevet de konsekvenser i form af vandstandsstigninger mv., som projektet vil medføre i området. Det medgives i beskrivelsen, at konsekvensberegningerne indeholder en vis grad af usikkerhed. Der er dog beskrevet, at der med en foreslået membran sikres mod gennemsivning fra Birkesø mod vest i oplandet omkring hovedgrøften, ligesom vandstanden i Purker Fenner ikke forventes at blive højere end i Smidie Fenner og Portlandmosen, hvorfor arealer udenfor Purker Fenner ikke forventes at få forringet afvanding.

Kommunen har givet dispensation til projektet efter naturbeskyttelsesloven, samt - som vandløbsmyndighed - efter vandløbsloven til arbejder i forbindelse med hævning af vandstanden i Purker Fenner mv., hvilken afgørelse dog af lodsejere er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagesagen er fortsat ikke afgjort.

Naturstyrelsen, København, har vurderet, at der ikke i forhold til godkendelsen i 2012 foreligger nye oplysninger der ændrer på det ansøgtes påvirkning af natura 2000 området, og har videre anført:

"Det fremgår af den oprindelige ansøgning at: " Kommunen har fået udarbejdet en foreløbig konsekvensvurdering af Masterplanen for Mellemområdet i Lille Vildmose i forhold til Habitatdirektivet. Konklusionen er, at vandstandshævningerne er enten neutrale eller bidrager til forbedret bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget i Habitatområde nr. 18 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 7. "

Det bemærkes endvidere, at det ansøgte er del af et EU LIFE+ projekt, hvis formål det er at skabe gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper i Natura 2000 området."

Sagens behandling

Fredningsnævnet afholdt den 23. maj 2016 møde i sagen.

Fredningsnævnet var mødt ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen. For Naturstyrelsen Himmerland mødte Karen Poulsen; for Aalborg Kommune mødte Gitte Fogedgaard, Jens Vinge og Jens Kromann Bak; for Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal og Villy Jørgensen; for Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund, sammen med lodsejer Henrik H. Svendsen mødte Hans Ole Kristensen, Preben Clausen og Jens Hjort; for Lille Vildmose Naturfond mødte Jacob Palsgaard Andersen.

Jens Kromann Bak orienterede indledningsvis om naturgenopretnings-projektet på dets nuværende stade for så vidt angår Purkerfennerne. Han oplyste, at de entreprenører, der nu burde have været igangsat, endnu ikke er blevet det. Dog er jordarbejderne i overvejende grad gennemført, og to færiste på Lille Vildmosevej er etableret. Han gennemgik det som bilag 5 fremlagte kortbilag 3, hvor marken til højre for den brede blå linje er vandstandshævet modsat arealerne til venstre for Skelgrøften. Skelgrøften skal kunne afvandes, men afløb er endnu ikke fundet. Der skal etableres en kontraklap, således at vand ikke kan løbe fra øst mod vest. Som det ses af dette kortbilag vil minimum 28 ha ud af 81 komme til at stå med overfladevand, medens 13 ha bliver sump.

Jens Hjort bemærkede, at han ønsker sikkerhed for, at der ikke løber overfladevand fra Purkerfennerne til Haslevgård Å.

Jes Kromann Bak oplyste, at det netop er meningen, at der ikke skal kunne løbe vand fra projektområdet til skelgrøften og at projektområdet mod nordvest afskæres af en membran.

Jens Hjort bemærkede videre, at der tidligere er ydet erstatning ud fra en forudsætning om, at den landbrugsmæssige drift med afgræsning kunne fortsætte. Det vil ikke være muligt med dette projekt, der lægger en del af området under vand. For Henrik Svendsens vedkommende er det mere end halvdelen af hans jord, og resten vil blive forsumpet. Arealerne skal slås eller afgræsses, men på grund af de udsatte elge, der er farlige, er der ikke fri og uhindret adgang til arealerne. Der mangler fortsat etablering af færiste.

Hans Ole Kristensen bemærkede, at projektet ikke tager hensyn til efterfølgende sætninger, terrænændringer mv.

Preben Clausen forhørte, hvorvidt der vil fremkomme en hydrologisk undersøgelse af en eventuel negativ indflydelse på naboarealerne. Det foretog man i Smidiefennerne, hvor der blev boret på begge sider af en spærring.

Jes Kromann Bak oplyste, at der er foretaget boringer på den østlige side.

Preben Clausen tilkendegav, at lodsejerne bør have mulighed for fortsat drift, men allerede nu er mere end 50 % forsumpet. Der bør derfor eks-proprieres, idet lodsejerne ikke har gavn af arealerne. I øvrigt bør projektet afvente en beregning af, hvor stor vandstandsstigningen bliver og afgørelse i den sag om vandløbstilladelse, der verserer i Natur- og Miljøklagenævnet. I øvrigt er der ikke i fredningskendelsen givet offentligheden adgang til arealerne. Klagepunkterne i denne sag har tæt relation til de klager, der er sendt ind vedrørende vandløbssagen.

Henrik Svendsen bemærkede, at det nu foreliggende projekt er mere omfattende end projektet, der forelå i 2012.

Danmarks Naturfredningsforening bemærkede, at bygherren har en bunden opgave i og med fredningen skal gennemføres. Fredningskendelsen indeholder henvisning til naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser om offentlighedens adgang.

Dansk Ornitologisk Forening bemærkede, at det altid har været uforudsigeligt at drive landbrug i Vildmosen. Det foreliggende projekt er grundigt og gennemarbejdet, og foreningen kan tilslutte sig dette.

Mødet blev afsluttet med nævnets opfordring til Aalborg Kommune til at fremsende en præcisering af, hvad der i forhold til fredningsnævnets afgørelse den 27. juni 2012, der er stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013, mangler at blive gennemført, samt om der er ønske om yderligere tiltag i forhold til det projekt, fredningsnævnet tidligere har givet dispensation til. Herudover ønskede lodsejerne samt Naturstyrelsen Himmerland mulighed for at kommentere de efterfølgende indlæg i sagen.

Aalborg Kommune har efterfølgende til nævnet fremsendt en af redegørelse af den 14. juni 2016 udarbejdet af Niels Riis, Fa. NaturRådgivningen A/S, hvoraf blandt andet fremgår:

" Aalborg Kommune har anmodet mig om at redegøre for forskellen imellem det projektforslag "Efterbehandling af Purkerfennerne", som jeg under ansættelse i COWI udarbejdede for Aalborg Kommune den 6. februar 2009, og det detailprojekt Purker Fenner, EULIFE+Lille Vildmose, Action C4, som jeg i min nuværende stilling udarbejdede for Aalborg Kommune den 28. juni 2015.
Projektforslaget fra 2009 har været anvendt som en del af teknisk grundlag for fredningsnævnets tilladelse af 27. juni 2012 til naturgenopretningsprojekt i blandt andet Purker Fenner. Denne afgørelse er efterfølgende blevet stadfæstet af Natur og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013.
Detailprojektet fra 2015 er blevet anvendt som det tekniske grundlag for Aalborg Kommunes afgørelse af 17. september 2015 om dispensation til projektet efter naturbeskyttelsesloven, og til Aalborg Kommunes afgørelse af 21. oktober 2015 med tilladelse efter vandløbsloven til hævning af vand-standen i Purker Fenner og til flytning af vandskel mv.. Sidstnævnte afgørelse er efterfølgende blevet påklaget til Natur og Miljøklagenævnet af en lodsejer i projektområdet.
Årsagen til, at det blev fundet nødvendigt at udarbejde detailprojektet som et opdateret teknisk beslutningsgrundlag skyldtes følgende forhold:

1.
Projektforslaget fra 2009 rummede anlægsmæssige tiltag i området, som allerede var blevet gennemført. Tilladelserne til tørveindvinding i området udløb den 1. april 2011, hvorefter ejeren efter sædvane havde et år til at fjerne den indvundne tørv fra området. Efter en del drøftelser indvilgede Aalborg Kommune i at lade en del af efterbehandlingen udføre som en aktivitet under LIFEprojektet som forberedelse til Birkesøprojektet, mens den øvrige efterbehandling skulle udføres af lodsejeren inden for en nærmere fastsat frist. Aalborg Kommunes del af efterbehandlingsarbejdet blev udført i august 2013.

2.
Projektforslaget fra 2009 var udarbejdet inden, at beslutningen om retableringen af Birkesø var taget. Projektforslaget rummede 6 stemmeværker eller tærskler i de grøfter, som afleder vandet fra Purker Fen-

ner mod øst til Birkesøens Ringkanal og videre til Hovedkanalen med udløb i Kattegat. 5 af disse stemmeværker og tærskler skulle sikre en vandstand i kote 3,90 m eller kote 4,00 m DVR90 i den del af Purker Fenner, som er omhandlet af den aktuelle ansøgning til fredningsnævnet (se projektforslagets Bilag 5). Birkesøprojektet er efterfølgende blevet vedtaget med præcist det samme normalvandspejl i kote 3,90 m DVR90. De 6 stemmeværker og tærskler var dermed blevet overflødige og er udgået af projektet.

3.
Projektforslaget fra 2009 var baseret på, at vandskellet mellem de arealer, som har afløb til Birkesø og dermed til Hovedkanalen, og de arealer, som har afløb mod Hovedgrøften i Sdr.Kongerslev og dermed Haslevgård Å, fortsat skulle være i den tørvedæmning, der ligger under den vestligste af de to markveje, som løber fra Vildmosevej og ind i Purker Fenner. Vandstanden i de vestligste 20 ha af Purker Fenner var foreslået hævet til kote 4,00 m DVR90 ved at hæve det bestående afløb mod vest. Aalborg Kommune havde under sine drøftelser med lodsejerne mødt et ønske om at få mindre vand mod vest til Hovedgrøften, hvor vandføringsevnen og dermed afløbsforholdene er dårlige. Der var samtidig et ønske fra LIFEprojekt-gruppen om at få mest mulig vandtilførsel til Birkesø. Det har givet anledning til overvejelser af muligheden for at flytte oplandsgrænsen mod vest og over til den gamle banedæmning, som afgrænser Purker Fenner mod vest. Herved vil afstrømningen fra et opland på 20 ha blive flyttet fra Hovedgrøften/Haslevgård Å og til Birkesø/Hovedkanalen. Flytningen af afstrømningen fra dette opland medfører, at vandføringen i Hovedgrøften og Haslevgård Å vil falde med ca. 2 l/s regnet som årsmiddel, og at vandspejlet i vandløbene derfor vil falde lidt. Afvandingsforholdene langs disse to vandløb vil hermed blive forbedret marginalt. For at sikre mod udsivning fra Birkesø mod vest til Hovedgrøften/Haslevgård Å blev det besluttet både at etablere en indbygget membran i den gamle banedæmning og yderligere en modløbsklap i det nye afløb gennem tørvedæmningen under den vestlige markvej. Sidstnævnte tiltag er en ekstra sikring, som skal gøre det muligt at lukke for gennemløbet, såfremt det skulle vise sig, at der løber vand baglæns fra Birkesø og til den vestligste fenne mellem markvejen og banedæmningen. Som følge af denne ændring bliver det normale vandspejl i den vestligste fenne lavere end den tidligere godkendte kote 4,00 m og nærmere kote 3,90 m DVR90 som i Birkesø.

4.
I følge § 19 i bekendtgørelse nr. 1780 af 16. december 2015 om Vandløbsregulering og restaurering mv. kan vandløbsmyndigheden først give sin godkendelse af et vandløbsprojekt, når der foreligger de nødvendige godkendelser efter anden lovgivning og herunder dispensationer efter naturbeskyttelsesloven. Dette beror blandt andet på, at vandløbsgodkendelsen og det tekniske grundlag i form af et vandløbsprojekt som hovedregel er den mest detaljerede beskrivelse af det påtænkte projekt. Der indgår således en 48 uger lang offentlig høringsperiode i sagsbehandlingen, hvor alle har mulighed for at fremkomme med ønsker og ændringsforslag til projektet. Aalborg Kommune har i denne forbindelse ført forhandlinger med de berørte lodsejere og indarbejdet de ændringer, som der har kunnet opnås enighed om. En af ændringerne har været, at afløbet fra et 15 ha stort delopland på matr.

nr. 1a Kongstedlund Hgd. tilhørende Kongstedlund Gods ved Arne Thomsen, som ifølge Ved landvæsensnævnets kendelse af 27. november 1975 skulle have afløb mod nord til Hovedgrøften i Sdr. Kongerslev, i stedet bliver ledt ind i Purker Fenner, da en opmåling af grøften viser et tydeligt bagfald, som de facto bevis på, at afstrømningen i praksis sker i denne retning. Andre detaljer er, at der i den nye adgangsvej fra Vildmosevej til Langelinje skal lægges nye, større og højere liggende rør for at sikre, at rørgennemløbene kan vedligeholdes, og at vandspejlet i praksis dermed vil blive det samme i Purker Fenner, som i Birkesø.

Alle disse detaljer er medtaget i detailprojektet, der er udarbejdet som teknisk grundlag for vandløbssagsbehandlingen på baggrund af Natur og Miljøklagenævnets stadfæstelse af fredningsnævnets tidligere godkendelse af projektet. Detailprojektet er naturligvis fremlagt i sagen som dokumentation for, at rammerne i de tidligere godkendelser er fulgt og for, at det hermed ansøgte projekt er mindre vidtgående end det første."

Niels Riis har endvidere kommenteret klagen fra Preben Clausen, Kongerslev, på vegne af lodsejer Henrik W. Svendsen, og har anført, at det er den samme klage, som tidligere er indsendt til Natur og Miljøklagenævnet over Aalborg kommunes tilladelse efter vandløbsloven til gennemførelse af projektet i Purker Fenner, og som Natur og Miljøklagenævnet endnu ikke har taget stilling til. Klagen har opsættende virkning på Aalborg kommunes mulighed for at afslutte projektet i Purker Fenner. Niels Riis har herefter nærmere i sin redegørelse gennemgået forholdene omkring vurderingen af gradienterne i området. Hertil henvises.

Danmarks Naturfredningsforening har i brev af 27. maj 2016 til fredningsnævnet anført blandt andet:

*"Ifølge Naturklagenævnets afgørelse om fredningen af Lille Vildmose d. 22-12-2007 fremgår det af forklaringen for delområde 2 side 38, at naturgenopretningen herunder vandstandshævningen **skal sikre**, at området kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.*

*Endvidere henledes opmærksomheden på § 3 Delområde 2 for zone 2.1 side 40, at området må med de nedenfor nævnte **begrænsninger** - udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.*

*Danmarks Naturfredningsforening henleder Fredningsnævnets medlemmer opmærksomheden på følgende afgørelser af fredningen for Lille Vildmose, der **begrænser** den almindelige erhvervsmæssige landbrugsmæssige drift i zone 2.1*

1. *Plejemyndighedens **ret** til hævning af vandstanden i forbindelse med naturgenopretningen.*
2. *At området ikke må omlægges.*
3. *At området ikke må gødskes*
4. *At der ikke må anvendes pesticider i området.*

*Derfor mener Danmarks Naturfredningsforening **ikke,** at lodsejerens rådgivere ved fredningsnævnsmødet d. 23-05-2016 påstande om, at området forsat skal kunne fungere som almindelig landbrugsmæssig*

drift er rigtige.".

Hans Ole Kristensen har som rådgiver for lodsejer Henrik Svendsen den 9. juni 2016 opfordret fredningsnævnet til at afvente den klage, som Henrik Svendsen den 23. november 2015 har indgivet til Natur- og Miljøklagenævnet i henhold til vandløbsloven om afvanding af naboarealerne som en konsekvens af naturgenopretningsprojektets gennemførelse. Derudover anføres det, at det nu foreliggende projekt ikke er den Masterplan, der lå til grund for fredningsnævnets dispensation i 2012, men et helt andet og ikke kun mere detaljeret projekt.

Hans Ole Kristensen har den 16. august 2016 fremsendt ekstra materiale, som indgår i den ovenfor nævnte klagesag over tilladelser efter vandløbsloven. Hans Ole Kristensen har i sin samtidige skrivelse til fredningsnævnet anført, at hvis nævnet tillader videreførelse af kommunens projekt på det foreliggende grundlag, vil dette efter hans mening være i strid med fredningskendelsen, idet det er forudsat i kendelsen, at der fortsat skal være mulighed for landbrugsmæssig udnyttelse af området 2.1., selv om der i området er forudsat, at der sideløbende skulle ske naturgenopretning, hvilket harmonerer med, at der kun er udmålt delerstatning. Henrik Svendsens ejendomsret vil blive reduceret til en ren formalitet, hvis hverken dyr eller landbrugsmaskiner kan færdes i området, og hvis der derfor ikke kan være nogen landbrugsmæssig udnyttelse.

Preben Clausen, der ligeledes er rådgiver for Henrik Svendsen, har også fremsendt materiale, der er tilgået Natur- og Miljøklagenævnet i klagesagen vedrørende vandløbslovgivningen. Det anføres blandt andet, at Aalborg Kommune opfordres til at tilbagekalde den allerede givne tilladelse til at arbejde i Purker Fenner og Birkesø for derefter at samle det hele under en ny tilladelse, der udsendes til fornyet høring.

Af det fremsendte, hvortil henvises, fremgår det, at der i særlig grad klages over de beregninger eller - efter klagerens opfattelse - mangel på samme, der foreligger vedrørende vandgennemstrømning og vandføring, jordmodstand samt renholdelse af grøfter. Videre gennemgås risikoen for påvirkningen af naboarealerne til projektet, dette særlig med baggrund i risikoen for, at Birkesø kan gå over sine bredder samt risikoen for en afstrømning fra Purker Fenner, der vil blive meget kraftigere end forudsat. Yderligere rejses spørgsmålet om udgifterne til vedligeholdelse af grøfter.

Naturstyrelsen Himmerland har oplyst, at der ikke er bemærkninger til projektet.

Fredningsnævnets afgørelse

Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose har som et af hovedformålene at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint samt at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - og at sikre, at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn. For del-

område 2, herunder Purker Fenner, er formålet bl.a. at sikre naturgenopretning og vandstandshævninger, og at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper. Projektet kræver derfor fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk.1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Aalborg kommune har ansøgt fredningsnævnet om at godkende de rammer samt konkrete tiltag for naturgenopretning, som fremgår af ansøgningen og af det udarbejdede detailprojekt, hvor der detaljeret - og som ovenfor beskrevet - er angivet, hvilke terrænarbejder, afløbsetableringer og vandstandsreguleringer mv., der agtes udført.

Det fremgår, at lodsejernes klager i særlig grad har sin baggrund i, at naturgenopretningen medfører, at deres arealer bliver så vandlidende, at de fremtidig vil blive stærkt begrænset i og senere afskåret fra at benytte deres landbrugsarealer til bl.a. græsning, samt at der er risiko for oversvømmelse af fredede arealer samt naboarealer, hvilket alt ikke svarer til det, der var forudsat, da fredningen blev gennemført.

Fredningsnævnet bemærker, at det fremgår af § 3 i fredningen, at kommunen har ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1. Den overordnede målsætning for naturgenopretningen er at skabe mulighed for at udvikle området til et område med mose/ og eller andre naturtyper, herunder gennem vandstandshævninger i det fredede område. Det er rigtigt, at fredningen giver mulighed for i området at drive landbrugsdrift, men nævnet tolker bestemmelserne således, at de landbrugsmæssige interesser må vige i det omfang, dette nødvendiggøres af naturgenopretning.

Fredningsnævnet finder, at den overordnede plan og de beskrevne delprojekter er i overensstemmelse med fredningens overordnede formål samt med de bestemmelser, der gælder for delområdet, herunder således, at kommunen gives adgang til at regulere og hæve vandstanden til det påtænkte niveau med henblik på, at området kan udvikle sig som ønsket til naturområde med moser og andre naturtyper. Der er således ikke tale om indgreb i de landbrugsmæssige rettigheder, der går videre end efter fredningen forudsat.

Fredningsnævnet finder endvidere, at det nu forelagte projekt med dertil hørende baggrundsmateriale har en sådan detaljeringsgrad, at det i fuldt tilstrækkelig grad beskriver, hvad en tilladelse indebærer. Det tilføjes, at det nu forelagte forslag samlet bedømt ikke ses at være mere omfattende, end det, der for Purker Fenner af fredningsnævnet og senere Natur- og Miljøklagenævnet tidligere blev givet tilladelse til.

Hvad særlig angår de indsigelser, der er gjort af ejere af arealer og naboarealer med hensyn til risiko for voldsomme og utilsigtede pludselige oversvømmelser mv., bemærkes det, at det påhviler Aalborg kommune at påse og sikre, at der ikke påføres disse arealer sådanne utilsigtede gener eller ulemper i forbindelse med naturgenopretningsprojektets gennemførelse. Det påhviler herunder kommunen løbende at tilpasse projektet, således at sådanne genepåvirkninger ikke sker. Sker dette alligevel, kan der påhvile kommunen erstatningsansvar efter almindelige erstatningsretlige og naboretlige principper.

Nævnet har gennemgået den klage, der er indbragt for Natur- og Miljøklagenævnet, men finder efter denne gennemgang ikke, at fredningsnævnets afgørelse behøver at afvente behandlingen af klagesagen i Natur- og Miljøklagenævnet.

Fredningsnævnet godkender herefter det vedrørende Purker Fenner forelagte projekt om naturgenopretning.

Det tilføjes, at i det omfang projektet kræver tilladelse eller godkendelse fra andre myndigheder end fredningsnævnet, herunder i medfør af vandløbsloven, påhviler det ansøgeren selv at indhente sådanne tilladelser.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Natur- og Miljøklage nævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal, der findes via Borger.dk eller Virk.dk, jf. også vejledningen på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål

varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 500 kr. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Klageportalen. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse, eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Natur- og Miljøklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Natur- og Miljøklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning, NST 4112- 03677,
4. Naturstyrelsen Himmerland,
5. Aalborg Kommune, Park og Natur, sagsnr. 2011-56630,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
10. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
11. Lodsejerne:
    - Henrik H. Svendsen,
    - Pindstrup Mosebrug,
    - Lille Vildmose Naturfond
12. NaturRådgivningen A/S,
13. Hans Ole Kristensen, Agri Nord,
14. Preben Clausen,
15. Jens Hjort

NÆVNENES HUS

30. juni 2017
Sagsnr. NMK-522-00354
KlageID: 117574
PIVHA-NMKN

AFGØRELSE
i sag om naturgenopretningsprojekt i Purker Fenner, Lille Vildmose, indenfor fredning i Aalborg Kommune

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR nr. 37795526
EAN nr. 5798000026070
nmkn@naevneneshus.dk
naevneneshus.dk

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens[1] § 50, stk. 1 (fredningsdispensation).

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Fredningsnævnet for Nordjyllands, Sydøstlige dels afgørelse af 13. september 2016 om tilladelse til etablering af naturgenopretningsprojekt i Purker Fenner som ansøgt.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, jf. § 66, stk. 2, i lov om naturbeskyttelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet[2]. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 121 af 26. januar 2017 om naturbeskyttelse

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet

Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet
Afgørelsen er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af HjulmandKaptain på vegne af Henrik W. Svendsen, som ejer ejendommen matr.nr. 1 ck, Vildmosegård, Mou.

Sagen er pr. 1. februar 2017 overført til Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 24, stk. 6.

Det er i klagen navnlig gjort gældende, at afgørelsen ikke er i overensstemmelse med fredningen, at afgørelsen er truffet på et ufuldstændigt teknisk grundlag i forhold til beregning af vandstanden, at delområde 2 må anvendes til sædvanlig landbrugsmæssig drift, samt at klagen skal tillægges opsættende virkning.

Sagens oplysninger
Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig del, har den 13. september 2016 meddelt tilladelse til et naturgenopretningsprojekt i Purker Fenner i Lille Vildmose.

Ejendommen er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner. Klagers ejendom ligger i zone 2.1.

Et af hovedformålene med fredningen af Lille Vildmose er at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, og at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed.

Formålet med fredningen i delområde 2 er, at
".. sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger, skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper."

Ifølge § 3 i fredningen må delområde 2 udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift med de nedenfor nævnte begrænsninger.

Begrænsningen til ovenstående går i zone 2.1 ud på, at plejemyndigheden har ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven.

Sagens forhistorie

Ved afgørelse af 13. marts 2013 stadfæstede Natur- og Miljøklagenævnet Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige dels godkendelse af 27. juni 2012 af et naturgenopretningsprojekt i bl.a. Purker Fenner, Lille Vildmose (j.nr. NMK-522-00101).

Det fremgår af afgørelsen af 13. marts 2013, at Aalborg Kommune havde søgt fredningsnævnet om at godkende de rammer for naturgenopretning i fredningens zone 2.1, som er beskrevet i en af COWI udarbejdet rapport "Naturgenopretning af Mellemområdet i Lille Vildmose – Masterplan med skitseprojekt" og i de delprojekter, som er udarbejdet med udgangspunkt i Masterplanen med tilhørende vandstandsniveauer og terrænarbejder m.m.

Masterplanen og delprojekterne ligger inden for flere forskellige vandoplande.

Den i afgørelsen godkendte efterbehandlingsplan for Purker Fenner gik ud på, at målsætningen var vandstandshævning med henblik på at skabe en mosaik af vand-, mose- og engflader, opretholdelse af karakteren af tørvebundsareal, etablering af spredningskorridorer, sikring af et åbent landskab, bedst mulig sikring af Portlandmosen mod negativ påvirkning og langsigtet genskabelse af højmose. Dette indebar udjævning og bortkørsel af overjordsdepoter, finregulering i et net af tørvebalker og etablering af 5 stemmeværker.

Den foreliggende sag

Ansøgningen

Aalborg Kommune har i sin ansøgning af 26. april 2016 oplyst, at man af forskellige årsager kun har nået at udnytte den tidligere meddelte godkendelse af naturgenopretningsprojektet delvist inden udløbet af 3-årsfristen, hvorfor der søges om tilladelse på ny.

Det er oplyst, at kommunen i efteråret 2013 gennemførte efterbehandling af Purker Fenner med udjævning og bortkørsel af overskudsjord fra depoterne i området. Efterfølgende er udarbejdet skitseudkast og senere detailprojekt for vandstandsændringerne i Purker Fenner.

Størstedelen af Purker Fenner har afløb til Birkesø, og vandstandshævningen i det igangværende projekt i Birkesø kan derfor først afsluttes samtidig med, at projektet i Purker Fenner gennemføres.

Kommunen henviser til den oprindelige ansøgning og et detailprojekt udarbejdet i juni 2015.

Det fremgår af detailprojektet, at vandskellet i projektområdet ændres, så et 20 ha stort areal beliggende vest for Markvej 2 i projektområdet efter realisering af projektet afvander mod øst (Hovedkanalen) i stedet for vest (Hovedgrøften/Haslevgård Å). Til sikring mod udsivning af vand fra Purker Fenner til arealet vest for projektområdet etableres en membran langs banedæmningen. Samtidig etableres der et nyt rørunderløb under Markvej 2, så det 20 ha store areal vest for denne markvej kan aflede mod øst. Der etableres et højvandslukke/en modløbsklap på rørledningen under Markvej 2 til sikring mod tilbageløb til arealet vest for markvejen. Desuden lukkes en åben grøft gennem banedæmningen. I detailprojektet er det yderligere beskrevet, at der skal sikres frit afløb fra Skelgrøften til Hovedgrøften. Afløbet skal foregå enten via en formodet eksisterende rørledning, eller, såfremt denne ikke kan findes, ved anlæg af en ny rørledning.

Et 15 ha stort opland fra Purkerne og matr. nr. 1a, Kongstedlund Hgd, afvander i praksis til Purker Fenner i uoverensstemmelse med den forventede oplandsgrænse. Det skyldes en lavning i Skelgrøften, hvorved de øvre ca. 400 m af Skelgrøften afvander mod øst og ikke mod nord. Afvandingsretningen for de 15 ha fastholdes i projektet. For at sikre det fremtidige afløb fra Skelgrøftens øvre del etableres et nyt vandløb fra Skelgrøftens lavning mod øst med udløb i en eksisterende nord-syd gående grøft. Skelgrøften oprenses desuden for aflejringer på en ca. 200 m lang strækning omkring lavningen.

Der etableres nye vandløb gennem to terrænforhøjninger til sikring af, at vandet fra to delområder i Purker Fenner kan ledes mod Birkesø. Derudover anlægges der to nye underføringer under den østlige markvej i projektområdet (Markvej 1). Endvidere forlænges en eksisterende rørledning, beliggende på østsiden af denne markvej, så der sikres udløb i en eksisterende grøft.

Kommunen har efterfølgende i mail af 29. juni 2016 til fredningsnævnet indsendt yderligere redegørelse af 14. juni 2016 udarbejdet af NaturRådgivningen A/S. Det fremgår af mailen, at der i notatet belyses forskelle på det oprindelige projekt fra 2009 og det fra 2015. Konklusionen er, at det nye projekt er mindre vidtrækkende end det fra 2009, og at det ikke er muligt, at projektet vil øge vandstanden i Haslevgård Å.

Det fremgår bl.a. af notatet:

"Projektforslaget fra 2009 har været anvendt som en del af det tekniske grundlag for fredningsnævnets tilladelse af 27. juni 2012 til naturgenopretningsprojekt i blandt andet Purker Fenner. Denne afgørelse er efterfølgende blevet stadfæstet af Natur og Miljøklagenævnet den 18. marts 2013. Detailprojektet fra 2015 er blevet anvendt som det tekniske grundlag for Aalborg Kommunes afgørelse af 17. september 2015 om dispensation til projektet efter naturbeskyttelsesloven, og til Aalborg Kommunes afgørelse af 21. oktober 2015 med tilladelse efter vandløbsloven til hævning af vandstanden i Purker Fenner og til flytning af vandskel mv. Sidstnævnte afgørelse er efterfølgende blevet påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af en lodsejer i projektområdet. Årsagen til, at det blev fundet nødvendigt at udarbejde detailprojektet som et opdateret teknisk beslutningsgrundlag skyldtes følgende forhold:

1.
Projektforslaget fra 2009 rummede anlægsmæssige tiltag i området, som allerede var blevet gennemført. Tilladelserne til tørveindvinding i området udløb den 1. april 2011, hvorefter ejeren efter sædvane havde et år til at fjerne den indvundne tørv fra området. Efter en del drøftelser indvilgede Aalborg Kommune i at lade en del af efterbehandlingen udføre som en aktivitet under LiFEprojektet som forberedelse til Birkesøprojektet, mens den øvrige efterbehandling skulle udføres af lodsejeren indenfor en nærmere fastsat frist. Aalborg Kommunes del af efterbehandlingsarbejdet blev udført i august 2013.

2.
Projektforslaget fra 2009 var udarbejdet inden, at beslutningen om retableringen af Birkesø var taget. Projektforslaget rummede 6 stemmeværker eller tærskler i de grøfter, som afleder vandet fra Purker Fenner mod øst til Birkesøens Ringkanal og videre til Hovedkanalen med udløb i Kattegat. 5 af disse stemmeværker og tærskler skulle sikre en vandstand i kote 3,90 m eller kote 4,00 m DVR9O i den del af Purker Fenner, som er omhandlet af den aktuelle ansøgning til fredningsnævnet (se projektforslagets Bilag 5). Birkesøprojektet er efterfølgende blevet vedtaget med præcist det samme normalvandspejl i kote 3,90 m D VR9O. De 6 stemmeværker og tærskler var dermed blevet overflødige og er udgået af projektet.

3.
Projektforslaget fra 2009 var baseret på, at vandskellet mellem de arealer, som har afløb til Birkesø og dermed til Hovedkanalen, og de arealer, som har afløb mod Hovedgrøften i Sdr. Kongerslev og dermed Haslevgård Å, fortsat skulle være i den tørvedæmning, der ligger under den vestligste af de to markveje, som løber fra Vildmosevej og ind i Purker Fenner. Vandstanden i de vestligste 20 ha af Purker Fenner var foreslået hævet til kote 4,00 m D VR9O ved at hæve det bestående afløb mod vest. Aalborg Kommune havde under sine drøftelser med lodsejerne mødt et ønske om at få mindre vand mod vest til Hovedgrøften, hvor vandføringsevnen og dermed afløbsforholdene er dårlige. Der var samtidig et ønske fra LIFEprojekt-gruppen om at få mest mulig vandtilførsel til Birkesø. Det har givet anledning til overvejelser af muligheden for at flytte oplandsgrænsen mod vest og over til den gamle banedæmning, som afgrænser Purker Fenner mod vest. Herved vil afstrømningen fra et opland på 20 ha blive flyttet fra Hovedgrøften/Haslevgård Å og til Birkesø/Hovedkanalen. Flytningen af afstrømningen fra dette opland medfører, at vandføringen i Hovedgrøften og Haslevgård Å vil falde med ca. 2 l/s regnet som årsmiddel, og at vandspejlet i vandløbene derfor vil falde lidt. Afvandingsforholdene langs disse to vandløb vil hermed blive forbedret marginalt. For at sikre mod udsivning fra Birkesø mod vest til Hovedgrøften/Haslevgård Å blev det besluttet både at etablere en indbygget membran i den gamle banedæmning og yderligere en modløbsklap i det nye afløb gennem tørvedæmningen under den vestlige markvej. Sidstnævnte tiltag er en ekstra sikring, som skal gøre det muligt at lukke for gennemløbet, såfremt det skulle vise sig, at der løber vand baglæns fra Birkesø og til den vestligste fenne mellem markvejen og banedæmningen. Som følge af denne ændring bliver det normale vandspejl i den vestligste fenne lavere end den tidligere godkendte kote 4,00 m og nærmere kote 3,90 m DVR9O som i Birkesø.

4.

… . Aalborg Kommune har i denne forbindelse ført forhandlinger med de berørte lodsejere og indarbejdet de ændringer, som der har kunnet opnås enighed om. En af ændringerne har været, at afløbet fra et 15 ha stort delopland på matr. nr. 1a Kongstedlund Hgd. tilhørende Kongstedlund Gods ved Arne Thomsen, som ifølge Ved landvæsensnævnets kendelse af 27. november 1975 skulle have afløb mod nord til Hovedgrøften i Sdr. Kongerslev, i stedet bliver ledt ind i Purker Fenner, da en opmåling af grøften viser et tydeligt bagfald som de facto bevis på, at afstrømningen i praksis sker i denne retning. Andre detaljer er, at der i den nye adgangsvej fra Vildmosevej til Langelinje skal lægges nye, større og højere liggende rør for at sikre, at rørgennemløbene kan vedligeholdes, og at vandspejlet i praksis dermed vil blive det samme i Purker Fenner, som i Birkesø. Alle disse detaljer er medtaget i detailprojektet der er udarbejdet som teknisk grundlag for vandløbssagsbehandlingen på baggrund af Natur og Miljøklagenævnets stadfæstelse af fredningsnævnets tidligere godkendelse af projektet. Detailprojektet er naturligvis fremlagt i sagen som dokumentation for, at rammerne i de tidligere godkendelser er fulgt og for, at det hermed ansøgte projekt er mindre vidtgående end det første."

Natura 2000 og bilag IV-arter

Aalborg Kommune har vurderet projektet i henhold til habitatdirektivet. Det fremgår således, at projektområdet ligger indenfor Natura 2000-område nr. 17 *Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Sko*v. Området består af habitatområde nr. 18 og fuglebeskyttelsesområde nr. 7.

Kommunen har vurderet projektets påvirkning af naturtyper og arter jævnfør udpegningsgrundlaget, som består af en række naturtyper og arter på habitatdirektivet og en række fugle på fuglebeskyttelsesdirektivet. De mest relevante naturtyper og arter i forhold til projektet vurderes at være højmose, nedbrudt højmose, damflagermus, sædgås, kongeørn, trane og tinksmed.

Videre fremgår bl.a., at de generelle retningslinjer i Natura 2000-planens indsatsprogram angiver, at der skal sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med aktiv højmose, nedbrudt højmose m.fl. samt på levesteder for trane, mosehornugle, tinksmed og sort stork. Af de konkrete retningslinjer fremgår bl.a., at forekomsten af aktiv højmose skal søges udvidet og sammenbindes hydrologisk gennem naturgenopretning, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, at udvidelse og genopretning af den aktive del af højmosen har højeste prioritet i området, og at arealer med mulighed for gendannelse af aktiv højmose søges udvidet i størrelsesordenen 800-1400 ha. Der etableres den for naturtypen aktiv højmose mest hensigtsmæssige hydrologi på og omkring arealerne.

Naturtyperne aktiv højmose og nedbrudt højmose vurderes at få forbedrede muligheder for at udvikle sig i gunstig retning som følge af projektet. Den hævede vandstand i Purker Fenner vil således øge sandsynligheden for, at højmosevegetation indfinder sig igen, og der skabes hydrologisk sammenhæng mellem de fragmenterede højmosedele i Lille Vildmose. Også arterne damflagermus, sædgås, kongeørn, trane og tinksmed vurderes at få forbedrede forhold som følge af bedre fødesøgningsmuligheder.

Vedrørende bilag IV-arter fremgår, at der inden for projektområdet er kendskab til forekomst af arterne vandflagermus, damflagermus, odder og spidssnudet frø. Stor vandsalamander og løgfrø forekommer eventuelt. Projektet vurderes at have en gunstig indflydelse på disses eksistensbetingelser.

Kommunen vurderer opsamlende, at projektet vil være en klar forbedring af bevaringsstatus for alle relevante arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Projektet vil have en særlig positiv effekt på bevaringsstatus for højmose. Kommunen konkluderer, at projektet er direkte nødvendigt for Natura 2000-områdets forvaltning – særlig i forhold til at sikre optimale betingelser for at aktiv højmose kan trives og udvides i området.

Siden kommunens vurdering af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, er der udarbejdet nye Natura 2000-planer, gældende for perioden 2016-2021. Ifølge planen er udpegningsgrundlaget for området blevet revideret siden sidste plan ved, at havørn, rørdrum og sangsvane er tilføjet udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet.

Projektområdet ligger i Natura-2000-område nr. 17 *Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov* og består af habitatområde nr. 18 og fuglebeskyttelsesområde nr. 7.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 18
Naturtyper: Grå/grøn klit (2130), Klithede (2140), Skovklit (2180), Klitlavning (2190), Enebærklit* (2250), Søbred med småurter (3130), Kransnålalge-sø (3140), Næringsrig sø (3150), Brunvandet sø (3160), Vandløb (3260), Våd hede (4010), Tør hede (4030), Enekrat (5130), Kalkoverdrev* (6210), Surt overdrev* (6230), Tidvis våd eng (6410), Højmose* (7110), Nedbrudt højmose (7120), Hængesæk (7140), Tørvelavning (7150), Kildevæld* (7220), Rigkær (7230), Bøg på mor med kristtorn (9120), Bøg på muld (9130), Ege-blandskov (9160), Stilkege-krat (9190), Skovbevokset tørvemose* (91D0), Elle- og askeskov* (91E0),*
Arter: Stor vandsalamander (1166), Damflagermus (1318), Odder (1355)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 7
Fugle: skarv (Y), rørdrum (Y) NY, sort stork (Y), sangsvane (T) NY, sædgås (T), hvepsevåge (Y), havørn (TY) NY, blå kærhøg (Y), kongeørn (Y), trane (Y), tinksmed (Y), stor hornugle (Y), mosehornugle (Y), natravn (Y), sortspætte (Y), hedelærke (Y), rødrygget tornskade (Y)

*Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet oven for. Arter og naturtyper, der er tilføjet udpegningsgrundlaget er markeret med "NY". For fuglebeskyttelsesområde 7 er følgende arter tilføjet udpegningsgrundlaget: Havørn, rørdrum, sangsvane.*

Det fremgår af planen, at det overordnede mål for Natura 2000-område nr. 17 er, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus. Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov udgør et stort sammenhængende naturområde med vægt på retablering af hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem områdets lysåbne naturtyper og skovnatur samt vandløb og søer. Området indeholder udbredte yngle- og rasteområder for fugle og velegnede levesteder for dyre- og plantearter knyttet til området. Områdets truede naturtyper og arter skal sikres, og arealet øges så vidt muligt og der skabes sammenhæng mellem forekomsterne. Områder med bøg på mor med kristtorn og skovbevokset

tørvemose sikres, hvor de naturgivne forhold gør det muligt. Det accepteres dog, at den skovbevoksede tørvemose reduceres i forbindelse med genopretning af højmosen samt at områder med bøg på mor reduceres af hensyn til genopretning af sumpskov i forbindelse med genskabelse af naturlig hydrologi i skovene. Naturtypen næringsrig sø vil blive oppriori-teret på bekostning af evt. forekomster af vandløb med vandplanter ved genopretning af Birkesø.

Levestederne for kongeørn, trane, sædgås og skarv sikres sammen med levesteder for blå kærhøg, mosehornugle og sort stork, hvorved genetablering af stabile ynglebestande muliggøres. Ligeledes sikres levestederne for damflagermus og for stor vandsalamander. Områdets økologiske integritet sikres ved at skabe/genskabe en naturlig hydrologi samt en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne, herunder bekæmpelse af invasive arter og en lav næringsstofbelastning. Der sikres gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Sagens behandling i fredningsnævnet
Fredningsnævnet afholdt den 23. maj 2016 møde i sagen.

Kommunens repræsentant orienterede om status på naturgenopretningsprojektet for så vidt angår Purkerfennerne. Jordarbejderne er i overvejende grad gennemført, og to færiste på Lille Vildmosevej er etableret. Der skal etableres en kontraklap, så vand ikke kan løbe fra øst mod vest.

Lodsejer Jens Hjort ønsker sikkerhed for, at der ikke løber overfladevand fra Purkerfennerne til Haslevgård Å. Han oplyste, at der tidligere er ydet erstatning ud fra en forudsætning om, at den landbrugsmæssige drift med afgræsning kunne fortsætte, hvilket ikke er muligt med dette projekt, der lægger en del af området under vand. For Henrik Svendsens vedkommende er det mere end halvdelen af hans jord, og resten vil blive forsumpet.

Rådgiver Preben Clausen tilkendegav, at lodsejerne bør have mulighed for fortsat drift, men allerede nu er mere end 50 % af arealet forsumpet. Der bør derfor eksproprieres, idet lodsejerne ikke har gavn af arealerne.

Klager bemærkede, at det nu foreliggende projekt er mere omfattende end projektet, der forelå i 2012.

Danmarks Naturfredningsforening bemærkede, at opgaven er bunden i og med, at fredningen skal gennemføres.

Dansk Ornitologisk Forening bemærkede, at det altid har været uforudsigeligt at drive landbrug i Vildmosen. Det foreliggende projekt er grundigt og gennemarbejdet, og foreningen kan tilslutte sig dette.

Det blev aftalt, at Aalborg Kommune skulle sende en præcisering af, hvilke forhold der mangler at blive gennemført i forhold til tidligere godkendelse, samt om der ønskes yderligere tiltag i forhold til projektet. Lodsejerne og Naturstyrelsen Himmerland ønskede mulighed for at kommentere de efterfølgende indlæg i sagen.

Danmarks Naturfredningsforening har efterfølgende i brev af 27. maj 2016 til fredningsnævnet anført blandt andet:

"Ifølge Naturklagenævnets afgørelse om fredningen af Lille Vildmose d. 22-12-2007 fremgår det af forklaringen for delområde 2 side 38, at naturgenopretningen herunder vandstandshævningen skal sikre, at området kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Endvidere henledes opmærksomheden på § 3 Delområde 2 for zone 2.1 side 40, at området må med de nedenfor nævnte begrænsninger - udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Danmarks Naturfredningsforening henleder Fredningsnævnets medlemmer opmærksomheden på følgende afgørelser af fredningen for Lille Vildmose, der ***begrænser*** *den almindelige erhvervsmæssige landbrugsmæssige drift i zone 2.1*

1. Plejemyndighedens ret til hævning af vandstanden i forbindelse med naturgenopretningen.
2. At området ikke må omlægges.
3. At området ikke må gødskes.
4. At der ikke må anvendes pesticider i området.

Derfor mener Danmarks Naturfredningsforening ***ikke****, at lodsejerens rådgivere ved fredningsnævnsmødet d. 23-05-2016 påstande om, at området forsat skal kunne fungere som almindelig landbrugsmæssig drift er rigtige."*

Hans Ole Kristensen har som rådgiver for lodsejer Henrik Svendsen den 9. juni 2016 anført, at det nu foreliggende projekt ikke er den Masterplan, der lå til grund for fredningsnævnets dispensation i 2012, men et helt andet, og ikke kun et mere detaljeret projekt.

Hans Ole Kristensen har den 16. august 2016 fremsendt ekstra materiale, som indgår i en klagesag over tilladelser efter vandløbsloven. Hans Ole Kristensen har i sin samtidige skrivelse til fredningsnævnet anført, at hvis nævnet tillader videreførelse af kommunens projekt på det foreliggende grundlag, vil dette efter hans mening være i strid med fredningskendelsen, idet det er forudsat i kendelsen, at der fortsat skal være mulighed for landbrugsmæssig udnyttelse af område 2.1., selv om der i området er forudsat, at der sideløbende skulle ske naturgenopretning, hvilket harmonerer med, at der kun er udmålt delerstatning. Henrik Svendsens ejendomsret vil blive reduceret til en ren formalitet, hvis hverken dyr eller landbrugsmaskiner kan færdes i området, og hvis der derfor ikke kan være nogen landbrugsmæssig udnyttelse.

Preben Clausen, har som rådgiver for Henrik Svendsen, fremsendt materiale vedrørende klagesagen i Natur- og Miljøklagenævnet vedrørende vandløbslovgivningen.

Naturstyrelsen Himmerland har oplyst, at der ikke er bemærkninger til projektet.

Fredningsnævnets afgørelse
Fredningsnævnet traf afgørelse den 13. september 2016.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet godkender det forelagte projekt i Purker Fenner om naturgenopretning.

Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose har som et af hovedformålene at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint samt at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - og at sikre, at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed.

For område 2, herunder Purker Fenner, er formålet bl.a. at sikre naturgenopretning og vandstandshævninger, og at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Fredningsnævnet finder, at den overordnede plan og de beskrevne delprojekter er i overensstemmelse med fredningens overordnede formål samt med de bestemmelser, der gælder for delområdet, herunder således, at kommunen gives adgang til at regulere og hæve vandstanden til det påtænkte niveau med henblik på, at området kan udvikle sig som ønsket til naturområde med moser og andre naturtyper. Der er således ikke tale om indgreb i de landbrugsmæssige rettigheder, der går videre end det er forudsat i fredningen.

Fredningsnævnet finder endvidere, at det nu forelagte projekt med dertilhørende baggrundsmateriale har en sådan detaljeringsgrad, at det i fuldt tilstrækkelig grad beskriver, hvad en tilladelse indebærer. Det tilføjes, at det nu forelagte forslag samlet bedømt ikke ses at være mere omfattende, end det, der for Purker Fenner af fredningsnævnet og senere Natur- og Miljøklagenævnet tidligere blev givet tilladelse til.

Lodsejernes indsigelser går ud på, at deres arealer bliver så vandlidende, at de fremtidig vil blive stærkt begrænset i og senere afskåret fra at benytte deres landbrugsarealer til bl.a. græsning, samt at der er risiko for over-

svømmelse af fredede arealer samt naboarealer, hvilket ikke svarer til det, der var forudsat, da fredningen blev gennemført.

Det fremgår af § 3 i fredningen, at kommunen har ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1. Den overordnede målsætning for naturgenopretningen er at skabe mulighed for at udvikle området til et område med mose/ og eller andre naturtyper, herunder gennem vandstandshævninger i det fredede område. Fredningsnævnet finder, at det er rigtigt, at fredningen giver mulighed for at drive landbrug i området, men nævnet tolker bestemmelserne således, at de landbrugsmæssige interesser må vige i det omfang, dette nødvendiggøres af naturgenopretning.

Klagen
I klagen er der nedlagt påstand om, at afgørelsen skal ophæves og hjemvises til fredningsnævnet til fornyet behandling. Det gøres gældende, at fredningsnævnets afgørelse ikke er i overensstemmelse med Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, idet der ikke heri er hjemmel til at lade landbrugsinteresser vige for naturinteresser, at afgørelsen er truffet på et ufuldstændigt teknisk grundlag for beregning af vandstanden, og at fredningsnævnets afgørelse går videre end påkrævet for at opfylde formålet med fredningen af Lille Vildmose (af klager kaldet "Fredningskendelsen").

Det anføres i klagen, at det af Fredningskendelsen fremgår, at delområde 2 med nærmere angivne begrænsninger må anvendes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift, og at de anførte begrænsninger for zone 2.1 fremgår af side 40:

"1. arealerne skal holdes græsdækket og enten slås, afgræsses
2. forbud mod anvendelse af pesticider
3. begrænset anvendelse af gødning
4. forbud mod etablering af hjortefarme
5. forbud mod jagt, og
6. at der inden for fredningens formål kan gennemføres vandstandshævning efter planer godkendt af Fredningsnævnet."

Det fremgår endvidere, at den udmålte erstatning til grundejerne skal kompensere for disse begrænsninger.

Klager bemærker, at der i fredningsnævnets afgørelse af 13. september 2016 (af klager kaldet Den Påklagede Kendelse), på side 10, fremgår, at fredningsnævnet anerkender, at fredningen af Lille Vildmose giver ejerne ret til fortsat at drive landbrug. Fredningsnævnet anfører i sin afgørelse et generelt udsagn om, at retten til landbrugsdrift må vige, i stedet for at henvise til de nævnte begrænsninger i retten til landbrugsdrift, som fremgår af afgørelsen om fredning af Lille Vildmose. Det er der ikke hjemmel til.

Klager anfører endvidere, at arealerne vil blive oversvømmede eller stærkt forsumpede, og at de ikke kan udnyttes til landbrugsmæssig drift i det omfang, det fremgik af "Fredningskendelsen".

Det anføres, at der ikke er hjemmel til vandstandshævning i det omfang, som fredningsnævnet har godkendt, hvilket understøttes af, at Aalborg Kommune har ansøgt om *dispensation* fra 2007-fredningen, hvilket Fredningsnævnet har givet i medfør af NBL § 50, stk. 1-3. Det er ikke nødvendigt at søge dispensation, hvis vandvandstandshævningen i fredningen var forudsat i det omfang.

Klager gør derfor gældende, at "koncipistreglen" skal finde anvendelse, når sagen drejer sig om noget så indgribende som de facto ekspropriation af ejendomsretten.

Det gøres gældende, at de anvendte beregninger og forudsætninger er forkerte, og at vandstandshævningerne vil umuliggøre fremtidig landbrugsmæssig drift.

Det anføres, at der i Lille Vildmose-fredningen er foretaget en afvejning af hensyn til landbrugsinteresser og naturinteresser, og klager forstår fredningen således, at det uanset fredningen fortsat skal være muligt at dyrke landbrug i området, uden at det er i konflikt med fredningens formål.

Fredningsnævnet har ikke i sin afgørelse nærmere begrundet, hvorfor det på nuværende tidspunkt skulle være nødvendigt at gennemføre en mere omfattende fredning end besluttet i 2007. Det lægges derfor til grund, at det påklagede projekt går videre end fredningens formål. Det bemærkes, at det oprindelige formål med projektet var at skabe en åben korridor til vildtpassage. Det er ikke sandsynliggjort, at dette formål alene kan opnås ved at hæve vandstanden som foreslået, ligesom det kan konstateres, at de aktuelle bestande trives fint.

Klager har nedlagt påstande om, at klagen tillægges opsættende virkning med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ligesom der skal tillægges klager godtgørelse for udgifterne til sagkyndig bistand med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 47.

Klager har i mail af 21. marts 2017 fremsendt yderligere bemærkninger, som i det væsentlige er en gentagelse af det tidligere fremsendte.

Fredningsnævnet har ikke haft bemærkninger til klagen, og har henholdt sig til den trufne afgørelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse
Efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan fredningsnævnet dispensere fra bestemmelserne i en fredning, når det ansøgte ikke vil stride mod

fredningens formål. Videregående afvigelser fra fredningen samt hel eller delvis ophævelse af en fredning kan kun ske efter reglerne om gennemførelse af fredninger, jf. stk. 5.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, kan der kun meddeles dispensation fra fredningsbestemmelser, hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 3, kan der kun meddeles dispensation, hvis det ansøgte ikke kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for særligt beskyttede dyrearter, eller ødelægge særligt beskyttede plantearter (bilag IV-arter).

Et af hovedformålene med fredningen er at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med nærmere opregnede mål, såsom at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint, at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområder og EU habitatområde, og at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed.

Klager har gjort gældende, at det uanset fredningen fortsat skal være muligt at dyrke landbrug i området, uden at det er i konflikt med fredningens formål, og at der ikke er hjemmel i fredningen til at lade landbrugsinteresser vige for naturinteresser. Det gøres endvidere gældende, at afgørelsen er truffet på et ufuldstændigt teknisk grundlag, hvilket vil medføre, at arealerne oversvømmes.

Til støtte herfor har klager anført, at delområde 2 med nærmere angivne begrænsninger må anvendes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift. Klager henviser til og opremser de begrænsninger for zone 2.1, og som fremgår af side 40 i Lille Vildmosefredningen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal hertil bemærke, at de anførte begrænsninger, der fremgår af § 3, side 40, i fredningsdokumentet ikke er begrænsninger for zone 2.1, som anført af klager, men derimod til delområde 2.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at Fredningsnævnet ved afgørelse af 15. marts 1999 om fredning af Lille Vildmose fastsatte bestemmelser vedrørende delområde 2 og zone 2.1, gengivet i Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007, side 13:

"Området må med nærmere angivne begrænsninger udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift.
...
Zone 2.1 og 2.2 må kun – bortset fra tørvegravning – etableres og opretholdes som varige græsmarker og anvendes til græsning samt hø- og græsslæt. ...".

Zone 2.1 og 2.2 var således begge udlagt til græsningszoner i fredningsnævnets afgørelse.

Naturklagenævnet ophævede fredningsnævnets afgørelse, og dermed også ovenstående citerede bestemmelse, jf. side 37 i Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007. I stedet ændrede Naturklagenævnet zone 2.1 til naturgenopretningszone og fastholdte zone 2.2 som græsningszone. Samtidig ændrede Naturklagenævnet indholdet i bestemmelserne om delområde 2 og zone 2.1, jf. nedenfor.

Ifølge klager fremgår det bl.a. af side 40, at arealerne i zone 2.1. "skal holdes græsdækket og enten slås, afgræsses" samt "begrænset anvendelse af gødning". Nævnet kan konstatere, at dette af klager anførte, ikke fremgår af fredningens bestemmelser om zone 2.1.

Det fremgår dog vedrørende zone 2.2 -"græsningszonen" – at arealerne skal opretholdes som varige græsarealer og skal anvendes til ekstensiv græsning og hø- og græsslæt. Da genopretningsprojektet i denne sag vedrører zone 2.1, finder nævnet ikke, at det er relevant at inddrage bestemmelserne om zone 2.2.

Det fremgår af Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose, side 34f, at nævnet besluttede, at

"fredningen skal sikre, at der kan ske naturgenopretning, herunder vandstandshævninger i zone 2.1 på baggrund af et konkret projekt, som skal godkendes af fredningsnævnet. En bestemmelse herom skal udformes, så det fremgår, at berørte lodsejere ikke kan modsætte sig gennemførelse af naturgenopretning."

Det fremgår endvidere af § 1 i Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Lille Vildmose, at delmålet med fredningen i delområde 2 er at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstermark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Bestemmelserne, der gælder for delområde 2 fremgår af fredningens § 3. Det fremgår heraf, at området – med de nedenfor nævnte begrænsninger – må udnyttes erhvervsmæssigt til sædvanlig landbrugsmæssig drift. En af begrænsningerne vedrører zone 2.1. Det fremgår, at plejemyndigheden har ret til at foretage naturgenopretning i zone 2.1, herunder ret til at hæve vandstanden efter godkendelse af fredningsnævnet. Det fremgår endvidere, at en gennemførelse af naturgenopretningen udelukkende skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt efter råstofloven.

Målsætningen for naturgenopretningen er at skabe mulighed for at udvikle området til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper gennem vandstandshævninger i området. Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det herved er forudsat, at vandstanden kan hæves til et niveau, der indebærer, at arealerne fremstår med åbne vandflader, såfremt det er nødvendigt for at opnå den ønskede tilstand.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Masterplanen, de beskrevne delprojekter og yderligere redegørelse af 14. juni 2016 udarbejdet af NaturRådgivningen A/S om efterbehandling for Purker-fennerne i tilstrækkelig grad redegør for de tiltag, der påtænkes gennemført i de pågældende områder. Nævnet finder ikke, at det forelagte forslag er mere omfattende end det, Natur- og Miljøklagenævnet meddelte tilladelse til ved afgørelse af 13. marts 2013. Der er således ikke tale om indgreb i de landbrugsmæssige rettigheder, der går videre end det er forudsat i fredningen.

Det er indgået i vurderingen, at projektet udføres, så der tages de nødvendige hensyn til områdets landskab, samt plante- og dyreliv.

I den forbindelse skal nævnet henvise til, at lodsejerne i forbindelse med behandlingen af fredningssagen havde været bekendt med, at arealerne i zone 2.1 kunne blive så vandlidende, at de ikke ville kunne benyttes til landbrugsmæssig drift, herunder som græsningsarealer, ved en gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt.

Det fremgår af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 18. marts 2013, at Naturklagenævnet i forbindelse med fredningsafgørelsen fastsatte en erstatning for dyrkningsophør på arealer i zone 2.1, der var under dyrkning, til 72.000 kr./ha. Nævnet lagde vægt på, at der var tale om arealer med ringe bonitet og at arealerne uanset fredningsindgrebet ville have en vis værdi. Det indgik i erstatningsfastsættelsen, at der vil være mulighed for græsning i begrænset omfang, indtil arealerne måtte blive vandlidende som følge af gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt. Taksationskommissionen forhøjede erstatningen for disse arealer til 80.000 kr./ha, og kommissionen lagde herved til grund, at arealerne efter fredningen, hvor der er mulighed for, at arealerne bliver vandlidende som led i naturgenopretningsprojektet, ville have en værdi på omkring 15-20.000 kr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder derfor ikke, at det foreliggende projekt går ud over, hvad der har været kendt i forbindelse med fredningssagens behandling, og der er taget højde for dette ved erstatningsfastsættelsen.

Hjemvisning
Klager har fremsat påstand om, at fredningsnævnets afgørelse skal ophæves og hjemvises til fornyet behandling i fredningsnævnet, da fredningsnævnets afgørelse ikke har hjemmel i Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose.

En hjemvisning af sagen forudsætter, at afgørelsen lider af væsentlige mangler, eller der fremkommer relevante faktiske oplysninger, som fredningsnævnet ikke var bekendt med ved behandlingen af sagen, og som må antages, at ville have haft væsentlig betydning for sagens afgørelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at Aalborg Kommune i ansøgningsmaterialet har redegjort for, hvordan den nødvendige vandstand mv. opnås med henblik på dannelse af mose og andre naturtyper, og det fremgår af fredningsnævnets afgørelse, at fredningsnævnet har været bekendt med omfanget og konsekvenserne af projekterne ved godkendelsen. Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på den baggrund ikke, at afgørelsen er truffet på et utilstrækkeligt grundlag. Da der under klagesagen heller ikke er forelagt nye relevante oplysninger, er der således ikke grundlag for at hjemvise sagen til fornyet behandling i fredningsnævnet.

Vurdering af projektet i forhold til udpegningsgrundlag og handleplaner.
Projektet indebærer hævning af vandstanden i Purker Fenner.

Ifølge Danmarks Miljøportal er Purker Fenner generelt registreret som eng og mose omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Naturværdierne er angivet til at være forholdsvis begrænsede. Projektområdet grænser mod vest op til Purkerne, hvoraf hovedparten er registret som skovbevokset tørvemose, som er en prioriteret naturtype. Der er også registret elle- og askeskov. Arealerne, som påvirkes af projektet, er lavbundsarealer, som tidligere har været højmose e.a. natur. Højmose og skovbevokset tørvemose forekommer bl.a. umiddelbart nord for projektområdet og længere mod syd.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at siden kommunens afgørelse blev meddelt, er der udarbejdet en ny Natura 2000-plan gældende for perioden 2016 – 2021. Der er tilføjet udpegningsgrundlaget havørn, rørdrum og sangsvane.

Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at projektet generelt er i overensstemmelse med mål og retningslinjer i gældende og foregående Natura 2000-plan. Vurderingen bunder primært i, at projektet vil fremme udpeg-

ningsgrundlaget i form af højmose og andre våde naturtyper, samt dertil knyttede fugle og andre dyr.

De fugle som er tilføjet udpegningsgrundlaget (havørn, rørdrum, sangsvane) vurderes også relevante i forhold til projektet. Idet fuglene generelt er afhængige af tilstedeværelse af våde enge og lavvandede vådområder (fødesøgningsmuligheder/ynglesucces m. m.), som vil opstå i forbindelse med projektet, vurderes deres livsvilkår generelt at blive forbedret ved projektet.

Nævnet finder ligeledes, at projektet er nødvendigt for Natura 2000-områdets forvaltning.

Endelig vurderer nævnet, at det ansøgte ikke vil medføre beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Øvrige klagepunkter

Klager har anført, at Aalborg Kommune har ansøgt om *dispensation* fra 2007-fredningen, hvilket fredningsnævnet har givet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1-3. Klager gør gældende, at det ikke er nødvendigt at søge dispensation, hvis vandvandstandshævningen i fredningen var forudsat i det omfang. Det ville i så fald fremgå direkte af fredningsbestemmelserne. Derfor finder klager, at koncipistreglen skal finde anvendelse.

Det fremgår af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, at fredningsnævnet efter planer kan *godkende* et fremlagt naturgenopretningsprojekt, hvilket formelt set vil være en afgørelse i henhold til fredningsafgørelsen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal bemærke, at Aalborg Kommune i sin ansøgning af 26. april 2016 har ansøgt om *fornyet tilladelse*, og at fredningsnævnet i sin afgørelse og begrundelse har anvendt ordet *godkendelse*.

Uanset om betegnelsen er ”tilladelse”, ”godkendelse” eller ”dispensation”, anvendes naturbeskyttelseslovens § 50 i praksis også som hjemmelsangivelse i forhold til godkendelser fra fredninger. De anvendte betegnelser har således ikke haft nogen betydning for den trufne afgørelse.

Klager har nedlagt påstand om, at klagen tillægges opsættende virkning med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7. Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at det følger direkte af naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, at rettidige klager har opsættende virkning.

Klager har endvidere nedlagt påstand om, at hans klient skal tillægges godtgørelse for udgifterne til sagkyndig bistand med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 47.

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 47, at Miljø- og Fødevareklagenævnet kan bestemme, at der kan ydes en ejer eller bruger en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling.

Naturbeskyttelseslovens § 47 finder kun anvendelse ved behandling af fredningssager. Denne sag er ikke en fredningssag, men en sag der behandles efter reglerne om dispensation fra en fredning, jf. naturbeskyttelseslovens § 50. Fredningssager behandles efter andre bestemmelser i naturbeskyttelsesloven (§§ 33-49). Miljø- og Fødevareklagenævnet har derfor ikke hjemmel til at tilkende godtgørelse for sagkyndig bistand i denne sag.

De af klager øvrige fremsatte klagepunkter giver ikke anledning til Miljø- og Fødevareklagenævnets yderligere bemærkninger.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal endelig bemærke, at nævnet behandler sager om samme projekt i forbindelse med vandløbsreglerne (NMK-43-00616) samt VVM-reglerne (NMK-34-00556), som bliver behandlet ved selvstændige afgørelser.

Afgørelse
Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlige dels afgørelse af 13. september 2016 om tilladelse til etablering af naturgenopretningsprojekt i Purker Fenner som ansøgt.

Jeanette Christensen
Stedfortrædende formand

Afgørelsen er sendt til:
HjulmandKaptain att. adv. Niels Vase, sagsnr.: 192001/NVA, mail@70151000.dk
Aalborg Kommune, roar.poulsen@aalborg.dk
Fredningsnævnet For Nordjylland, Sydøstlige del, FN-NJS-17-2016, nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk
Naturstyrelsen Himmerland, him@nst.dk, pehan@nst.dk
Aage V. Jensen Naturfond/lille Vildmose Naturfond, post@avjf.dk
Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk
Miljøstyrelsen, Fredningsregisteret, mst@mst.dk

Herning, 20. februar 2018
FN-MJV-54-2017

Aage V Jensens Naturfond
drift.vildmose@avjf.dk

Aage V. Jensens Naturfond, Lille Vildmose, ansøger om tilladelse til at foretage slyngning af bæk på Ovstrup Hede. – R.A.F. 642/1968 – Ovstrup Hede.

Efter en besigtigelse den 12. februar 2018, hvori foruden fredningsnævnet deltog repræsentanter for Herning kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening og ansøgeren, Aage V. Jensens Naturfond, skal nævnet meddele tilladelse til, at ansøgeren som ansøgt gennemfører vandløbsprojektet i "Eldoradogrøften", da dette ikke er i strid med fredningens formål.

Projektet består i tilkastning af grøften på østsiden af Bindstowvej og grøften syd for tørvegravene samt udgravning af åslynger mellem pkt. 600 og kanten af ansøgerens ejendom.

Nævnet har især lagt vægt på, at der ved projektet sker en forbedring af vandløbskvaliteten med større fysisk variation i vandløbet, en bedre faldfordeling og en større hydrologisk sammenhæng med de omgivende naturarealer.

Tilladelsen gives på vilkår, at kultursporene i form af tørvegravene og resterne af engvandingskanalen i nordsiden af ådalen bevares.

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og

- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis

1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller

2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Med venlig hilsen

Peter Bredahl

Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 9968 8461
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 21. februar 2018

FN-NJS-4-2018: Ansøgning om nyopførelse af Toftetårnet og forbedring af boardwalk.

Fredningsnævnet har den 11. december 2017 fra Aage V. Jensen Naturfond modtaget ansøgning om tilladelse til efter nedrivning af eksisterende Toftebakketårn at opføre et nyt samt efter fjernelse af eksisterende korte boardwalk at etablere en ny kort boardwalk på matr.nr. 1a Tofte Skov, Als.

Fredningsnævnet har behandlet sagen som en formandsafgørelse i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5., og meddeler dispensation til det ansøgte. Begrundelsen er angivet nedenfor.

Sagens baggrund
Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose der har til hovedformål blandt andet at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de indhegnede området i form af guidede ture. Toftebakketårnet er beliggende i delområde 3, zone 3,2, der har til formål at sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna. Der må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende. Ombygninger og mindre udvidelser af eksisterende bygninger kan ske efter fredningsnævnets forudgående godkendelse.

Ansøgeren har som begrundelse for det ansøgte blandt andet anført:

> "… Toftebakketårnet var adgangen til at nyde højmosens uendelige hvælvede flade er et yndet mål for de i fredningen tilladte offentligt guidede ture, der sker gennem Vildmosecentret samt fondens egne guidede ture. Herudover har tårnet og adgangen til højmosefladen været benyttet af forskere, fugleovervågere og Naturfonden selv. Tårnet var imidlertid ikke trygt at færdes på, hvorfor mange afholdt sig fra at komme op og nyde udsynet. I de seneste år har Naturfonden været nødsaget til at lukke tårnet på grund af råd.
> Naturfonden lægger imidlertid stor vægt på at tilbyde de besøgende gode og betryggende oplevelser, som respekterer den følsomme natur og fredningens mål. Samtidig har vi modtaget mange henvendelser om at genskabe Toftebakketårnet.
>
> På den baggrund har Naturfonden besluttet at fremlægge vedlagte projekt udarbejdet af Spot Architecture fra Aarhus. Vigtige pejlemærker i forhold til projektet er hensyn til natur, oplevelse og fredningsbestemmelser. Derfor:

- Det nye tårn placeres nøjagtig på samme sted, som det gamle tårn.
- Undersøgelse af tårnets funderingsforhold viser, at de eksisterende funderingssten er utilstrækkelige og skal erstattes af nye.
- Tårnets højde er det samme som det eksisterende tårn.
- Udformning og materialevalg sikrer, at tårnet falder i med omgivelser og samtidig føles sikkert at gå op i. Tårnet og boardwalken vil ikke kunne ses fra Toftesøtårnet.

- At en lidt større gruppe med guide end før kan opleve udsigten fra toppen, hvilket er en formidlingsmæssig gevinst.
- Den eksisterende adgang til højmosen er glat, utilstrækkelig og våd, samt medfører uhensigtsmæssigt slid på højmosevegetationen. Det medfører desuden, at mange og børn og ældre samt folk med gangbesvær ikke kommer ud og oplever der særegne højmose.
- Derfor foreslås en samlet boardwalk gennem Lagzonen og lige akkurat ud på mosen og tilbage med en mindre flade, hvorfra en guide kan fortælle om højmosen uden at nogen betræder den følsomme mose. Vi har gjort alt for at gøre boardwalken så kort som mulig.
- Rundturen sikrer en smallere boardwalk og en betydeligt bedre oplevelse for grupper – alternativet var en meget bred boardwalk, hvor folk på vej ud og tilbage skal kunne passere hinanden – det vil føles stort, tungt og anmassende på højmosefladen.
- Arkitekten har foreslået forskellige løsninger til boardwalk. Naturfonden anbefaler en let hævet flade, som sikrer vandbevægelse og lys under og sikrer mod oversvømmelse samt sikrer hurtigere tørring efter dug og regn, hvorved plankerne er mindre glatte. Desuden vil der blive påført en 6-10 cm kant, så kørestole m.m. ikke risikerer at køre af boardwalken. Boardwalken vil hindre slid på højmosefladen, som ses med den nuværende løsning.

Alt træ benyttet vil være med FSC-mærket træ.
Vedhæftet denne afgørelse er en fotovisning af det ansøgte tårn.

Såvel Mariagerfjord Kommune som Danmarks Naturfredningsforening har udtalt sig positivt om projektet.

Mariagerfjord Kommune har supplerende oplyst, at det ansøgte er beliggende i Natura2000-område. Det er kommunens foreløbige vurdering, at projektet ikke er i strid med målet om gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper i området. Det tillægges betydning, at der primært genopføres et eksisterende tårn på samme sted som det eksisterende og at den korte forlængelse af boardwalken anlægges svævende over mosefladen, så den påvirker mosens naturlige flora mindst muligt, samt at der kun berøres en meget lille del af den intakte mose. Kommunen vil i forbindelse med sin endelige sagsbehandling gennemføre en konsekvensscreening.

<u>Fredningsnævnets afgørelse</u>
Fredning af arealer ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål. Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Herudover er det nævnets vurdering, at genopførelse af Toftebakketårnet samt en mindre udvidelse af boardwalken vil være helt i overensstemmelse med fredningens hovedformål og ikke i strid med dens delformål. Der meddeles derfor dispensation til det ansøgte.

Det bemærkes, at det påhviler ansøgeren selv at indhente de fornødne tilladelser fra andre myndigheder i det omfang, dette måtte være nødvendigt.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

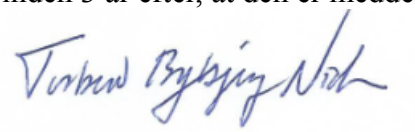
Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale

gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.
En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.
Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen
2. Danny Juul Jensen
3. Miljøstyrelsen, København,
4. Mariagerfjord Kommune, j.nr. 01.05.08-P25-2-18,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Svend Grønkjær Madsen,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Aage V. Jensen Naturfond, att. Lars Malmborg.

Fredningsnævnet f or Nordjylland, Sydøstlig del,
Telefon 9968 8461,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 19. marts 2018

FN-NJS-5-2018: Ansøgning om tilladelse til demonstrationsforsøg i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 22. januar 2018 fra Naturstyrelsen Himmerland modtaget ansøgning om tilladelse til at foretage demonstrationsforsøg på matr. nr. 1gæ Vildmosegaard, Mou (Grønnefenner).

Fredningsnævnet har efter høring af interesserede parter besluttet at behandle sagen som formandsafgørelse i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5.

Fredningsnævnet har besluttet at dispensere til det ansøgte. Begrundelsen fremgår nedenfor.

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der har til hovedformål blandt andet:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder, som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt forbedre naturværdierne,
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser og sikre naturgenopretning i overensstemmelse med blandt andet disse mål.

Det ansøgte projekt er beliggende i delområde 2, der har til formål at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.
Fredningsnævnet behandlede den 27. marts 2013 en tilsvarende ansøgning om podning af sphagnum ved Lillesøfennerne og Grønnefennerne. Det blev dengang oplyst, at det var håbet, at en podning med sphagnum på eksisterende tørv under ca. 30 cm. overjord ville kunne bevirke højmosegenopretning samlet set ved Tofte-, Portland- og Høstemark moserne. Fredningsnævnet meddelte dengang dispensation.

Tilladelsen til projektet i Grønnefennerne blev ikke udnyttet, men da der nu er fremkommet midler til at gennemføre forsøget, ansøges der på ny herom for dette område.

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningen af arealer ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål. Det fremgår endvidere

af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet finder, at det ansøgte forsøg nu - som i den tidligere afgørelse begrundet - er i overensstemmelse med fredningens hoved- og delformål og kan derfor meddele dispensation til det ansøgte.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede

afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere, af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Miljøstyrelsen, København, att. Charlotte Birk Nielsen,
4. Naturstyrelsen Himmerland, att. Peter Hahn,
5. Aage V. Jensen Naturfond, att. Jacob Palsgaard Andersen,
6. Pindstrup Mosebrug A/S,
7. Aalborg Kommune, att. Anna-Lise Fruelund,
8. Danmarks Naturfredningsforening, København,
9. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
10. Dansk Ornitologisk Forening, København,
11. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
12. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
13. Friluftsrådet, København,
14. Friluftsrådet, kreds Aalborg Himmerland, att. Kr. Slyk,
15. Henrik Svendsen.

Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig del,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk
Telefon 9968 8461.

Den 18. juni 2018

FN-NJS-7-2018: Ansøgning om forlængelse af tilladelse til råstofindvinding.

Fredningsnævnet har den 31. januar 2018 fra Region Nordjylland modtaget en henvendelse om tilladelse til fortsat råstofindvinding på matr. nr. 1dt og 1gm Vildmosegård, Mou, der ejes af Pindstrup Mosebrug og er beliggende i Lille Vildmose.

Fredningsnævnet har afholdt møde i sagen og havde først besluttet at afvente en eventuel supplerende redegørelse fra Aalborg Kommunes repræsentant, Roar Skovlund Poulsen. Denne har imidlertid meddelt, at han ikke finder, at der kan tilføjes yderligere oplysninger. Nævnet har herefter besluttet at meddele tilladelse, idet de foreliggende oplysninger kan anses tilstrækkelige.

Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund
Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, der har som hovedformål:

- At sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint.
- At bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede områder, som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- At sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- At sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- At sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- At sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under samlet hegn,
- At give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- At give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

De 2 arealer er beliggende i fredningens landbrugszone, zone 2.3, der drejer sig om erhvervsmæssig udnyttelse og drift. Det fremgår blandt andet, at fredningen ikke er til hinder for udnyttelse af tørveforekomster i det omfang, der kan opnås tilladelse efter de til enhver tid gældende regler. Terrænændringer, dræning og grøftning er tilladt som led i råstofindvindingen.

Det fremgår af ansøgningsmaterialet blandt andet, at indvindingen er planlagt påbegyndt i 2017 og afsluttet i 2027 med gravning indtil sandbund og med en årlig produktion af 25000 m3 på ikke

bebyggede arealer. Der er ikke anlægsarbejder forbundet med projektet, idet der er tale om fortsat tørveindvinding i et eksisterende indvindingsområde. Af hensyn til støvgener for omgivelserne indstilles indvindingen ved kraftig blæst. Indvindingsområdet på matr.nr. 1dt grænser op til beskyttet mose, hvor der i dag ikke findes særlig værdifuld vegetation og ingen vandhuller i eller nær området. Området vurderes derfor at være uden væsentlig betydning for sjældne planter eller dyr, incl. bilag IV-arter. Det samlede berørte areal udgør ca. 42,59 ha, hvoraf ca. 36 ha er inden for fredning. Efter endt indvinding planeres muldjord ud over arealet, som derefter igen kan benyttes til almindelig landbrugsjord. Der er ansøgt om tilladelse til at aflevere/genoprette arealerne til landbrugsjord og gerne til brug for økologisk landbrugsdrift. Der er endnu ikke indgået endelige aftaler om den fremtidige drift på arealerne, men der pågår dialog med lodsejer Peter Larsen. For at opnå tilladelse, har ansøgeren stillet forslag om, at der i stedet stilles erstatningsarealer til rådighed til naturarealer.

Aalborg Kommune har i mail af 28. februar 2018 blandt andet oplyst, at de to arealer ligger ca. 400-500 meter fra nærmeste Natura 2000-område. Kommunen vurderer, at en forlængelse af indvindingstilladelsen med få år ikke vil påvirke udpegningsgrundlaget for disse Natura 2000-områder væsentligt. Indvindingsarealerne er i dag vegetationsfrie tørveflader uden værdi for dyre- eller planteliv. Efter endt råstofindvinding skal arealerne som udgangspunkt udlægges som beskyttet fersk eng efter naturbeskyttelseslovens § 3, jf. eksisterende råstoftilladelse på arealerne. Den eneste art/naturtype på udpegningsgrundlagene for de to nærliggende Natura 2000-områder, som dette kan have betydning for vurderes at være sædgås. Det vurderes dog, at der er så store og vidtstrakte arealer med egnede rasteområder for denne art inden for Natura 2000-området vest for arealerne (Natura 2000-område 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov), at en forlængelse af indvindingstilladelsen på få år ikke vil påvirke bevaringsstatus for denne art.

Sagens behandling

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med de berørte parter og interessenter den 30. april 2018. I mødet deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Peter Halgren Madsen. For Aalborg Kommune mødte Roar Skovlund Poulsen. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Steen Birkedal. For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund. For Dansk Botanisk Forening mødte Flemming Thorning-Lund. For Pindstrup Mosebrug A/S mødte Jes Houmøller sammen med lodsejer Peter Larsen. For Region Nordjylland mødte Amanda Louise Hill og Pia Heyer Andersen.

Aalborg Kommune bemærkede bl.a., at der ved det ansøgte ikke vil være påvirkning af højmosearealer eller potentielle højmosearealer. Kommunen har stillet sig positivt overfor ansøgernes forslag om erstatningsarealer til udlæg til naturområdet, således at de i denne sag omhandlede arealer kan genoprettes som landbrugsarealer. Arealer ved Lindholm Å har været på tale, hvor det vil blive et vilkår for kommunen, at arealerne henligger som urørt område. Erstatningsarealerne stilles i stedet for blandt andet 36 ha inden for det fredede område, hvor der vil blive stillet krav til, at der ikke sprøjtes, hvilket er et skærpet krav set i forhold til fredningen. Dette vilkår vil blive tinglyst.

Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Botanisk Forening havde ikke indvendinger imod det, som blev anført af kommunen.

Dansk Ornitologisk Forening tilkendegav, at det er væsentligt, at arealerne afgræsses.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer i Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål. Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet lægger endvidere til grund, at der ved det ansøgte foretages et ændring i 36 ha af det fredede areals status fra naturtilstand i overensstemmelse med råstoflovgivningen til landbrugsjord uden anvendelse af sprøjtning, mod at ansøgeren stiller erstatningsjord, der arealmæssigt overstiger de 36 ha, og som kan henligge i naturtilstand, til rådighed inden for Aalborg Kommune. Idet ingen har udtalt sig herimod, og idet det påtænkte ikke vil komme i konflikt med naturbeskyttelseslovens § 3, meddeler fredningsnævnet dispensation til det ansøgte.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Miljøstyrelsen, København,
4. Aalborg Kommune, att. Roar Skovlund Poulsen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, Kreds Himmerland-Aalborg,
12. Region Nordjylland,
13. Pindstrup Mosebrug A/S.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 9968 8461
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 13. november 2018

FN-NJS-44-2018: Ansøgning om tilladelse til midlertidig placering af visenter i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 13. oktober 2018 fra Faunaforst v/ Steffen R Bengtson modtaget ansøgning om tilladelse til i eksisterende hegning på matr.nr.1a Høstemark Hgd., Mou at etablere midlertidig anbringelse af visenter – europæisk bison. Arealet ejes af Aage V.Jensen Naturfond, der står bag ansøgningen.

Fredningsnævnet har uden besigtigelse men efter høring af nævnsmedlemmerne og Danmarks Naturfredningsforening samt efter udtalelse fra Aalborg kommune truffet afgørelse ved formanden i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5.

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose. Fredningen har som hovedformål bl.a.

- at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin samt sikre offentlighedens adgang til området,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel enhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, og
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Fredningen har som delmål i område 2

- at sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger, skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Fredningen indeholder i § 6 en bestemmelse om, at plejemyndigheden som led i realiseringen af en samlet indhegning, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, har ret til at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter, og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at fredningen ikke er til hinder for, at andre arealer indenfor fredningen indgår i hegningen. Hegningen må ikke medføre begrænsninger i den adgang, som offentligheden har til området i henhold til de foranstående bestemmelser, eller lægge hindringer i vejen for tørveindvinding i området.

Der kan med fredningsnævnets godkendelse etableres lave, artsselektive hegn, der begrænser dyrenes færden i området af hensyn til naturværdierne eller publikums sikkerhed.

Dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark, kan med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg udsættes indenfor hegnet, når det er godtgjort, at der findes et passende livsgrundlag der sikrer, at der kan opretholdes levedygtige bestande.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæstede den 16. december 2014 Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig dels dispensation af 19. maj 2014 til etablering af et nyt ydre hegn i Lille Vildmosefredningen - omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1 - samt til at udsætte elge og krondyr i området.

Der søges nu om – foreløbig ved en midlertidig placering af visenter - at anvende den samme hegning til at skabe en mere gunstig naturtilstand i Tofte Skov og Mose. Der er som begrundelse anført, at det har efter gennemførelse af en grundig analyse af den nuværende forvaltning med særligt fokus på emnet afgræsning. Det anføres blandt andet, at Tofte Skov og Mose (cirka 3.750 ha) er indhegnet med status af dyrehave og huser allerede både krondyr og vildsvin. Analysen konkluderer, at det nuværende græsningstryk er passende, men med en uhensigtsmæssig sammensætning. Dette ønsker fonden at ændre ved en fremtidig udsætning af visent (europæisk bison) i kombination med en reduktion af krondyr og vildsvin. Udover at gavne naturtilstanden vil en udsætning af visent også kunne bidrage positivt til artens sårbare bevaringsstatus i Europa, hvor den tidligere har været truet af udryddelse og fortsat er i risikozonen grundet en meget lav genetisk diversitet.

I områdets fredningsdeklaration nævnes muligheden for indbringelse af flere oprindelige danske dyrearter direkte som et af hovedformålene med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik. Udsætning kan dog kun ske med tilladelse fra Fredningsnævnet og efter høring af Det Rådgivende Udvalg og kræver i øvrigt dokumentation for, at der eksisterer et passende livsgrundlag, så de indførte dyr kan opretholde levedygtige bestande i området. Sidstnævnte rapport er allerede lavet og Det Rådgivende Udvalg var indbudt til et møde ultimo oktober 2018 for at modtage yderligere information omkring projektplanerne. Efterfølgende vil rådets kommentarer indarbejdes i en samlet ansøgning til Fredningsnævnet omkring projektet langsigtet.

Aage V. Jensen Naturfond er under forberedelserne af den fremtidige udsætning af visent i Tofte Skov og Mose blevet kontaktet af Randers Regnskov (RR), der siden 2010 har haft visenter på Vorup Enge. Bestanden har desværre over en længere periode oplevet trivselsproblemer. Af dyrevelfærdsmæssige årsager ønsker RR derfor hurtigst muligt at finde et bedre fremtidigt levested for de resterende 5 dyr (1 tyr, 2 køer og 2 kalve). Dyrenes trivselsudfordringer er størst i vinterhalvåret, og ideelt set ønsker RR derfor at flytte dyrene i indeværende år inden vinterens komme. Alternative løsninger som fx aflivning er umiddelbart uønsket grundet blandt andet artens sårbare bevaringstilstand på internationalt plan.

Visenternes dårlige trivsel på Vorup Enge er uheldig, men til gengæld fremstår et tidsmæssigt heldigt sammenfald med Aage V. Jensen Naturfond's interesse for på et senere tidspunkt at introducere samme art i Tofte Skov og Mose.

En fremtidig udsætning i Tofte Skov og Mose kræver dog betydelige juridiske og praktiske forberedelser, der med sikkerhed ikke kan afsluttes i 2018. Dette afstedkommer et behov for at finde et midlertidigt opholdssted for ovennævnte dyr fra Randers Regnskov, såfremt de på sigt kan og skal udsættes i Tofte Skov og Mose. I den forbindelse fremstår de tidligere anvendte elgudsætningsfaciliteter i Mellemområdet efter ansøgers opfattelse som velegnede, da det kun vil kræve en beskeden opgradering af hegnet med 2 strømførende tråde for også at kunne håndtere visenter på forsvarlig vis. Elgudsætningsarealet er underopdelt i henholdsvis vinter- og udslusningshegn med et samlet areal på godt 26 ha. Fredningsnævnet meddelte tilladelse til etablering af de pågældende elgfaciliteter den 25/8 2015 (FN-NJS 23/2015).

Det samlede visentprojekt kan således betragtes som to adskilte etaper, hvor det korte sigt (etape 1) - og altså dermed denne dispensationssag - vedrører den ønskede midlertidige anbringelse af visenterne i de tidligere elgfaciliteter i Mellemområdet og det lange sigt (etape 2) består i den fremtidige varige udsætning af visent i Tofte Skov og Mose. Om alt går vel forventes udsætningen i Tofte Skov og Mose at kunne ske primo år 2020. Etape 1 er at betragte som en potentiel reversibel proces, idet dyrene let kan fjernes fra området igen, såfremt projektets etape 2 mod forventning ikke lader sig realisere. Dyrene vil i så fald blive forsøgt afsat til anden side.

Fredningsnævnet har bedt Danmarks Naturfredningsforening om bemærkninger. Foreningen har den 5. november 2018 meddelt, at den anbefaler projektet.

Nævnets to medlemmer har ligeledes udtalt sig positivt, dog med en mulig begrænsning på den tidsmæssige udstrækning af udsættelse af visenterne på 1-2 år.

Lille Vildmose ligger i Natura 2000 område nr. 17 – Lille Vildmose, omfattende fuglebeskyttelsesområde nr. 7 og habitatområde nr. 18.

Det er oplyst, at ingen andre lodsejere end Aage V. Jensens Fond berøres af dispensationsansøgningen.

<u>Fredningsnævnets afgørelse.</u>

Fredning af arealer i Ll. Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet må efter sagens oplysninger lægge til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet finder på baggrund af de foreliggende oplysninger sammenholdt med Naturklagenævnets afgørelse af 16. december 2014, at benyttelse af det eksisterende hegn til indslusning af elge til midlertidig udsættelse af visenter ikke er i strid med fredningens formål og kan derfor meddele dispensation dertil.

Det fastsættes som vilkår, at den midlertidige udsættelse skal være afsluttet inden udgangen af 2020.

Nævnets afgørelse kan ikke tages som udtryk for, at nævnet vil godkende en endelig udsætning af visenter i området, idet en sådan stillingtagen vil være afhængig af de oplysninger, der foreligger på det tidspunkt, hvor en ansøgning herom fremkommer.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Miljøstyrelsen, København,
4. Aalborg Kommune,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Faunaforst, att. Steffen R. Bengtsson,
13. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 9968 8461
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 15. november 2019

FN-NJS-19-2019: Ansøgning om dispensation til udsætning af bison i Ll. Vildmose

Fredningsnævnet har den 29. maj 2019 fra Faunaforst v/ Steffen R. Bengtsson modtaget ansøgning om tilladelse til at udsætte visent (europæisk bison) på matr.nr. 1a Tofte Skov, Als og matr.nr. 1a Vildmosegård, Mou m.fl. der ejes af Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet har tidligere under FN-NJS-44-2018 truffet afgørelse om tilladelse til at udsætte 5 visenter på matr.nr. 1a Høstemark Hgd med henblik på senere udsætning i Tofte Skov og -Mose (etape 1).

Ansøgningen vedrører nu fredningsnævnets stillingtagen til flytning fra de midlertidige faciliteter til deres ønskede varige levested i Tofte (etape 2).

Det samlede fredningsnævn har efter høring af kommuner og interesseorganisationer truffet afgørelse på skriftligt grundlag under deltagelse af formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og de kommunalt udpegede medlemmer Danny Juul Jensen (Mariagerfjord Kommune) og Peter Halgren Madsen (Aalborg Kommune).

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose. Fredningen har som hovedformål bl.a.

- at sikre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin samt sikre offentlighedens adgang til området,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel enhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, og
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Fredningen har for delområde 3 blandt andet bestemmelser om, at sikre et varieret mønster af skove og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna. Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger, skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder

Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Fredningen indeholder i § 6 en bestemmelse om, at plejemyndigheden som led i realiseringen af en samlet indhegning, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, har ret til at etablere et nyt ydre hegn omkring zone 1.2, 2.1, 2.2 og 3.3 samt de ikke indhegnede dele af zone 1.3 og 3.1, som vist på fredningskortet. Hegnet placeres i yderkanten af zonerne og skal have en højde på 2-2,5 meter, og være uigennemtrængeligt for krondyr og andre dyr, som eventuelt måtte blive udsat i området.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at fredningen ikke er til hinder for, at andre arealer indenfor fredningen indgår i hegningen. Hegningen må ikke medføre begrænsninger i den adgang, som offentligheden har til området i henhold til de foranstående bestemmelser, eller lægge hindringer i vejen for tørveindvinding i området. Der kan med fredningsnævnets godkendelse etableres lave, artsselektive hegn, der begrænser dyrenes færden i området af hensyn til naturværdierne eller publikums sikkerhed. Dyrearter, der oprindeligt har været hjemmehørende i Danmark, kan med tilladelse fra fredningsnævnet og efter høring af det rådgivende udvalg udsættes indenfor hegnet, når det er godtgjort, at der findes et passende livsgrundlag der sikrer, at der kan opretholdes levedygtige bestande.

Ansøgeren anfører den 29. maj 2019 blandt andet, at græsningstrykket i Tofte for nærværende er passende, men med en uhensigtsmæssig sammensætning af dyrebestanden. Dette er baggrunde for ansøgningen om udsætning af visenter i kombination med færre krondyr og vildsvin, der vil kunne forskyde græsningen i en positiv retning. Der forventes fremtidigt at skulle være ca. 20 visenter på arealerne.
Formålet med udsætningen har følgende overordnede målsætninger:

- At beskytte den biologiske mangfoldighed,
- At genoprette naturlige økosystemer med hjemmehørende store planteædere,
- At fremme vild naturudvikling og sigte mod en selvforvaltende balance,
- At bidrage til den langsigtede overlevelse af visenten som art,
- At dokumentere økosystembaseret naturforvaltning til inspiration for andre,
- At tilbyde ekstraordinære naturoplevelser for områdets gæster.

I et referat fra fællesmøde mellem Naturrådet og Det Rådgivende Udvalg for Lille Vildmose fredningen af 30. oktober 2018 fremgår blandt andet, at udsætning af visenter kan få stor positiv betydning for afgræsning i området. For så vidt angår hegn skal der i denne etape 2 monteres en højere strømtråd ud over vildsvinetrådene omkring Tofte. En del af Toftehegnet skal opgraderes, og der skal laves en mulig forskydning af hegnslinje nord for Øster Hurup. Nye hegnsstrækninger fremtidssikres til elg, og det vil derfor blive samme udgave som elghegnet i Mellemområdet. I Tofte etableres en boma til karantæne af dyrene ved modtagelse og eventuel senere indfangning og sortering til eksport. Fraværende medlemmer af Det Rådgivende Råd har udtalt sig positivt om projektet.

Det anføres yderligere blandt andet:

"…

Den nuværende hegnslængde omkring Tofte er ca. 23,9 km og indhegner et areal på ca. 3.750 ha. Det eksisterende yderhegn er galvaniseret vildthegn med en minimumshøjde på 1,8 meter suppleret med en enkelt tråd etablere20 cm over nethegnet. Af hensyn til vildsvinene er der inden for yderhegnet etableret et lavt inderhegn bestående af 2 strømførende tråde i højden cirka 30 og 70 cm over jorden. I forbindelse med elgudsætningen i Mellemområdet blev Toftes nordlige hegnsstrækning udskiftet og i overensstemmelse med den nyeste lovgivning på området blev inderhegnet (3 tråde) monteret direkte på yderhegnet. Visenter er store dyr, der i praksis er i stand til at forcere ellers solide hegn, men som på baggrund af erfaringer fra andre

projekter fremstår meget følsomme over for strøm. De fleste europæiske visentprojekter opererer derfor også i kombinationer af vildthegn og strømtråde…".

Aalborg og Mariagerfjord Kommuner har i mail af 2. juli 2019 samlet vurderet, at udsætning af visent vil bidrage positivt til at leve op til fredningens formål, ligesom det er kommunernes vurdering, at det vil bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus for områdets arter og naturtyper.

Kommunerne sendte yderligere den 19. september 2019 kopi af væsentlighedsvurdering, der den 19. september 2019 blev sendt til Aage V. Jensen Naturfond. Det fremgår heraf blandt andet, at projektet, der vedrører udsætning af europæisk bison (visent) i Tofte Skov i Lisse Vildmose, der er beliggende i den sydlige ende af Natura2000-område nr. 17: Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov, med Fuglebeskyttelsesområde nr. 7 og Habitatområde nr. 18, hvis overordnede målsætning for området er sikring af en gunstig bevaringsstatus for områdets arter og naturtyper, samlet set vil være positivt for Natura2000-områdets forvaltning særligt for en række lysåbne naturtyper og tilknyttede arter, som vil opnå en bedre bevaringsstatus som følge af visenternes tilstedeværelse. Det anføres overordnet:

"… Projektet indebærer, at området tilføres en udpræget græsser i form af visenter, samtidigt med at vinterfodringen udfases. Det vil fremme biodiversiteten i området ved at omsætte grove græsser og græslignende planter til mere artsrige samfund (Buttenschøn & Gottlieb, 2017). Samtidig må det forventes, at visenterne vil tilføre området stor gødning og øge browsing på områdets træer og buske, ligesom de forventes at øge arealet med bar sand og jord. Den samlede effekt af udsætningen vurderes derfor at fremme områdets biodiversitet…"

Danmarks Naturfredningsforening for Aalborg og Mariagerfjord Kommuner har 3. juni 2019 og 15. juli 2019 ingen bemærkninger til det ansøgte.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer i Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet må efter sagens oplysninger lægge til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet bemærker, at sagen er grundigt behandlet af de relevante myndigheder og råd som ovenfor beskrevet. Områdets eneste lodsejer har tilsluttet sig forslaget. Nævnet kan på baggrund af de oplysninger, der fremgår af det fremsendte materiale, herefter meddele dispensation til det ansøgte projekt.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale

selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Danny Juul Jensen,
3. Peter Halgren Madsen,
4. Miljøstyrelsen,
5. Aalborg Kommune,
6. Mariagerfjord Kommune, att. Anders Horsten,
7. Danmarks Naturfredningsforening, København
8. Danmarks Naturfredningsforening v/ Steen Birkedal,
9. Danmarks Naturfredningsforening v/ Kaj Edlund,
10. Dansk Ornitologisk forening,
11. Dansk Ornitologisk Forening v/Thorkild Lund,
12. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
13. Friluftsrådet, centralt,
14. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
15. Aage V. Jensen Naturfond,
16. Faunaforst v/ Steffen R. Bengtsson.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 9968 8461
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 19. februar 2020

FN-NJS-37-2019: Ansøgning om tilladelse til at etablere en cykelsti nord for Øster Hurup samt udvidelse af en parkeringsplads langs Dokkedalvej ud for Tofte Skov.

Fredningsnævnet har den 3. oktober 2019 og senere fra Mariagerfjord Kommune modtaget udtalelse om ansøgning om tilladelse til at etablere en cykelsti over en strækning på ca. 1,2 km på matr. nr. 1a Tofte Skov samt om tilladelse til at etablere en parkeringsplads øst for Dokkedalvej i Øster Hurup. Ansøgningen er indsendt af kommunen i samarbejde med Aage V. Jensen Naturfond, der er lodsejer.

Fredningsnævnet har efter at have modtaget væsentligheds- og konsekvensvurdering, tilsagn om kommunal godkendelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 samt vurdering efter Natura 2000 samt bilag IV, besluttet at dispensere til det ansøgte. Begrundelsen fremgår nedenfor under afsnittet, fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund
Arealerne, der er en strækning på ca. 1,2 km, hvor der ønskes fjernet træer og etableret cykelsti, er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. september 2007 om fredning af arealer i Ll. Vildmose, der har til formål at:

- Sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige strækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingbjerg Klint,
- At bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især knytter sig til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt forbedre naturværdierne,
- Ar sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- At sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- At sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- At sikre muligheden for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under samlet hegn,
- At give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere dynamik i området,
- At give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Arealerne er yderligere beliggende i Delområde 3, der har til formål at sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna. Fredningen skal sikre bl.a., at der udvikles arealer med naturskovsdrift.

Området, hvor der ønskes etableret en parkeringsplads, matr. nr. 1b Tofte Skov, Als, er beliggende i et område omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 29.december 1986 og 1. marts 1954 om fredning af arealer ved Muldbjergene, der er en tilstandsfredning, der har til formål at sikre områdets landskabelige, naturvidenskabelige og rekreative værdier, og som har bestemmelser om, at der ikke må foretages terrænændringer, således ved opfyldning, planering eller afgravning. Levende hegn skal opretholdes.

Ovenfor ses forløbet af den projekterede cykelsti samt beliggenhed af parkeringsanlæg.

Mariagerfjord Kommune oplyser, at det ansøgte er begrundet i et stort ønske om at forbedre adgangen til et meget attraktivt og besøgt strand- og naturområde nord for Øster Hurup, der er en vigtig by for turismen i Mariagerfjord Kommune. Den ansøgte parkeringsplads giver adgang til en fin badestrand og en markeret natursti gennem den fredede klithede. Den eksisterende parkeringsplads er for lille og rummer med parkering langs vejen stor risiko for områdets besøgende.

Det er af Mariagerfjord Kommune nærmere oplyst, at der på strækningen, hvor cykelstien ønskes anlagt, skal fjernes træer. Kommunen har yderligere den 21. november 2019 oplyst, at etablering af parkeringspladsen vil være i strid med Natura2000 og kræver en nedlæggelse af habitatnatur, men i mail af 7. februar 2020 til Aage V. Jensen Naturfond bemærkes, at kommunen vil dispensere til parkeringsanlægget, dette henset til de særlige omstændigheder. Det nævnes, at det ansøgte vil have samfundsmæssig karakter, og at der ikke er et alternativ til den valgte placering. Dertil kommer, at det berørte areal kun udgør 640 m^2 eller 1,2% af det samlede kortlagte areal med klithede.

Kommunen har yderligere om Natura2000 oplyst, at området er beliggende i naturområde nr. 14: Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord og udgøres dels af habitatområde 14 og fuglebeskyttelsesområde 2 15, samt at den har udarbejdet en konsekvensvurdering, der viser, at projektet samlet set ikke vurderes at have en væsentlig negativ påvirkning på arter eller naturtyper på Natura2000-områdets udpegningsgrundlag, ligesom projektet ikke påvirker fouragerings- og

rasteområder for bilag IV-arter væsentligt. Det er derfor ikke kommunens vurdering, at det ansøgte projekt skader områdets integritet eller forhindrer opnåelse af områdets bevaringsmålsætninger.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 25. november 2019. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Danny Juul Jensen. For Mariagerfjord Kommune mødte Anders Horsten og Jens Jeppesen For Aage V. Jensen Naturfond mødte Jacob Skriver og Cecilie Kjøller. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Lasse Gundersen. Sagen blev udsat, da sagen ikke var fyldestgørende oplyst, idet nævnets medlemmer dog samstemmende tilkendegav, at en godkendelse ville kunne meddeles, når og såfremt væsentligheds- og konsekvensvurdering, tilsagn om kommunal godkendelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 samt en tilfredsstillende vurdering efter Natura 2000 forelå. Som det fremgår, har kommunen nu fremsendt det ønskede materiale.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredninger af arealer ved Lille Vildmose og Muldbjergene betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål. Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation som udgangspunkt ikke fuldtud harmonerer med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3, men at projekterne efter den udarbejdede konsekvensvurdering ikke væsentligt vil forringe arter på habitatdirektivet og fugledirektivet. Samlet finder nævnet, at det fremsendte materiale godtgør, at en dispensation ikke vil stride afgørende mod de anførte bestemmelser i naturbeskyttelsesloven.

Fredningsnævnet kan derfor på baggrund af de oplysninger, der fremgår af det fremsendte materiale, herunder navnlig det ansøgtes samfundsmæssige og rekreative betydning sammenholdt med det meget lille indgreb i naturværdierne, som det ansøgte vil medføre, meddele dispensation til hele det ansøgte projekt.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Danny Juul Jensen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Mariagerfjord Kommune, att. Anders Horsten,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening v/ Kaj Edlund,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening v/ Thorkild Lund,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 2496 8604
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 17. september 2020

FN-NJS-24-2020: Ansøgning om tilladelse til gennemførelse af hydrologiprojekt i Høstemark skov og moser.

Fredningsnævnet har den 7. juli 2020 fra Aalborg Kommune i samarbejde med Aage V. Jensens Fonde modtaget ansøgning om tilladelse til at etablere membran og spunsvæg på matr.nr. 1a Høstemark Hgd, Mou og 1 bi Vildmosegård, Mou i Lille Vildmose, der begge ejes af Aage V. Jensen Naturfond samt et vejareal, der ejes af Aalborg Kommune.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på skriftligt grundlag under deltagelse af formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem, Poul Roesen, og det kommunalt udpegede medlem, Peter Halgren Madsen, og har besluttet at meddele dispensation til det ansøgte. Begrundelsen for afgørelsen fremgår nedenfor i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund.

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose i Aalborg og Mariagerfjord Kommuner, der har til hovedformål:

- At sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- At bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovens udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- At sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- At sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- At sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- At sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,
- At give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- At give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Der ansøges i første række om etablering af en membran på matr.nr. 1a Høstemark Hgd, Mou og 1 bi Vildmosegård, Mou i fredningens zone 1.3, der er beliggende i delområde 1, der har følgende delformål:

Fredningen skal sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland, Høstemark Mose bevares som store velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning. Området skal kunne fungere som videnskabeligt referenceområde. Det fremgår af afgørelsens § 2 blandt andet, at der med plejemyndighedens godkendelse kan gennemføres naturforbedrende foranstaltninger i zone 1,2, 1,3 og 1.4 i overensstemmelse med en af COWI udarbejdet masterplan af februar 2006.

Der søges endvidere om tilladelse til at etablere en plastspunsvæg i i Bredsig Høstemark skov i fredningens zone 3.1,matr.nr. 1a Høstemark Hgd, Mou, der er beliggende i delområde 3, der blandt andet har til formål at sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna. Det fremgår af afgørelsens § 4 blandt andet, at terrænændringer alene er tilladt i "øvrige skovområder" i zone 3.1 og 3.2 samt i zone 3.3 som led i områdernes forstlige udnyttelse og kun såfremt ændringerne ikke medfører en direkte eller indirekte negativ påvirkning af forholdene i områder af naturvidenskabelig værdi.

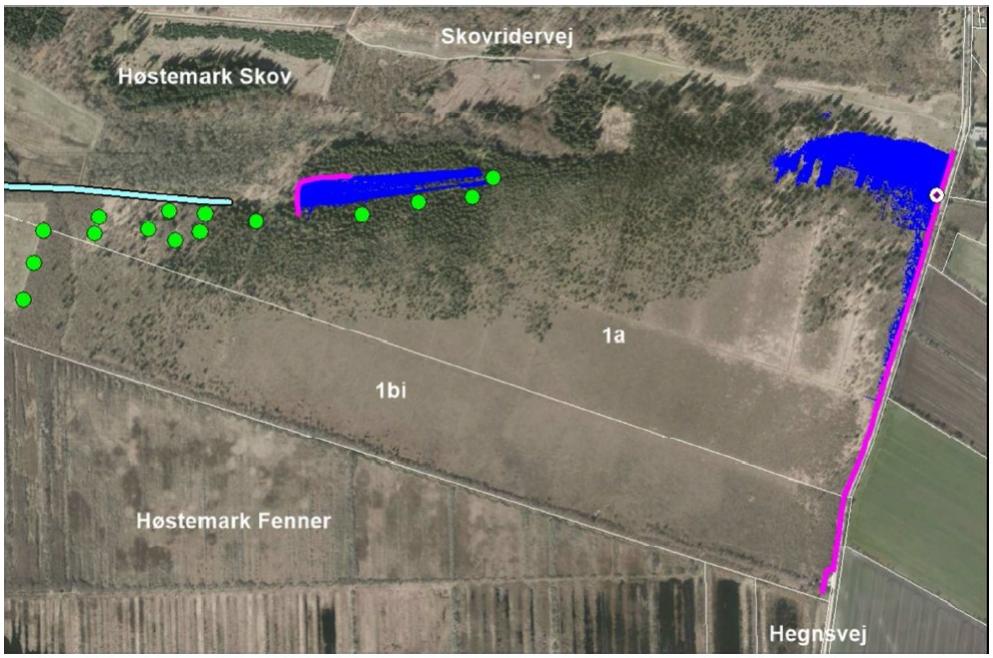
Det fremgår af COWI's masterplan af februar 2006 side 26, afsnit 5 at virkemidler til vandstandshævning blandt andet kan være tilskodning af grøfter ved krydsfinerplader, grøftetilfyldning, røroverløb, afbrydelse af dræn og etablering af membraner.

Ansøgerne anfører om projekterne, at disse er til yderligere sikring af hydrologien i Høstemark Mose. Og Bredsig Høstemark skov og henviser til nedenstående bilag.

Vedrørende Høstemark Mose anføres, at den indgår sammen med den delvist omgivende Høstemark Skov, som er Natura2000-område omfattet af såvel habitat- som fuglebeskyttelsesdirektivet. Høstemark Mose er mod øst afgrænset af Hegnsvej og mod syd støder den op mod Høstemark Fenner, hvor der frem til 2004 blev indvundet tørv. Det anføres, at Høstemark Mose i dag afvander til alle side, hvor den tidligere som en del af den samlede højmose kun afvandede mod nord og med overfladiske afstrømninger fra de sydlige dele af højmosen. Der har derfor i tidens løb været fremsat flere bekymringer om, hvorvidt Høstemark Mose på sigt vil kunne bevare sin status som højmose. I perioden fra 2012 er der langs med hegnsvej nedgravet flere membraner samt hævet flere røroverkørsler og lukket grøfter med henblik på at hæve vandspejlet i området mest muligt.

Ovenfor ses membran ved Høstemark Mose.

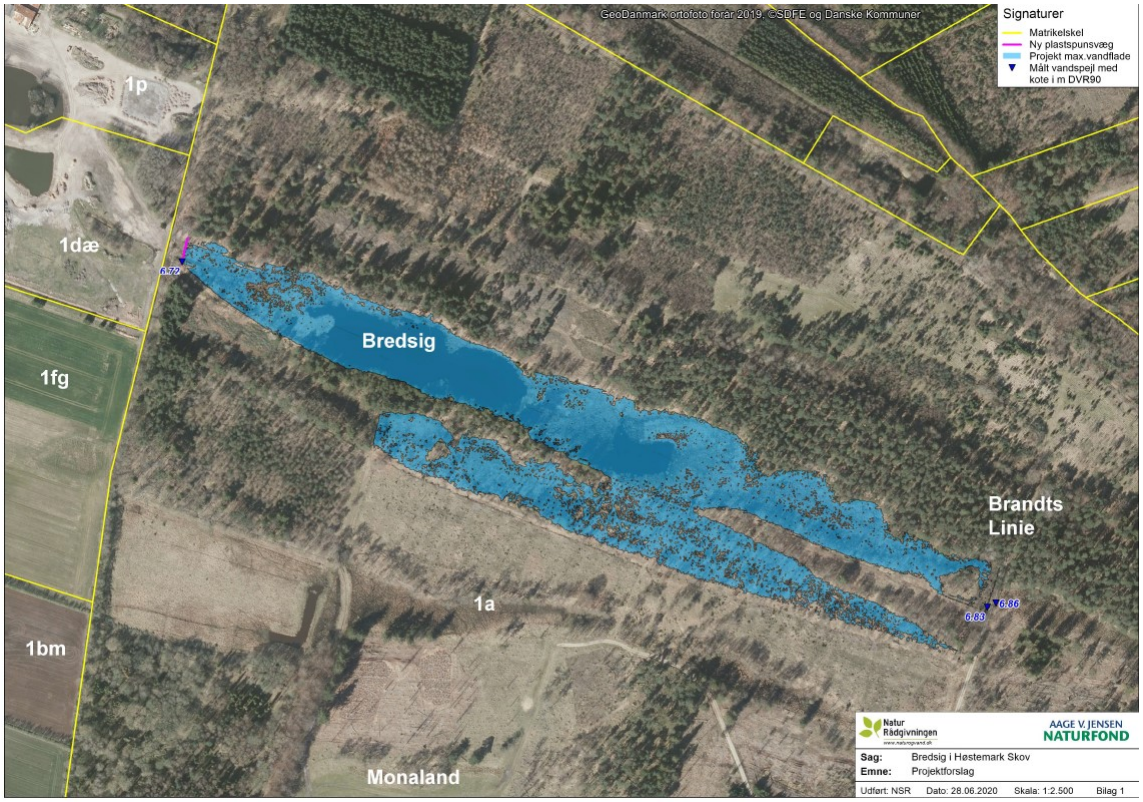

Ovenfor ses projektkort med de foreslåede supplerende anlægstiltag i Høstemark Mose. Med lyseblå streg er vist den foreslåede grøftetilfyldning. Med lyslilla streg er vist de foreslåede nye membraner og tørvevolde. Med grønne cirkler er vist placeringen af de foreslåede ekstra krydsfinerskodder, og med mørkeblåt er vist de hævede vandspejle i de tidligere tørvegrave.

Det antages, at projektet vil medføre en vandstandshævning på op til 0,4 meter i de tidligere tørvegrave på nordsiden af Høstemark Mose.

Ansøgerne anfører om projektet, at der på en 925 meter lang strækning mellem højmosen og Hegnsvej sættes en lodret 1,8 meter høj og 1,5 mm tyk HDPE-membran på østsiden af vildthegnet fra 50 meter syd for Skovridervej og ned til parkeringspladsen ved Høstemarktårnet, som følges vest om og videre ned til den nuværende membran på sydsiden af Høstemark Mose. På de sydligste 700 meter sættes membranen i en afstand af 2 meter fra den øvre grøftekant på den indvendige side af vejgrøften, mens membranen på de nordligste 225 meter trækkes ud i vejgrøften, som fyldes med bakkegrus.

For så vidt angår forholdene i Bredsig anføres det, at Aage V. Jensen Naturfond i de seneste år har bemærket en stor aktivitet med grøftning og dræning på naboejendommen mod vest, som er udført i medfør af vandløbslovens § 3. Den forbedrede afvanding på naboejendommen har medført en bekymring hos fonden for, at det kan medføre en utilsigtet vandstandssænkning i Bredsig. Fonden ønsker derfor at sikre vandstanden i Bredsig ved etablering af en lav plastspunsvæg tæt ved vildhegnet i ejendomsskellet mod vest. Plastspunsvæggen etableres af 0,60 meter brede spunsplader med tætte låsesamlinger svarende til spuns type GW-590 af hård PVC fra Greenwaal og dækket af et topcover af aluminium og plast. Plastspunsvæggen etableres i en længde på 22,8 meter mellem terræn over kote 7,00 med overkant i kote 6,85

Aalborg Kommune har vedrørende Natura2000-forholdene udarbejdet udtalelse i tilknytning til projektet. Overordnet har kommunen ingen indvendinger. Udtalelsen vedhæftes denne afgørelse som bilag.

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 25. august 2020 oplyst, at der ikke er bemærkninger til projektet.

Kommunen har yderligere den 4. september 2020 truffet en screeningsafgørelse, hvori er vurderet, at projektet ikke vil påvirke miljøet væsentligt og derfor ikke er VVM-pligtigt. Der er tillige meddelt dispensation efter miljøbeskyttelseslovens § 3 og vandløbslovens § 48.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealerne ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens

oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet kan på baggrund af de detaljerede oplysninger om formålet med projektet og dets udførelse meddele dispensation. Det er en forudsætning, at arbejdet udføres i nøje overensstemmelse med det i ansøgningen anførte.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Aage V. Jensen Naturfond,
13. Naturrådgivningen v/ Niels Riis.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 2496 8604
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 8. december 2020

FN-NJS-50-2020: Ansøgning om dispensation til forlængelse af ophold for bison i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 26. november 2020 fra Faunaforst v/ Steffen R. Bengtsson modtaget ansøgning om tilladelse til forlængelse af ophold for visenter i Lille Vildmose.

Ansøgeren har henvist til, at fredningsnævnet den 13/11 2018 tillod et midlertidigt ophold af 5 visenter i den nordlige del af Mellemområdet med henblik på senere udsætning i Tofte Skov og Mose (FN-NJS-44-2018). Siden gav Fredningsnævnet også tilladelse til den kommende flytning fra de midlertidige faciliteter til dyrenes fremtidige varige levested i Tofte (FN-NJS-19-2019).

I overensstemmelse med projektets daværende tidsplan indeholder tilladelsen til dyrenes midlertidige ophold i Mellemområdet en tidsmæssig begrænsning, så dyrene ifølge denne skal forlade området senest den 31/12 2020. Visentudsætningen i Tofte var og er en del af en større LIFE-ansøgning, der er EU's støtteprogram til miljø- og klimaprojekter.

Ansøger oplyser, at tilskudstilsagnet er nu i hus, men det var meget længe undervejs, hvilket har medvirket til, at projektets tidsplan er forsinket i forhold til de oprindelige planer. De pågældende dyr ønskes fortsat flyttet fra deres nuværende midlertidige opholdssted, men faciliteterne i Tofte bliver ikke klar til at modtage dem før i løbet af første halvår 2021. Dyrene trives til gengæld fint i deres nuværende rammer, og det er derfor blot ønsket at forlænge deres ophold her.

På den baggrund anmodes Fredningsnævnet om at udvide den nuværende tilladelse til det midlertidige ophold (FN-NJS-44-2018), så den gælder frem til den 30/6 2021.

Fredningsnævnet har behandlet sagen uden besigtigelse som formandsafgørelse i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk. 5, idet ansøgningen kun angår en kortvarig forlængelse af en allerede meddelt dispensation. Efter høring af kommuner og interesseorganisationer træffes afgørelse om at meddele dispensation forlænget frem til den 30. juni 2021. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens oplysninger

Med hensyn til fredningen og dennes bestemmelser henvises til oplysningerne gengivet i FN-NJS-44-2018 og FN-NJS-19-2019.

Aage V. Jensen Naturfond har jf. mail af 1. december 2020 ingen yderligere bemærkninger til det ansøgte end de, der fremgår af fremsendelsesskrivelsen.

Mariagerfjord og Aalborg Kommuner støtter i mails af henholdsvis 30. november 2020 og 3. december 2020 forlængelse af fristen for udsættelsen af visenterne.

Danmarks Naturfredningsforeninger, Aalborg og Mariagerfjord, støtter i mails af henholdsvis 30. november 2020 og 2. december 2020 ligeledes det ansøgte. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg, anfører yderligere, at man ser frem til, at hegningen i Tofte Skov færdiggøres, således at visenterne kan slippes løs med varieret afgræsning i området til følge. Slid og afføring vil endvidere medføre en mere dynamisk vegetation og et større og mere artsrigt insektliv.

Mht. væsentlighedsvurdering for så vidt angår Natura2000 og Habitatområder henvises til de tidligere afgørelser.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealerne i Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Fredningsnævnet må efter sagens oplysninger lægge til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet kan på baggrund af de foreliggende oplysninger og acceptmails fra ejer, kommuner og interesseorganisationer godkende forlængelse af fristen for det nuværende ophold for visenterne til den 30. juni 2021, idet dette ikke ses at stride mod fredningens formål.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer

(2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
1. Danny Juul Jensen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune,
5. Mariagerfjord Kommune, att. Anders Horsten,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København
7. Danmarks Naturfredningsforening Aalborg,
8. Danmarks Naturfredningsforening Mariagerfjord,
9. Dansk Ornitologisk forening, København,
10. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg og Mariagerfjord,
11. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,

12. Friluftsrådet, centralt,
13. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
14. Aage V. Jensen Naturfond,
15. Faunaforst v/ Steffen R. Bengtsson.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 24968604
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 2. september 2021

FN-NJS-39-2021: Ansøgning om ændring af hegning i Ll. Vildmose.

Fredningsnævnet har den 9. juli 2021 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at foretage flytning af et vildthegn på matr.nr. 1a Vildmosegård, Mou, der ejes af Aage V. Jensen Naturfond, og som har accepteret ansøgningen.

Fredningsnævnet har efter foretagen høring behandlet sagen som formandsafgørelse i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk. 5 og har besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, der har til

Hovedformål:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,

- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier, der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne, -

- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,

- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,

- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,

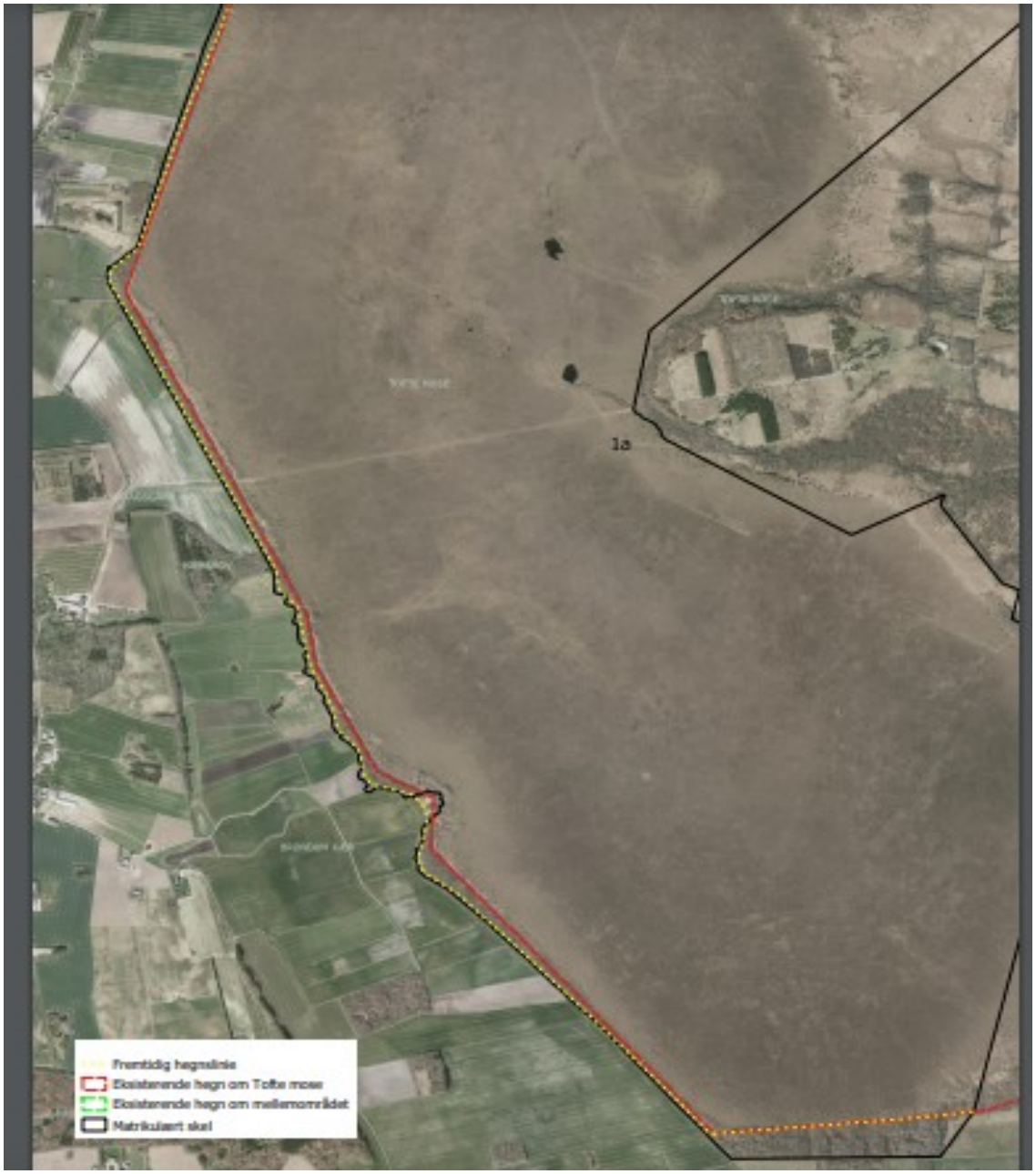
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,

- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området, at give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Og som

Delmål i område 1 (zone1.4.):

Fredningen skal sikre, at Porsemosen og Tofte-, Portland-, Høstemark Mose bevares som store, velfungerende levesteder for denne naturtypes dyr og planter gennem beskyttelse af det oprindelige dyre- og planteliv og de geologiske dannelser og bevarelse af betingelserne for en naturlig udvikling af landskab, flora og fauna. De åbne mose- og kærflader skal bevares og udvides gennem pleje og naturgenopretning. Området skal kunne fungere som videnskabeligt referenceområde.

Der ses bl.a. placering af hegnet efter flytning.

Ansøgningen vedrører delområde 1, zone 1.4 markeret neden for med sort stiplet linie:

Det fremgår af ansøgningen blandt andet, at Aalborg Kommune og Aage V. Jensen Naturfond i forbindelse med en forestående udskiftning af det udtjente hegn langs Tofte moses vestkant, vurderer at det vil være mest hensigtsmæssigt at flytte hegnet ud langs Haslevgård å for at få mest muligt areal med i hegningen og dermed indlemmet i Tofte's græsningsregime for at mindske tilgroning. Det eksisterende hegn er desuden placeret på den aktive del af højmosefladen som er sårbar overfor færdsel, hvilket besværliggør det praktiske vedligehold af hegnet. Der søges derfor om tilladelse til at ændre hegnslinien og opsætte nyt vildthegn i overensstemmelse med kortbilag, der medfølger ansøgningen som "Udskiftning og flytning af hegn på Tofte Moses vestkant.

Hegnet opføres som flethegn i ca. 2,5 meters højde monteret på robiniestolper og efter samme specifikationer som det eksisterende hegn i mellemområdet og på Toftes østkant.

Aalborg Kommune har meddelt dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 16 på følgende vilkår:

Dispensationen gives på følgende vilkår:

- At der ryddes maksimalt 25 % af opvæksten mellem den eksisterende markvej og Haslevgård Å
- At det fældede materiale efterlades på arealerne i en radius af 15 meter af hegnstraceet

- At ahorntræer fældes i/omkring hegnstrace

- At der på op til 15 % af hegnstraceet må knuses opvækst, hvor der maksimalt må efterlades knust materiale/flis i en højde på 5 cm. - Knusningen må ikke gå i jorden.

- Der må udbedres huller i vejtrace før, under og efter kørsel af materiale til hegnssætningen. Der må bruges flis materiale

- For at sikre adgang til udskiftningen af den sydlige hegnsstrækning (gult felt i Bilag A) må der fældes opvækst i et mindre trace på 3 meter.

---o Der må på denne strækning etableres en midlertidig gangbro til passage af vandløbet.

---o Brinkerne og vandløbet må ikke skades.

---o Der må ikke skabes trykskader eller køreskader.

- I de beskyttede naturarealer udenfor vejtraceet må der ikke skabes trykskader eller køreskader.

- At det eksisterende hegn med pæle nedtages og fjernes fra beskyttet natur senest den 1. november 2026 – Hegnsarbejdet må ikke foregå i fuglenes yngleperiode fra 1. marts til 15. juli

- Der må ikke fældes træer med overvintrende flagermus – Aalborg Kommune skal underrettes, når fældningsarbejdet er udført

- Aalborg Kommune skal underrettes, når projektet er udført.

Mariagerfjord Kommune har i mail af 18. august 2021 oplyst, at den bakker op om projektet, som i øvrigt ikke berører kommunens arealer.

Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg afd., har i mail af 22. juli 2021 ingen bemærkninger til det ansøgte.

Danmarks Naturfredningsforening, Mariagerfjord afd., har i mail af 26. juli 2021 ingen bemærkninger til det ansøgte.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet kan på baggrund af sagens oplysninger i øvrigt lægge til grund, at de ansøgte ikke strider mod fredningens formål og meddeler derfor dispensation på samme vilkår, som de vilkår, Aalborg Kommune har stillet efter naturbeskyttelseslovens § 3 og § 16.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Peter Halgren Madsen,
3. Danny Juul Jensen,
4. Miljøstyrelsen,
5. Aalborg Kommune,
6. Mariagerfjord Kommune,
7. Danmarks Naturfredningsforening, København,
8. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg afd.,
9. Danmarks Naturfredningsforening, Mariagerfjord afd.
10. Dansk Ornitologisk Forening, København,
11. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
12. Dansk Ornitologisk Forening, Mariagerfjord,
13. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
14. Friluftsrådet, centralt,
15. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
16. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
Telefon 2496 8604
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 26. september 2022

FN-NJS-37-2022: Ansøgning om dispensation til 2 højmoseforsøg ved Lillesø Fenner.

Fredningsnævnet har den 3. juli 2022 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at etablere højmoseforsøg på matr.nr. 1gz Vildmosegård, Mou, der ejes af Lille Vildmose Naturfond.

Ansøgningen er indsendt af RisagerConsult v/ Mette Risager.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af arealerne besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, der har til

Hovedformål:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Delmål

For delområde 2 (zone 2.1):

Fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Fredningen har i § 3 bestemmelse om, at i zone 2.1 har plejemyndigheden ret til at foretage naturgenopretning, herunder hævning af vandstanden, efter planer godkendt af fredningsnævnet. Området må derfor ikke omlægges eller gødskes, ligesom anvendelse af pesticider ikke er tilladt. Gennemførelse af naturgenopretningen skal respektere de rettigheder til tørveindvinding, der måtte være meddelt i medfør af råstofloven. Fredningen er ikke til hinder for, at andre dele af delområde 2 indgår i et naturgenopretningsprojekt.

Der ansøges om tilladelse til at etablere to demonstrationsarealer på henholdsvis 144 og 2400 kvm. Kommunen oplyser om forsøget følgende:

"…

Ansøger ønsker i demonstrationsfelterne at udsprede tuedannende arter af sphagnum ("de røde arter"), der er karakteristiske for veludviklet højmose. Ansøger ønsker at anvende sphagnum importeret fra højmoser i Estland, idet indsamling af sphagnum i Danmark ikke er muligt af hensyn til kvalitet og naturbeskyttelse. På ansøgningens side 10-11 fremgår de arter, der kan forventes at forekomme i den importerede sphagnum.

Ansøger oplyser, at formålet med forsøget er at bidrage til udviklingen af metoder til genopretning af aktiv højmose. Herunder undersøges maskinudspredning i forhold til manuel håndudspredning af sphagnum. Såfremt resultaterne er lovende, vil projektet muliggøre etablering af højmose på større skala

Figur 1: *Venstre - demonstrationsfelterne (rødt omrids) er placeret med tidligere forsøgsfelter og Lillesø. Højre – kort af fredningen (lilla polygon) med placering af prøvefelter (rød polygon).*

…".

Ansøger anfører blandt andet om forsøget:

"…

Nye demonstrationsforsøg på Lillesø-fenner Højmosetørven under vegetationslaget på Lillesø fenner består af svagt omsat højmose tørv og det vurderes at genopretningspotentialet er meget nær optimalt, ift den canadiske genopretningsmetode (Quinty og Rochefort 2003). Der er ikke mange erfaringer fra genopretning af tidligere gødskede og merglede arealer. Evalueringen af demonstrationsforsøget fra 2013/14 (Risager 2020) viste dog tydeligt at "de røde" Sphagnum arter etablerer sig, og selv de grønne arter S.fallax/S.cuspidatum indsamlet lokalt har overlevet på de højst liggende dele af forsøgene på Lille sø fenner.

Begrebet røde arter, dækker i princippet over tue-arter indsamlet på Portlandmosen. De røde arter er primært Sphagnum rubellum, S.capillifolium og S.magellanicum, men kan bl.a. indeholde S.molle og S. subnitens. Arterne skulle kunne indsamles af medarbejdere uden kendskab til Sphagnum arter, så terminologien er udviklet for at gøre forsøget operationaliserbart. De grønne arter er indsamlet på Pindstrups vanddækkede arealer nord for Portlandmosen, hvor der er en flot sekundær vegetation af primært Sphagnum cuspidatum og Sphagnum fallax. Man kan også kalde de røde arter for tue-arter og de grønne for "successions-arter". Sphagnum fallax er ikke en typisk højmose art, det er en fattigkærsart. Sphagnum cuspidatum og S.fallax er ofte observeret til at etablere sig under vanddækkede forhold på højmosetørv

…".

Kommunen oplyser om Natura2000- og habitatområde:

"…

Arealet ligger i Natura 2000-område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov og er både fuglebeskyttelsesområde og habitatområde. Aalborg Kommune vurderer, at projektet er omfattet af habitatbekendtgørelsens § 7. Ifølge denne bestemmelse er projekter som er direkte forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning ikke omfattet af denne bestemmelse. Det vurderes, at dette projekt er et sådant projekt, idet det vurderes at være en forudsætning for at der på sigt kan genskabes og sammenbindes mere aktiv højmose, som er et af de vigtigste langsigtede mål.

Aalborg Kommune har vurderet projektet i forhold til bilag IV arter i forbindelse med dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3. Vurdering fremgår nedenfor. Aalborg Kommune vurderer, at projektet ikke vil forringe levevilkårene for dyre- og plantearter omfattet af EF-habitatdirektivets bilag IV. Den eneste art, der teoretisk set vil kunne blive påvirket af projektet, vurderes at være spidssnudet frø, der kan forekomme i de aflukkede grøfter eller kan benytte engarealer til raste. Aalborg Kommune har ikke konkrete oplysninger om forekomst af denne art inden for Lillesø Fenner, men arten forekommer dog almindeligt i vandhuller, gravebaner og lignende i hele området. Projektarealet udgør kun en mindre del af Lillesø Fenner og der vil fortsat være tilstrækkelige levesteder i form af grøfter, søer og fugtbundsarealer (mose og enge). Det vurderes således, at projektet ikke vil forringe integriteten af områdets økologiske funktion, som potentielt raste- og yngle område for arten"

…".

Det er oplyst, at Aalborg Kommune har meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 på følgende vilkår:

- Projektet skal gennemføres som beskrevet i vedlagte ansøgningsmateriale.
- Overjorden skal bortgraves, mens den lyse, svagt omsatte tørv skal forblive.

- Bortgravet overjord, der forventes at være i størrelsesordenen 800-1000 m3 , skal straks efter opgravning benyttes til opfyld af de aflukkede grøfter omkring området. Såfremt der er overskud af jord efter opfyld af grøfter, skal dette køres bort fra beskyttet natur.
- Der må ikke efterlades affald eller nogen form for materialer eller depoter af overjord eller tørv inden for beskyttet natur efter endt arbejde.
- Der må ikke skabes kørespor i den beskyttede natur. Såfremt jordbunden er blød, kan der anvendes køreplader, køretøjer med brede dæk eller lignende, der minimerer trykket på jordbunden.
- Inden og/eller i forbindelse med udspredning af sphagnummaterialet skal ansøger gennemgå sphagnummaterialet med henblik på at frasortere eventuelle forekomster af mose-post eller læderløv inden demonstrationsfelterne afdækkes med hø.
- Aalborg Kommune skal underrettes når projektet er gennemført.

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 5. juli 2022 anført:

"…

Projektet er beskrevet detaljeret af Mette Riisager, der tidligere har stået for et genopretningsprojekt med levende sphagnum i samme område.

I fredningens formål er det specifikt nævnt, at fredningen giver mulighed for videnskabelige undersøgelser og naturgenopretning. Vi mener, at dette forsøg kommer ind under det formål, og derfor som sådan ikke kræver dispensation.

Til gengæld forudsætter forsøget, at der importeres estisk sphagnum med et stort indhold af "røde" sphagnumarter, de arter, der er dominerende på højmosens tuer. Skulle høsten af røde sphagnumarter foregå i danske højmoser, er det kommunens vurdering, at det ville skade højmosen. De højmoser i Estland, der inddrages er åbenbart i forvejen "dømt" til udslettelse til tørvegravning.

Fredningsnævnet bør vurdere, om anvendelsen af levende sphagnummateriale kan ske i fredningen.

DN Aalborg mener, at projektet som forsøg med et videnskabeligt sigte kan være med til at illustrere en højmoses komplicerede opbygning, og dermed øge forståelsen af naturtypen. Anvendelsen af estisk sphagnum synes formålstjenligt.

Bemærkninger til Mette Riisagers ansøgning om et genopretningsforsøg med sphagnum fra Estland i Lille Vildmose.

Mette Riisagers nye forsøgsprojekt prøver at tage højde for de forhold, der ikke lykkedes med det første projekt.

Brugen af estisk sphagnummateriale er da spændende og sikkert relevant. Det er også meget grundigt beskrevet, hvorfor det skridt tages. Og selve forsøgsprojektet kan give ny viden om højmoser i det danske klima. Måske er klimaændringerne allerede så store, at højmosenaturtypen som sådan er truet af den grund på vore breddegrader.

DN Aalborg mener, at begrundelsen for at lave projektet udelukkende bør være videnskabeligt.

Projektet har ingen betydning for klimaet, idet der ødelægges langt større højmosearealer i Estland til tørvegravning end Danmark nogensinde kan få gennemført ved kickstart af højmose. Danmark burde af hensyn til klimaet sætte alt ind på at sikre de eksisterende store, danske højmosearealer mod afvanding, samt sikre at de våde arealer i mellemområdet undgår nedbrydning som følge af udtørring.

Om projektet kan bære, at et formål er af sikre biodiversiteten er også noget tvivlsomt. De sphagnum-arter, der fremmes i forsøgsprojektet er jo alle udbredt i de eksisterende uberørte højmosearealer. Prioriteringen må være at sikre disse arealer mest muligt først af hensyn til biodiversiteten

…".

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 12. september 2022. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Zacharias Brix Madsen. For Aalborg Kommune mødte Julie Kaketani Drud. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Martin S. Andersen. For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund og Anton Thøger Larsen. For Lille Vildmose Naturfond mødte Thorkild Kjeldsen. For Aage V. Jensen Naturfond mødte Thomas Holt Christensen og Magnus Møller Rasmussen. For Risager Consult mødte Mette Risager.

Mette Risager redegjorde for det påtænkte projekt og oplyste herunder, at den nu ansøgte metode er udviklet i Canada med succes. Der søges om tilladelse, idet naturgenopretning kan ske i henhold til fredningen med fredningsnævnets godkendelse, og idet det er håbet, at mosens genopretning herved kan fremskyndes.

Ansøgningen blev diskuteret. Danmarks Naturfredningsforening udtrykte herunder bekymring for, at invasive arter fra Estland kan udbredes ved den påtænkte import.

Mette Risager oplyste, at risikoen menes at være begrænset, men at man vil følge udviklingen nøje.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet kan på baggrund af de foreliggende oplysninger meddele dispensation på de af Aalborg Kommune fastlagte vilkår:

- Projektet skal gennemføres som beskrevet i vedlagte ansøgningsmateriale.
- Overjorden skal bortgraves, mens den lyse, svagt omsatte tørv skal forblive.
- Bortgravet overjord, der forventes at være i størrelsesordenen 800-1000 m3 , skal straks efter opgravning benyttes til opfyld af de aflukkede grøfter omkring området. Såfremt der er overskud af jord efter opfyld af grøfter, skal dette køres bort fra beskyttet natur.

- Der må ikke efterlades affald eller nogen form for materialer eller depoter af overjord eller tørv inden for beskyttet natur efter endt arbejde.
- Der må ikke skabes kørespor i den beskyttede natur. Såfremt jordbunden er blød, kan der anvendes køreplader, køretøjer med brede dæk eller lignende, der minimerer trykket på jordbunden.
- Inden og/eller i forbindelse med udspredning af sphagnummaterialet skal ansøger gennemgå sphagnummaterialet med henblik på at frasortere eventuelle forekomster af mose-post eller læderløv inden demonstrationsfelterne afdækkes med hø.
- Aalborg Kommune skal underrettes når projektet er gennemført,

og desuden således, at nævnet efter en 4-årig periode fra dispensationen er meddelt, skal have forelagt en redegørelse for forsøgets forløb, herunder med oplysning om, hvorvidt der er ved forsøget er kommet invasive arter til området.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevne-neshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at

behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Zacharias Brix Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune, att. Julie Kaketani Monrad Drud, sagsnr. 2022-038803,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Lille Vildmose Naturfond,
13. Aage V. Jensen Naturfond,
14. RisagerConsult v/ Mette Risager,

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del,
Telefon 3025 5459,
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 12. august 2022

FN-NJS-31-2022: Lovliggørelse af aktivitets og formidlingsområde i Ll. Vildmose samt lukning af vejadgang.

Fredningsnævnet har den 16. juni 2022 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om lovliggørelse af gennemført projekt ved Lille Vildmosecentret på matr.nr. 1 gu Vildmosegård, Mou, beliggende Vildmosevej 100, 9280 Storvorde, der ejes af Aalborg Kommune.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af arealerne besluttet at meddele lovliggørende dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, delområde 2, der har følgende

hovedformål:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets
- udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel
- helhed under et samlet hegn
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Samt vedrørende delområde 2:

- Fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

- Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Aalborg Kommune oplyser om projektet, kaldet "Vandets Kraft", at det har til formål gennem leg at formidle de hydrologiske og biologiske processer, der er karakteristiske for Lille Vildmose. Aktivitetspladsen er anlagt på tidligere parkeringsplads, græsplæne samt lukket del af Birkesøvej. Projektet ligger således uden for områder, der har natur- og landskabsværdi samt uden for områder, hvor der påtænkes naturgenopretning eller forekommer levesteder eller økologiske korridorer.

Det er en del af projektet, at Birkesøvej er blevet lukket syd for Vildmosecentret, men at der er etableret en erstatningsvej vest for centret, der efter kommunens opfattelse sikrer den fortsatte offentlige adgang til Birkesøvej og dermed Birkesø.

Ovenfor foreløbig skitse af beliggenhed af formidlingsanlæg for projekt "Vandets Kraft".

Det er Aalborg Kommunes vurdering, at projektet ikke er i strid med fredningens formål, idet offentlig adgang er bevaret, samt at projektet ikke forringer natur- og landskabsinteresser i området eller hindrer naturgenopretning. Dertil er et delområdespecifikt formål bl.a. at sikre mulighed for bebyggelse.

Kommunen beskriver ansøgningen yderligere således:

"…

Aktivitetsplads

Aktivitetspladsen medfører terrænændring samt introduktion af legeelementer. Der findes ingen bestemmelser i fredningskendelsen, der omtaler aktivitetspladser specifikt. I de områdespecifikke bestemmelser for delområde 2 (jf. §3 Terrænændringer og bebyggelse, side: 77) fremgår det at:

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master for luftledninger og hegn, jf. dog § 6.

Dertil fremgår det i de generelle bestemmelser (jf. § 8 Veje, stier mv., side: 84) at:

Der kan anlægges stier og p-pladser og opføres udkigstårne mv. i området efter fredningsnævnets forudgående godkendelse, når disse anlæg ikke skader områdets natur- og kulturværdier.

Der kan ligeledes opsættes informationstavler i området.

Aktivitetspladsens elementer kan anses som enten en fast konstruktion eller anlæg eller som en del af de udvidede adgangsforhold "mv.". Terrænændringer i forbindelse med sidstnævnte er tilladt uden videre i delområde 2 (jf. §3 Terrænændringer og bebyggelse, side: 77).

Vejen

Terrænændringer i forbindelse med sti- og vejanlæg er tilladt i delområdet (jf. §3 Terrænændringer og bebyggelse mv., side: 77).

Terrænændringer og bebyggelse

Terrænændringer, dræning og grøftning mv. er tilladt som led i råstofudvindingen og landbrugsdriften, i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretning og i forbindelse med sti- og vejanlæg, opførelse af udkigstårne, anlæg af p-pladser o. lign.

Omlægning af vejen mod Birkesø kræver dog forudgående godkendelse af fredningsnævnet jf. § 3 Offentlighedens adgang, færdsel mv., side: 78

Statens vej i Birke Sø skal være offentlig tilgængelig. Vejen kan nedlægges eller omlægges som led i oprettelsen af sø eller vådområde i Birke Sø efter fredningsnævnets godkendelse.

Og § 8 Veje, stier mv., side: 84

Fredningen er ikke til hinder for nedlæggelse eller omlægning af veje, som sker af hensyn til områdets naturværdier og mennesker og dyrs sikkerhed. Omlægning og nedlæggelse af veje må kun ske med fredningsnævnets godkendelse.

Det oplyses yderligere, at Aalborg Kommune, Trafik & Veje d. 14.12.2020 har meddelt tilladelse til nedlæggelse/nedklassificering en del af den offentlige vej Birkesøvej, matr.nr. 7.000e Vildmosegård, Mou som vejareal. Det vedrører et areal på ca. 9.500 m2. Heraf nedklassificeres ca. 7.800 m2 til privat fællesvej, som adgang for matr.nr. 1ek Vildmosegård, Mou. (se bilag 3) Aalborg Kommune og Region Nordjylland er i gang med behandling af §8 tilladelse - ang. jordflytning af forurenet jord.

…".

Kommunen oplyser vedrørende Natura2000 og Habitatområde:

"…

Natura 2000 og Bilag IV

Projektet er beliggende inden for Natura 2000-område nr. 18 - Lille Vildmose, Tofte Mose og Høstemark Skov – i den østlige kant.

• Selve den fysiske placering er uproblematisk i forhold til Natura 2000-udpegningen. Projektarealet er beliggende i direkte forbindelse med Lille Vildmosecentret på en slået græsplæne samt et vejareal. Der sker ikke inddragelse af habitatnaturtyper eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget. Arealet er beliggende mellem eksisterende bebyggelse og intensiv drevet landbrug. Arealet udgør

derfor ikke en vigtig korridor mellem levesteder. Projektet er samtidig en del af formidlingen af Lille Vildmose og dertilhørende naturgenopretningsprojekter.

• Anlægsfasen vil give anledning til midlertidig støj. Der vil ligeledes være en støj i forbindelse med driften i form af legende børn. På udpegningsgrundlaget er en række fuglearter, hvis levesteder er enge, rørsumpe, søer og skove. Fra legepladsen er der ca. 250 m til nærmeste engarealer, 650 meter til nærmeste sø (Birkesø), 400 til nærmeste rørsump og 2.4 km til nærmeste skov. I kraft af de betydelige afstande samt projektarealets placering inde mellem bebyggelse, læhegn og landbrugsmarker, vurderes støjen i anlægsfasen og driftsfasen ikke at have en indvirkning på fuglene på udpegningsgrundlaget.

• Projektet vurderes ej heller i sig selv eller i forbindelse med andre projekter om planer, at påvirke de øvrige arter på udpegningsgrundlaget. Oddernes primære levested er i vådarealerne omkring de større søer og i Portlandmosen, stor vandsalamander lever yngler i søer og raster i skove/krat tæt ved. Damflagermus har sommerkvarter i gamle træer med hulheder, men projektet involverer ikke fældning af træer. Projektarealet rummer ikke og ligger ikke tæt nok på disse områder til at kunne have en indvirkning på arterne.

• De ovennævnte arter er også bilag IV-arter. Øvrige relevante bilag IV-arter, der kan forekomme, er arter af flagermus og arter af padder. Disse har lignende levevis om end øvrige bilag IV-padder ikke lever i krat/skov men i vådområder i tilknytning til ynglevandhullet. Projektarealet rummer ikke levesteder for paddernes og medfører ikke fældning af træer, der har den rette habitus for flagermus.

Det vurderes, at projektet hverken i sig selv eller i forbindelse med planer og projekter vil medføre en påvirkning af natura 2000-området og det udpegningsgrundlag. Det vurderes ej heller, at projektet vil forringe yngle- og rasteområder for arter opført på habitatdirektivets bilag IV

…".

Det fremgår af ansøgningen yderligere blandt andet:

"…

Projektets primære målgruppe er danske og udenlandske børnefamilier, men projektet retter sig også mod elever i grundskolen. Det er forventningen at ca. 37.500 gæster hvert år vil besøge området, mod ca. 32.000 i dag. Desuden forventer vi at området vil blive brugt af ca. 3.200 elever mod ca. 2.500 i dag. Denne stigning i besøgstallet forventes at være med til at sikre Lille Vildmosecentrets driftsøkonomi på længeres sigt

…".

Og

"…

Formålet med projektet er at formidle Vandets Kraft og den natur, vi omgiver os med. Lille Vildmosecentret er et Formidlings og Aktivitetscenter, og er mosens omdrejningspunkt for formidling. Attraktionen i Lille Vildmose er naturen, og Lille Vildmosecentret skal fungere som en oase midt i den storslåede natur. Igennem sit indhold skal centret inspirere de besøgende til en nærmere udforskning af området og samtidig formidle de naturoplevelser, der kan opleves året rundt. Der har tidligere været parkering på arealet. Den tidligere parkeringsplads er omlagt til nord for Lille Vildmosecenteret, hvor også den nye hovedindgang er etableret. Projektarealet henstod som græs og græsarmeringssten, men er nu næsten færdiganlagt

…”.

Figur 1: Nuværende situation med hovedkanalen som barriere (blå markering) og det nye formidlingsområde på den nuværende parkeringsplads, som skaber et mere sammenhængende formidlingsområde (gul skravering).

Beplantningsplan:

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 8. august 2022. I besigtigelse deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det ministerielt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Zacharias Brix Madsen. For Aalborg Kommune mødte Charlotte Kragh-Pedersen. For Danmarks Naturfredningsforening mødte Villy Jørgensen. For Dansk Ornitologisk Forening mødte Thorkild Lund. For Lille Vildmosecentret mødte Jakob Konnerup.

Jakob Konnerup orienterede om det iværksatte projekt, herunder om, at det benyttede vand er i et lukket system, der recirkulerer og tilføres ekstra vand til udligning af fordampning. Området er meget besøgt, herunder af skoleklasser. Beplantningsprojektet er endnu ikke iværksat, men der er tænkt på hjemmehørende arter, måske lyng, og i øvrigt blomster af forskellige arter samt forskellige typer af træer.

På fredningsnævnets forespørgsel oplystes det, at en enkelt lodsejer har klaget over nedlægningen af Birkesøvej, men at den pågældendes ejendom siden er købt af Aage V. Jensens Fond, der ikke har indsigelser.

Thorkild Lund og Villy Jørgensen tilkendegav, at de fandt den etablerede låge ved Birkesøvej placeret for langt væk fra bygninger, således at der ikke er umiddelbar adgang til et klubhus på nr. 15, der anvendes af foreninger.

Jakob Konnerup oplyste, at placeringen er vigtig for stedets fastholdelse af betalingskoncept samt at der er etableret en ny adgangsvej i det nordøstlige hjørne af centeret. Hvis lågen skal flyttes, vil det medføre nem adgang til tyveri af centerets maskinel. Centeret er indstillet på at medvirke til adgang for foreningerne til lokaler i nr. 15, men fastholder lukningen.

Fredningsnævnets afgørelse.

Fredningen af arealerne ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet skal påtale, at det omfattende projekt er gennemført uden forinden at indhente fredningsnævnets tilladelse.

Fredningsnævnet kan imidlertid på baggrund af de oplysninger om placering af henholdsvis legeplads og "Vandets Kraft" i nær tilknytning til eksisterende bygningsmasse meddele lovliggørende dispensation dertil.

Nævnet finder ikke behov for at fastsætte særlige vilkår for beplantningen, idet det er oplyst, at der vil blive tale om arter af bevoksning naturligt hjemmehørende i Danmark.

Endvidere finder nævnet det essentielt for centrets betalingssystem at bevare lågen, hvor den er. Nævnet godkender derfor tillige lukningen af Birkesøvej og etableringen af den omtvistede spærrende låge, herunder idet der efter kommunens oplysninger er sikret offentligheden anden adgang til Birkesø.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Zacharias Brix Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune, att. Charlotte Kragh-Pedersen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Lille Vildmosecenteret, att. Jakob Konnerup.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlige del,
Telefon 3025 5459.
Mail: nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 21. april 2023

FN-NJS-15-2023: Hydrologiprojekt i Lille Vildmose

Fredningsnævnet har den 5. april 2023 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at gennemføre et hydrologiprojekt på matr.nr. 1a Høstemark Hgd., Mou ved Høstemark Skov, der ejes af Aage V. Jensens Naturfond.

Fredningsnævnet har efter foretagen høring behandlet sagen på skriftligt grundlag i medfør af forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5. Afgørelsen er truffet af nævnets formand.

Sagens baggrund

Arealerne er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, der har til

Hovedformål:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint,
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn,
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Hydrologiprojektet berører Bredsig, der er beliggende i delområde 3.1, der har som

Delmål:

Fredningen skal sikre et varieret mønster af skov og åbne sletter med græsningspræg med henblik på at opretholde og udvikle landskabelig variation og optimale forhold for områdets flora og fauna.

Fredningen skal sikre, at der udvikles arealer med naturskovsdrift.

Der skal opretholdes en bestand af krondyr for at sikre områdernes græsningspræg og en bestand af vildsvin i Tofte Skov for at sikre en gunstig skovdynamik.

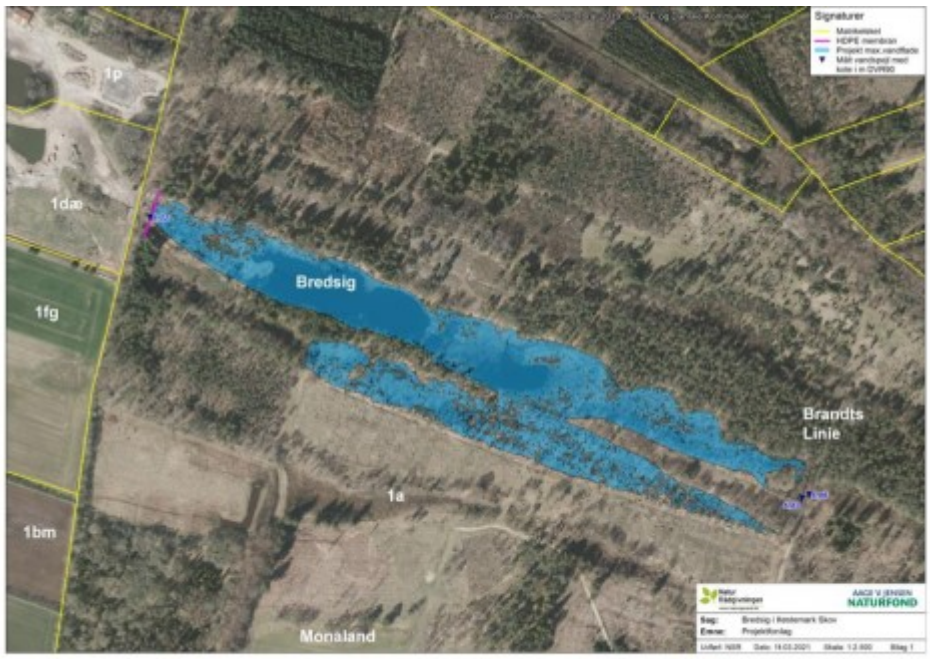
Fredningen har bestemmelse om, at terrænændringer alene er tilladt i "øvrige skovområder" i zone 3.1 og 3.2 samt i zone 3.3 som led i områdernes forstlige udnyttelse og kun såfremt ændringerne ikke medfører en direkte eller indirekte negativ påvirkning af forholdene i områder af naturvidenskabelig værdi.

Aalborg Kommune anfører vedrørende projektet følgende:

"…

Ansøger ønsker at sikre, at vandstanden i et delområde af Høstemarkskov, kaldet Bredsig, mod sænkninger. Bredsig indeholder beskyttet sø og mose samt habitatnaturtyperne tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), brunvandet sø (3160) og skovbevokset tørvemose (9998). Det er disse naturtyper, som ønskes sikret mod potentielt drænene effekter fra naboarealer.

Ønsket om at sikre hydrologien i området er opstået på baggrund af øget aktivet med oprensning og etablering af nye grøfter på nabomatriklen. Det frygtes derfor, at dræningen på nabomatriklen kan få negativ betydning for naturen i Bredsig.

Figur 1 - Oversigtskort over Bredsig. Membranen er angivet med lyserød streg mod matrikel 1dæ

Kommunen bemærker yderligere, at den vurderer, at det ansøgte ikke er i strid med fredningen, idet etablering af membranen vil medvirke til at sikre og forbedre de naturlige hydrologiske forhold, som danner grundlag for en god naturtilstand, medvarieret landskab og optimale forhold for områdets flora og fauna.

Kommunen bemærker særskilt, at den agter at meddele dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Aalborg Kommune har medsendt materiale udarbejdet af Naturrådgivningen den 20. marts 2021 v/ Niels Riis, hvori beskrives de positive konsekvenser ved etablering af en membran i området.

Herudover anfører kommunen vedrørende Natura2000- og Habitatforhold:

"…

Området, hvor membranen ønskes etableret, er beliggende indenfor Natura 2000 område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov indeholdende habitatområde H18 og fuglebeskyttelsesområde F7.

Området hvor membranen ønskes placeret er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3 som beskyttet mose, og membranen vil påvirke hydrologien i Bredsig, som foruden beskyttet mose også indeholder beskyttede søer. I Bredsig findes yderligere habitatnaturtyperne tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), brunvandet sø (3160) og skovbevokset tørvemose (9998), som alle er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet Lille Vildmose. Membranen etableres med henblik på netop at sikre disse naturtyper i området, og det er ligeledes Aalborg Kommunes vurdering, at etableringen af membranen vil have en positiv effekt på områdernes naturkvalitet. Etableringen af membranen kræver foruden en dispensation fra fredningen også en dispensation fra Naturbeskyttelsesloven, da det vurderes, at projektet forårsager en tilstandsændring af beskyttet natur i området. Aalborg Kommune har til hensigt at meddele dispensation til etablering af membran.

Området, Bredsig, hvis hydrologi påvirkes af etableringen af membranen, indeholder en række arter på opført på Habitatdirektivets bilag IV eller på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag. Dette omfatter stor vandsalamander, spidssnudet frø, damflagermus, dværgflagermus, 3/3 vandflagermus, troldflagermus, brunflagermus, pipistrelflagermus. Det vurderes kun, at området i ringe grad benyttes af fugle på fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag, men at de arter som potentielt anvender området, trane, havørn, kongeørn, hvepsevåge og rødrygget tornskade ikke påvirkes eller påvirkes positivt om end i mindre grad. Yderligere vurderes det, at området i mindre omfang kan anvendes af odder, og yderligere arter af flagermus, lige som det bemærkes, at der findes løgfrø umiddelbart syd for området. Det vurderes dog ikke, at løgfrø forekommer i selve projektområdet, da dette ikke er egnet levested for arten. Det vurderes for alle arter, som forekommer eller potentielt forekommer, at sikringen og forbedringen af hydrologien i området vil være positivt eller neutralt for arternes økologiske funktionalitet i området.

Det vurderes således samlet set ikke, at projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer eller projekter kan påvirke Natura 2000 områder eller bilag IV arter negativt. Derimod vurderes det, at projektet vil have en positiv effekt på flere naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for Lille Vildmose, samt på flere bilag IV arter

…".

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 12. april 2023 anført:

"…

DN Aalborg er enig i Aalborg kommunes vurderinger, at projektet ikke strider imod fredningens formål. Projektet vil sikre og forbedre naturforholdene i området og vil være med til at skabe bedre tilstande for naturtyperne på områdets udpegningsgrundlag.

DN Aalborg kan derfor anbefale gennemførelse af projektet som beskrevet i ansøgningen af marts 2021 fra Naturrådgivningen, Niels Riis

…".

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealer ved Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet lægger efter sagens karakter og placering af det ansøgte til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet kan på baggrund af de fremsendte oplysninger om det ansøgte projekts positive konsekvens for området, samt idet projektet ikke strider mod fredningens formål, meddele dispensation.

Det bemærkes, at det påhviler ansøger selv at indhente andre nødvendige tilladelser til projektet, herunder fra andre relevante myndigheder.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen

kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Zacharias Brix Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune, att. Gorm Pilgaard Jørgensen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
9. Friluftsrådet, centralt,
10. Friliftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
11. Aage V. Jensen Naturfond.

Fredningsnævnet for Nordjylland, Sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 3025 5459
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 19. juni 2023

FN-NJS-22-2023: Hegn og Oversigtsskilt i Lille Vildmose.

Fredningsnævnet har den 5. juni 2023 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at opsætte et hegn samt et oversigtsskilt på matr.nr. 1gu Vildmosegård, Mou, beliggende ved Lille Vildmosecenteret, der ejes af Aalborg Kommune.

Fredningsnævnet har efter foretagen høring behandlet sagen på skriftligt grundlag og truffet afgørelse ved nævnets formand, jf. forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5, og besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Ejendommen er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der Har til

Hovedformål:

- At sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint.
- At bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- At sikre gulstig bevaringsstatus fro de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- At sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- At sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- At sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under samlet hegn,
- At give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- At give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Herudover er området beliggende i

delområde 2, zone 2.4, hvor der er bestemmelse om, at der ikke må etableres andre faste konstruktioner og anlæg, eksempelvis vindmøller, master, herunder master for luftledninger og hegn.

Aalborg Kommune oplyser om baggrunden for ansøgningen, at ansøger ønsker at sikre trafiksikkerheden ved P-pladsen ved Lille Vildmosecentret, ved at etablere et lavt hegn, som adskiller biler og trafikanter, samt at forbedre de besøgendes oplevelse ved at opsætte oversigtskort, som forbedrer muligheden for at finde rundt i området.

Ønsket om at sikre trafiksikkerheden sker på baggrund af, at der er observeret flere farlige situationer mellem fodgængere og biler på parkeringspladsen, mens ønsket om at opsætte oversigtskortet sker på baggrund af, at flere gæster i Lille Vildmose har haft svært ved at finde rundt i området.

Hegnet ønskes at blive på ca. 70 cm i højden placeret ved parkeringspladsen. Oversigtsskiltet placeres ved Vildmosecenteret.

Kommunen oplyser yderligere vedrørende Natura2000- og habitatforhold:

"…

Området, hvor membranen ønskes etableret, er beliggende indenfor Natura 2000 område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov indeholdende habitatområde H18 og 3/3 fuglebeskyttelsesområde F7. Området hvor oversigtsskilt og hegn ønskes placeret er ikke beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Projektet vil ikke påvirke beskyttet natur.

Den nærmeste forekomst af habitatnaturtyper er nednedbrudt højmose (7120), som er beliggende ca. 1 km syd for projektområdet.

Området er placeret indenfor forekomstarealet af en række arter som er opført på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag og/eller Habitatdirektivets Bilag IV. Det drejer sig om skarv, rørdrum, sort stork, sangsvane, sædgås, havørn, kongeørn, rørhøg, blå kærhøg, hvepsevåge, engsnarre, plettet rørvagtel, trane, klyde, tinksmed, stor hornugle, mosehornugle, natravn, sortspætte, hedelærke, blåhals, rødrygget tornskade, odder, dværgflagermus, brunflagermus, vandflagermus, troldflagermus, sydflagermus, damflagermus, brun langøre, brandts flagermus, pipstrelflagermus, frynseflagermus, skimmelflagermus, markfirben, løgfrø, stor vandsalamander, spidssnudet frø, stellas mosskorpion. De nærmeste konkrete forekomster af disse arter spidssnudet frø og dværgflagermus, som er observeret på selve Lille Vildmose centret. Det formodes yderligere at flere arter af flagermus benytter området i større eller mindre grad. Desuden er en række af fuglene observeret på eller i umiddelbar nærhed til

centret, som overflyvende eller lignende. Spidssnudet frø yngler i søen på Lille Vildmosecentret. På baggrund af projektets karakter og placering på eksisterende parkeringsplads vurderes det ikke, at dette kan påvirke hverken arter eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag eller Habitatdirektivets Bilag IV

…".

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 13. juni 2023 bemærket, at man er enig i det af kommunen anførte, men finder, at hegnet alene skal have en højde på 50 cm.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet må efter sagens oplysninger lægge til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller stk.3.

På baggrund af sagens oplysninger om placering af hegn og oversigtsskilt finder fredningsnævnet, at det ansøgte ikke er i strid med fredningens bestemmelser og formål, hvorfor der kan meddeles dispensation, dog til et hegn med en højde på 50 cm, idet bemærkes, at dette må antages i tilstrækkelig grad at opfylde den ønskede markering.

Det bemærkes, at det påhviler ansøger selv at indhente andre nødvendige tilladelser til projektet, herunder fra andre relevante myndigheder.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,

- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klage-gebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Zacharias Brix Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune, att. Gorm Pilgaard Jørgensen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Lille Vildmosecenteret att. Bo Gregersen.

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 3025 5459
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Den 19. september 2023

FN-NJS-33-2023 Solceller på Birkesøvej 15 i Lille Vildmose.

Fredningsnævnet har den 30. august 2023 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at opsætte solceller på matr.nr. 1cr Vildmosegård, Mou, der ejes af Aalborg Kommune. Ansøgningen er indsendt af Arkition ApS, att. Martin Bang.

Fredningsnævnet har efter foretagen høring behandlet sagen på skriftligt grundlag og truffet afgørelse ved nævnets formand, jf. forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk.5, og besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Ejendommen er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af Lille Vildmose, der Har til

Hovedformål:

- At sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint.
- At bevare naturværdier og videnskabelige værdier – der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder – som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne,
- At sikre gulstig bevaringsstatus fro de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde,
- At sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin,
- At sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture,
- At sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under samlet hegn,
- At give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området,
- At give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og
- At sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

Ejendommen er beliggende i delområde 2 (zone 2.4.), ifølge hvilken der ikke må ikke opføres ny bebyggelse, skure, boder, jagthytter eller lignende eller opstilles campingvogne og andre letflytbare indretninger. Ombygninger og mindre udvidelser af eksisterende bygninger kan ske efter fredningsnævnets forudgående godkendelse." og "Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master, herunder master for luftledninger og hegn, jf. dog § 6."

Aalborg Kommune oplyser om Natura2000- og Habitatområde:

”…at området, hvor solcellerne ønskes etableret, er beliggende indenfor Natura 2000 område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov indeholdende habitatområde H18 og fuglebeskyttelsesområde F7.

Området hvor solcellerne er placeret er ikke placeret i beskyttet natur, og der er ikke beskyttet natur, som bliver påvirket af projektet. Nærmeste område med habitatnatur beliggende ca. 800 m syd for projektområdet, hvor den nordlige del af toftemose er udpeget som nedbrudt tørvemose. På baggrund af projektets karakter og afstand til nærmeste naturtype på habitatområdets udpegningsgrundlag vurderes det, at projektet ikke påvirker naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, hverken i sig selv eller i forbindelse med andre planer eller projekter.

Der forekommer en række arter opført på Habitatdirektivets Bilag IV og på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag i nærhed til projektområdet. Dette omfatter stor vandsalamander, spidssnudet frø, damflagermus, dværgflagermus, vandflagermus, troldflagermus, brunflagermus, pipistrelflagermus. Det vurderes kun, at projektområdet i ringe grad benyttes af fugle på fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag, og at disse ikke påvirkes negativt af projektet. Yderligere vurderes det, at området i mindre omfang kan anvendes af arter af flagermus. De øvrige arter vurderes ikke at have egnet levested umiddelbart omkring bygningerne. Samlet set vurderes det at ingen af de arter, som potentielt forekommer i umiddelbar nærhed til projektet, vil blive påvirket negativt af dette.

Det vurderes således samlet set ikke, at projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer eller projekter kan påvirke Natura 2000 områder eller bilag IV arter negativt…”.

Aalborg Kommune vurderer som pleje- og tilsynsmyndighed, at projektet ikke strider imod fredningens formål, og at dette kan indeholdes indenfor fredningen såfremt Fredningsnævnet godkender det.

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 6. september 2023 anført:
”… DN Aalborg er enig i Aalborg Kommunes bemærkninger og vurderinger i sagen om tilladelse til at etablere tagbaserede solceller på matr.nr 1cr, Vildmosegård, Mou inden for fredningen af Lille Vildmose.

I overensstemmelse med Aalborg kommune vurderer DN Aalborg, at det ansøgte, ikke er i strid med fredningens formål…”.

Ovenfor ses placering af solcellerne.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealerne i Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier. Fredningsnævnet må efter sagens oplysninger lægge til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller stk.3.

På baggrund af sagens oplysninger om placeringen af solcellerne finder fredningsnævnet, at det ansøgte ikke er i strid med fredningens bestemmelser og formål, hvorfor der kan meddeles dispensation.

Det bemærkes, at det påhviler ansøger selv at indhente andre nødvendige tilladelser til projektet, herunder fra andre relevante myndigheder.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

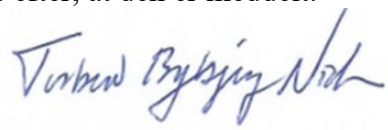
- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets

digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen

Denne afgørelse sendes til:

1.Poul Roesen,

2. Zacharias Brix Madsen,

3. Miljøstyrelsen,

4. Aalborg Kommune, att. Lene S. Pedersen,

5. Danmarks Naturfredningsforening, København,

6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,

7. Dansk Ornitologisk Forening, København,

8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,

9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,

10. Friluftsrådet, centralt,

11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg

12. Arkition ApS, att. Martin Bang

Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig del,
Badehusvej 17, 9000 Aalborg,
telefon 3025 5459
mail:nordjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

Aalborg, den 5. september 2024

FN-NJS-26-2024: Nedsivningsanlæg på Møllesøvej 22, Storvorde.

Fredningsnævnet har den 28. juni 2024 fra Aalborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til at etablere et nedsivningsanlæg på matr.nr. 1dæ Vildmosegård, Mou, beliggende Møllesøvej 22, i Lille Vildmose. Ejendommen ejes af Naturstyrelsen.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af arealerne besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Ejendommen er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 20. december 2007 om fredning af arealer i Lille Vildmose, der har følgende

Hovedformål:

- at sikre og forbedre den landskabelige helhed, der er knyttet til Lille Vildmoses oprindelige udstrækning samt til Tofte og Høstemark Skove og Kællingebjerg Klint, -
- at bevare naturværdier og videnskabelige værdier - der især er knyttet til de naturlige højmoser og græssede skovområder - som et geologisk og biologisk arkiv med oplysninger om mosens og skovenes udvikling, samt at forbedre naturværdierne, -
- at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som udgør grundlaget for områdets udpegning som EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde, -
- at sikre levedygtige bestande af de lokale stammer af krondyr og vildsvin, -
- at sikre offentlighedens adgang til området og begrænset adgang til de eksisterende indhegnede områder i form af guidede ture, -
- at sikre mulighed for at området på længere sigt kan fungere som en biologisk og funktionel helhed under et samlet hegn, -
- at give mulighed for udsætning af oprindelige danske dyrearter med henblik på at skabe en mere naturlig dynamik i området, -
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser, og –
- at sikre mulighed for naturgenopretning i overensstemmelse med ovennævnte mål.

og følgende Delmål i delområde zone 2:

Fredningen skal sikre et åbent landskab samt sikre mulighed for naturgenopretning i dele af området samt for græsning, landbrug og bebyggelse.

Naturgenopretning, herunder vandstandshævninger skal sikre, at de pågældende dele af området udvikles til et naturområde med mose og/eller andre naturtyper, der forbinder Høstemark Skov og Mose i nord med Tofte Skov og Mose i syd, og som sammen med Portlandmosen kan fungere som en økologisk korridor med vådområder og andre naturtyper.

Det ansøgte:

Det er oplyst, at det ansøgte anlæg er en hævet sandmile, som erstatter en anden type spildevandsrensning. Afstanden til nærmeste indvinding af drikkevand er oplyst til mere end 300 meter.

Aalborg Kommune har i mail af 28. juni 2024 blandt andet anført:

> "…
>
> Det fremgår yderligere af § 3 i fredningen at "Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anbringes vindmøller, master for luftledning og hegn…"
>
> Det er Aalborg Kommunes vurdering at et nedsivningsanlæg er omfattet af § 3 i fredningen og dermed skal godkendes af Fredningsnævnet. Aalborg Kommune vurderer yderligere at projektet ikke strider imod fredningens formål.
>
> Den ansøgte placering af nedsivningsanlæg har karakter af græsplæne i nærheden af eksisterende bebyggelse. Aalborg kommune vurderer ikke at projektet vil få negative konsekvenser for naturen i området.
>
> **Beskyttede naturtyper, levesteder og arter**
>
> Området, hvor nedsivningsanlægget ønskes etableret, er beliggende ca. 100 m øst for Natura 2000 område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov indeholdende habitatområde H18 og fuglebeskyttelsesområde F7.
>
> På trods af nærheden til Natura 2000 området vil nedsivningsanlægget ikke have en negativ påvirkning op arter eller naturtyper på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag.
>
> Den ansøgte placering er indenfor udbredelsen af følgende Bilag IV arter: stor vandsalamander, spidssnudet frø, strandtudse, løgfrø, damflagermus, vandflagermus, skægflagermus, dværgflagermus, troldflagermus, brunflagermus, pipistrelflagermus, sydflagermus, frynseflagermus, brandts flagermus, brun langøre og odder. Den ansøgte placering er kun egnet levested for arter flagermus og disse vil ikke blive påvirket af projektet.

På baggrund af ovenstående kan det afvises, at projektet kan have en negativ påvirkning på Natura 2000 eller Bilag IV arter…".

Kommunen oplyser yderligere om projektet:

"… Der afgraves 20 cm. muld under selve nedsivningsmilen og herefter opfyldes der med sand til en samlet højde på 70 centimeter over terræn. Den afgravede muld udjævnes indenfor det grønne areal i umiddelbar tilknytning til nedsivningsanlægget. Arealet benyttes i dag som græsplæne til ejendommen og der vil efterfølgende blive udsået græs i det udjævnede materiale…".

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Torben Bybjerg Nielsen, det statsligt udpegede medlem Poul Roesen og det kommunalt udpegede medlem Zacharias Brix Madsen. For Aalborg Kommune mødte Daniel Bang Jørgensen. For Naturstyrelsen mødte Martin Nissen Nørgaard, som redegjorde for projektet.

Aalborg Kommune havde ingen bemærkninger til projektet.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer i Lille Vildmose betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet vurderer på baggrund af sagens oplysninger samt navnlig ved kommunens udtalelse om Natura2000-forhold, at det ansøgte ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 og 3 og ikke vil medføre negativ påvirkning af Natura2000-områder eller dyre- og plantearter nævnt i habitatdirektivets bilag IV. Fredningsnævnet har herefter besluttet at meddele dispensation til det nu ansøgte, der ikke er i strid med fredningen, og som er et i udstrækning ubetydeligt projekt - og endvidere med positiv effekt - sammenholdt med det samlede projekt i området.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,

- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Torben Bybjerg Nielsen.

Denne afgørelse sendes til:

1. Poul Roesen,
2. Zacharias Brix Madsen,
3. Miljøstyrelsen,
4. Aalborg Kommune, att. Gorm Pilgaard Jørgensen,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Aalborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Aalborg,
9. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
10. Friluftsrådet, centralt,
11. Friluftsrådet, kreds Himmerland-Aalborg,
12. Naturstyrelsen, Himmerland.